

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ - ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ [1]

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΔΗΓΟΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΡΑΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΖΑ ΓΕΩΡΓΑΚΑΚΗ
ΒΑΛΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

Εκδόσεις ERGO

ΟΔΗΓΟΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΡΑΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

Ευχαριστούμε το Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (Ε.Λ.Ι.Α.)
για την παραχώρηση των θεατρικών προγραμμάτων του εξωφύλλου
από τη Συλλογή Τεκμηρίων Παραστατικών Τεχνών και Μουσικής.

Κ.Γ. - Β.Π.

© 2009, Εκδόσεις ERGO, Τμήμα Θεατρικών Σπουδών

Σελιδοποίηση: Βασιλική Δ. Μπούση

Κεντρική Διάθεση: Εκδόσεις Ergo

Υμηττού 265, 116 31 Αθήνα

Τηλ.: 210 7564 100, Fax: 210 7564 750

e-mail: info@ergobooks.gr

www.ergobooks.gr

ISBN: 978-960-8376-42-7

ΠΑΡΑΒΑΣΙΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ
Παράρτημα - Βοηθήματα [1]

Κωνσταντζα Γεωργακάκη - Βάλτερ Πούχνερ

ΟΔΗΓΟΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΡΑΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ

Π Ι Ν Α Κ Α Σ Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Ω Ν

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	13
---------------	----

ΚΡΗΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

1. Γεώργιος Χορτάτσης: <i>Ερωφίλη</i>	19
2. Ιωάννης Ανδρέας Τρωίλος: <i>Βασιλεύς Ροδολίνος</i>	20
3. Άγνωστος: <i>Ζήνων</i>	21
4. Γεώργιος Χορτάτσης: <i>Κατζούρμπος</i>	23
5. Άγνωστος: <i>Στάθης</i>	24
6. Μάρκος Αντώνιος Φώσκολος: <i>Φορτουνάτος</i>	25
7. Γεώργιος Χορτάτσης: <i>Πανώρια</i>	26
8. Βιτσέντζος Κορνάρος (;): <i>Η Θυσία του Αβραάμ</i>	27

ΕΦΤΑΝΗΣΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

9. Θεόδωρος Μοντσελέξε: <i>Ευγένια</i>	29
10. Πέτρος Κατσαΐτης: <i>Τραγέδια ονομασμένη Ιφιγένεια</i>	30
11. Πέτρος Κατσαΐτης: <i>Τραγωδία ονομασμένη του Θνέστη</i>	31
12. Σαβόγιας Ρούσμελης: <i>Κωμωδία των ψευτογιατρών</i>	32
13. Δημήτριος Γουζέλης: <i>Ο Χάσης</i>	33

ΑΙΓΑΙΟΠΕΛΑΓΙΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

14. Μιχαήλ Βεστιάρχης: <i>Τα Πάθη του Χριστού</i>	35
15. Μιχαήλ Βεστιάρχης: <i>Οι Επτά παίδες Μακκαβαίοι</i>	36
16. Γρηγόρης Κονταράτος: <i>Τρεις παίδες εν καμίνω</i>	37
17. Γαβριήλ Προσοψάς: <i>Δράμα περί του γεννηθέντος τυφλού</i>	38
18. Άγνωστος: <i>Διάλογος το Δαβίδ</i>	39
19. Άγνωστος: <i>Τραγέδια του Αγίου Δημητρίου</i>	40
20. Άγνωστος: <i>Ηρώδης ή Η σφαγή των νηπίων</i>	42

ΠΡΟΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

21. Γεώργιος Σούτσος: <i>Αλεξανδροβόδας ο ασυνείδητος</i>	45
22. Αθανάσιος Χριστόπουλος: <i>Αχιλλεύς</i>	46
23. Ιακ. Ρίζος Νερουλός: <i>Κορακιστικά</i>	47
24. Ιακ. Ρίζος Νερουλός: <i>Πολυξένη</i>	48
25. Ιωάννης Ζαμπέλιος: <i>Τιμολέων</i>	49
26. Γεώργιος Λασσάνης: <i>Αρμόδιος και Αριστογείτων</i>	50

ΜΕΤΕΠΙΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

27. Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου: <i>Φιλάργυρος</i>	53
28. Ευανθία Καΐρη: <i>Νικήρατος</i>	54
29. Αλέξανδρος Σούτσος: <i>Ο Άσωτος</i>	55
30. Παναγιώτης Σούτσος: <i>Ο οδοιπόρος</i>	56
31. Θεόδωρος Αλκαίος: <i>Ο θάνατος Του Μάρκου Μπότσαρη</i>	57
32. Αντώνιος Μάτεσις: <i>Ο Βασιλικός</i>	58
33. Ιωάννης Ζαμπέλιος: <i>Γεώργιος Καστριώτης</i>	59
34. Μιλτιάδης Χουρμούζης: <i>Ο Λεπρέντης</i>	60
35. Δημήτριος Βυζάντιος: <i>Βαβυλωνία</i>	61
36. Αλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβής: <i>Η παραμονή της Ελληνικής Επανάστασης</i>	62
37. Παναγιώτης Σούτσος: <i>Ο Μεσσίας</i>	64
38. Αλέξανδρος Σούτσος: <i>Ο Ατίθασσος ποιητής</i>	65
39. Αλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβής: <i>Του Κουτρούλη ο γάμος</i>	66
40. Δημήτριος Βερναρδάκης: <i>Μαρία Δοξαπατορή</i>	67
41. Αλέξαν. Ζωηρός: <i>Εις απόγονος του Τιμολέοντος ήτοι πατρίς, μήτηρ και έρωσ</i>	68
42. Σωτήριος Καρτέσιος: <i>Ο Καρπάθιος ή Ο κατά φαντασίαν ερωμένος</i>	69
43. Μ. Χουρμούζης: <i>Μαλακώφ</i>	70
44. Δημήτριος Βερναρδάκης: <i>Μερόπη</i>	71
45. Άγγελος Βλάχος: <i>Η κόρη του παντοπώλου</i>	72
46. Σοφοκλής Καρύδης: <i>Η κοινωμία των Αθηνών</i>	73
47. Σπυρίδων Βασιλειάδης: <i>Καλλέργαι</i>	74
48. Τιμολέων Αμπελάς: <i>Λέων Καλλέργης</i>	75
49. Σπυρίδων Βασιλειάδης: <i>Γαλάτεια</i>	76
50. Δημήτριος Παπαρηγόπουλος: <i>Αγορά</i>	77
51. Δημήτριος Μισιτζής: <i>Φιάκας</i>	78
52. Θεόδωρος Ορφανίδης: <i>Χίος Δούλη</i>	79
53. Αντώνης Αντωνιάδης: <i>Η κατάρα της μάνας</i>	80
54. Παναγιώτης Ζάνος: <i>Δημάρχου εκλογή</i>	81
55. Δημήτριος Κορομηλάς: <i>Η τύχη της Μαρούλας</i>	82
56. Δημήτριος Κόκκος: <i>Ο μπαρμπα-Λινάρδος</i>	83
57. Δημήτριος Κορομηλάς: <i>Ο αγαπητικός της βοσκοπούλας</i>	84
58. Δημήτριος Βερναρδάκης: <i>Φάουστα</i>	85
59. Ηλίας Καπετανάκης: <i>Γενικός Γραμματεύς</i>	87
60. Χαράλαμπος Άννινος: <i>Η Νίκη του Λεωνίδα</i>	88
61. Δημήτριος Καμπούρογλου: <i>Η νεράιδα</i>	89
62. Σπυρίδων Περεσιιάδης: <i>Γκόλφω</i>	90
63. Πολύβιος Δημητρακόπουλος: <i>Μαρκέλλα</i>	91
64. Νιόλαος Λάσκαρης: <i>Μαλλιά κουβάρια</i>	91
65. Γεώργιος Σουρής: <i>Χειραφέτησις</i>	92

ΘΕΑΤΡΟ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

66. Αργύρης Εφταλιώτης: <i>Ο Βουρκόλακας</i>	95
--	----

67. Γιάννης Καμπύσης: <i>Το δακτυλίδι της μάνας</i>	96
68. Γιάννης Ψυχάρης: <i>Γουανάκος</i>	97
69. Κωστής Παλαμάς: <i>Τρισεύγενη</i>	98
70. Μάρκος Αυγέρης: <i>Μπροστά στους ανθρώπους</i>	99
71. Γρηγόριος Ξενόπουλος: <i>Το μυστικό της Κοντέσσας Βαλέραννας</i>	100
72. Ηλίας Βουτιερίδης: <i>Το γιοφύρι της Άρτας</i>	102
73. Σπύρος Μελάς: <i>Ο γιος του ίσκιου</i>	103
74. Παύλος Νιρβάνας: <i>Ο αρχιτέκτων Μάρθας</i>	104
75. Καλλιρόη Παρρέν: <i>Η νέα Γυναίκα</i>	105
76. Δημήτρης Ταγκόπουλος: <i>Οι Αλυσίδες</i>	106
77. Ρήγας Γκόλφης: <i>Ο Γήταυρος</i>	107
78. Νίκος Καζαντζάκης: <i>Ο πρωτομάστορας</i>	108
79. Φώτος Πολίτης: <i>Ο βρυκόλακας</i>	109
80. Σωτήρης Σκίπης: <i>Η νύχτα της Πρωτομαγιάς</i>	110
81. Κωνσταντίνος Χρηστομάνος: <i>Τα τρία φιλιά</i>	111
82. Σπύρος Μελάς: <i>Το χαλασμένο σπίτι</i>	112
83. Γρηγόριος Ξενόπουλος: <i>Στέλλα Βιολάντη</i>	113
84. Ιωάννης Πολέμης: <i>Ο Βασιλιάς Ανήλιαγος</i>	114
85. Μιλτιάδης Λιδωρίκης: <i>Κοντά στη φωτιά</i>	115
86. Γρηγόριος Ξενόπουλος: <i>Φοιτηταί</i>	116
87. Νικόλαος Ποριώτης: <i>Ροδόπη</i>	117
88. Πλάτων Ροδοκανάκης: <i>Ο Άγιος Δημήτριος</i>	118

ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

89. Δημήτριος Π. Ταγκόπουλος: <i>Μυριέλλα</i>	119
90. Γιώργης Σημηριώτης: <i>Η κόκκινη Πρωτομαγιά</i>	120
91. Παντελής Χορν: <i>Φιντανάκι</i>	121
92. Θεόδωρος Συναδινός: <i>Ο Καραγκιόζης</i>	122
93. Δημήτρης Μπόγρης: <i>Αρραβωνιάσματα</i>	123
94. Παντελής Χορν: <i>Σέντζας</i>	124
95. Βασίλης Ρώτας: <i>Να ζει το Μεσολόγγι</i>	125
96. Άγγελος Σημηριώτης: <i>Αστραία</i>	126
97. Γαλάτεια Καζαντζάκη: <i>Ενώ το πλοίο ταξιδεύει</i>	127
98. Αλέκος Λιδωρίκης: <i>Η μεγάλη στιγμή</i>	128
99. Σπύρος Μελάς: <i>Ιούδας</i>	129

ΜΕΤΑΠΟΛΕΜΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

100. Διονύσιος Ρώμας: <i>Ο Καζανόβας στην Κέρκυρα</i>	131
101. Άγγελος Σικελιανός: <i>Σίβυλλα</i>	132
102. Κωστής Μπασιάς: <i>Αριστοφάνης</i>	133
103. Νίκος Τσιφόρος: <i>Η πινακοθήκη των ηλιθίων</i>	134
104. Ηλίας Βενέζης: <i>Μπλοκ C</i>	135
105. Παναγιώτης Καγιάς: <i>Τοπικός παράγων</i>	136

106. Αλέξης Δαμιανός: <i>Το καλοκαίρι θα θερίσουμε</i>	136
107. Βασίλης Ρώτας: <i>Τα ελληνικά νιάτα</i>	137
108. Δημήτρης Ψαθάς: <i>Φον Δημητράκης</i>	139
109. Γιώργος Θεοτοκάς: <i>Το παιχνίδι της τρέλλας και της φρονιμάδας</i>	140
110. Αλέκος Σακελλάριος-Χρήστος Γιαννακόπουλος: <i>Ένας ήρωας με παντούφλες</i>	141
111. Άγγελος Σικελιανός: <i>Ο θάνατος του Διγενή</i>	142
112. Άγγελος Τερζάκης: <i>Θεοφανώ</i>	143
113. Νότης Περγιάλης: <i>Νυφιάτικο τραγούδι</i>	144
114. Γιάννης Σκαρίμπας: <i>Ο ήχος του κώδωνος</i>	145
115. Παντελής Πρεβελάκης: <i>Το ιερό σφάγιο</i>	146
116. Νίκος Καζαντζάκης: <i>Κωνσταντίνος Παλαιολόγος</i>	147
117. Παντελής Πρεβελάκης: <i>Αάζαρος</i>	148
118. Λουκής Ακριτάς: <i>Όμηροι</i>	149
119. Ιάκωβος Καμπανέλλης: <i>Η αυλή των θανμάτων</i>	150
120. Βασίλης Ζιώγας: <i>Το προξενιό της Αντιγόνης</i>	151
121. Γιώργος Σεβαστίκογλου: <i>Αγγέλα</i>	152
122. Μποστ: <i>Φαύστα</i>	153
123. Πέτρος Μάρκαρης: <i>Η Ιστορία του Αλή Ρέτζο</i>	154
124. Ασημάκης Γιαλαμάς-Κώστας Πρετεντέρης: <i>Μιας πεντάρας νιάτα</i>	155
125. Στρατής Καρράς: <i>Οι παλαιστές</i>	156
126. Γεράσιμος Σταύρου: <i>Καληνύχτα Μαργαρίτα</i>	157
127. Μάριος Χάκκας: <i>Ενοχή</i>	158
128. Γιώργος Λαζαρίδης: <i>Ο τρελός του Λούνα Παρκ και η Ατσίδα</i>	159
129. Κώστας Μουρσελάς: <i>Επικίνδυνο φορτίο</i>	160
130. Γιώργος Σκούρτης: <i>Νταντάδες</i>	161
131. Άγγελος Τερζάκης: <i>ΠΡΟΓΟΝΟΣ</i>	162
132. Κώστας Βάρναλης: <i>Άτταλος ο Γ'</i>	163
133. Γιώργος Διαλεγμένος: <i>Μάνα, Μητέρα, Μαμά</i>	164
134. Βασίλης Ζιώγας: <i>Φιλοκτήτης</i>	165
135. Λούλα Αναγνωστάκη: <i>Η Νίκη</i>	166
136. Κορρές Μανώλης: <i>Οίκος Ενηγρίας</i>	167
137. Μαργαρίτα Λυμπεράκη: <i>Δαναΐδες</i>	168
138. Γιώργος Μανιώτης: <i>Κοινή λογική</i>	169
139. Κωστούλα Μητροπούλου: <i>Μουσική για μια αναχώρηση</i>	170
140. Αλέξης Σεβαστάκης: <i>Ταξίδι εργασίας</i>	171
141. Δημήτρης Κεχαΐδης-Ελένη Χαβιαρά: <i>Δάφνες και πικροδάφνες</i>	172
142. Μαργαρίτα Λυμπεράκη: <i>Ερωτικά</i>	173
143. Θανάσης Πετσάλης-Διομήδης: <i>Χέρια πάνω στον τοίχο</i>	174
144. Κώστας Μουρσελάς: <i>Ενδρείο</i>	174
145. Γιώργος Αρμένης: <i>Το Σόι</i>	175
146. Μήτσος Ευθυμιάδης: <i>Ο φονιάς</i>	176
147. Νίκος Ζακόπουλος: <i>Εγκαίνια</i>	177
148. Πάρις Τακόπουλος: <i>Ντίσκο</i>	178

---

149. Γιάννης Χρυσούλης: <i>Τα εγκαίνια</i>	179
150. Μάριος Ποντίκας: <i>Η Γυναίκα του Λωτ</i>	180
151. Γιώργης Χριστοφιλάκης: <i>Ο σιτιάρχης</i>	181
152. Παύλος Μάτεσις: <i>Περιποιητής φυτών</i>	181
153. Αντρέας Στάικος: <i>1843</i>	182
154. Παύλος Μάτεσις: <i>Προς Ελευσίνα</i>	183
155. Παναγιώτης Μέντης: <i>Άννα, είπα!</i>	185
156. Ιάκωβος Καμπανέλλης: <i>Η τελευταία πράξη</i>	185
157. Ιάκωβος Καμπανέλλης: <i>Μια συνάντηση κάπου αλλού</i>	187
158. Λούλα Αναγνωστάκη: <i>Ο ουρανός κατακόκκινος</i>	188

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Η ιδέα να δημιουργηθεί και στα ελληνικά ένας *Οδηγός δραματολογίου* για το νεοελληνικό θέατρο (1600-2000), ανάλογα με τα *Companions to the theatre* και τους *Schauspielführer* των μεγάλων ευρωπαϊκών λογοτεχνιών ή και διάφορα λεξικά δραματολογίας (π. χ. *Gregor, J. Der Schauspielführer*) ξεκίνησε ευθύς αμέσως με την ίδρυση του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών στον Πανεπιστήμιο Αθηνών το 1990. Ως τότε υπήρχε μόνο ένας μικρός οδηγός του Νικηφόρου Παπανδρέου, *Εξήντα θεατρικά έργα για ερασιτεχνικές ομάδες*, που απευθυνόταν κυρίως σε ερασιτεχνικά σχήματα και το σχολικό θέατρο, συμπεριλαμβάνοντας την περιγραφή 60 δραματικών έργων. Αντίληψή μας εξ αρχής ήταν πως μια τέτοια προσπάθεια δεν απευθύνεται μόνο σε ειδικές ομάδες αναγνωστικού κοινού με συγκεκριμένα κίνητρα αναζήτησης κάποιου έργου, που ανταποκρίνεται στις θεματολογικές και ιδεολογικές δυνατότητές του αλλά προσφέρει και πρακτικές όπως ο αριθμός των διαθέσιμων ηθοποιών, το είδος των ρόλων, ο σκηνικός χώρος κ.λπ. Στόχος ήταν ένας τέτοιος οδηγός να γνωστοποιεί σε ένα πολύ ευρύτερο κοινό, μέσα και έξω από τα διάφορα επίπεδα της εκπαίδευσης, τους θησαυρούς του νεοελληνικού θεάτρου και δράματος, εν πολλοίς άγνωστους ακόμα και για τους ίδιους τους Έλληνες. Το εγχείρημα λοιπόν εντάσσεται στην υπεύθυνη πληροφόρηση του κόσμου για επιστημονικά επιτεύγματα (*scientific transfer*) που έχουν πραγματοποιηθεί τις τελευταίες δύο δεκαετίες, και δίνει ταυτόχρονα και μια γενική και σφαιρική εικόνα για την εξέλιξη, την υφή και την ιδιοπροσωπία του νεοελληνικού δράματος.

Ωστόσο η διάρθρωση της παρουσίασης είναι τέτοια, που διευκολύνει και τις πρακτικές αναζητήσεις στο δραματολόγιο, ξεκινώντας με συγκεκριμένα δεδομένα: έτσι δίπλα από την εποχή ή το χρόνο που διαδραματίζεται το έργο και τον τόπο της δράσης του αναγράφεται και ο αριθμός των σκηνικών προσώπων, χωρισμένος σε άντρες και γυναίκες. Ακολουθεί ο καθορισμός του κεντρικού θέματος, στη συνέχεια αναγράφονται και δευτερεύοντα θέματα, το υφολογικό επίπεδο της γλώσσας (καθαρεύουσα, δημοτική), έπεται η περίληψη της πλοκής του έργου και στο τέλος κάποιες συμπληρωματικές πληροφορίες που αφορούν στην πρώτη έκδοση του έργου (ή τις πρώτες εκδόσεις) καθώς και μια μικρή επιλογή βιβλιογραφίας μελετημάτων για το έργο ή/και το συγγραφέα του.

Ενώ η χρηστική λειτουργικότητα του *Οδηγού νεοελληνικής δραματολογίας* εν πρώτοις κυριαρχεί, δεν λείπει ωστόσο και η επιστημονική διάσταση με την πρόσθεση της κυριότερης βιβλιογραφίας για ένα έργο. Έτσι το έργο απευθύνεται όχι μόνο στον

θεατράνθρωπο, τον εκπαιδευτικό που σκοπεύει να ανεβάσει σχολική παράσταση και το φιλοθέαμον κοινό, αλλά και στον φοιτητή και μελετητή που ψάχνει μια αφορμή και μια αρχή για παραπέρα ενασχόληση με ένα θεατρικό έργο ή ένα θεατρικό συγγραφέα. Αυτή η διπλή λειτουργικότητα του Οδηγού και η παντελής έλλειψη παρόμοιου βοηθητικού συγγράμματος εξασφαλίζει στο εγχειρίδιο αυτό ένα πολύ ευρύ αναγνωστικό κοινό και δε θα έπρεπε να λείπει από καμία σχολική και δημόσια βιβλιοθήκη.

Η υλοποίηση της ιδέας αυτής, που ξεκίνησε από τις εκπαιδευτικές και διδακτικές ανάγκες του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών, καθυστέρησε για διάφορους λόγους, εγγενούς ή και εξωτερικής φύσεως. Η επιστήμη του θεάτρου, ως νέα επιστήμη στην Ελλάδα, αντιμετώπιζε και αντιμετωπίζει ακόμα μια μεγάλη έλλειψη ελληνικής βιβλιογραφίας σε πολύ βασικούς τομείς, όπως είναι η ιστορία και θεωρία του παγκόσμιου θεάτρου, όπου υπάρχουν στα ελληνικά μόνο παλαιά, ξεπερασμένα ή ανεπαρκή συγγράμματα. Η εργογραφία, παραστασιογραφία, κριτικογραφία και βιβλιογραφία του νεοελληνικού θεάτρου ακόμα παρουσιάζει μεγάλα κενά, που θα χρειαστούν χρόνο να καλυφθούν. Έτσι ένα τέτοιο εγχειρίδιο νεοελληνικής δραματολογίας δεν ήταν από τις απόλυτα πρώτες στρατηγικές θεραπείες των αδυναμιών της ελληνικής Θεατρολογίας. Από την άλλη όμως οι ανακαλύψεις πολλών άγνωστων και αδημοσίευστων δραματικών κειμένων κυρίως της προεπαναστατικής περιόδου, η ανάλυση του Κρητικού και Επτανησιακού Θεάτρου όχι από φιλολογική πια και γλωσσολογική αλλά θεατρολογική και δραματολογική άποψη, η διερεύνηση της φαναριώτικης δραματολογίας με νέα άγνωστα έργα και των θεατρικών προσπαθειών στις Παραδουνάβιες ηγεμονίες με νέες πληροφορίες έφερε στο φως ένα πλούσιο υλικό, που οδήγησε σε μια επανεκτίμηση ολόκληρης της εικόνας του νεοελληνικού θεάτρου. Το ίδιο ισχύει για το 19^ο αιώνα, όπου εκδίδονται εκατοντάδες δραματικά έργα, τα οποία δεν τα έχει διαβάσει κανείς και με τα οποία δεν έχει ασχοληθεί κανένα σύγγραμμα (βλ. τώρα Β. Πούχχερ, *Η γλωσσική σάτιρα στην ελληνική κωμωδία του 19^{ου} αιώνα. Γλωσσοκεντρικές στρατηγικές του γέλιου από τα "Κορακιστικά" ως τον Καραγκιόζη*, Αθήνα 2002 και Θ. Χατζηπανταζής, *Η Ελληνική Κωμωδία και τα πρότυπά της στο 19^ο αιώνα*, Ηράκλειο 2004). Οι ιστορίες της λογοτεχνίας ανέκαθεν περιφρονούσαν το δράμα ως αποπαιδί της έρευνας. Από μια άποψη η κατάσταση της έρευνας στον 20^ο αιώνα είναι ακόμα πιο δραματική, γιατί δεν διαθέτουμε ούτε καν βιβλιογραφία των δημοσιευμένων έργων (των έργων που έχουν παρασταθεί μετά το 1940 διαθέτουμε παραστασιογραφία χάρη στην μεταπτυχιακή εργασία του Γρηγόρη Ιωαννίδη και της Μαρίας Χουλιαρά).

Γι' αυτούς τους λόγους η σύνταξη του *Οδηγού νεοελληνικής δραματολογίας* αναβαλλόταν συνεχώς από τα ίδια τα πράγματα. Σ' αυτό συνέβαλε και ο πειραματικός τρόπος, με τον οποίο ξεκίνησε, ως σεμιναριακή εργασία σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Λόγω των πρακτικών δυσκολιών να συντονισθεί ένα τέτοιο εγχείρημα σε μια συλλογική βάση, έμεναν πάντα μεγάλα κενά στον υπό συμπλήρωση κατάλογο δραματικών έργων που θα έπρεπε να αναλυθούν κατ' αυτόν τον τρόπο. Άλλος ανασταλτικός παράγοντας ήταν η ελλιπής διεκπεραίωση των εργασιών αυτών αλλά

και η υφολογική και μεθοδολογική διαφορά μεταξύ τους σχετικά με την ανάλυση της πλοκής. Εδώ οφείλεται ένα πολύ μεγάλο ευχαριστώ στη συνεκδότρια του *Οδηγού*, Κωνσταντίνα Γεωργακάκη, που ανέλαβε να ενοποιήσει το υλικό αυτό υφολογικά, μεθοδολογικά και ως προς την εξωτερική εμφάνιση, και να ξαναγράψει πολλά λήμματα μόνη της εξ αρχής. Κατ' αυτόν τον τρόπο έχει επωμιστεί το μεγαλύτερο μέρος της επεξεργασίας του υλικού.

Μένει να προσδιορίσουμε τα κριτήρια της επιλογής των τίτλων: από τη συνολική παραγωγή δραματογραφίας στους τέσσερεις αιώνες που συμπεριλαμβάνει ο *Οδηγός*, επιλέχθηκαν 158 έργα. Όπως είναι φυσικό, έως την Ελληνική Επανάσταση του 1821 συμπεριλαμβάνονται σχεδόν όλα τα έργα γραμμένα στα ελληνικά, όχι όμως οι μεταφράσεις. Αυτό πρέπει να είναι έργο ενός ξεχωριστού εγχειρήματος. Έτσι κι αλλιώς, ο αριθμός της συνολικής παραγωγής της δραματογραφίας ανέρχεται σε μερικές χιλιάδες. Τα κριτήρια επιλογής προέκυψαν και από την ταυτόχρονη ενασχόληση κι εκπόνηση μιας εκτενούς *Ανθολογίας της νεοελληνικής δραματολογίας*, από την οποία οι δύο πρώτοι τόμοι, που φτάνουν ως το 1922, θα κυκλοφορήσουν εντός του 2006 από το ΜΙΕΤ. Κατά την επεξεργασία της φάνηκε η ανάγκη να δημιουργηθούν και τελειώσουν νέες κατηγορίες δραματικών έργων, που ως τώρα δεν προβλέπονταν και δεν υπήρχαν στο διπολικό σχήμα Κωμωδία - Τραγωδία και Καθαρεύουσα-Δημοτική της παλαιότερης φιλολογίας και θεατρολογίας. Το γλωσσικό και υφολογικό κριτήριο άλλωστε, κατά τα πορίσματα της νεότερης έρευνας για την πεζογραφία και την ποίηση, μάλλον πρέπει να εγκαταλειφθεί και να αντικατασταθεί από ένα διαφορετικό μοντέλο: των πολλαπλών υφολογικών διασθρωματώσεων ανάμεσα σε ένα λόγιο και σ' ένα λαϊκό γλωσσικό αισθητήριο. Κατά την προεργασία της *Ανθολογίας* αυτής διαμορφώθηκε και η άποψη πως η ιστορία του νεοελληνικού θεάτρου και η ιστορία του νεοελληνικού δράματος είναι εν τέλει δύο αρκετά ξεχωριστά φαινόμενα, που απαιτούν μάλλον ξεχωριστή διαπραγμάτευση, γιατί κατά ιστορικές φάσεις ολόκληρες η δραματογραφία απέκλινε αισθητά από τη θεατρική πρακτική και τα ρεπερτόρια των θιάσων. Έτσι λοιπόν και η *Ανθολογία της νεοελληνικής δραματολογίας*, από την οποία μένει ακόμα να επεξεργαστεί ο τρίτος τόμος (μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή έως σήμερα), εκλαμβάνεται τρόπον τινά ως μια προεργασία για τη συγγραφή μιας ιστορίας του νεοελληνικού δράματος.

Με βάση λοιπόν τα κριτήρια και τα είδη δράματος που διαμορφώθηκαν κατά την πολύχρονη ενασχόληση με την *Ανθολογία* επιλέχθηκαν αντιπροσωπευτικά έργα για κάθε κατηγορία και για κάθε ιδεολογικό και αισθητικό ρεύμα ή και έργα που παρουσιάζουν από μόνα τους ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον, είτε πρόκειται για δραματουργική ιδιοτροπία καθαυτή είτε για τη σκηνική επιτυχία και απήχηση που είχαν στην εποχή τους ή και αργότερα. Τα κριτήρια αυτά, εν τέλει, δεν είναι ποτέ πραγματικά απαλλαγμένα στο σύνολό τους από κάποιες προσωπικές προτιμήσεις και φέρουν πάντα κάποιο στίγμα υποκειμενικότητας. Αυτή φαίνεται αναπόφευκτη σε τέτοιου είδους εγχείρημα, σε μια επιλογή δηλαδή ορισμένων λίγων έργων από μια πληθώρα που ανέρχεται σε

μερικές χιλιάδες. Ειδικός λόγος βέβαια πρέπει να γίνει για το μεταπολεμικό θέατρο, όπου οι επιλογές γίνονται πιο δυσχερείς, λόγω της πρωτοφανούς άνθησης της εγχώριας δραματογραφίας και των ποιοτικών αλμάτων που πραγματοποίησε το νεοελληνικό θέατρο. Εδώ η αναγκαστική επιλογή πλησιάζει την ιστορική “αδικία”, αν δεν θέλει να διαταραχθούν τα μεγέθη και οι αριθμητικές αναλογίες. Στα τελείως σύγχρονα έργα υπεισέρχεται και ένας άλλος παράγοντας, που μπορεί να αποτελέσει επίσης ιστορική “αδικία”: ότι δεν έχει ξεχωρίσει ακόμα το σημαντικό από το ασήμαντο λόγω της έλλειψης ιστορικής απόστασης, και η ελεγχόμενη δόση υποκειμενικότητας κινδυνεύει να είναι ακόμα μεγαλύτερη.

Αυτές οι αδυναμίες, ως προς τις ιδιαίτερες δυσκολίες που παρουσιάζει η ανάλυση και χαρτογράφηση του μεταπολεμικού ελληνικού θεάτρου, δεν μπορούν να εξισορροπηθούν στον Οδηγό τούτο, γιατί θα έπρεπε τότε να διευρυνθεί πάρα πολύ. Μπορούν όμως να θεραπευθούν μόνο με την επεξεργασία ενός ειδικού *Οδηγού νεοελληνικής δραματολογίας από την Κατοχή έως σήμερα*, όπου θα συμπεριληφθούν όλα ανεξαιρέτως τα σημαντικά έργα που τυπώθηκαν ή παίχθηκαν στη σκηνή. Το τονίζω, γιατί η εικόνα των δημοσιευμένων θεατρικών έργων και των παιγμένων στη σκηνή διαφέρει αρκετά η μία από την άλλη (βλ. Β. Πούχνερ, “Το δράμα στη μεταπολεμική Ελλάδα”, στον τόμο: *Ελληνική Θεατρολογία*, Αθήνα 1984, σσ. 419-433). Και είναι μέσα στις προθέσεις μας να προχωρήσουμε και σε έναν τέτοιο Οδηγό.

Από τη φύση των δύο εγχειρημάτων αυτών, του *Οδηγού νεοελληνικής δραματολογίας* και του *Οδηγού της νεοελληνικής δραματολογίας στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα*, προκύπτει και μια άλλη διάσταση και λειτουργικότητα, η οποία περνάει τα σύνορα της Ελλάδας: όπως τέτοιοι *Οδηγοί* λειτουργούν για την γνωστοποίηση ενός κλάδου της λογοτεχνίας και της καλλιτεχνικής δραστηριότητας στη νεότερη Ελλάδα σ’ ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό, το ίδιο συμβαίνει βέβαια και στο εξωτερικό και ισχύει για ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό αλλοδαπών, όταν οι *Οδηγοί δραματολογίας* μεταφραστούν σε μια από τις κυριότερες ευρωπαϊκές γλώσσες: το νεοελληνικό δράμα δεν είναι μόνο υπόθεση των Ελλήνων, αλλά και της συγκριτικής φιλολογίας, της ιστορίας του ευρωπαϊκού θεάτρου, των μεσογειακών και βαλκανικών σπουδών, ιδίως και εξαιτίας του γεγονότος πως υπάρχει και η γεωγραφική διάσταση της δραστηριότητας αυτής στη Διασπορά και πολλά από τα έργα αυτά έχουν τυπωθεί στη Βενετία, τη Βιέννη, το Βουκουρέστι, τη Βραΐλα, τη Μόσχα, την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, την Αλεξάνδρεια κτλ. Αφορά άμεσα και την ιταλική φιλολογία, την Τουρκολογία, τις συγκριτικές επιστήμες γύρω από τη Νοτιοανατολική Ευρώπη κτλ. Και ένα τέτοιο σύγγραμμα μεταφρασμένο π. χ. στα αγγλικά, απευθύνεται και στον Ελληνισμό του εξωτερικού (Αμερικής και Αυστραλίας), αλλά ταυτόχρονα είναι και προβολή μιας παραμελημένης πτυχής του νεοελληνικού πολιτισμού σ’ ένα διεθνές επίπεδο και μπορεί να ελκύσει το ενδιαφέρον ορισμένων θεατρικών ανθρώπων για συγκεκριμένα έργα και να προκαλέσει μεταφράσεις και παραστάσεις τους. Το νεοελληνικό δράμα υστερεί πολύ στον τομέα, της γνωστοποίησης σε ένα διεθνές κοινό, και είναι κρίμα, γιατί από

την *Ερωφίλη* έως την *Τρισεύγενη* και από κει ως τη *Συνάντηση κάπου αλλού...* ή την *Τελευταία Πράξη* έχει να δείξει δραματικά έργα, τα οποία ανήκουν χωρίς άλλο σ' αυτό που ονόμασε ο Γκαίτε *Weltliteratur* (παγκόσμια λογοτεχνία).

Μ' αυτές τις σκέψεις παραδίδω αυτήν την πρώτη συστηματική απόπειρα καταγραφής, κατάρτισης και προβολής ενός σημαντικού δείγματος της νεοελληνικής δραματολογίας στο ενδιαφερόμενο αναγνωστικό κοινό, ελπίζοντας ότι θα εκπληρώσει την αποστολή, που οραματίστηκαν οι εκδότες και θα ικανοποιήσει τις προσδοκίες του. Δεσμεύομαι επίσης να εργαστώ με βάση αυτό το ξεκίνημα σε δύο κατευθύνσεις: μια αγγλική έκδοση του ίδιου *Οδηγού* και μια έκδοση ενός ειδικού *Οδηγού*, που συμπεριλαμβάνει μόνο το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα. Κλείνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την συνωμότρια και αγαπητή συνάδελφο Κωνσταντζα Γεωργακάκη για το χρόνο που αφιέρωσε και τον κόπο που κατέβαλε κι επένδυσε στην οργάνωση του συντονισμού της συγγραφής των λημμάτων καθώς και στη σύνταξη και την επιμέλεια των περισσότερων λημμάτων. Χωρίς τη βοήθειά της αυτή η έκδοση δε θα ήταν εφικτή.

Αθήνα, τέλη Αυγούστου 2005

Βάλτερ Πούχγκερ

Κ Ρ Η Τ Ι Κ Ο Θ Ε Α Τ Ρ Ο

Γεώργιος Χορτάτσης: *Ερωφίλη* Τραγωδία (1595)

Εποχή ή χρόνος: Βασιλεία Φιλογόνου.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Χώρα της Μέμφης.

Πρόσωπα του έργου: 8 (5Α/3Γ), Χάρος, Χορός γυναικών.

Κεντρικό θέμα: Η τραγική κατάληξη της σύγκρουσης του ερωτικού πάθους των παιδιών και της γονικής αυταρχικότητας.

Δευτερεύοντα θέματα: Η ματαιότητα της δόξας. Ο ρόλος της μοίρας στη ζωή των ανθρώπων.

Γλώσσα: Δημοτική με λόγια στοιχεία. Δεκαπεντασύλλαβος στίχος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία.

Περίληψη πλοκής: Ο βασιλιάς της Αιγύπτου Φιλόγονος δολοφονεί τον αδελφό του για να πάρει το θρόνο. Η κόρη του Ερωφίλη είναι ερωτευμένη με τον Πανάρετο, ο οποίος εκθέτοντας τους φόβους του στο φίλο του Καρποφόρο, αποκαλύπτει ότι μπορεί να την χάσει εάν ο πατέρας της θελήσει να την παντρεύει με κάποιον άλλο. Η Ερωφίλη έχει μιλήσει και αυτή στη νένα της για το δεσμό της με τον Πανάρετο, βασανίζεται όμως από προφητικά όνειρα δυστυχίας. Το φάντασμα του νεκρού αδελφού του βασιλιά προλέγει τις επικείμενες καταστροφές. Ο βασιλιάς, όταν βρίσκει την κόρη του να συζητά με τον Πανάρετο, αποφασίζει να τον θανατώσει και να δώσει το διαμελισμένο πτώμα στην κόρη του. Μόλις η Ερωφίλη δέχεται το «γαμήλιο δώρο» με τα μέλη του αγαπημένου της, ξεσπάει σε θρήνο και, όταν μένει μόνη, αυτοκτονεί. Οι γυναίκες σκοτώνουν με δόλο το βασιλιά ενώ το φάντασμα του αδελφού του εκφράζει την ικανοποίησή του.

Πρώτη παράσταση στη νεοελληνική σκηνή: Θέατρο «Ολύμπια» (20.4.1934), Λαϊκή Σκηνή Καρόλου Κουν.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Χορτάτσης, Γεώργιος. *Κρητικόν Θέατρον. «Ερωφίλη»*, τραγωδία του Γεωργίου Χορτάτση

(1600), εκδομένη εκ των αρίστων πηγών μετ' εισαγωγής και λεξιλογίου υπό Στεφ. Ξανθουδίδου. Athen 1928.

- *Ερωφίλη*, *Θέατρο* 61, σσ. 101-140.

- *Ερωφίλη*. Επιμέλεια Στυλιανός Αλεξίου-Μάρθα Αποσκήτη. Αθήνα: Στιγμή 1996.

Μελέτες-Άρθρα:

- Αλεξίου, Στυλ. «Κρητικά σύμμεικτα. Παρατηρήσεις στην *Ερωφίλη*», *Ελληνικά* 22, 1969, σ. 441 κ.ε.
- Αποσκήτη, Μ. «Ο ιδεολογικός κόσμος της *Ερωφίλης* σε σύγκριση με την ιταλική αναγεννησιακή τραγωδία», *Λύκος* 2 (1986-87), σ. 144 κ.ε.
- Κριαράς, Εμμ. «Μελετήματα εις την *Ερωφίλην* του Χορτάτση», *Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών* 11 (1935), σσ. 239-281.
- Μανούσακας, Μ. Ι. «Άγνωστη πηγή της *Ερωφίλης* του Χορτάτση. Η τραγωδία II Re Torrismondo του Tasso», *Κρητικά Χρονικά* 13 (1959), σ. 73 κ.ε.
- Πούχνης, Β. «Η *Ερωφίλη* στη δημόδη παράδοση της Κρήτης». Στον τόμο: *Ελληνική Θεατρολογία. Δώδεκα Μελετήματα*, Εταιρεία Θεάτρου Κρήτης, Κρητική Θεατρική Βιβλιοθήκη, τ. Β', Αθήνα 1988, σσ. 163-168.
- «Η διασκευή της *Ερωφίλης* του Γεωργίου Χορτάτση από το «Αμφιθέατρο» στο Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Κρήτης 1996, ήτοι Τι κερδίζει και τι χάνει ο σύγχρονος σκηνοθέτης στην προσαρμογή ενός αριστουργήματος της κλασικίζουσας δραματουργίας στους ρυθμούς της εποχής μας». Στον τόμο: *Ο μίτος της Αριάδνης, Δέκα Θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Εστία 2001, σσ. 181-205.

Ιωάννης Ανδρέας Τρώιλος: Βασιλεύς ο Ροδολίνος

Τραγωδία (17^{ος} αιώνας)

Εποχή ή χρόνος: Προχριστιανική εποχή και αναχρονιστικές αναμίξεις.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Μέμφιδα, βασιλική πόλη της Αιγύπτου.

Πρόσωπα του έργου: 14 (8Α/6Γ). Το Μελλούμενο ως πρόλογος. Χορός.

Κεντρικό θέμα: Σύγκρουση ανάμεσα στον έρωτα και την φιλία.

Δευτερεύοντα θέματα: Η κατάρα του χρήματος. Ο ρόλος της μοίρας. Η δύσκολη θέση της γυναίκας μέσα σε μια ανδροκρατούμενη κοινωνία.

Γλώσσα: Ιδίωμα της Δυτικής Κρήτης. Λόγιες λέξεις. Δεκαπεντασύλλαβος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία. Ενδεκασύλλαβος.

Περίληψη πλοκής: Ο βασιλιάς της Περσίας Τρωσίλος είναι ερωτευμένος με την κόρη του βασιλιά της Καρχηδόνας Αρέτα, Αρετούσα, την οποία είχε γνωρίσει στη διάρκεια μιας γκιόστρας. Ο πατέρας της όμως αρνείται κατηγορηματικά να δώσει την κόρη του στον άσπονδο εχθρό του. Ο Τρωσίλος επιμένει και ζητάει από τον αδελφικό του φίλο Ροδολίνο, βασιλιά της Αιγύπτου, να μεσολαβήσει για να ζητήσει σε γάμο την κοπέλα και στη συνέχεια να την παραδώσει σ' αυτόν. Ο Αρέτας δέχεται την πρόταση του Ροδολίνου και οι δύο νέοι φεύγουν για τη Μέμφιδα, όπου θα γίνει η γαμήλια τελετή. Στη διάρκεια του ταξιδιού ερωτεύονται αλλά όταν φθάνουν στην πόλη, ο Ροδολίνος αισθάνεται τύ-

ψεις επειδή πρόδωσε τον φίλο του, και φέρεται ψυχρά στην κοπέλα. Ο σύμβουλός του Ερμίνος, για να τον βγάλει από το αδιέξοδο, του προτείνει να δώσει την αδελφή του Ροδοδάφνη στον Τρωσίλο για γυναίκα και αυτός να κρατήσει την Αρετούσα. Η έμμεση πρόταση του Ροδολίνου στην Αρετούσα να πάρει γι' άντρα της τον Τρωσίλο καθώς και η απόφασή του να μην της αποκαλύψει τον θάνατο του πατέρα της, την απογοητεύουν, χάνει την εμπιστοσύνη της στους ανθρώπους και οδηγείται στην αυτοκτονία. Ο Ροδολίνος, λίγο πριν τον θάνατό της, απελπισμένος από την τροπή που πήραν τα πράγματα της εκδηλώνει την αγάπη του και αυτοκτονεί. Στο θάνατο τους ακολουθούν η Ροδοδάφνη και ο Τρωσίλος, απελπισμένοι από τον θάνατο τόσων ανθρώπων.

Πρώτη παράσταση στη νεοελληνική σκηνή: «Ωδείο Ηρώδου του Αττικού», Εθνικό θέατρο (18.7.1962), Σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Τρωίλος, Ιωάννης Ανδρέας. *Βασιλεύς ο Ροδολίνος: Τραγωδία Βενετία 1647*. Πρόλογος F.R. Walton. Εισαγωγή Μ.Ι. Μανούσακας. Αθήνα: Γεννάδειος Βιβλιοθήκη 1976 (Θησαυροί Γενναδείου 1). Ανατύπωση της Α' έκδοσης.
- *Ροδολίνος*. Τραγωδία (17^{ου} αιώνα). Πρόλογος Στ. Αλεξίου. Επιμέλεια Μ. Αποσκήτη. Αθήνα: Στιγμή 1987

Μελέτες-Άρθρα:

- Βάλας, Μ. «*Βασιλεύς ο Ροδολίνος*, τραγωδία του Ιωάννου Ανδρέα Τρωίλου», *Κυπριακά Γράμματα* 17 (1952), σσ. 269-290.
- Μανούσακας, Μ.Ι. «*Βασιλεύς ο Ροδολίνος*», *Ελληνική Δημιουργία* 12 (1953), σσ. 67-70.
- Πούχγερ, Β. «Τραγωδία». Στον τόμο: Holton, D. (επιμ.) *Λογοτεχνία και κοινωνία στην Κρήτη της Αναγέννησης*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 1997, σσ. 157-194.
- Lowe C.G. «*The Rhodolinos of Joannes Andreas Troilos*», *Εισ μνήμην Σπυρίδωνος Λάμπρου*. Αθήνα: Εστία 1935, σσ. 190-198.

Άγνωστος: Ζήνων

Κρητοεπτανησιακή τραγωδία (17^{ος} αιώνας)

Εποχή ή χρόνος: 491 μ. Χ.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Κωνσταντινούπολη. Παλάτι.

Πρόσωπα του έργου: 16Α. Μουσικός. Τρεις μάρτυρες. Δύο Άγγελοι. Μαντατοφόροι. Άρχοντες. Πολίτες. Χορός ορφανών παιδιών. Σκιές.

Κεντρικό θέμα: Χρήση αθέμιτων μέσων για την κατάκτηση της εξουσίας.

Δευτερεύοντα θέματα: Η αναπόφευκτη μοίρα. Τιμωρία της αμαρτίας και της δίψας για εξουσία. Θεραπευτικές ιδιότητες της μουσικής.

Γλώσσα: Κρητικό ιδίωμα. Επτανησιακοί τύποι. Δεκαπεντασύλλαβος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Ο Ζήνων εκθρονίζει τον συμβασιλέα Βασιλίσκο γιατί θέλει να ανεβάσει στο θρόνο τον νεαρό ανιψιό του Λογγίνο. Ένας αυλικός του, ο Αναστάσιος, πληροφορείται τυχαία την ύπαρξη μιας προφητείας, σύμφωνα με την οποία η ζωή του Ζήωνα απειλείται από έναν αυλικό. Αποφασίζει λοιπόν να δράσει χρησιμοποιώντας κάθε μέσο. Μεθοδεύει τη θανάτωση δύο ατόμων δυσσχεσμένων με τις επιλογές του αυτοκράτορα, του στρατηγού Αρμάκιου, πατέρα του Βασιλίσκου και του πατρίκιου Πελάγιου, παρουσιάζοντας τις εκτελέσεις ως διαταγή του Αυτοκράτορα. Στη συνέχεια δωροδοκεί τον στρατό και στη διάρκεια ενός συμποσίου οι επαναστάτες κυκλώνουν το παλάτι. Οι καλεσμένοι φεύγουν εσπευσμένα, ο Λογγίνος δραπετεύει αλλά οι σκιές όλων εκείνων που δολοφόνησε άδικα του κόβουν το κεφάλι ενώ ο Ζήνων χτίζεται ζωντανός στο μνήμα του.

Πρώτη παράσταση: Ζάκυνθος 1683.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- *Ο Ζήνων*. Παλαιά τραγωδία, νυν πρώτον εκδιδομένη εκ χειρογράφου της Μαρκιανής Βιβλιοθήκης υπό Κ. Ν. Σάθα. Βενετία 1878.
- *Κρητικόν Θέατρον ή Συλλογή Ανεκδότων και Αγνώστων Δραμάτων*. Αθήνα: Θ. Γυφτάκης-Κ. Καμαρινόπουλος 1963. *Ο Ζήνων* σσ. 1-102.
- *Ο Ζήνων*. Κρητοεπτανησιακή τραγωδία (17^{ου} αιώνα). Επιμέλεια: Στυλιανός Αλεξίου, Μάρθα Αποσκήτη. Αθήνα: στιγμή, 1991.

Μελέτες-Άρθρα:

- Ευαγγελάτος, Σ.Α. «Χρονολόγηση, τόπος συγγραφής του *Ζήωνος* και έρευνα για τον ποιητή του», *Θησαυρίσματα* 5 (1968), σσ. 177-204.
- Κριαράς, Εμμ. «Διορθώσεις εις τον *Στάθην* του Κρητικού Θεάτρου». *Μεσαιωνικά μελετήματα: Γραμματεία και γλώσσα*. Τόμος Α'. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ., Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών 1988, σσ. 2-12.
- Μπουμπουλίδης, Φ. «Λαϊκά στοιχεία εν τω *Ζήωνι*», *Κρητικά Χρονικά* 7 (1953), σσ. 127-137.
- Πούχγερ, Β. «Ο *Ζήνων* και το πρότυπό του». Στον τόμο: *Ελληνική Θεατρολογία: Δώδεκα μελετήματα*. Αθήνα: Εταιρεία Θεάτρου Κρήτης 1988, σσ. 215-297.
- «Παραλειπόμενα στο *Ζήωνα*». Στον τόμο: *Ράμπα και παλκοσένικο*. Αθήνα: Πορεία 2004, σσ. 59-142.
- Martini, L. «Considerazioni e proposte sullo *Zenone*». *Miscellanea I*, Padova 1978, σσ. 33-51.

Γεώργιος Χορτάτης: Κατζούρμπος
(ca. 1595-1600)

Εποχή ή χρόνος: Ενετοκρατία.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Χώρα με πόρτες και στενά, παραθύρι της Πουλισένας.

Πρόσωπα του έργου: 15 (8 Α/7 Γ), Έρωτας (πρόλογος).

Κεντρικό θέμα: Σύγκρουση μεταξύ γονιών και παιδιών για το θέμα του γάμου.

Δευτερεύοντα θέματα: Σχολαστικισμός των δασκάλων. Έρωτες των γέρον με νέες γυναίκες. Πονηρία των υπηρετών. Ψευτοπαλληκαριά ορισμένων στρατιωτικών.

Γλώσσα: Κρητικό ιδίωμα, Βενετσιάνικες λέξεις.

Περίληψη πλοκής: Ο Νικολός, μαθητής ακόμα, είναι ερωτευμένος με την Κασσάντρα, ψυχοκόρη της μαστροπού Πουλισένας, η οποία όμως διαφωνεί με την επιλογή της κοπέλας και θέλει να την δώσει στο γερό Αρμένη, που της έταξε πολλά λεφτά. Η Κασσάντρα δίνει στο Νικολό δυο χρυσά βραχιόλια για να τα πουλήσει και να βρει χρήματα. Η γριά Αρκολιά, πρώην εταίρα, δίνει συμβουλές στην Πουλισένα πώς να εκμεταλλευτεί καλύτερα την ψυχοκόρη της, ενώ η Αννέζα, πρώην μεσίτρα κι αυτή, θυμώνει που δεν την συμπεριέλαβαν στα σχέδια τους και τα φανερώνει όλα στη γυναίκα του Αρμένη και τον πατέρα του Νικολού. Η Κασσάντρα όμως αποκαλύπτεται ότι είναι η χαμένη κόρη του Αρμένη και την παντρεύουν με το Νικολό. Παράλληλα προβάλλονται οι πανουργίες των δούλων που προσπαθούν να βοηθήσουν τα αφεντικά τους, με το αζημίωτο βέβαια, η επίδειξη πολυμάθειας του Δασκάλου και η έπαρση του Κουστουλιέρη για τις ερωτικές και πολεμικές επιτυχίες του.

Πρώτη παράσταση στη νεοελληνική σκηνή: Μικρό Θέατρο (4.7.1976), Διασκευή και Σκηνοθεσία: Χαρά Κανδρεβιώτου. Είχε προηγηθεί ραδιοφωνική παρουσίαση από τη “Νεοελληνική Σκηνή” σε σκηνοθεσία Σ.Α. Ευαγγελάτου.

Επιλογή Βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Χορτάτης, Γ. *Κατζούρμπος*. Κριτική Έκδοση, Σημειώσεις, Γλωσσάριο: Λίνος Πολίτης. Ηράκλειο Κρήτης: Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών 1964.

Μελέτες-Άρθρα:

- Δεδούση, Χρ. «Ο Κατζούρμπος και η λατινική κωμωδία. Συμβολή στην ερμηνεία της κρητικής κωμωδίας», *Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης* 10 (1968), σσ. 241-280.
- Ευαγγελάτος, Σ.Α. «Πότε γράφτηκε, λοιπόν, ο Κατζούρμπος του Γεωργίου Χορτάτη;», *Παράβασις* 2. Αθήνα: Καστανιώτης 1998, σσ. 11-15.
- Μαρκομιχελάκη, Τ. «Οι ιταλικές ποιητικές θεωρίες στον Κατσούρμπο», στο πρόγραμμα της νέας ΣΚΗΝΗΣ για την παράσταση του *Κατσούρμπου* (1993), σσ. 121-130.
- «Ο Κατζούρμπος και η Τραγέδια του Αγίου Δημητρίου: Σχέσεις ανάμεσα στα δύο κείμενα». Στον τόμο: Κακλαμάνης Στ., Μαρκόπουλος Αθ., Μαυρομάτης Γ. (επιμ.). *Ενθύμησις Νικολάου Μ. Παναγιωτάκη*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2000, σσ. 465-473.

- Παπατριανταφύλλου-Θεοδωρίδη, Ν. «Ομοιότητες ανάμεσα στον *Πιστικό Βοσκό* και τον *Κατσούρμπο*», *Ελληνικά* 24 (1970), σσ. 374-378.
- Πολίτης, Λ. «Ο *Κατσούρμπο* και οι πηγές της κρητικής κωμωδίας», *Κρητικά Χρονικά* 15-16 (1961-1962), σσ. 405-407.

Άγνωστος: Στάθης

Κρητική κωμωδία (μετά το 1604)

Εποχή ή χρόνος: Ενετοκρατία.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Κάστρο της Κρήτης.

Πρόσωπα του έργου: 16 (11 Α/5 Γ), Έρωτας.

Κεντρικό θέμα: Η εύρεση του χαμένου παιδιού.

Δευτερεύοντα θέματα: Απειλή του ερωτικού δεσμού δύο νέων από τις ορέξεις ενός ερωτευμένου γέρου. Σύγκρουση φιλάργυρων γονιών με τα παιδιά τους για το θέμα του γάμου.

Γλώσσα: Κρητικό ιδίωμα, βενετσιάνικες λέξεις.

Περίληψη πλοκής: Ο Χρύσιππος είναι ερωτευμένος με τη Λαμπρούσα, την κόρη του Ντοτόρε. Η Φαίδρα, κόρη του φιλάργυρου Στάθη, είναι ερωτευμένη με τον Πάμφιλο αλλά τον συγχέει με τον καλύτερό του φίλο του, τον Χρύσιππο. Με τη Φαίδρα όμως είναι ερωτευμένος και ο Ντοτόρες και προετοιμάζει το γάμο μαζί με τον πατέρα της. Για το προξενιό ζητείται η βοήθεια της μεσίτρας Αλεξάνδρας. Όταν ο Στάθης αναγγέλλει στην κόρη του ότι θα την παντρέψει με το Ντοτόρε, αυτή του αποκαλύπτει τον κρυφό της αρραβώνα με τον «Χρύσιππο». Ο Στάθης εξοργίζεται γιατί γνωρίζει ότι ο Χρύσιππος θα παντρευτεί τη Λαμπρούσα και για να τον εκδικηθεί τον στέλνει στη φυλακή. Στην κρίσιμη στιγμή εμφανίζεται ο θετός πατέρας του Χρύσιππου, ο Γαβρήλης, ο οποίος αποκαλύπτει ότι ο Χρύσιππος είναι ο χαμένος γιος του Στάθη. Η τάξη αποκαθίσταται και γίνονται οι διπλοί γάμοι των νέων.

Πρώτη παράσταση στη νεοελληνική σκηνή: Θέατρο Φιρκά, Χανιά (2.6.1988), Δημοτικό Θέατρο Κρήτης, Σκηνοθεσία: Σ.Α. Ευαγγελάτος.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- *Ο Στάθης*. Κρητική κωμωδία, νυν πρώτον εκδιδομένη εκ χειρογράφου της Μαρκιανής Βιβλιογραφίας υπό Κ.Ν. Σάθα. Βενετία: Φοίνιξ 1878
- *Ο Στάθης*. Θέατρο 4 (1962), σσ. 48-63.
- *Ο Στάθης*. *Κρητική κωμωδία*, Κριτική έκδοση με εισαγωγή, σημειώσεις και λεξιλόγιο Lidia Martini, Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη 3, Θεσσαλονίκη 1976.
- *Ο Στάθης*. Συμπλήρωση χασμάτων – Ανασύνθεση κειμένου: Σ. Α. Ευαγγελάτος, στο πρόγραμμα του Δημοτικού θεάτρου Κρήτης, Χανιά, Καλοκαίρι 1988.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βασιλείου, Π. «Η Μαργαρίτα της κρητικής κωμωδίας *Στάθης*», *Ελληνικά* 27 (1974): 154-160.
- Ευαγγελάτος, Σ.Α. «Η Χρονολόγηση του *Στάθης*». Στον τόμο: *Πεπραγμένα Γ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου Β'*. Αθήνα 1973, σσ. 84-93.
- Κριαράς, Εμ. «Παρατηρήσεις στην έκδοση του *Στάθης* από τη Lidia Martini», *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας Ι* (1980/81), σσ. 71-83.
- Μανούσασκας, Μ.Ι. «Ζητήματα του Κρητικού θεάτρου. ΙΙ. Η κρητική κωμωδία *Στάθης* και η χρονολογία της», *Κρητικά Χρονικά Ι* (1947), σσ. 55-73.
  - «Τα χάσματα της κρητικής κωμωδίας *Στάθης*», *Κρητικά Χρονικά* 8 (1954), σσ. 291-305.
- Τσοπανάκης, Αγ. «Φιλολογικές παρατηρήσεις στην *Πανώρα* και τον *Στάθης*», *Κρητολογία* 8 (1979), σσ. 57-65.

Μάρκος Αντώνιος Φώσκολος: Φορτουνάτος
(1655)

Εποχή ή χρόνος: Πολιορκία του Κάστρου από τους Τούρκους (1647-1669).

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Κάστρο (Ηράκλειο) της Κρήτης.

Πρόσωπα του έργου: 14 (9Α/4Γ) & η Τύχη, που κάνει τον πρόλογο.

Κεντρικό θέμα: Η Τύχη βοηθάει τους σεμνούς και υπάκουους ανθρώπους.

Δευτερεύοντα θέματα: Τα βάσανα της Αγάπης. Γελοιοποίηση του ερωτοχτυπημένου γέρου.

Γλώσσα: Ιδίωμα της ανατολικής Κρήτης. Μεγάλος αριθμός ιταλικών λέξεων. Περιορισμένα λόγια γλωσσικά στοιχεία.

Περίληψη πλοκής: Ο μισέρ Γιαννούτσος, έμπορος από το Κάστρο της Κρήτης, βρίσκει μέσα στο πειρατικό καράβι, που έπεσε στα χέρια Ιωαννιτών Ιπποτών της Μάλτας, ένα αγοράκι, τον Φορτουνάτο. Όταν το παιδί μεγαλώνει, ερωτεύεται την Πετρονέλα, αλλά ο Γιαννούτσος δεν τον αφήνει να παντρευτεί πριν βρεθούν οι πραγματικοί του γονείς. Η μητέρα της Πετρονέλας πάλι, η Μηλιά, ευνοεί το γάμο με το γιατρό Λούρα γιατί είναι γέρος, δεν θέλει προίκα και μόλις πεθάνει θα κληρονομήσουν την περιουσία του. Η προξενήτρα Πετρού αναλαμβάνει να διεκπεραιώσει όσο το δυνατόν συντομότερα τη διαδικασία. Ο Φορτουνάτος δε μπορεί να ενεργήσει μόνος του γιατί υπάρχει ο κίνδυνος της αποκλήρωσης από την περιουσία του Γιαννούτσου. Έτσι λέει τα πάντα στον πιστό του φίλο Θόδωρο, ο οποίος βρίσκει την Πετρού και από κάποιες πληροφορίες που έμαθε αυτή από το Λούρα, συνδυασμένες με ανάλογες του Γιαννούτσου, συμπεραίνουν ότι ο γιατρός είναι ο πατέρας του Φορτουνάτου. Ο γιατρός παύει πλέον να είναι ερωτικός αντίζηλος και μεταβάλλεται σε στοργικό πατέρα που δίνει την ευχή του για το γάμο των δύο νέων.

Πρώτη παράσταση στη νεοελληνική σκηνή: Θέατρο «Βεργή» (23.3.1962), «Νεοελληνική Σκηνή», σκηνοθεσία: Σ.Α. Ευαγγελάτος.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Φώσκολος, Μ.Α. *Φορτουνάτος*. Κωμωδία ανέκδοτος, το πρώτον εκ του αυτογράφου του ποιητού εκδομένη υπό Στ. Ξανθουδίδου, Αθήνα: «Ελευθερουδάκης», 1922.
- *Φορτουνάτος*. Κριτική έκδοση, σημειώσεις, γλωσσάριο Alfred L. Vincent, Εκδοτική επιμέλεια: Φ. Δετοράκη. Ηράκλειο Κρήτης: Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών 1980.

Μελέτες-Άρθρα:

- Κριαράς Εμ. «Η κρητική κωμωδία *Φορτουνάτος* του Μ.Α. Φώσκολου», *Ημερολόγιον της Μεγάλης Ελλάδος* 1935, σσ. 131-149.
- Σολομός, Αλ. *Το Κρητικό Θέατρο. Από τη φιλολογία στη σκηνή*. Αθήνα: Πλειάς, 1973. Ειδικότερα για τον *Φορτουνάτο*, σσ. 133-146.
- Χατζηδάκις, Γ.Ν. «Μικρά συμβολαί εις την ιστορίαν της μεσαιωνικής και νεωτέρας γλώσσης Ε'. Σημειώσεις εις *Φορτουνάτον*», *Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής Παν. Θεσσαλονίκης* 1(1927), σσ. 21-34.
- Vincent, A.L. «Εισαγωγικές σημειώσεις για το *Φορτουνάτο*». Στον τόμο: *Κείμενα Θεατρικής παιδείας 1983-1986*. Κρητική Θεατρική Βιβλιοθήκη Α'. Χανιά: Εταιρεία Θεάτρου Κρήτης 1987, σσ. 49-66.

Γεώργιος Χορτάτης: Πανώρια

Ποιμενική κωμωδία (ca. 1590-1600)

Εποχή ή χρόνος: Απροσδιόριστος.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ίδη. Δάσος. Στάνη. Σπηλιά. Ναός της Αφροδίτης.

Πρόσωπα του έργου: 10 (5Α/5Γ).

Κεντρικό θέμα: Η αναγκαιότητα και η δύναμη του Έρωτα.

Δευτερεύοντα θέματα: Γυναίκες-Αμαζόνες. Ψυχολογικές συνέπειες της ερωτικής απόρριψης.

Γλώσσα: Κρητικό ιδίωμα. Στίχος δεκαπεντασύλλαβος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία.

Περίληψη πλοκής: Ο Γύπαρης και ο Αλέξης είναι δυο βοσκοί ερωτευμένοι με τις βοσκοπούλες Πανώρια και Αθούσα. Οι δυο κοπέλες όμως, επειδή έχουν τάξει τον εαυτό τους στην Άρτεμη, δεν ενδιαφέρονται για το γάμο και συμπεριφέρονται εχθρικά απέναντι στους δύο νέους. Ο Γύπαρης ύστερα από την επιθετική στάση της Πανώριας, αποφασίζει να αυτοκτονήσει. Τον προλαβαίνει όμως η Αθούσα, η οποία συμπεριφέρεται άσχημα στον Αλέξη, αλλά όχι τόσο όσο η Πανώρια. Οι δυο βοσκοί στρέφονται για βοήθεια στη Φροσύνη κι αυτή αποφασίζει να μιλήσει στον πατέρα της Πανώριας. Ο Γιαννούλης είναι κι αυτός εκνευρισμένος με τη συμπεριφορά της κόρης του, αλλά για άλλους λόγους. Σκέφτεται ότι δε θα ξαναβρεί γαμπρό που δε θέλει προίκα. Όταν είναι μόνος του εκφράζει ένα μισογυνισμό, αλλά στη Φροσύνη πετάει ερωτικά υπονοούμενα. Στο τέλος οι βοσκοί μαζί με τη Φροσύνη μη έχοντας τι άλλο να κάνουν, αποφασίζουν να

δεηθούν στην Αφροδίτη για να τους βοηθήσει. Έτσι ο Έρωτας τοξεύει τις κοπέλες και αποφασίζονται οι γάμοι των ερωτευμένων ζευγαριών.

Πρώτη παράσταση στη νεοελληνική σκηνή: Με τον τίτλο *Ο Γύπαρης ή το παιχνίδι του έρωτα* στο «Δημοτικό Πάρκο Λευκού Πύργου» από το «Νέο Θέατρο Βορείου Ελλάδος» σε σκηηνική προσαρμογή και σκηνοθεσία Κ. Ζαρούκα (1957).

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- *Κρητικών Θεάτρων ή Συλλογή Ανεκδότων και Αγνώστων Δραμάτων* υπό Κ.Ν. Σάθα. Αθήναι: Θ. Γυφτάκης-Κ. Καμαρινόπουλος 1963. *Ο Γύπαρης* σσ. 177-282.
- Χορτάτης Γ. *Πανώρια*. Κριτική έκδοση με Εισαγωγή, Σχόλια και Λεξιλόγιο Εμμανουήλ Κριαράς, Θεσσαλονίκη 1975 [Βυζαντινή και Νεοελληνική Βιβλιοθήκη 2].

Μελέτες-Άρθρα:

- Βασιλείου, Π. «Λογικές “ασυνέπειες” και χάσματα στην πλοκή της *Πανώριας* του Γ. Χορτάτη. Στον τόμο: *Αφιέρωμα στον Εμμανουήλ Κριαρά: Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου*. Θεσσαλονίκη: Α.Π.Θ., Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών, σσ. 143-160.
- Ευαγγελάτος, Σ.Α. «“Υπερβατικά” στοιχεία σε έργα του κρητικού και του Επτανησιακού θεάτρου». Στον τόμο: *Θρησκεία και Θέατρο στην Ελλάδα*. Επιμ. Ι. Βιβιλάκης. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2005, σσ. 115-140.
- Κριαράς, Εμ. «*Η Πανώρια* του Χορτάτη και η νέα έκδοση του κειμένου», *Νέα Εστία* 99 (1976), σσ. 376-382.
- Πολίτης, Λ. «Παρατηρήσεις επί του ιταλικού προτύπου του *Γύπαρη*», *Αθηνα* 53 (1949), σσ. 531
- Τσοπανάκης, Αγ. «Φιλολογικές παρατηρήσεις στην *Πανώρια* και τον *Στάθη*», *Κρητολογία* 8 (1979), σσ. 57-65.

Βιτσέντζος Κορνάρος (;): *Η θυσία του Αβραάμ*

(ca. 1600-1635)

Εποχή ή χρόνος: Προχριστιανικά χρόνια.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Σπίτι του Αβραάμ. Πρόποδες και κορυφή του βουνού.

Πρόσωπα του έργου: 8 (5Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Η αντίδραση των γονέων στη Θεϊκή βούληση να θυσιασθεί το παιδί τους.

Δευτερεύοντα θέματα: Οικογενειακή αγάπη και θέρμη.

Γλώσσα: Ανατολικό κρητικό ιδίωμα. Θρησκευτικό ή εκκλησιαστικό λεξιλόγιο. Στίχος δεκαπεντασύλλαβος.

Περίληψη πλοκής: Ένας Άγγελος ξυπνάει χαράματα τον Αβραάμ για να του μεταφέρει την εντολή του Θεού ότι πρέπει να θυσιάσει το παιδί του. Ο Αβραάμ,

συγκλονισμένος, παρακαλεί το Θεό να τον λυπηθεί και να μην του ζητήσει κάτι τόσο φοβερό. Όταν όμως αντιλαμβάνεται ότι δεν μπορεί να αρνηθεί, αναγκάζεται να τα πει όλα στη Σάρρα, η οποία μοιρολογεί τον γιο της αλλά τελικά υποκύπτει και αυτή στο θέλημα του Θεού και οι δύο γονείς αποφασίζουν να θυσιάσουν το παιδί τους. Ο Αβραάμ φεύγει με τον Ισαάκ και δύο υπηρέτες, οι οποίοι, όταν μαθαίνουν τι πρόκειται να γίνει, προσπαθούν να τον αποτρέψουν. Ο Αβραάμ δεν μεταπείθεται, αποκαλύπτει στον Ισαάκ την αλήθεια, αλλά ένας άγγελος σταλμένος απ' τον Θεό τον σταματά και αντί για το παιδί θυσιάζεται ένα κριάρι που βρισκόταν στους θάμνους. Όλοι μαζί γυρίζουν πίσω στο σπίτι για να γιορτάσουν το χαρμόσυνο γεγονός.

Πρώτη παράσταση στη νεοελληνική σκηνή: Επαγγελματική Σχολή Θεάτρου (28.3.1929), Σκηνοθεσία: Φ. Πολίτης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- *Η Θυσία του Αβραάμ, ιστορία ψυχοφειλεστάτη*. Παρά Νικολάω τω Σάρω. Βενετία: Τυπ. Αντωνίου του Βόρτολι 1713.
- *Η Θυσία του Αβραάμ, Κρητικόν μυστήριον του 16^{ου} αιώνος*. Εισαγωγή και σημειώσεις Σ.Α. Αντωνιάδου. Αθήνα: Βασιλείου 1922.
- *Η Θυσία του Αβραάμ*. Μικρά έκδοσις μετ' εισαγωγής και λεξιλογίου υπό Γεωργίου Α. Μέγα. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας». 1943.
- *Η Θυσία του Αβραάμ*. Κριτική έκδοσις Γ. Μέγα, αναθεωρηθείσα. Αθήνα 1954.
- Κορνάρος, Β. *Η Θυσία του Αβραάμ*. Εισαγωγή: Άγγελος Τερζάκης. Φιλολογική επιμέλεια Ε. Τσαντσάνογλου. Αθήνα: Ερμής 1971.
- *Η Θυσία του Αβραάμ*. Επιμέλεια: Wim F. Bakker / Arnold F. van Gemert. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 1998.

Μελέτες-Άρθρα:

- Αλυσανδράτος, Γ. Γ. «Άγνωστη βενετική έκδοση της *Θυσίας του Αβραάμ*», *Ερανιστής* 4 (1966), σσ. 161-170.
- Ευαγγελάτος, Σ. Α. «Η *Θυσία του Αβραάμ* κείμενο “αφηγηματικού” λόγου και όχι θεατρικό έργο», *Αριάδνη* 5 (1989), σσ. 285-88.
- «Και πάλι *Η θυσία του Αβραάμ* δεν γράφτηκε για θεατρική χρήση», *Παράβασις* 4 (2002), σσ. 11-16.
- Ζώρας, Γ. Θ. «*Ο Ερωτόκριτος*, η *Θυσία του Αβραάμ* και η χρονολόγησις αυτών», *Ελληνική Δημιουργία* 9 (1952), σσ. 653-659.
- Philippides, D.M.L. “Rhyming patterns in the *Erotokritos* and the *Sacrifice of Abraham*: a preliminary investigation”, *Cretan Studies* 1 (1988), σσ. 205-216.

ΕΦΤΑΝΗΣΙΑΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θεόδωρος Μοντσελέζε: *Ευγένια*

Τραγωδία (1646)

Εποχή ή χρόνος: Χαράματα.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Παλάτι του Ρήγα. Δάσος.

Πρόσωπα του έργου: 16 (12Α/ 4Γ), Άρχοντες, Δούλοι.

Κεντρικό θέμα: Η θαυματουργή δύναμη της Παναγίας.

Δευτερεύοντα θέματα: Ανάρμοστη συμπεριφορά της μητριάς προς την προγονή της. Τιμωρία της ένοχης.

Γλώσσα: Ζακυνθινή διάλεκτος, στοιχεία της κρητικής διαλέκτου, δάνεια από τα ιταλικά, λεξιλόγιο της εκκλησιαστικής παράδοσης, λόγιοι τύποι.

Περίληψη πλοκής: Η Ρήγισσα, επειδή μισεί την προγονή της Ευγένια, δίνει εντολή σε δυο υπηρέτες της, τον Ανδρόνιο και τον Σαμουήλ, να την σκοτώσουν. Αυτοί όμως την λυπούνται, της κόβουν τα χέρια και την αφήνουν μόνη στο δάσος. Εκεί την συναντά το Ρηγόπουλο, που έχει βγει για κυνήγι, την ερωτεύεται και την παντρεύεται. Όταν ο Ρήγας πληροφορείται το θάνατο της κόρης του μελαγχολεί και μετά από λίγο διάστημα οργανώνει γκιόστρα, στην οποία κερδίζει το Ρηγόπουλο χωρίς να γνωρίζει όμως ότι είναι γαμπρός του. Όταν η Ρήγισσα αντιλαμβάνεται από κάποιες κουβέντες ότι η Ευγένια ζει, στέλνει επιστολή στον πεθερό της και την κακολογεί. Αυτός την διώχνει από το σπίτι μαζί με τα δυο παιδιά της. Η κοπέλα βρίσκεται πάλι στο δάσος, προσεύχεται στην Παναγία και μ' ένα θαύμα εμφανίζονται τα κομμένα της μέλη. Το Ρηγόπουλο την βρίσκει, αποκαλύπτει στον πατέρα της την πλεκτάνη κι αυτός διατάζει να αποκεφαλίσουν τη Ρήγισσα.

Πρώτη παράσταση: Δημοτικό Θέατρο Παπάγου (17.9.1997), Αμφι-Θέατρο του Σ. Α. Ευαγγελάτου, Σκηνοθεσία: Σ.Α. Ευαγγελάτος.

Επιλογή βιβλιογραφίας:

Εκδόσεις:

- Montselese, T. *Τραγωδία ονομαζομένη Ευγένια*. A cura di Mario Vitti. Napoli 1965.

- Μοντσελέζε, Θ. *Τραγωδία ονομαζομένη Ευγένια 1646*. Παρουσίαση Mario Vitti, φιλολογική επιμέλεια Giuseppe Spadaro. Αθήνα: Οδυσσεάς 1995.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βιβιλάκης, Ι. «Ευγένια. Ένα θρησκευτικό δράμα του 17^{ου} αιώνα». Στον τόμο: *Για το Ιερό και το Δράμα. Θεατρολογικές προσεγγίσεις*. Πρόλογος: Β. Πούγχερ. Αθήνα: Αρμός 2004, σσ. 193-217.
- Καραγιάννη, Ι. «Παρατηρήσεις στην Ευγένια», *Ελληνικά* 23 (1970), σσ. 346-352.
- Πεφάνης, Γ. *Το βασίλειο της Ευγένιας. Λογοτεχνικά διακείμενα και ανθρωπολογικά περιεχόμενα στην Ευγένια του Θεοδώρου Μοντσελέζε*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια 2005.
- Πούγχερ, Β. «Σκηνικός χώρος και χρόνος στην Ευγένια του Μοντσελέζε». Στον τόμο: *Μελέτηματα Θεάτρου. Το κρητικό θέατρο*. Αθήνα: Μπούρας 1991, σσ. 325-348.

Πέτρος Κατσαΐτης: Τραγέδια ονομασμένη Ιφιγένεια (1720)

Εποχή ή χρόνος: Τρωική εκστρατεία.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αυλίδα.

Πρόσωπα του έργου: 18 (14Α/4Γ).

Κεντρικό θέμα: Η ιστορία της Ιφιγένειας, η οποία παντρεύεται τον Αχιλλέα.

Δευτερεύοντα θέματα: Απομυθοποίηση του ηρωισμού και των κινήτρων των Ελλήνων. «Αντιμιλιταριστικές» αντιδράσεις.

Γλώσσα: Ιδίωμα της Κεφαλονιάς. Ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία.

Περίληψη πλοκής: Ο μάντης Χαλκίας ανακοινώνει ότι η θυσία της Ιφιγένειας, σύμφωνα με την επιταγή της Άρτεμης, θα επιτρέψει στα πλοία να αποπλεύσουν για την Τροία. Ο Αγαμέμνων, με επιστολή του στην Κλυταιμνήστρα, ζητά να έλθει μαζί με την Ιφιγένεια με πρόσχημα το γάμο της κόρης του με τον Αχιλλέα. Στη συνέχεια όμως μετανιώνει και στέλνει ένα δούλο του να τις εμποδίσει. Ο Χαλκίας, ο Μενέλαος και ο Οδυσσεάς στρέφονται εναντίον του, αλλά είναι πια αργά γιατί οι γυναίκες έχουν ήδη φτάσει. Ο Αγαμέμνων τους κρύβει την αλήθεια αλλά την μαθαίνουν από τον Αχιλλέα. Θρηγούν και η Ιφιγένεια αρνείται στην αρχή να θυσιαστεί, αλλά στη συνέχεια δέχεται. Λίγο πριν τη θυσία επεμβαίνει ο Φενίσε λέγοντας ότι ο Χαλκίας έκανε λάθος και ότι η Άρτεμη ζήτησε τη θυσία μιας παρθένας ελαφίνας. Τελικά ο γάμος της Ιφιγένειας και του Αχιλλέα γίνεται και ακολουθούν τρεις σχεδόν αυτοτελείς σκηνές. Ο Καπιτάν Κουβιέλλος αναζητά τον Χαλκία για να τον τιμωρήσει, αλλά τον έχουν κρύψει ο Μπαρλάκιος και ο Σκαπίνος αφού πρώτα πήραν χρήματα. Φοβούνται, όμως, και τον εγκαταλείπουν κι έτσι οι μπράβοι τον συλλαμβάνουν και τον δέρνουν. Ο Μπαρλάκιος για να αγοράσει γλυκά για το γάμο του Αχιλλέα μεταμφιέζει τον Σκαπίνο σε μούμια και τον πουλάει στον Σγαναρέλλο εξαπατώντας τον. Ο Τιμπούρτζιος πάει στην ταβέρνα της Σιμόνας, γυναίκας του Μπαρλάκια, για να αγοράσει κρασί για το γάμο και

ερωτοτροπεί μαζί της, ενώ η Γιακουμίνα τον ειρωνεύεται. Ο Οδυσσέας, στο τέλος, θεωρεί πρότυπο ηθικής συμπεριφοράς την Ιφιγένεια γιατί θέλησε να θυσιάσει τη ζωή της για χάρη του συνόλου.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Αναλυτή» (8.11.1979) από το Αμφι-Θέατρο του Σπύρου Ευαγγελάτου. Σκηνοθεσία: Σ.Α.Ευαγγελάτος.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Κριαράς Εμ. (επιμ.) *Κατσαΐτης. Ιφιγένεια – Θυέστης – Κλαθμός Πελοποννήσου*. Ανέκδοτα έργα. Κριτική έκδοση με εισαγωγή, σημειώσεις και γλωσσάκια. Athènes: Institut Français d' Athènes 1950, σσ. 1-117.
- Κατσαΐτης Π. *Ιφιγένεια [Εν Αηξουρίω]*. Επιμέλεια: Σ. Α. Ευαγγελάτος. Αθήνα: Εστία 1995.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γραμματάς, Θ. «Η παρουσία της commedia dell' arte στο εφτανησιακό θέατρο του ΙΗ' αιώνα. Η περίπτωση της *Ιφιγένειας* του Πέτρου Κατσαΐτη». Στον τόμο: *Νεοελληνικό Θέατρο. Ιστορία-Δραματολογία*, Αθήνα: Κουλτούρα 1987, σσ. 27-41.
- Πούχχερ, Β. «Ο Πέτρος Κατσαΐτης και το Κρητικό θέατρο». Στον τόμο: *Μελετήματα Θεάτρου. Το Κρητικό Θέατρο*. Αθήνα: Μπούρας 1991, σσ. 261-324.
- «Μολιέρος και Κατσαΐτης: Ιχνηλασίες σε μια θαμπή συσχέτιση». Στον τόμο: *Ράμπα και παλκοσένικο. Δέκα Θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Πορεία 2004, σσ. 143-171.

Πέτρος Κατσαΐτης: *Τραγωδία ονομασμένη του Θυέστη* (1721)

Εποχή ή χρόνος: Ελληνική μυθολογία. Περίοδος των Ατρείδων.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Άργος.

Πρόσωπα του έργου: 10 Α/2 Γ, Δικαιοσύνη (πρόλογος), Υπηρέτες, παιδιά του Θυέστη, Χορός Αργειτών.

Κεντρικό θέμα: Η εκδικητική manía του Ατρείδη απέναντι στον αδελφό του.

Δευτερεύοντα θέματα: Τιμωρία των ενόχων σύμφωνα με το λαϊκό αίσθημα δικαίου.

Γλώσσα: Ιδίωμα της Κεφαλονιάς. Δεκαπεντασύλλαβος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία.

Περίληψη πλοκής: Η Δικαιοσύνη εξαίρει τη δύναμη της και προλέγει την τιμωρία του Ατρείδη και του Θυέστη για παλιά αμαρτήματα. Η Σκιά του Ταντάλου έρχεται από τον Άδη και θέλει να κεντρίσει το πάθος για εκδίκηση των απογόνων του. Ο Ατρείδης πνέει μένεα εναντίον του αδελφού του Θυέστη γιατί του έκλεψε την γυναίκα και διεκδικούσε τη βασιλεία του Άργους. Τον ανακαλεί από την εξορία με πρόσχημα τη συμφιλίωσή τους. Μολονότι ο Θυέστης έχει κακά προαισθήματα, στη συνάντησή τους ο Ατρείδης προσποιείται ότι τον συγχωρεί και του παραχωρεί τη μισή εξουσία. Στη συνέχεια, πηγαίνει με τα

παιδιά του και τα παιδιά του Θυέστη στο ναό για να κάνει θυσία. Ο Μανταποφόρος αναγγέλλει ότι ο Ατρείδης έσφαξε τα παιδιά, τα μαγείρεψε και τα έδωσε για φαγητό στον πατέρα τους. Στη συνέχεια του δίνει να πει το αίμα των παιδιών του και του αποκαλύπτει την αλήθεια. Μετά από χρόνια, ο Αίγισθος, με τη βοήθεια της Κλυταιμνήστρας, μπαίνει στο δωμάτιο του και τον σφάζει για να τον τιμωρήσει για τις εγκληματικές πράξεις του.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Γκλόρια» (23.2.1964), «Νεοελληνική Σκηνή», Σκηνοθεσία: Σ.Α. Ευαγγελάτος.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Κριαράς, Εμ. (επιμ.) *Κατσαίτης, Ιφιγένεια – Θυέστης – Κλαθμός Πελοποννήσου*. Ανέκδοτα έργα. Κριτική έκδοση με εισαγωγή, σημειώσεις και γλωσσάκια. Αθήνες: Institut Français d' Athènes 1950, σσ. 119-193.

Μελέτες-Άρθρα:

- Ευαγγελάτος, Σ.Α. «Το Επτανησιακό θέατρο σήμερα, ο Χάσης και ο Θυέστης», *Θέατρο* 13 (1964), σσ. 61-62.
- *Ιστορία του θεάτρου εν Κεφαλληνία (1600-1900)*. Αθήνα 1970, σσ. 50-95.
- Κριαράς, Εμ. «Τα βασικά ιταλικά πρότυπα των τραγωδιών του Πέτρου Κατσαίτη», *Νέα Εστία* 69 (1961), σσ. 169-171.
- Πούχγερ, Β. «Ο Πέτρος Κατσαίτης και το Κρητικό θέατρο». Στον τόμο: *Μελετήματα θεάτρου. Το Κρητικό θέατρο*. Αθήνα: Μπούρας 1991, σσ. 261-324.

Σαβόγιας Ρούσμελης: *Κωμωδία των ψευτογιατρών* (1745)

Εποχή ή χρόνος: 16^{ος} αιώνας.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ζάκυνθος.

Πρόσωπα του έργου: 12 Α/5Γ & άλλοι τρεις Κεφαλλονίτες.

Κεντρικό θέμα: Η εκμετάλλευση των κατοίκων της Ζακύνθου από κομπογιαννίτες γιατρούς.

Δευτερεύοντα θέματα: Λαϊκές προλήψεις. Ξενομανία των Ζακυνθινών και Ευφυΐα των Κεφαλλοντιών.

Γλώσσα: Ιδίωμα της Ζακύνθου. Ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος

Περίληψη πλοκής: Τέσσερις κομπογιαννίτες, ο Κώστας, ο Γιάννος, ο Δήμος και ο Στάμος αποφασίζουν να εγκατασταθούν στη Ζάκυνθο για να προβάλλουν τους εαυτούς τους και να κάνουν επίδειξη των «ιατρικών» τους γνώσεων, εκμεταλλεζόμενοι την αφέλεια και την ξενομανία των κατοίκων της. Η άφιξή τους στο νησί γίνεται γρήγορα γνωστή και τους επισκέπτονται πολλοί ασθενείς και συγγενείς τους για να τους θεραπεύσουν ή για να απαλλαγούν από τους συντρόφους τους και να ζήσουν με τους

εραστές τους. Επειδή όμως ενδιαφέρονται μόνο για τα χρήματα, ζητούν την αμοιβή τους προκαταβολικά. Τελικά όμως τους ψευτογιατρούς κατορθώνει να εξαπατήσει ένας καμπούρης Κεφαλλονίτης, ο Βιτόρος, ο οποίος τους αρπάζει τα κέρδη, όταν σχεδιάζουν να φύγουν για να μη γίνει αντιληπτή η απάτη τους.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Πρωτοπαπά-Μπουμπουλίδου, Γλ. *Σαβόγια Ρούσμελης*. Αθήνα: [χ.ε.], 1971

Μελέτες-Άρθρα:

- Γουλή, Ελ. «Με αφορμή την περίπτωση του Σαβόγια Ρούσμελη», *Πόρφυρας* 114 (2005), σσ. 643-656.
- Γραμματάς, Θ. «Η Κωμωδία των Ψευτογιατρών του Σαβόγια Ρούσμελη: Από την κρητική στην ελληνική κωμωδία του 18^{ου} αι.». Στον τόμο: *Νεοελληνικό Θέατρο. Ιστορία-Δραματολογία*. Αθήνα: Κουλτούρα 1987, σσ. 42-59.
- Πούχγερ, Β. *Η μορφή του γιατρού στο νεοελληνικό θέατρο. Μια δραματολογική αναδρομή*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια 2004, σσ. 95-102.
- Πρωτοπαπά-Μπουμπουλίδου, Γλ. «Η Κωμωδία των ψευτογιατρών του Σαβόγια Ρούσμελη», *Επετηρίς Ιδρύματος Νεοελληνικών Σπουδών* 4 (1985-1986), σσ. 71-82.

Δημήτριος Γουζέλης: *Ο Χάσης*

Κωμωδία (1790;)

Εποχή ή χρόνος: 16^{ος} αιώνας.

Τόπος(ι)-ΣκηNIKός(ι) χώρος(ι): Ζάκυνθος. Σπίτι του Χάση. Υποδηματοποιείο. Πλατεία.

Πρόσωπα του έργου: 14 (12Α/2Γ).

Κεντρικό θέμα: Η ζωή και τα φανταστικά κατορθώματα ενός ψευτοπαλληκαρά τσαγκάρη.

Δευτερεύοντα θέματα: Σάτιρα της νοοτροπίας του ανερχόμενου αστού.

Γλώσσα: Ζακυνθινό ιδίωμα με ιταλοβενετσιάνικες λέξεις. Ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος στίχος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία.

Περίληψη πλοκής: Ο Θωδωρής Κατωπόδης, με το παρατσούκλι Χάσης, είναι ένας ψευτοπαλληκαράς τσαγκάρης που καυχείται διαρκώς για τα απίθανα κατορθώματα της νιότης του συζητώντας με το συνεταίρο του Παπουτσή και τον άρχοντα Μπαρζό, που τον ειρωνεύεται. Η γυναίκα του Κατερίνα συγκρούεται συνέχεια με το γιο τους Γερόλυμο, έναν τεμπέλη και αφελή νέο, που είναι ερωτευμένος με την Αγγέλω. Επειδή όμως και ο πατέρας του, ο Χάσης, είναι εραστής της Αγγέλω, σκέπτεται να τον παντρεύει με μια πλούσια κοπέλα για να τον απομακρύνει από αυτήν. Ο Γερόλυμος θέλει ν' αλλάξει επάγγελμα και να γίνει στρατιωτικός. Ο ποιητής κλείνει το έργο δη-

λώνοντας ότι οι ήρωες του είναι υπαρκτά πρόσωπα, επαινεί τα προτερήματά τους και καυτηριάζει τα ελαττώματά τους.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Γκλόρια» (23.2.1964), «Νεοελληνική Σκηνή» σε σκηνοθεσία: Σ.Α. Ευαγγελάτος.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Γουζέλης, Δ. *Χάσης. Ζάκυνθος*: Τυπ. «Ο Ζάκυνθος» Κων. Ρωσολύμου 1860.
- *Χάσης. Ζάκυνθος*: Τυπ. «Ο Παρνασσός» Σερ. Ραφτάνη 1861.
- *Χάσης*. Επιμέλεια-Γλωσσάριο: Γιώργος Χατζιδάκης. *Θεατρικά 6-9* (1977), σσ. 27-44.
- *Χάσης*. Επιμέλεια: Ζήσιμος Συνοδινός. Αθήνα: Ωκεανίδα 1997.

Μελέτες-Άρθρα:

- Αδριανού, Έλ. Από τον *Χάση* στον *Βασιλικό. Πόρφυρας* 114 (2005), σσ. [657]-666.
- Γραμματάς, Θ. «Ο Χάσης του Δημ. Γουζέλη και το λαϊκό εφτανησιακό θέατρο. Συμβολή στη μελέτη του λαϊκού θεάτρου». Στον τόμο: *Νεοελληνικό Θέατρο. Ιστορία-Δραματολογία*. Αθήνα: Κουλτούρα 1987, σσ. 60-72.
- Παπαϊωάννου, Λ. «*Το τσάκωμα και το φτιάσιμον*: Ο Δημήτρης Γουζέλης και τα κωμικά του *Χάση*», *Θέατρο* 61/63 (1978), σσ. 90-93.
- Πούχγερ, Β. «Τα χειρόγραφα του *Χάση*». Στον τόμο: *Δραματολογικές αναζητήσεις*. Αθήνα: Καστανιώτης 1995, σσ. 284-295.
- Φλεμοτόμος, Θ. Δ. «Κάποιες άλλες απόψεις για τον *Χάση* του Δημ. Γουζέλη», *Τετράμηνα της Αμφισσας* 36/37 (1988), σσ. 2395-2410.

Α Ι Γ Α Ι Ο Π Ε Λ Α Γ Ι Τ Ι Κ Ο Θ Ε Α Τ Ρ Ο

Μιχαήλ Βεστάρης: Τα Πάθη του Χριστού
(Στίχοι πολιτικοί εις διαλόγου μέρος εβγαλμένοι και ποιημένοι
εις την Ανάστασιν του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού)
Θρησκευτικό δράμα σε έξι σκηνές (μεταξύ 1642 και 1662)

Εποχή ή χρόνος: 33 μ.Χ.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ιερουσαλήμ, Γαλιλαία.

Πρόσωπα του έργου: 14 (13Α /1Γ), Δούλοι, Στρατιώτες, Απόστολοι.

Κεντρικό θέμα: Η Ανάσταση του Χριστού.

Δευτερεύοντα θέματα: Η εμφάνιση του Χριστού μετά την Ανάσταση, ο άπιστος Θωμάς.

Γλώσσα: Δημοτική με ορισμένα λόγια και διαλεκτικά στοιχεία. Δεκαπεντασύλλαβος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία.

Περίληψη πλοκής: Ο Πιλάτος μετανοεί για τη σταύρωση του Χριστού ενώ οι αρχιερείς, οι Γραμματείς και Φαρισαίοι του ζητούν τη φύλαξη του τάφου. Η Μαρία Μαγδαληνή συναντά τον Πέτρο και τον Ιωάννη, διηγείται την εμφάνιση του αγγέλου που της ανήγγειλε την Ανάσταση του Κυρίου στον άδειο τάφο. Οι δύο απόστολοι ξεκινούν για τον τάφο. Στον απόστολο Ανδρέα φανερώνουν, πως, πράγματι, βρήκαν τον τάφο άδειο και η Μαρία Μαγδαληνή τους αφηγείται νέα εμφάνιση του Κυρίου μπροστά της. Οι τρομαγμένοι στρατιώτες διηγούνται στους Γραμματείς και Φαρισαίους τα γεγονότα της Ανάστασης, και εκείνοι τους δωροδοκούν, για να πουν πως οι απόστολοι έκλεψαν τη νύχτα το λείψανο του Χριστού από τον τάφο. Ο ευαγγελιστής Λουκάς και ο Κλεόπας διηγούνται στον Πέτρο και τον Ανδρέα την εμφάνιση του Χριστού στο δρόμο τους προς τους Εμμαούς, ενώ ο Ανδρέας αφηγείται την εμφάνιση του Κυρίου στους Αποστόλους. Ο Θωμάς δεν πείθεται για την Ανάσταση του Κυρίου, ώσπου να εμφανιστεί ο ίδιος, και βάζει το δάκτυλό του στον τύπον των ήλων.

Πρώτη παράσταση: Παραστάθηκε (;) μεταξύ 1642 και 1662, στη Χίο.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Έκδοση:**

- Μανούσικας, Μ. Ι. - Πούχγερ, Β. *Ανέκδοτα στιχουργήματα του θρησκευτικού θεάτρου του ΙΖ' αιώνα, έργα των ορθόδοξων Χίων κληρικών Μιχ. Βεστάρχη, Γρηγ. Κονταράτου, Γαβρ. Προσοπά. Έκδοση κριτική με Εισαγωγή, Σχόλια και Ευρετήρια*. Αθήνα: Κέντρον Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού 2000, σσ. 107-135.

Μελέτες:

- Πούχγερ, Β. «Φιλολογικές και θεατρολογικές παρατηρήσεις στα δραματικά κείμενα του Αιγαιοπελαγίτικου θεάτρου (1600-1750)». Στον τόμο: *Καταπακτή και υποβολείο. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ergo 2002, σσ. 19-35.

Μιχαήλ Βεστάρχης: Οι επτά παίδες Μακκαβαίοι

Στίχοι πολιτικοί εις διαλόγου μέρος εβγαλμένοι και ποιημένοι εις τον Ελεάζαρον και τους επτά παίδα τους Μακκαβαίους και της μητρός αυτών μετά της Θυσίας του Αβραάμ και ετέρων

Θρησκευτικό δράμα σε πέντε σκηνές και με ένα κωμικό ιντερμέδιο στο τέλος (1642-1662)

Εποχή ή χρόνος: Βασιλεία του Αντιόχου του Επιφανούς στα Ιεροσόλυμα.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος (ι): Ιερουσαλήμ.

Πρόσωπα του έργου: 22 (21Α /1Γ), Αρχιερείς, Παίδες Εβραίων, Δαίμονες, Ιερείς των Ελλήνων.

Κεντρικό θέμα: Το μαρτύριο του Ελεάζαρου και των επτά παιδών Μακκαβαίων, που δεν θέλησαν να αποκηρύξουν την πίστη τους.

Δευτερεύοντα θέματα: Το σχέδιο των δαιμόνων, ιντερμέδιο για τη Θυσία του Αβραάμ, κωμικό ιντερμέδιο στο τέλος με τον αστείο Μάγο-Αστρολόγο.

Γλώσσα: Δημοτική με ορισμένα λόγια και διαλεκτικά στοιχεία. Δεκαπεντασύλλαβος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία και άλλα μέτρα.

Περίληψη πλοκής: Οι αρχιερείς των Εβραίων μαζί με τον γηραιό Ελεάζαρο συνειδηρίζουν και αποφασίζουν να αντισταθούν στην ελληνολατρία του Αντιόχου· εμψυχώνουν και τους νεαρούς Εβραίους να υποστούν καλύτερα το μαρτύριο παρά να θυσιάσουν στα είδωλα, πράγμα που υπόσχονται να κάνουν τα εβραϊόπουλα. Ο βασιλιάς Αντίοχος στήνει το βωμό κι αναγκάζει τους Εβραίους να θυσιάσουν στις ελληνικές θεότητες. Ο Ελεάζαρος αρνείται και υφίσταται το μαρτύριο. Ακολουθεί το ιντερμέδιο της Θυσίας του Αβραάμ με τον γηραιό Πατριάρχη, τον Ισαάκ και τον άγγελο. Ύστερα ακολουθεί το μαρτύριο των επτά παιδών Μακκαβαίων, που αρνούνται σταθερά να αλλαξοπιστήσουν, ενθαρρυνόμενοι από τη μητέρα τους. Η μητέρα τους, ύστερα από θρηνητικό μονόλογο, ξεψυχάει πάνω στα πτώματα των παιδιών. Ακολουθεί το κωμικό

επεισόδιο του «*Ιντερμέντιου ενούς μάγου ωσάν μύθος*» για τον ανίκανο αστρολόγο, τον πεινασμένο μαθητή του και έναν δύσπιστο πελάτη.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Μανούσασκας, Μ. Ι. - Πούχγεο, Β. *Ανέκδοτα στιχουργήματα του θρησκευτικού θεάτρου του ΙΖ' αιώνα, έργα των ορθόδοξων Χίων κληρικών Μιχ. Βεστάρχη, Γρηγ. Κονταράτου, Γαβρ. Προσοπά. Έκδοση κριτική με Εισαγωγή, Σχόλια και Ευρετήρια*. Αθήνα: Κέντρον Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού 2000, σσ. 107-135.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πούχγεο, Β. «Τα ιντερμέδια στη νεοελληνική δραματουργία. Η εξέλιξη της ενδιάμεσης παράστασης». Στον τόμο: *Κείμενα και αντικείμενα. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Καστανιώτης 1997, σσ. 231-250.
- «Φιλολογικές και θεατρολογικές παρατηρήσεις στα δραματικά κείμενα του Αιγαιοπελαγίτικου θεάτρου (1600-1750)». Στον τόμο: *Καταπακτή και υποβολείο. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ergo 2002, σσ. 19-35.

Γρηγόριος Κονταράτος: *Τρεις παίδες εν κάμινω*

*Στίχοι πολιτικοί εις διαλόγου μέρος εβγαλμένοι και ποιημένοι
εις τους τρεις παίδας παρά Ναβουχοδονόσωρ βασιλέως βαλθεισιν [sic]
εις την κάμινον εν χώρα Βαβυλώνα*

Θρησκευτικό δράμα σε οκτώ σκηνές (τελευταίες δεκαετίες του 17^{ου} αιώνα;)

Εποχή ή χρόνος: Βασιλεία του Ναβουχοδονόσορα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Βαβυλωνία.

Πρόσωπα του έργου: 23 (23 Α), Δαίμονες, Στρατιώτες.

Κεντρικό θέμα: Η άρνηση των τριών παιδών να λατρεύσουν την εικόνα του βασιλέα και η τιμωρία τους στην κάμινο· το θαύμα κάνει τον βασιλέα να πιστεύει και αυτός στο Θεό των παιδιών.

Δευτερεύοντα θέματα: Το σχέδιο των δαιμόνων, η βοήθεια των αγγέλων.

Γλώσσα: Δημοτική με ορισμένα λόγια και διαλεκτικά στοιχεία. Δεκαπεντασύλλαβος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία και άλλα μέτρα.

Περίληψη πλοκής: Οι διάβολοι καταστρώνουν ένα σχέδιο, πώς να παρακινήσουν τον βασιλιά στην ειδωλολατρία. Εκείνος αποφασίζει να στήσει χρυσή εικόνα του εαυτού του, την οποία πρέπει όλοι να προσκυνήσουν. Οι τρεις παίδες όχι μόνο αρνούνται να το πράξουν αλλά και εξανίστανται για την ιεροσυλία. Αυτόπτες μάρτυρες τους καταδίδουν στον βασιλιά. Η Νηστεία και τέσσερις Άγγελοι ετοιμάζονται να υπερασπιστούν τους νέους που θα ριχτούν στη φλεγόμενη κάμινο. Οι τρεις παίδες αντιμετω-

πίζουν θαρραλέα τον χολωμένο βασιλιά και πιστεύουν ακράδαντα, πως ο δικός τους θεός θα τους προστατέψει στη φωτιά. Μαντατοφόρος όμως, που θα εμφανιστεί σε λίγο και στη σκηνή, διηγείται το θαύμα: οι τρεις μένουν άφλεκτοι μέσα στην κάμινω και δροσιζονται από Άγγελο. Ο βασιλιάς τους απελευθερώνει και αποκηρύσσει την ειδωλολατρία. Οι Δαίμονες θρηνούν για την αποτυχία των σχεδίων τους.

Πρώτη παράσταση: Χίος (τελευταίες δεκαετίες του 17^{ου} αιώνα;).

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Μανούσακας, Μ. Ι. - Πούχγερ, Β. *Ανέκδοτα στιχουργήματα του θρησκευτικού θεάτρου του ΙΖ' αιώνα, έργα των ορθόδοξων Χίων κληρικών Μιχ. Βεσάραχη, Γρηγ. Κονταράτου, Γαβρ. Προσοψά*. Έκδοση κριτική με Εισαγωγή, Σχόλια και Ευρητήρια. Αθήνα: Κέντρον Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού 2000, σσ. 107-135.

Μελέτη:

- Πούχγερ, Β. «Φιλολογικές και θεατρολογικές παρατηρήσεις στα δραματικά κείμενα του Αιγαιοπελαγίτικου θεάτρου (1600-1750)». Στον τόμο: *Καταπακτή και υποβολείο. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Ergo 2002, σσ. 19-35.

Γαβριήλ Προσοψάς: Δράμα περί του γεννηθέντος τυφλού

Δράμα περί του γεννηθέντος τυφλού με μίαν ιστορίαν του Δαρείου Βασιλέως

Θρησκευτικό δράμα σε τρεις πράξεις και με δύο ιντερμέδια

(τελευταίες δεκαετίες του 17^{ου} αιώνα (;))

Εποχή ή χρόνος: Εποχή του Χριστού. Στα ιντερμέδια βασιλεία του Δαρείου. Εποχή της ανοικοδόμησης των Ιεροσολύμων.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ιεροσόλυμα, Περσία.

Πρόσωπα του έργου: 10 (10Α), στα ιντερμέδια 8 (8Α), Στρατιώτες, Σατράπες, Νοτάριοι, Χορός.

Κεντρικό θέμα: Η εκδίωξη του γεννηθέντος τυφλού, που έχει θεραπεύσει ο Χριστός, από τη συναγωγή λόγω φθόνου.

Δευτερεύοντα θέματα: Το στοίχημα των τριών σωματοφυλάκων του Πέρση βασιλέα Δαρείου, για το τι υπερισχύει στον κόσμο, πού κερδίζει ο Ζοροβάβελ και ζητά την ανοικοδόμηση των Ιεροσολύμων.

Γλώσσα: Δημοτική με ορισμένα λόγια και διαλεκτικά στοιχεία, δεκαπεντασύλλαβος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία και άλλα μέτρα.

Περίληψη πλοκής: Ο τυφλός χαίρεται την όρασή του ύστερα από το θαύμα του Χριστού, αλλά οι τέσσερις γείτονες καταγγέλλουν το περιστατικό στους αρχιερείς. Το πρώτο ιντερμέδιο (“στροφή”) προετοιμάζει το στοίχημα των τριών σωματοφυλά-

κων. Δύο Φαρισαίοι και ο Γραμματέας συζητούν για τη δράση του Χριστού και τα θαύματά του· οι γείτονες καταγγέλλουν το θαύμα, το οποίο βεβαιώνει ο τυφλός στην αφήγησή του. Άλλος Φαρισαίος προειδοποιεί σε μονόλογό του για το φθόνο. Το δεύτερο ιντερμέδιο αναπτύσσει το στοίχημα των τριών σωματοφυλάκων, που κερδίζει ο Ζοροβάβελ, ο οποίος ζητά από τον Δαρείο την ανοικοδόμηση των Ιεροσολύμων. Ο βασιλιάς δίνει διαταγή, αυτή να πραγματοποιηθεί. Οι Γραμματείς και Φαρισαίοι καλούν μάρτυρες τους γονείς του τυφλού, οι οποίοι επιβεβαιώνουν τη βλάβη του. Σε νέα ανάκριση του ίδιου εκείνος υπερασπίζεται τον Ιησού και οι Γραμματείς και Φαρισαίοι τον αποβάλλουν από τη συναγωγή.

Πρώτη παράσταση: Χίος (τελευταίες δεκαετίες του 17^{ου} αιώνα ;).

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Μανούσακας, Μ. Ι. - Πούχγερ, Β. *Ανέκδοτα στιχουργήματα του θρησκευτικού θεάτρου του ΙΖ' αιώνα, έργα των ορθόδοξων Χίων κληρικών Μιχ. Βεσπάρχη, Γρηγ. Κονταράτου, Γαβρ. Προσοψά*. Έκδοση κριτική με Εισαγωγή, Σχόλια και Ευρετήρια. Αθήνα: Κέντρον Ερεύνης του Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού 2000, σσ. 107-135.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πούχγερ, Β. «Φιλολογικές και θεατρολογικές παρατηρήσεις στα δραματικά κείμενα του Αιγαιοπελαγίτικου θεάτρου (1600-1750)». Στον τόμο: *Καταπακτή και υποβολείο. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Ergo 2002, σσ. 19-35.
- «Τα ιντερμέδια στη νεοελληνική δραματολογία. Η εξέλιξη της ενδιάμεσης παράστασης». Στον τόμο: *Κείμενα και αντικείμενα. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Καστανιώτης 1997, σσ. 231-250.

Ανώνυμος (Στανίσλαος Βελάστης); *Διάλογος το Δαβίδ, πρόλογος εις την Χίου*
Θρησκευτικό δράμα σε πέντε σκηνές (Πρώτο μισό του 18^{ου} αιώνα (;))

Εποχή ή χρόνος: Εποχή του βασιλιά Δαβίδ.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ιεροσόλυμα.

Πρόσωπα του έργου: 13 (13 Α), Αρετές, Ψάλτες.

Κεντρικό θέμα: Το αμάρτημα του βασιλιά Δαβίδ και η μετάνοιά του.

Δευτερεύοντα θέματα: Το σχέδιο των δαιμόνων, να εμφανιστεί ένας τους ως προφήτης Γαδ και να μεταδώσει την ψεύτικη είδηση της ευημερίας που επικρατεί στο βασίλειο.

Γλώσσα: Φραγκοχιώτικα με ισχυρά διαλεκτικά στοιχεία και τόνο αρκετά λαϊκό, δεκαπεντασύλλαβος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία και άλλα μέτρα.

Περίληψη πλοκής: Στο πρόλογο η Δικαιοσύνη αντιδικεί με την Εσπλαχνοσύνη για τη μοίρα της Χίου. Τέσσερα διαβολάκια με τραγούδι και χορό καταστρώνουν το σχέ-

διο, πώς θα ξεγελάσουν τον βασιλιά, να του αποκρύψουν την καταστροφή της χώρας του. Εκείνος βρίσκεται ανέμελος στους κήπους του με τους τραγουδιστές. Ένας διάβολος εμφανίζεται ως προφήτης Γαδ και φέρνει στο βασιλιά την είδηση της ευτυχίας των υπηκόων, ενώ στη συνέχεια εμφανίζεται ο πραγματικός προφήτης και οδηγεί τον Δαβίδ στη μετάνοια. Άγγελος, η φωνή του Θεού, ο Ορσολάνος και ο Γαδ, δεύτερος άγγελος και οι Αρετές επαινούν τη στάση του βασιλιά.

Πρώτη παράσταση: Πρώτο μισό του 18^{ου} αιώνα (;) πιθανώς στη Χίο.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Παπαδόπουλος, Θ.Ι. *Αγνώστου Χίου Ποιητή: "Δαβίδ". Ανέκδοτο διαλογικό στιχούργημα.* Ανεύρεση – Κριτική έκδοση Θ. Ι. Παπαδοπούλου. Αθήνα: Βιβλιοθήκη Γενική Παιδείας 1979.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πούχγερ, Β. «Το ιησουϊτικό θέατρο στο Αιγαίο του 17^{ου} αιώνα». Στον τόμο: *Ελληνική Θεατρολογία*. Αθήνα: Εταιρεία Θεάτρου Κρήτης 1988, σσ. 299-327, ιδίως σσ. 312-322.
- «Θρησκευτικό θέατρο στο Αιγαίο του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα». Στον τόμο: *Το θέατρο στην Ελλάδα. Μορφολογικές επισημάνσεις*. Αθήνα: Εκδ. Παίριδη 1992, σσ. 145-168, ιδίως σσ. 152-153.

Ανώνυμος: Τραγέδια του Αγίου Δημητρίου

Πεντάπρακτο θρησκευτικό δράμα με τέσσερα κωμικά ιντερμέδια

Εποχή ή χρόνος: Βασιλεία του ρωμαϊκού αυτοκράτορα Μαξιμιανού, λίγο μετά το 300 μ. Χ.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ρώμη.

Πρόσωπα του έργου: 15Α, Έξι «Σολτάδοι», «Οχτώ Πάγιοι», για τα ιντερμέδια ("δι-λουδία") 5Α.

Κεντρικό θέμα: Το μαρτύριο του Αγίου Δημητρίου, που αρνείται να αποκηρύξει τον Χριστιανισμό.

Δευτερεύοντα θέματα: Οι προσπάθειες του φίλου του Γαληνού, ανιψιού του αυτοκράτορα, να τον σώσει. Η ζωή των κρυπτοχριστιανών στην αυτοκρατορική αυλή της Ρώμης.

Γλώσσα: Δημοτική με λίγα διαλεκτικά στοιχεία. Δεκαπεντασύλλαβος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία και άλλα μέτρα.

Περίληψη πλοκής: Ο κρυπτοχριστιανός Δημήτριος, υψηλός αξιωματικός του στρατού, φανερώνει στον φίλο του Γαληνό, ανιψιό του αυτοκράτορα, τα πραγματικά του φρονήματα και προσπαθεί να τον προσηλυτίσει. Ο αυλικός Βάρος που έχει κρυφά-κούσει μεταφέρει την είδηση στον αυτοκράτορα και ο Δημήτριος συλλαμβάνεται. Σε

συνάντηση με τον βασιλιά μένει σταθερός στην πίστη του. Σ' ένα συμβούλιο αποφασίζουν οι παράγοντες της αυλής να μεταδώσουν στον Γαληνό την ψεύτικη είδηση πως ο φίλος του έχει ήδη σκοτωθεί, για να βολιδοσκοπήσουν πόσο βαθιά είναι η φιλία του προς αυτόν. Ο επίσκοπος Κάλλιστος αποφασίζει ο Δημήτριος να υποστεί το μαρτύριο, και ο κρυπτοχριστιανός Αγαπητός πληροφορεί τους αυλικούς για την απόφαση του Δημητρίου. Φανερώνοντας, άθελά του τα δικά του φρονήματα, ρίχνεται στη φυλακή και σκοτώνεται. Σε συνάντηση του αυλικού Καρίνου, που μεταφέρει την ψεύτικη είδηση, ο Γαληνός τον αναγκάζει να πει την αλήθεια. Μια συνάντηση των δύο φίλων δεν αλλάζει την απόφαση του Δημητρίου. Στη φυλακή άγγελος του αναγγέλλει το επικείμενο μαρτύριό του. Σε αυτοκρατορικό συμβούλιο επικυρώνεται η θανατική καταδίκη, όταν ξαφνικά εμφανίζεται ο Γαληνός μεταμφιεσμένος ως Δημήτριος και φέρνει σύγχυση στη σύναξη. Μολοντούτο του αναγγέλλεται η θανατική καταδίκη: ο Δημήτριος προσεύχεται, ο άγγελος κατεβαίνει με το στέφανο, ένας στρατιώτης τον σκοτώνει και ο επίσκοπος Κάλλιστος μακαρίζει τον Άγιο. Τα τέσσερα κωμικά ιντερμέδια εξιστορούν τα παθήματα του Πολέμαρχου, που ξεκινάει για ένδοξη εκστρατεία στο εξωτερικό, τραυματίζεται και ξαρματώνεται καθ' οδόν από ληστές, ιατρεύεται από τον Δοττόρε και κοροϊδεύεται από τον υπηρέτη του Κάσσανδρο.

Πρώτη παράσταση: Νάξος (29 Δεκεμβρίου 1723).

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Παναγιωτάκης Ν. Μ. (+)- Πούχγερ, Β. *Η Τραγédia του Αγίου Δημητρίου. Θρησκευτικό δράμα με κωμικά ιντερμέδια, αγνώστου ποιητή, που παραστάθηκε στις 29 Δεκεμβρίου 1723 στη Νάξια. Κριτική έκδοση με εισαγωγή, σημειώσεις και γλωσσάρια*, Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 1999.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βαρζελιώτη, Γ. - Πούχγερ, Β. «Αναστηλώνοντας μια θεατρική παράσταση: η παράσταση του Αγίου Δημητρίου στις 29 Δεκεμβρίου 1723 στη Νάξο και οι συντελεστές της», *Παράβασεις. Επιστημονικό Δελτίο Τμήματος Θεατρικών Σπουδών Πανεπιστημίου Αθηνών* 3 (2000), σσ. 63-122.
- Πούχγερ, Β. «Τα ιντερμέδια στη νεοελληνική δραματουργία. Η εξέλιξη της ενδιάμεσης παράστασης». Στον τόμο: *Κείμενα και αντικείμενα. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Καστανιώτης 1997, σσ. 231-250.
- «Η κληρονομιά του κρητικού θεάτρου στη Νάξο (17^{ος} / πρώτο μισό του 18^{ου} αιώνα)». Στον τόμο: *Ανιχνεύοντας τη θεατρική παράδοση*. Αθήνα: Οδυσσέας 1995, σσ. 248-257.

Ανώνυμος: Ηρώδης ή Η Σφαγή των Νηπίων
Πεντάπρακτο θρησκευτικό δράμα (1650-1750)

Εποχή ή χρόνος: Βασιλεία του Ηρώδη του Μεγάλου, Γέννηση του Χριστού.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος (ι): Άγιοι Τόποι.

Πρόσωπα του έργου: 37 (33Α/4Γ), Αγγελάκια.

Κεντρικό θέμα: Η γέννηση του Χριστού και η σφαγή των νηπίων, η παραφροσύνη και ο θάνατος του Ηρώδη.

Δευτερεύοντα θέματα: Οι τρεις μάγοι από την Ανατολή. Οι προσπάθειες της Μαριάμνης, να γλυτώσει τον Αντίγονο, γιο του Ηρώδη, από τη δολοφονική manía του. Οι προσπάθειες των βοσκών να γλυτώσουν τα παιδιά τους από τους στρατιώτες.

Γλώσσα: Δημοτική με λόγια στοιχεία και στρυφνή συντακτική δομή, σε πεζό λόγο με ιταλικές σκηνικές οδηγίες.

Περίληψη πλοκής: Ο Δαίμων, η Φιλοτιμία, η Οργή και η Ζουλία καταστρώνουν ένα σχέδιο για να εξοντώσουν το νεογέννητο Χριστό: δύο από τα δαιμόνια θα μεταμφιεστούν σε αυλικούς του Ηρώδη και θα τον συμβουλεύσουν να σκοτώσει το βρέφος, για να μην κινδυνέψει ο θρόνος του. Ο Ηρώδης διατάσσει τη γενική βρεφοκτονία. Οι τρεις μάγοι ακολουθούν το άστρο που τους οδηγεί στη Βηθλεέμ, στο σπήλαιο της γέννησης του Χριστού. Οι βοσκοί αναπολούν τη σκηνή στη φάτνη και φοβούνται τους στρατιώτες που εξόρμησαν να σκοτώσουν όλα τα βρέφη. Ο Ηρώδης διατάσσει τους ιερείς να του πουν, πού γεννήθηκε ο Χριστός, δήθεν για να τον προσκυνήσει κι αυτός, αλλά εκείνοι δεν γνωρίζουν. Οι τρεις Μάγοι φτάνουν στο σπήλαιο και προσκυνούν την Αγία οικογένεια. Άγγελος πληροφορεί το μικρό Ιωάννη Πρόδρομο για το ρόλο, που θα παίξει στη σωτηρία του κόσμου. Η Μαριάμνη έφυγε από το παλάτι να γλυτώσει τον μικρό Αντίγονο από τον παράφρονα Ηρώδη, που θέλει να σκοτώσει και το δικό του παιδί. Μέσα στη σκοτεινή ερημιά συναντά τον Βαλαάμ, που η γυναίκα του ήταν τροφός της Μαριάμνης, και εκείνος διηγείται πως ο ίδιος ο Ηρώδης σκότωσε τα παιδιά του κι έκαψε τη γυναίκα του. Η Μαριάμνη του εμπιστεύεται τον μικρό Αντίγονο, για να τον σώσει. Ο Δαβίδ έρχεται από τον Κάτω Κόσμο, αναγγέλλει τον ερχομό του Σωτήρα. Άγγελος παρακινεί την αγία οικογένεια να φύγει μακριά από τη Βηθλεέμ. Δύο γυναίκες βοσκοί προσπαθούν να κρύψουν τα παιδιά τους, τα κλαίνε σαν να έχουν ήδη πεθάνει, αλλά οι άπονοι στρατιώτες ακούν τις φωνές τους μέσα στο σπήλαιο και τα σφάζουν. Ντελάλης του Ηρώδη επικηρύσσει τους τρεις μάγους από την Ανατολή. Οι δαίμονες εξοργίζονται για την αποτυχία τους να εξοντώσουν το μικρό Χριστό και εμφυσούν στον Ηρώδη θανατική αρρώστια. Μαντατοφόροι του αναφέρουν την αναστάτωση και επανάσταση του λαού· οι τρεις μάγοι διέφυγαν. Φέρνουν και τον Βαλαάμ με τον μικρό Αντίγονο· η Μαριάμνη προσπαθεί να τον γλυτώσει, αλλά πεθαίνει μαζί με το παιδί της στα φονικά χέρια του παράφρονα. Ο ιατρός Μαχάων κάνει τη διάγνωση της λύσσας και δένουν τον τύραννο. Ο Ηρώδης συνέρχεται σιγά-σιγά από την τρέλα και βλέπει τι έχει δημιουργήσει και θρηνεί. Δεν έχει σωτηρία πια. Το τέλος του έργου λείπει.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Έκδοση:**

- Πούχγερ, Β. (επιμέλεια) *Ηρώδης ή Η σφαγή των νηπίων. Χριστουγεννιάτικο θρησκευτικό δράμα αγνώστου ποιητή σε πεζό λόγο από το χώρο των Κυκλάδων την εποχή της Αντιμεταρρύθμισης. Κριτική έκδοση με εισαγωγή, σημειώσεις και γλωσσάριο*. Αθήνα: Καστανιώτης 1998 (*Παράβασις*. Επιστημονικό Δελτίο Τμήματος Θεατρικών Σπουδών Πανεπιστημίου Αθηνών, παράρτημα: Κείμενα 1).

Μελέτες-Άρθρα:

- Πούχγερ, Β. «*Ηρώδης ή η σφαγή των νηπίων. Χριστουγεννιάτικο θρησκευτικό δράμα σε πεζό λόγο, στις Κυκλάδες, την εποχή της Αντιμεταρρύθμισης*». Στον τόμο: *Δραματουργικές αναζητήσεις*. Αθήνα: Καστανιώτης 1995, σσ. 101-140.
- «*Ιταλικές (και λατινικές) διδασκαλίες σε ελληνικά δραματικά έργα του θρησκευτικού θεάτρου των Ιησουιτών στον αιγαιοπελαγίτικο χώρο, την εποχή της Αντιμεταρρύθμισης*». Στον τόμο: *Κείμενα και αντικείμενα. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Καστανιώτης 1997, σσ. 199-230.

Π Ρ Ο Ε Π Α Ν Α Σ Τ Α Τ Ι Κ Ο Θ Ε Α Τ Ρ Ο

Γεώργιος Ν. Σούτσος: *Αλεξανδροβόδας ο ασυνείδητος*
Κωμωδία (1785)

Εποχή ή χρόνος: Αρχές του 1785.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Κωνσταντινούπολη: Αρχοντικό. Ιάσιο.

Πρόσωπα του έργου: 13 (8Α/5Γ).

Κεντρικό θέμα: Σάτιρα και κριτική των ηθών της φαναριώτικης κοινωνίας.

Δευτερεύοντα θέματα: Διαφθορά και ασυδοσία στην Αυλή του Αλεξανδροβόδα. Αγώνας για διορισμό σε κερδοφόρες διοικητικές θέσεις.

Γλώσσα: Ομιλούμενη γλώσσα των Φαναριωτών, Ιδιωματικό μεικτό κείμενο.

Περίληψη πλοκής: Ο νεοδιορισμένος βοεβόδας Αλέξανδρος ετοιμάζεται να φύγει από την Κωνσταντινούπολη για να εγκατασταθεί στην πρωτεύουσα της ηγεμονίας του, το Ιάσιο της Μολδαβίας. Η αδελφή του Ρωξάνδρα, ο σύζυγος της Μίσογλου και ο εραστής της Χριστόδουλος επιδιώκουν να αναλάβουν το μονοπώλιο των προμηθειών της ηγεμονικής αυλής αλλά βρίσκονται αντιμέτωποι με άλλους ενδιαφερόμενους για την ίδια υπόθεση. Ο Αλεξανδροβόδας διατηρεί παράνομο δεσμό με την Ταρσή, και αρνείται να συμβιβασθεί με τη γυναίκα του Ζαφείρα. Η εγκατάσταση του στο Ιάσιο απαιτεί την ανάληψη κάποιων πρωτοβουλιών, αδιαφορεί όμως για τις συμβουλές του δραγομάνου Μανολάκη και συμβουλευτεί την αδελφή του και το γαμπρό του. Για να εξουδετερώσει τους πολιτικούς του αντιπάλους χρησιμοποιεί αθέμιτους τρόπους με αποτέλεσμα ο δραγομάνος Μανολάκης να κρατάει αποστάσεις. Οι άστοχες ενέργειες του ηγεμόνα στη διευθέτηση των συζυγικών διαφορών αλλά και κάποιες αυθαίρετες αποφάσεις του προκαλούν την αντίδραση των υπηκόων του. Οι αυλικοί αντιλαμβάνονται ότι η θέση του κλονίζεται και τον εγκαταλείπουν.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Σούτσος, Γ.Ν. *Αλεξανδροβόδας ο ασυνείδητος*. Σχολιασμένη έκδοση και συνοδευτική μελέτη: «Φαναριώτικη κοινωνία και σάτιρα» από τον Δ. Σπάθη. Αθήνα: Κέδρος 1995.

Μελέτες-Άρθρα:

- Ταμπάκη, Αν. *Το Νεοελληνικό Θέατρο (18^{ος}-19^{ος} αι.)*. Ερμηνευτικές προσεγγίσεις. Αθήνα: Διάυλος 2005, σσ. 94-95, 106.
- Paracostea-Danielopolu, C. « La satire sociale-politique dans la littérature dramatique en langue grecque des Principautés (1784-1830)», *Revue des Etudes Sud-Est Européennes* 15 (1977), Bucarest σσ. 75-92.

Αθανάσιος Χριστόπουλος: Αχιλλεύς

Δράμα ηρωικόν εις την αιολοδωρικὴν διάλεκτον (1805)

Εποχή ή χρόνος: Τρωική εκστρατεία.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Τροία: Σκηνή του Αγαμέμνονα. Σκηνή του Αχιλλέα. Πρόσωπα του έργου: 11Α. Κατάσκοποι.

Κεντρικό θέμα: Η οργή του Αχιλλέα για την συμπεριφορά του Αγαμέμνονα.

Δευτερεύοντα θέματα: Συμβουλές σωφροσύνης και μετριοπάθειας στους ηγεμόνες.

Γλώσσα: Δημοτικά και Λόγια στοιχεία. Ομοιοκατάληκτος 15σύλλαβος στίχος. Στα χορικά 7σύλλαβος.

Περίληψη πλοκής: Ο Αχιλλέας είναι οργισμένος από τη συμπεριφορά του Αγαμέμνονα, ο οποίος θέλησε να του πάρει τη Βρισηίδα, και δεν συμμετέχει πλέον στις μάχες εναντίον των Τρώων. Ο Οδυσσέας, ο Αίας και ο παιδαγωγός του Φοίνιξ, ως απεσταλμένοι του Έλληνα στρατηγού, τον ενημερώνουν για το θάνατο πολλών στρατιωτών στη μάχη και τον προτρέπουν να συγχωρήσει και να τους βοηθήσει. Ο Αχιλλέας αρνείται αλλά, μετά τις επιτυχίες του Έκτορα, ο Πάτροκλος πείθει τον φίλο του να πολεμήσει τουλάχιστον ο ίδιος, μαζί με τους Μυρμιδόνες, στο πλευρό των Ελλήνων. Ο Πάτροκλος όμως φονεύεται και ο Αντίλοχος, ο γιος του Νέστορα, πληροφορεί τον Αχιλλέα για τον θάνατό του. Ο Αγαμέμνονας πηγαίνει στη σκηνή του να τον συλλυπηθεί και συμφιλιώνεται μαζί του.

Πρώτη παράσταση: Ιάσιο: Αυλή του Αλέξανδρου Μουρούζη (1805). Βουκουρέστι: Θέατρο Ερυθράς Κρήνης ως *Θάνατος του Πατρόκλου* (1819).

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Χριστόπουλος, Αθ. *Γραμματική της Αξιολογικής. Δράμα ηρωικόν εις την αιολοδωρικὴν διάλεκτον [Αχιλλεύς]*. Βιέννη: Ιω. Σχραϊμβλ 1805.
- *Δράμα ηρωικόν εις την αιολοδωρικὴν διάλεκτον [Αχιλλεύς]*. Σέρρα: Τύπ. Διδασκαλείων 1879.
- *Δράμα ηρωικόν. Ο Αχιλλεύς*. Βόλος: Τυπ. Ρουσοπούλου 1884.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γραμματάς, Θ. «Όψεις του μύθου του τρωικού πολέμου στη νεοελληνική δραματολογία». Στον

- τόμο: *Ιστορία και θεωρία στη θεατρική έρευνα*. Αθήνα: Αφοί Τολίδη 1992, σσ. 171-189.
- Ζώρας, Γ. «Αθανάσιος Χριστόπουλος (1772-1847)», *Ελληνική Δημιουργία* 9 (1952), σσ. 395-416. Ειδικότερα για τον *Αχιλλέα* σσ. 414-415.
  - Ταμπάκη, Άν. *Η νεοελληνική δραματολογία και οι δυτικές της επιδράσεις (18^{ος}-19^{ος} αι.)*. Αθήνα: Ergo 2002, σσ. 62-64.
  - Χασάπη-Χριστοδούλου, Ευσ. *Η ελληνική μυθολογία στο νεοελληνικό δράμα*. Τόμος Α'. Θεσσαλονίκη: University Studio Press 2002, σσ. 298-304.

Ιακωβάκης Ρίζος Νερουλός: Κορακιστικά ή Διόρθωσις της Ρωμαίικης Γλώσσας Κωμωδία εις τρεις πράξεις διαιρεμένη (1813)

Εποχή ή χρόνος: Αρχές 19^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ι) χώρος(ι): Κλαδούπολις, νέα πόλη, όπου μιλούν τη νέα Κορακιστικοελληνική γλώσσα. Σπίτι του Σωτήρη.

Πρόσωπα του έργου: 6 (4 Α/2Γ), Ξένοι από διάφορες περιοχές.

Κεντρικό θέμα: Σάτιρα των γλωσσικών επιλογών του Αδαμαντίου Κοραή.

Δευτερεύοντα θέματα: Γελιοποίηση του λογιωτατισμού. Χρηματισμός για τη διάδοση της νέας γλώσσας.

Γλώσσα: Κοραϊκοί τύποι, γλωσσικοί ιδιοματισμοί διαφόρων περιοχών.

Περίληψη πλοκής: Ο Σωτήριος και ο Αύγουστος είναι δύο φίλοι και ομοϊδέατες που φιλοδοξούν να εξευγενίσουν την ελληνική γλώσσα προβάλλοντας τις γλωσσικές προτάσεις του Κοραή. Ο Σωτήριος μάλιστα παραμορφώνει τα ονόματα αυτών που τον περιβάλλουν με αποτέλεσμα η κόρη του Ελέγκω να αποκαλείται Ελενίσκη και ο υπηρέτης Μικές Μύκης. Η κοπέλα είναι ερωτευμένη με τον Γιάγκο, ο πατέρας της όμως αρνείται να δεχθεί για γαμπρό έναν νεαρό Κωνσταντινουπολίτη, που δεν μιλά σωστά ελληνικά. Ο Γιάγκος, στην προσπάθεια του να δημιουργήσει θετικές εντυπώσεις, συνθέτει ένα έμμετρο έργο στη νέα γλώσσα για να εγχομιμάσει τον πεθερό του ενώ, παράλληλα, αλλάζει το όνομά του σε Ιωαννίσκος. Οι στίχοι του όμως σχολιάζονται αρνητικά επειδή δεν χρησιμοποιήθηκαν ακριβείς αρχαϊκοί τύποι και ο στόχος δεν πετυχαίνει. Η φήμη του Σωτηρίου είναι πολύ μεγάλη και πλήθος ατόμων από τις γύρω περιοχές φθάνει στο σπίτι του για να μάθει την νέα γλώσσα διεκδικώντας όμως και χρήματα για τη διάδοσή της. Όταν ο Σωτήριος τους βάζει σε απομόνωση, δίνοντας τους να διαβάσουν ένα φύλλο από τον *Λόγιο Ερμή* για να βελτιώσουν το λεξιλόγιό τους, εξεγείρονται και η κατάσταση εκτονώνεται χάρη στον Γιάγκο. Αργότερα, όταν προσπαθεί να προφέρει μια μεγάλη λέξη κινδυνεύει να πνιγεί και τον σώζει πάλι ο μέλλων γαμπρός του. Τελικά αναγκάζεται να αποκηρύξει τα κορακιστικά και να δώσει την συγκατάθεσή του για τον γάμο της κόρης του.

Πρώτη παράσταση: «Επαγγελματική Σχολή Θεάτρου» (28.3.1929), Σκηνοθεσία: Φώτος Πολίτης.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- *Κορακιστικά ή Διόρθωσις της Ρωμαϊκής Γλώσσας*. Κωμωδία εις τρεις πράξεις διαιρειμένη. Υπό του Λογίου και Ευγενούς Κ. Ιακώβου Ρίζου. Μεγάλου Ποστελνίκου. Εν τω εις το Μαχμουτπασαχάνι Ελληνικώ Τυπογραφείω. Εν έτει 1813.
- Νερουλός, Ιακωβάκης Ρίζος. *Τα Θεατρικά (Ασπασία, Πολυξένη, Κορακιστικά)*. Επιμέλεια: Βάλτερ Πούχγερ, Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, 2002. *Τα Κορακιστικά* σσ. 401-459.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γραμματάς, Θ. «Δυο αντικοραϊκά κείμενα. Τα *Κορακιστικά* του Ιάκ. Ρίζου Νερουλού και το *Όνειρο* του Αθ. Χριστόπουλου». Στον τόμο: *Γλώσσα και ιδεολογία στο νεοελληνικό Διαφωτισμό*. Δοκίμια. Αθήνα: Κουλτούρα 1991, σσ. 41-59.
- Μητσάκης, Κ. «Το γλωσσικό ζήτημα στο Νεοελληνικό Θέατρο του ΙΘ' αιώνα: Τα *Κορακιστικά* (1813) του Ιακώβου Ρίζου-Νερουλού (1778-1849)». Στον τόμο: *Δάφνη, Τιμητικός τόμος για τον Σ.Α. Ευαγγελάτο*. Αθήνα: Ergo 2001, σσ. 191-199.
- Πούχγερ, Β. «Τα *Κορακιστικά* και τα Κοραϊστικά». Στον τόμο: *Η γλωσσική σάτιρα στην ελληνική κωμωδία του 19^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Πατάκης 2001, σσ. 23-92.

Ιακωβάκης Ρίζος Νερουλός: Πολυξένη
Τραγωδία εις πέντε πράξεις (1814)

Εποχή ή χρόνος: Περίοδος του Τρωικού πολέμου.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Πόλη της Τροίας, Παλάτι του Πρίαμου.

Πρόσωπα του έργου: 11(6Α/5Γ), Φύλακες.

Κεντρικό θέμα: Συντριβή του έρωτα από τους κοινωνικούς νόμους και τα ανθρώπινα πάθη.

Δευτερεύοντα θέματα: Οικογενειακές έριδες και ερωτικές αντιζηλίες. Αντίσταση στην τυραννία. Αχαλίνωτα πάθη της νέας γενιάς. Οπισθοδρομικός θεσμός της μαντείας.

Γλώσσα: Δημοτική, ομοιοκατάληκτος δεκαπεντασύλλαβος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Η Κασσάνδρα είναι ερωτευμένη με τον Αχιλλέα, ό ίδιος όμως θέλει να παντρευτεί την αδελφή της Πολυξένη. Ο Πρίαμος αντιμετωπίζει θετικά την πρόταση του ηγέτη των Μυρμιδόνων, θεωρώντας ότι αποτελεί λύση στα προβλήματα της Τροίας. Ο Πάρις όμως έχει υποσχεθεί την αδελφή του στον Ευρύπυλο με αντάλλαγμα τη συμμαχία του εναντίον των Ελλήνων. Η Κασσάνδρα, κυριευμένη από το ερωτικό πάθος πείθει τον πατέρα της να συναινέσει στη σφαγή του Αχιλλέα, όταν θα φθάσει για το γάμο. Ο Πάρις εκτελεί την αποστολή και έρχεται με τρόπαιο τον νεκρό Αχιλλέα, η Πολυξένη λιποθυμά ενώ ο φύλακας αναγγέλλει την άλωση της πόλης, αποτέλεσμα της οργής της Αθηνάς για τον άδικο φόνο του ήρωα.

Πρώτη παράσταση: Κέρκυρα, Teatro San Giacomo (22.1.1817).

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Νερούλος, Ι. Ρ. *Πολυξένη*. Βιέννη: Τυπ. Ιωάννου Βαρθόλδου Σουηκίου 1814.
- *Τα Θεατρικά (Ασπασία, Πολυξένη, Κορακιστικά)*. Επιμέλεια: Β. Πούχνερ. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη 2002. Η *Πολυξένη* σσ. 311-400.

Μελέτες- Άρθρα:

- Πούχνερ, Β. «Η προσέγγιση της αρχαίας τραγωδίας από τη φαναριώτικη δραματοουργία: οι αρχαιόθεμες και αρχαιόμυθες τραγωδίες του Ιάκ. Ρίζου Νερούλου (1813-1814) και η πρόσληψή τους». Στον τόμο: *Αναγνώσεις και Ερμηνεύματα. Πέντε θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Κορφή 2001, σσ. 41-139.
- Χασάπη-Χριστοδούλου, Ευσ. *Η ελληνική μυθολογία στο νεοελληνικό δράμα*. Τόμος Α'. Θεσσαλονίκη: University Studio Press 2002, σσ. 304-311.

Ιωάννης Ζαμπέλιος: Τιμολέων

Τραγωδία (1818)

Εποχή ή χρόνος: 3^{ος} π.Χ αιώνας.**Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι):** Κόρινθος. Σπίτι του Τιμοφάνη.**Πρόσωπα του έργου:** 5 (4Α/1Γ), Δορυφόροι.**Κεντρικό θέμα:** Σύγκρουση ανάμεσα στο χρέος του πολίτη προς την πατρίδα και στους συγγενικούς δεσμούς.**Δευτερεύοντα θέματα:** Τυραννοκτονία. Εμφύλια σύγκρουση.**Γλώσσα:** Καθαρεύουσα. Ανομοιοκατάληκτος ιαμβικός 12σύλλαβος στίχος.**Περίληψη πλοκής:** Ο Τιμοφάνης, στον οποίο οι Κορίνθιοι έχουν δώσει την εξουσία, θέλει να γίνει ισόβιος τύραννος της πόλης. Ο αδελφός του Τιμολέων προσπαθεί, με νουθεσίες, να τον αποτρέψει. Οι συμβουλές του, ωστόσο, δεν τον μεταπειθούν φέροντας τη μητέρα τους Δημαρίστη σε δύσκολη θέση. Τελικά ο Τιμολέων, διαπιστώνοντας τις άτοπες ενέργειες του αδελφού του, συνειδητοποιεί ότι η μόνη λύση για τη σωτηρία της πόλης είναι η τυραννοκτονία, που ετοιμάζουν οι πατριώτες φίλοι του μαζί με τον Αισχύλο, αδελφό της γυναίκας του Τιμοφάνη, ο ίδιος, όμως, αρνείται να βάλει τα χέρια του με αδελφικό αίμα. Καλύπτει τα μάτια του για να μην δει τη σκηνή της εκτέλεσης, ενώ ο Τιμοφάνης, καθώς ξεψυχάει, παραδέχεται την ενοχή του και απαγορεύει στους δικούς του να πάρουν εκδίκηση.**Πρώτη παράσταση:** Δεκέμβριος 1818.**Επιλογή βιβλιογραφίας****Εκδόσεις:**

- Ζαμπέλιος, Ι. *Τιμολέων*. Τραγωδία. Βιέννη: Τυπ. Ιωάννου Σνείρερ 1818.
- *Τραγωδία*. Τόμος. Α'. Ζάκυνθος: Τυπ. «Ο Παρνασσός» Σεργίου Χ. Ραφτάνη 1860. *Τιμολέων*, Τραγωδία Πρώτη, σσ. 13-80.

Μελέτες-Άρθρα:

- Σπάθης, Δ. «Ο Ιωάννης Ζαμπέλιος και η συμμετοχή του στην οικοδόμηση της Νεοελληνικής Σκηνης». Ανάτυπο από τα *Πρακτικά Θ' Συμποσίου. Ιστορία: Ιωάννης και Σπυρίδων Ζαμπέλιος*. Αθήνα: Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών 2005, σσ. 95-136.
- Ταμπάκη, Άν. «Στοιχεία ιδεολογίας και αισθητικής στο δραματικό έργο του Ιωάννη Ζαμπέλιου». Στον τόμο: *Η νεοελληνική δραματολογία και οι δυτικές της επιδράσεις (18^{ος}-19^{ος} αι.)*. Αθήνα: Ergo 2002, σσ. 91-107.

Γεώργιος Λασσάνης: Αρμόδιος και Αριστογείτων**Τρίπρακτη τραγωδία**

Εποχή ή χρόνος: Αρχαία Αθήνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Αθήνα.

Πρόσωπα του έργου: 8 (7Α, 1Γ), Αλκμαιωνίδαί, Γεφυραίοι.

Κεντρικό θέμα: Η τυραννοκτονία του Ίππαρχου από τους Αρμόδιο και Αριστογείτονα.

Δευτερεύοντα θέματα: Χρέος απέναντι στην πατρίδα. Εκδίκηση για την τιμή της αδελφής. Η παραμονή των παρασίτων της εξουσίας σε οποιεσδήποτε συνθήκες.

Περίληψη πλοκής: Η τυραννία του Ίππαρχου έχει καταλύσει την έννομη διακυβέρνηση της πόλης των Αθηνών. Ο ψυχοπαθής τύραννος στηρίζει την εξουσία του στον πληροφοριοδότη Ευρυβιάδη, που τον συμβουλεύει να συλλάβει ακόμα και τον Κλεισθένη. Ο Αρμόδιος έχει ορκιστεί να πάρει εκδίκηση για την τιμή της αδελφής του. Το σχέδιο της τυραννοκτονίας τίθεται σε εφαρμογή, αλλά προδίδεται. Ο Κλεισθένης και η Λέαινα θέλουν να πεθάνουν μαζί με τον Αρμόδιο και τον Αριστογείτονα. Αποτρέπουν όμως τον Κλεισθένη επειδή η ζωή του είναι πολύτιμη για τη δημοκρατία ενώ ο Αρμόδιος δεν θέλει την Λέαινα για προσωπικούς λόγους καθώς πιστεύει ότι θα την υπερασπιζόταν μέχρι θανάτου, αιψηφώντας το σχέδιο. Ο Κλεισθένης πείθει τελικά τη Λέαινα να φύγει μαζί του, αλλά ο Αρμόδιος, παρά τον κίνδυνο που διατρέχει, παραμένει βυθισμένος στα αισθήματά του αλλά η λέξη "πατρίς" ξυπνάει τη συνειδησή του. Η τυραννοκτονία του Ίππαρχου εκτελείται αιφνιδιαστικά, η εξουσία όμως θα περάσει στον αδελφό του Ιππία, τον οποίο προσκυνά ο Ευρυβιάδης αμέσως ως νέο του αφεντικό. Ο Κλεισθένης εμπυχνώνει τους Αθηναίους να ολοκληρώσουν το έργο της αποκατάστασης της δημοκρατίας.

Πρώτη παράσταση: Οδησός 1819.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Έκδοση:**

- Λασσάνης Γ., *Τα θεατρικά. Ελλάς* (Μόσχα 1820) και *Αρμόδιος και Αριστογείτων* (Οδησός 1819, ανέκδοτο), φιλολογική επιμέλεια Β. Πούχνερ. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, 2002 (Θεατρική Βιβλιοθήκη 3). Ο *Αρμόδιος και Αριστογείτων* σσ. 135-193.

Μελέτη:

- Πούχγεθ, Β. «Ο Γεώργιος Λασσάνης δραματογράφος του προεπαναστατικού ελληνικού θεάτρου». Στον τόμο: *Ο μίτος της Αριάδνης. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Εστία 2001, σσ. 220-289.

Μ Ε Τ Ε Π Α Ν Α Σ Τ Α Τ Ι Κ Ο Θ Ε Α Τ Ρ Ο

Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου: *Φιλάργγυρος* Κωμωδία (1823/24)

Εποχή ή χρόνος: 19^{ος} αιώνας.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Ζάκυνθος. Σπίτι του Σέλημου.

Πρόσωπα του έργου: 7 (5Α/2Γ), Κοντοσταύλοι, Μηνυτής.

Κεντρικό θέμα: Η δεσποτική εξουσία ενός φιλάργυρου στα μέλη της οικογένειάς του.

Δευτερεύοντα θέματα: Η επιρροή των κακών φίλων. Συνέπειες της σκληρότητας και της αδιαφορίας των γονιών στην συμπεριφορά των παιδιών.

Γλώσσα: Απλή με λόγια στοιχεία.

Περίληψη πλοκής: Ο Σέλημος, ένας παθολογικά φιλάργυρος pater familias καταπιέζει τη γυναίκα του Μέλουσα, τον γιο του Λέκαο και την υπηρέτρια Τύλεσα. Ο γιος του αντιδρά και σε συνεργασία με τον Νίζηθο, έναν Ιταλό ναύτη, καταστρώνουν σχέδιο για να πάρουν τα χρήματα του πατέρα του και να πάνε στη Βενετία. Ο Σέλημος, όταν συνειδητοποιεί ότι ο γιος του είναι κλέφτης, δεν διστάζει να τον καταγγείλει και να τον κλείσει στην φυλακή. Η γυναίκα του διαμαρτύρεται για τις ενέργειές του αλλά αυτός αδιαφορεί και συμπεριφέρεται αυταρχικά. Σε επιστολή του από τη φυλακή ο Λέκαος γράφει ότι θα αυτοκτονήσει, η Μέλουσα ξεσπάει κατηγορώντας τον σύζυγό της ότι, εξαιτίας της σκληρότητάς του, καταστρέφει την οικογένειά του και αυτός αναγκάζεται να τον απελευθερώσει. Η μητέρα νουθετεί τον νεαρό, αυτός όμως σε συνεργασία με τον φίλο του αποφασίζουν να κρατήσουν τα χρήματα και να φύγουν στην Ιταλία. Η Μέλουσα και η Τύλεσα πάνε σε μοναστήρι και του μηνύουν να στείλει τα χρήματα της γυναίκας του. Ο Σέλημος συνειδητοποιεί ότι, αφού ένα μεγάλο χρηματικό ποσό πήρε ο γιος του και πρέπει να επιστραφεί η προίκα της γυναίκας του, θα μείνει άμυπτος.

Πρώτη παράσταση: Αθηναϊκό Θέατρο-Εταιρεία Θεατρικής Τέχνης (Καλοκαίρι 1989), Σκηνοθεσία: Γ. Γραμματικός.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Μπουμπουλίδης Φ. *Νεοελληνικάί έρευναί περί τους Ζακυνθίους ποιητάς και πεζογράφους*. Αθήνα 1959, σσ. 64-75.
- Πούχχερ Β. (επιμέλεια). *Γυναίκες Θεατρικοί Συγγραφείς στα χρόνια της Επανάστασης και το έργο τους*. Μ. Σακελλαρίου: *Η ενγνώμων δούλη, Η πανούργος χήρα* (1818). Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου: *Φιλάργγρος* (1823/24). Ευανθία Καΐρη: *Νικήρατος* (1826). Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη 2003. Ο *Φιλάργγρος* σσ. 595-685.

Μελέτες-Άρθρα:

- Μαυράκη, Τ. «Ο *Φιλάργγρος* της Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου: ένα γυναικείο θεατρικό έργο στο σταυροδρόμι του Διαφωτισμού και του Ρομαντισμού», *Μαντατοφόρος* 39-40 (1995), σσ. 61-76.
- Πούχχερ, Β. «Η ζακυνθινή εκδοχή του *Φιλάργγρου*». Στον τόμο: *Γυναικεία Δραματολογία στα χρόνια της Επανάστασης. Μητιώ Σακελλαρίου, Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου, Ευανθία Καΐρη. Χειραφέτηση και αλληλεγγύη των γυναικών στο ηθικοδιδασκτικό και επαναστατικό δράμα*. Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου-Α. Καρδαμίτσα 2001, σσ. 95-158.
- Ταμπάκη, Άν. «Οι δραματουργικές αντιλήψεις στο έργο της Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου», *Παράβασις* 5 (2004), σσ. 363-375.

Ευανθία Καΐρη: Νικήρατος
Δράμα εις τρεις πράξεις (1826)

Εποχή ή χρόνος: Άνοιξη 1826.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Μεσολόγγι.

Πρόσωπα του έργου: 5 (4Α/1Γ). Χορός γυναικών και παιδιών. Στρατιώτες του Μεσολογγίου και Φύλακες του Ιμπραήμ.

Κεντρικό θέμα: Η πολιορκία και η έξοδος του Μεσολογγίου.

Δευτερεύοντα θέματα: Ισότιμη θυσία ανδρών και γυναικών για την πατρίδα. Η σύγκρουση πατρικού και πατριωτικού καθήκοντος. Οι διχόνοιες και η προδοσία στο ελληνικό στρατόπεδο. Ο ρόλος των Ευρωπαίων στη διάρκεια του Αγώνα.

Περίληψη πλοκής: Οι κάτοικοι του Μεσολογγίου, εξαιτίας της πολιορκίας του Ιμπραήμ, βρίσκονται σε απελπιστική κατάσταση. Πολλοί σκέπτονται να εγκαταλείψουν την πόλη για να επιβιώσουν. Ο Νικήρατος, μολονότι κρίνει ότι η φυγή από την πόλη είναι η μόνη διέξοδος, αδιαφορεί για τις προτάσεις συνθηκολόγησης του ευρωπαίου απεσταλμένου των αντιπάλων και σκέπτεται να παραμείνει για να την υπερασπιστεί μέχρι τέλους. Η κόρη του Κλεονίκη αλλά και ο ανήλικος γιος του Χαριγένης αρνούνται να υπακούσουν την πατρική εντολή και να φύγουν. Αποφασίζουν, λοιπόν, να μείνουν μαζί του ενώ ο Λυσίμαχος, ο στρατιωτικός ηγέτης τους, τον πληροφορεί ότι η φρουρά θα υπερασπίσει την πόλη. Οι ελπίδες για αποστολή βοήθειας διαψεύδονται όταν τα

ελληνικά πλοίαρια πέφτουν στα χέρια του εχθρού. Η πομπή των κατοίκων, που ετοιμάζεται για την Έξοδο, οπισθοχωρεί γιατί το σχέδιο τους έχει προδοθεί. Ο Ιμπραήμ αναλογίζεται τις απώλειες και το χρόνο που σπατάλησε για την πώση της πόλης ενώ ο Νικήρατος βάζει φωτιά στην πυριτιδαποθήκη και όλα καταστρέφονται.

Πρώτη παράσταση: Αθήνα, Θέατρο Σκοντζόπουλου (9.5.1837) με τον τίτλο *Η άλωση του Μεσολογγίου*.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- *Νικήρατος*, δράμα εις τρεις πράξεις υπό ελληνίδος τινος συντεθέν. Ναύπλιον: Τυπ. της Διοικήσεως 1826 (Α' έκδοση).
- Πούγγερ, Β. (επιμέλεια), *Γυναίκες θεατρικοί συγγραφείς στα χρόνια της Επανάστασης και το έργο τους. Μητιώ Σακελλαρίου: «Η ευγνώμων δούλη», «Η πανούργος χήρα» (1818), Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου: «Φιλάργυρος» (1823/24), Ευανθία Καϊρη: «Νικήρατος» (1826)*. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη 2003. Ο *Νικήρατος* σσ. 687-738.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πούγγερ, Β. *Γυναικεία Δραματολογία στα χρόνια της Επανάστασης. Μητιώ Σακελλαρίου, Ελισάβετ Μουτζάν-Μαρτινέγκου, Ευανθία Καϊρη. Χειραφέτηση και αλληλεγγύη των γυναικών στο ηθικοδιδακτικό και επαναστατικό δράμα*. Αθήνα: Ινστιτούτο του Βιβλίου-Α. Καρδαμίτσα 2001, σσ. 158-274.
- «*Να ξη το Μεσολόγγι του Βασίλη Ρώτα (1928) και ο Νικήρατος της Ευανθίας Καϊρη (1826). Περιστασιακά σημειώματα μιας διαχρονικής ανάγνωσης*». Στον τόμο: *Ο μίτος της Αριάδνης, Δέκα Θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» 2001, σσ. 358-364.
- Στιβανάκη, Ε. «Ο πατριωτικός *Νικήρατος* της Ευανθίας Καϊρη», *Παράβασις* 3 (2000), Αθήνα: Καστανιώτης, σσ. 257-274.

Αλέξανδρος Σούτσος: Ο Άσωτος Κωμωδία εις πέντε πράξεις (1830)

Εποχή ή χρόνος: Μετά τη λήξη του απελευθερωτικού αγώνα.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Ναύπλιο. Σπίτι του Σωτήρη. Σπίτι της Μαρούσας. Σπίτι του Τετραπέρατου.

Πρόσωπα του έργου: 14 (9Α/5Γ), 4 Υπηρέτες, Κλητήρας.

Κεντρικό θέμα: Υποκρισία και διαφθορά των στυλοβατών της νέας κοινωνίας.

Δευτερεύοντα θέματα: Οικονομικές καταχρήσεις και ηθική διάβρωση από την μίμηση ξένων προτύπων. Γελιοποίηση των γιατρών. Κριτική των ελευθερίων ηθών των γυναικών.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα. Ομοιοκατάληκτος 15σύλλαβος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Ο Σωτήρης, ένας παραστρατημένος νέος, που σπαταλάει την πατρική περιουσία σε αμφιβόλου ηθικής διασκεδάσεις, εγκαταλείπει την ερωμένη του Κοραλία για χάρη της «φράγγισας» Ελίζας, δεν είναι όμως αδιάφορος και για την πλούσια Μαρούσα. Το ενδιαφέρον του για την Ελίζα εκμεταλλεύεται ο εραστής της Τετραπέραστος αλλά και ο Σατανόπουλος, ένας πονηρός και αδίστακτος ψευδοδιπλωμάτης που προσπαθούν να τον μνήσουν στην πολιτική για να του αποσπάσουν μεγάλα χρηματικά ποσά. Επειδή η Κοραλία παρεμβαίνει στην προσωπική του ζωή, ο Σωτήρης, με τη βοήθεια του γιατρού Ιπεκακουάνα, αποφασίζει να την δηλητηριάσει. Ο υπηρέτης Παυλής, όμως, αρνείται να συμπράξει στο θάνατό της ενώ εκείνη φαίνεται να αλλάζει στάση απέναντι του. Καλόγρια πλέον, θα μπορέσει να πείσει τον πρώην εραστή της, που έχει χάσει τα χρήματά του στην χαρτοπαιξία, να αντιληφθεί το μέγεθος της εκμετάλλευσής του από τους άλλους και να επανέλθει στο σωστό δρόμο.

Επιλογή Βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Σούτσος, Αλ. *Ο Άσωτος*. Ναύπλιον: Τυπ. Εμ. Αντωνιάδου 1830.
- *Ο Άσωτος*. Έκδοσις Δευτέρα. Αθήναι: Τυπ. Α. Δ. Βίλλαρά 1865.

Μελέτες-Άρθρα:

- Δελβερούδη, Ε.Α.: *Ο Αλέξανδρος Σούτσος. Η πολιτική και το θέατρο*. Αθήνα: Πορεία 1997. Ειδικότερα για τον *Άσωτο* σσ. 27-43.
- Δημαράς, Κ.Θ. «Ο Αλέξανδρος Σούτσος από τη σκοπιά της εποχής του», *Νέα Εστία* 74 (1963), σσ. 1759-1766.
- Μουλλάς, Π. «Αλέξανδρος Σούτσος». Στον τόμο: *Σάτιρα και πολιτική στη νεώτερη Ελλάδα*. Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας 1979, σσ. 46-70.
- Πούγγεο, Β. *Η μορφή του γιατρού στο νεοελληνικό θέατρο. Μια δραματολογική αναδρομή*. Αθήνα: Αλεξάνδρεια 2004, σσ. 95-102.
- «Από τον Ιπεκακουάνα στον Ιατρό Μαυρίδη. Ο γιατρός στην ελληνική δραματολογία 1830-1920». Στον τόμο: *Πορείες και Σταθμοί. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Αιγόκερος 2005, σσ. 255-307.

Παναγιώτης Σούτσος: *Ο οδοιπόρος* Τραγωδία εις πέντε πράξεις (1827)

Εποχή ή χρόνος: Μετά τον αγώνα του 1821.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Άγιο Όρος. Πρόθυρα ναού.

Πρόσωπα του έργου: 5 (3Α/2Γ).

Κεντρικό θέμα: Σύγκρουση ανάμεσα στην προσωπική ζωή και το χρέος για την πατρίδα.

Δευτερεύοντα θέματα: Εκδίκηση εξαιτίας της ερωτικής απόρριψης.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα. Ιαμβικός δεκαπεντασύλλαβος ομοιοκατάληκτος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Ένας νεαρός οδοιπόρος, ερωτευμένος στο παρελθόν με την κόρη του ηγεμόνα της Δακίας, Ραλλού, την εγκαταλείπει για να λάβει μέρος στον αγώνα του 1821. Όταν επιστρέφει και πληροφορείται ότι η κοπέλα είναι νεκρή, αποφασίζει να μονάσει στο Άγιο Όρος. Η Ραλλού θέλει να τον εκδικηθεί για τη συμπεριφορά του και πηγαίνει μαζί με την τροφό της στο Όρος. Η συνάντησή της με τον Οδοιπόρο τού φέρνει μνήμες από το παρελθόν αλλά αυτός, αγνοώντας την αλήθεια, θεωρεί ότι πρόκειται για φάντασμα. Εκτός εαυτού πλέον από τις συναντήσεις με το «φάντασμα», όπως πιστεύει, της αγαπημένης του, ο Οδοιπόρος οδηγείται στην αυτοκτονία. Λίγο πριν ξεψυχήσει η Ραλλού του αποκαλύπτει την αλήθεια και αυτός, με τη σειρά του, της ομολογεί πως μετάνιωσε που διάλεξε την πατρίδα αντί για τον έρωτα.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Σούτσος, Π. *Τα Απαντα*. Τόμος πρώτος. Αθήνα: Τυπ. Ν. Αγγελίδου 1851. *Ο Οδοιπόρος* σσ. 105-196.
- *Ο Οδοιπόρος*, τραγωδία εις πέντε πράξεις (φυλάττουσα την γλώσσαν της παλαιάς πρώτης εκδόσεως) μετά διθυράμβου εις την ΚΕ' Μαρτίου. Αθήνα: Τυπ. τεχν. Ανδ. Κορομηλά 1864.

Μελέτη:

- Λέφας, Γ.Λ. *Παναγιώτης Σούτσος*. Αθήνα: [χ.έ.] 1983.

Θεόδωρος Αλκαίος: Ο θάνατος του Μάρκου Μπότσαρη Τραγωδία εις τρεις πράξεις (1829)

Εποχή ή χρόνος: Αύγουστος 1823.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Σούλι, κοντά στο σπίτι του Μπότσαρη.

Πρόσωπα του έργου: 16 (13Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Η μάχη στο Σούλι και ο θάνατος του Μάρκου Μπότσαρη για την πατρίδα.

Δευτερεύοντα θέματα: Ο φόβος και η γενναιότητα των γυναικών. Ο ρόλος της μοίρας στη ζωή των ανθρώπων.

Γλώσσα: Δημοτική. 15σύλλαβος στίχος με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία

Περίληψη πλοκής: Ο Μπότσαρης, σ' ένα δείπνο με συναγωνιστές του, βλέπει στην οστεομαντεία τον επικείμενο θάνατό του. Αποφασίζει λοιπόν να επισπεύσει τη μάχη για το ίδιο βράδυ και ορκίζεται πριν πεθάνει να σκοτώσει τον Σκόδρα Πασά. Μαζεύει τους καπεταναίους του και ανακοινώνει την απόφαση για νυχτερινή επίθε-

ση. Όλοι επευφημούν και ορκίζονται αντοθυσία και ανδρεία, εκτός από τον Καλύβα. Ο Τούρκος Καραμειμέτης έρχεται ως απεσταλμένος του Πασά στο Μπότσαρη και προτείνει συμβιβασμό, τον οποίο ο Μπότσαρης απορρίπτει. Φτάνει η βοήθεια κι απ' το Καρπενήσι και οι άντρες φεύγουν για τη μάχη αφήνοντας στο Σούλι το γραμματέα του Μπότσαρη και τις γυναίκες. Η γυναίκα του Χρυσή και η αδελφή του Δέσπω ανησυχούν για τη ζωή του εξαιτίας ενός ονείρου ενώ ο αδελφός του Κώστας φέρνει νέα από τη μάχη και όλοι ετοιμάζονται να τρέξουν στο πλευρό των Ελλήνων. Όμως οι αρχηγοί επιστρέφουν με τον Μπότσαρη ετοιμοθάνατο. Λίγο πριν πεθάνει ορίζει τον αδελφό του διάδοχο στη μάχη και δίνει στους πολεμιστές την ευχή του. Οι Σουλιώτες ορμούν στην μάχη για να κατατροπώσουν τους Τούρκους.

Πρώτη παράσταση: Σύρος (31.3.1829), Θίασος Θεόδωρου Αλκαίου.

Επιλογή βιβλιογραφίας:

Εκδόσεις:

- Αλκαίος, Θ. *Ο θάνατος του Μάρκου Μπότσαρη*. Αθήνα: Τυπ. Χ. Αναστασίου 1841.
- Πούχγεο, Β. (επιμέλεια). *Πατριωτικές τραγωδίες της Ελληνικής Επανάστασης (Η άλωση των Ψαρών, Ο θάνατος του Μάρκου Μπότσαρη, Πιττακός ο Μυτιληναίος)*. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη 2003.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βαλέτας, Γ. *Θεόδωρος Αλκαίος, Ο βάρδος και καπετάνιος του Εικοσιένα. Τα πρώτα θεατρικά*. Αθήνα: Πηγή 1971.
- Πούχγεο, Β. «Ο Θεόδωρος Αλκαίος και η λαϊκότερο τραγωδία». Στον τόμο: *Ράμπα και Παλκοσένικο*. Αθήνα: Πορεία 2004, σσ. 205-368, ιδίως σσ. 301-332.

Αντώνιος Μάτεσις: *Ο Βασιλικός*

Δράμα εις 5 πράξεις (1830)

Εποχή ή χρόνος: Τέλος Σεπτεμβρίου 1712.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ζάκυνθος. Πλάτωμα κάτω από το Αρχοντικό του Ρονκάλα. Δωμάτιο του αρχοντικού.

Πρόσωπα του έργου: 19 (15Α/4Γ), Διαβάτες, Πωλητές, Εργάτες, Παιδιά.

Κεντρικό θέμα: Ιδεολογικές συγκρούσεις και κοινωνικές προκαταλήψεις στη ζακυνθινή κοινωνία του 18^{ου} αιώνα.

Δευτερεύοντα θέματα: Συγκρούσεις των γενεών. Παρακμή του φεουδαρχικού καθεστώτος. Η μοναστική ζωή επιβάλλεται με βία στα κορίτσια. Σεβασμός στην ελεύθερη βούληση των ανθρώπων. Η «τιμή» του ονόματος πάνω από την ευτυχία των ατόμων.

Γλώσσα: Τοπική διάλεκτος της Ζακύνθου.

Περίληψη πλοκής: Ο Φιλιπάκης, ένας νεαρός αστός της Ζακύνθου, είναι ερωτευμένος με την Γαρουφαλιά, κόρη του τοπικού άρχοντα Δάρειου Ρονκάλα. Η σχέση των

δύο νέων έχει ολοκληρωθεί, αλλά ο γάμος τους βρίσκεται αντιμέτωπος με τις κοινωνικές προκαταλήψεις του Ρονκάλα. Επηρεασμένος από τα ήθη της εποχής και μια εσφαλμένη πληροφορία που δίνει ο Γερασιμάκης, ο Ρονκάλας βάζει έναν έμπιστο του να πυροβολήσει αυτόν που θα σκαρφαλώσει για να κλέψει τη γλάστρα με το βασιλικό από το παράθυρο της κόρης του. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα το θάνατο ενός αθώου πολίτη. Η δραστική παρέμβαση του Δραγανίγου, αδελφού της Γαρουφαλιάς, ο οποίος απειλεί τον πατέρα του ότι θα αποκαλύψει τον ηθικό αντουργό της δολοφονίας καθώς και η αποκάλυψη ότι η κοπέλα είναι ήδη έγκυος, πείθουν τελικά τον Ρονκάλα να δεχθεί για γαμπρό του το Φιλιππάκη.

Πρώτη παράσταση: Επαγγελματική Σχολή Θεάτρου (24.3.1927). Σκηνοθεσία: Φώτος Πολίτης.

Επιλογή Βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Μάτεσις, Αντώνιος. *Ο Βασιλικός*. Ζάκυνθος: Τυπ. «Ο Ζάκυνθος» Κωνσταντίνου Ρωσσολίμου 1859.
- *Ο Βασιλικός*. Προλεγόμενα Λ. Κουκούλας. Σημειώσεις, σχόλια, γλωσσάριο: Τάσος Βουρνάς. «100 αθάνατα έργα». Αθήνα: Παπαδημητρίου 1953, σσ. 39-175.
- *Ο Βασιλικός*. Νεοελληνικό θέατρο (1795-1929). Επιμέλεια: Γιάννης Σιδέρης. Αθήνα: Ι. Ν. Ζαχαρόπουλος 1958, σσ. 76-159.
- *Ο Βασιλικός*. Εισαγωγή Άγγελος Τερζάκης. Αθήνα: Ερμής 1973.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πεφάνης, Γ. «Ρίζες και άνθη του επανησιακού θεάτρου, Ο Βασιλικός του Αντωνίου Μάτεσις». Στον τόμο: *Τοπία της Δραματικής Γραφής. Δεκαπέντε μελετήματα για το ελληνικό θέατρο*. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη 2003, σσ. 15-75.
- Σιδέρης, Γ. «Ο Βασιλικός του Μάτεσις, ένα έξοχο νεοελληνικό έργο», *Θέατρο* 14 (1964), σσ. 37-41.
- Σπάθης, Δ. «Ο Βασιλικός του Μάτεσις στο εύφορο χώμα του Διαφωτισμού», *Πολίτης* 100 (1989), σσ. 54-63.
- Ταμπάκη, Άν. «Αντώνιος Μάτεσις». Στον τόμο: *Το Νεοελληνικό Θέατρο (18^{ος}-19^{ος} αι.)*. Αθήνα: Δίαυλος 2005, σσ. 257-282.

Ιωάννης Ζαμπέλιος: Γεώργιος Καστριώτης

Τραγωδία (1833)

Εποχή ή χρόνος: Τουρκοκρατία.

Τόπος(ι)-Σκηνοκός(ι) χώρος(ι): Κροΐα (Ήπειρος), παλάτια των Καστριωτών.

Πρόσωπα του έργου: 6 (4Α/2Γ), Τούρκοι και Ηπειρώτες στρατιώτες.

Κεντρικό θέμα: Τυραννοκτονία.

Δευτερεύοντα θέματα: Ο αγώνας για την ελευθερία πάνω από προσωπικές επιλογές ζωής.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα, Ιαμβικό τρίμετρο, Δωδεκασύλλαβος ανομοιοκατάληκτος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Ο Σολιμάνος σκοτώνει τον Χριστιανό ηγεμόνα Ιωάννη Καστριώτη και γίνεται πασάς της Κροΐας. Ο γιός του νεκρού ηγέτη, Γεώργιος, που είχε ενταχθεί στον τουρκικό στρατό και απέκτησε φήμη με το όνομα Σκεντέρμπεης, αποφασίζει να εκδικηθεί τον θάνατο του πατέρα του. Η άφιξη του ανακουφίζει την αδελφή του Ελένη, με την οποία είναι ερωτευμένος ο Σολιμάνος και θέλει να την παντρευτεί. Ο Γεώργιος και ο φίλος του Μαρίνος καταστρώνουν το σχέδιο τους σε βάρος του τουρκικού δυνάστη και ξεσηκώνουν το λαό εναντίον των κατακτητών. Στην προσπάθεια του να ξεφύγει ο Σολιμάνος μαχαιρώνει τη Βοησάβη, μητέρα του Γεωργίου και σύντομα πέφτει νεκρός από τα χτυπήματα του γιου της. Δεν υπάρχουν όμως περιθώρια για θρήνους. Οι περιστάσεις απαιτούν να επιτευχθεί ο εθνικός στόχος, η απελευθέρωση όλων των πόλεων της Ηπείρου.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ζαμπέλιος, Ιωάν. *Τραγωδία*. Έκδοσις Σεργίου Χ. Ραφτάνη. Τόμος πρώτος. Ζάκυνθος: Τυπ. «Ο Παρνασσός» Σεργίου Χ. Ραφτάνη 1860. *Γεώργιος Καστριώτης*, Τραγωδία Τρίτη, σσ. 147-214.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πούχγερ, Β. «Ο Σκεντέρμπεης στην Ευρωπαϊκή και Βαλκανική Δραματουργία». Στον τόμο: *Βαλκανική Θεατρολογία*. Αθήνα: Εκδ. Καρδαμίτσα 1994, σσ. 40-101.
- Σπάθης, Δ. «Ο Ιωάννης Ζαμπέλιος και η συμμετοχή του στην οικοδόμηση της Νεοελληνικής Σκηνης». Στον τόμο: *Πρακτικά Θ' Συμποσίου, Ιστορία: Ιωάννης και Σπυρίδων Ζαμπέλιοι*. Αθήνα: Εταιρεία Λευκαδικών Μελετών 2005, σσ. 95-136.
- Ταμπάκη, Άν. «Στοιχεία ιδεολογίας και αισθητικής στο δραματικό έργο του Ιωάννη Ζαμπέλιου» στο *Η νεοελληνική δραματουργία και οι δυτικές της επιδράσεις (18^{ος}-19^{ος} αι). Μια συγκριτική προσέγγιση*. Αθήνα: Ergo 2002, σσ. 91-107.

Μ. Χουρμούζης: *Ο Λεπρέντης* Κωμωδία (1835)

Εποχή ή χρόνος: Οθωνική περίοδος.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Σπίτι του Λεπρέντη. Σπίτι του Φιλάρετου.

Πρόσωπα του έργου: 11 (6Α/5Γ).

Κεντρικό θέμα: Η επιθυμία ηλικιωμένων πλουσίων Ελλήνων των παροικιών να παντρεύονται νεαρές γυναίκες.

Δευτερεύοντα θέματα: Οικονομική εκμετάλλευση της αφέλειας και της αυταρέσκειας των ανθρώπων. Κερδοσκοπικά κίνητρα των γιατρών.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο Λεπρέντης, πλούσιος, άσχημος και αντάρεσκος γέρος είναι ερωτευμένος με την όμορφη Βιτορίτσα, κόρη του Φιλάρετου, η οποία δεν ανταποκρίνεται στα αισθήματά του. Ο κόλακας Αδωναΐδης, όμως, και η προξενήτρα Περμαθούλα τον εκμεταλλεύονται χωρίς ο ίδιος να αντιλαμβάνεται τις προθέσεις τους. Για να προωθήσουν δήθεν το συνοικέσιο τον απομυζούν οικονομικά. Παράλληλα, η μητριά της κοπέλας, η Φιλντισένια, θέλει να αποκτήσει παιδί στα εξήντα της με τη βοήθεια του γιατρού Ασκληπιού, που την εξαπατά. Η Βιτορίτσα είναι ερωτευμένη με τον Χαρίλαο και ενώ ετοιμάζονται να παντρευτούν, κοροϊδεύουν τον Λεπρέντη. Την ημέρα του γάμου τους ο Λεπρέντης γελιοποιείται στο σπίτι της νύφης, αφού πιστεύει ότι αυτός είναι ο γαμπρός και ο Χαρίλαος ο κουμπάρος. Ο Αδωναΐδης του παίρνει πάλι χρήματα ενώ ο υπηρέτης τον διώχνει από το σπίτι.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Χουρμούζης, Μ. *Ο Λεπρέντης*. Αθήνα: Τυπ. Ανδ. Κορομηλά 1835.
- *Ο Λεπρέντης*. Αθήνα: Ιθάκη 1981.
- *Ο Λεπρέντης*. Στον τόμο: *Ο Μιλτιάδης Χουρμούζης στην πόλη της Λαμίας*. Λαμία: ΔΗ.Π.Ε. ΘΕ. Ρύμελης 2004, σσ. 91-140.

Μελέτες-Άρθρα:

- Λιγνάδης, Τ. *Ο Χουρμούζης: Ιστορία-Θέατρο*. Αθήνα: Μπούρας 1986
- Σπάθης, Δ. «Τα πρώτα βήματα της νεοελληνικής κωμωδίας. Η ακτινοβολία του Χουρμούζη και η παρουσία του στο βουλγαρικό θέατρο του 19^{ου} αιώνα», *Πολίτης* 54 (1982), σσ. 76-86.

Δημήτριος Κ. Βυζάντιος: *Η Βαβυλωνία ή Η κατά τόπους διαφθορά της ελληνικής γλώσσης* Κωμωδία (1836)

Εποχή ή χρόνος: 1827, μετά τη ναυμαχία του Ναβαρίνου.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Ναύπλιο. Λοκάντα του Μισέ Μπασιά. Κελί φυλακής.

Πρόσωπα του έργου: 13 (11Α/2Γ) & Στρατιώτες της Αστυνομίας.

Κεντρικό θέμα: Η γλωσσική ασυνεννοησία στην μετεπαναστατική Ελλάδα.

Δευτερεύοντα θέματα: Απουσία κρατικής οργάνωσης. Άνιση κοινωνική εξέλιξη της ελληνικής περιφέρειας.

Γλώσσα: Ιδιόλεκτοι διαφορών ελληνικών περιοχών.

Περίληψη πλοκής: Μετά την ναυμαχία του Ναβαρίνου, συναντιούνται στο Ναύπλιο, στη λοκάντα του Χιώτη μισέ Μπασιά, ένας Ανατολίτης, ένας Πελοποννήσιος, ένας

Κρητικός, ένας Αρβανίτης, ένας Κύπριος και ένας Λογιώτατος από την Κω για να γιορτάσουν την καταστροφή της αρμάδας του Ιμπραήμ. Πίνουν όμως πολύ και εξαιτίας του διαφορετικού γλωσσικού ιδιώματος, ο Αρβανίτης θεωρεί ότι προσβλήθηκε, πυροβολεί και τραυματίζει τον Κρητικό. Τις ανακρίσεις για το συμβάν κάνει ο Επτανήσιος αστυνόμος Διονύσιος Φάντες, ο οποίος, παρά την πείρα του, δεν μπορεί να εξακριβώσει αν ο τραυματισμός έγινε εξ αμελείας ή εκ προμελέτης. Υπάρχει ασυνεννοησία μεταξύ των μαρτύρων και του αστυνόμου, ο οποίος απηυδισμένος, κλείνει όλους στη φυλακή. Στο κελλί εξακολουθεί η αδυναμία επικοινωνίας και συνεχίζονται οι καυγάδες μεταξύ τους. Τελικά έρχεται εντολή από την διοίκηση να ελευθερωθούν όλοι. Ο αστυνόμος τους καλεί και τους ανακοινώνει την απόφαση. Εκείνοι το γιορτάζουν πίνοντας.

Πρώτη παράσταση: Αθήνα. Θέατρο Σκοντζόπουλου, 1837(·)

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Βυζάντιος, Δ.Κ. *Η Βαβυλωνία ή Η κατά τόπους διαφθορά της ελληνικής γλώσσης*. Ναύπλιον: Τυπ. Κωνσταντίνου Τόμπρα Κυδωνιέως και Κωνσταντίνου Ιωαννίδου Σμυρναίου 1836.
- *Η Βαβυλωνία ή Η κατά τόπους διαφθορά της ελληνικής γλώσσης*. Έκδοσις Δευτέρα, Αθήνα: Τυπ. Κων. Καστόρχη 1840.
- *Η Βαβυλωνία του Δ. Κ. Βυζάντιου, ιστορική και σκηνική ανάλυσις και αναμόρφωσις του κειμένου*. Επιμ. Κ. Μπίρης. Αθήναι 1948.
- *Η Βαβυλωνία*, Α' και Β' έκδοση. Επιμέλεια Σπύρος Ευαγγελάτος. Αθήνα: Ερμής, 1990.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βακαλόπουλος, Απ. «Η ιστορική θεμελίωση της *Βαβυλωνίας* του Δ. Κ. Βυζάντιου», περ. *Ξεκίνημα* Θεσσαλονίκης, 1(1944), σσ. 181-182 & 215-216.
- Μαράκα, Λ. «Νησιώτες του Αιγαίου στο Νεοελληνικό θέατρο». Στον τόμο: *Δράμα και Παράσταση*. Αθήνα: Πολύτροπον 2006, σσ. 39-147. Ειδικότερα για τη *Βαβυλωνία* σσ. 47-52.
- Πολίτης, Φ. «*Η Βαβυλωνία* του Βυζάντιου». Στον τόμο: *Επιλογή Κριτικών Αρθρων, Θεατρικά*. Τόμος Β'. Αθήνα: Ίκαρος 1983, σσ. 159-164.
- Πούχγεο, Β. «*Η Βαβυλωνία* και οι ντοπιολαλιές της». Στον τόμο: *Η γλωσσική σάτιρα στην ελληνική κωμωδία του 19^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Πατάκης 2001, σσ. 246-284.

Αλέξανδρος Ρ. Ραγκαβής: *Η παραμονή της Ελληνικής Επανάστασεως*

Δράμα εις μέρη πέντε (1839)

Εποχή ή χρόνος: Παραμονές του απελευθερωτικού αγώνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Λειβαδιά, Παρνασσός. Κατοικία του Καλλισπάθη. Κατοικία του Αυγερινού. Οικία του Λάμπρου Λειβαδέως. Δάσος.

Πρόσωπα του έργου: 17 (16Α/1Γ), Στρατιώτες και ένοπλοι Έλληνες, Ένας υπηρέτης.

Κεντρικό θέμα: Σύγκρουση των ατομικών παθών με το συλλογικό καλό.

Δευτερεύοντα θέματα: Αυτοθυσία, Αυταπάρηση, Συνεργασία για την απελευθέρωση της πατρίδας και την ανάσταση της αρχαίας δόξας.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα. Ομοιοκατάληκτοι ζευγαρωτοί δεκαπεντασύλλαβοι στίχοι.

Περίληψη πλοκής: Η Δάφνη, κόρη του προύχοντα της Λειβαδιάς Καλλισπάθη, έχοντας πληροφορηθεί ότι ο παλιός αγαπημένος της Φλώρος έχει επιστρέψει από την Ευρώπη για να οργανώσει μια συνομοσία εναντίον των Τούρκων, αποκαλύπτει στον πατέρα της ότι εξακολουθεί να είναι ερωτευμένη μαζί του. Η κοπέλα, όμως, αναγκάζεται να συναντήσει στο γάμο της με τον Γεώργιο, γιο του επίσης προύχοντα της περιοχής Ανδρέα Αυγερινού, ο οποίος χαίρει της εμπιστοσύνης των Οθωμανών, για να σώσει τον πατέρα της. Ο Γεώργιος, αν και είναι ερωτευμένος με την Δάφνη, γνωρίζοντας τα αισθήματά της για τον Φλώρο, εμφανίζεται αρκετά διστακτικός στο γάμο. Όταν μάλιστα πληροφορείται ότι ο πατέρας του θα καταδώσει στους Οθωμανούς τα σχέδια του Φλώρου, ενημερώνει τους επαναστάτες στο σπίτι του Λάμπρου. Οι συνωμότες απογοητεύονται, διαιλύονται και ορίζεται νέος τόπος συνάντησης ο Παρνασσός. Εκεί ορκίζονται για αγώνα μέχρι θανάτου ή ελευθερίας ενώ ο Φλώρος ανακοινώνει τη σύλληψη του Ρήγα. Στο σπίτι του Καλλισπάθη, η Δάφνη βρίσκεται αντιμέτωπη με τον μεταμφιεσμένο Φλώρο, ο οποίος προσπαθεί να καταλάβει τους λόγους τη μεταστροφής των αισθημάτων της. Ο Γεώργιος μπαίνει στο σπίτι ειδοποιώντας τον αντεραστή του ότι το σπίτι είναι περικυκλωμένο. Ο Φλώρος σώζεται. Μερικά χρόνια αργότερα αφού οι πατεράδες έχουν πεθάνει, η Δάφνη, απαλλαγμένη από το πατρικό χρέος, φεύγει για το βουνό μεταμφιεσμένη. Οι Τούρκοι τους έχουν περικυκλώσει και ενώ όλοι θεωρούν ότι η μάχη έχει χαθεί, η Δάφνη τους οδηγεί στη νίκη, πληγώνεται όμως θανάσιμα στην προσπάθειά της να σώσει τον Φλώρο. Λίγο πριν ξεψυχήσει ο Φλώρος την αναγνωρίζει και αυτοκτονεί για να την συναντήσει σ' έναν καλύτερο κόσμο.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ραγκαβής, Α.Ρ. *Η Παραμονή*. Αθήνα 1840.
- *Άπαντα Τα Φιλολογικά. Δραματική ποίησης*. Τόμος Δ'. Αθήνα: Τυπ. Ελληνικής Ανεξαρτησίας 1874. *Η Παραμονή* σσ. 7-217.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πολίτης, Αλ. «Εθνοκεντρισμός και Ευρωπαϊσμός. Ζητήματα ιδεολογίας στο έργο του Αλέξανδρου Ρίζου Ραγκαβή». Στον τόμο: *Επιστημονικό Συμπόσιο Ο Ρομαντισμός στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας 2001, σσ. 221-238.
- Σουλιογιάννης, Ε.Θ. *Αλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβής (1805-1892). Η ζωή και το έργο του*. Αθήνα: Αρσενίδης 1995.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 268-269.

Παναγιώτης Σούτσος: *Ο Μεσσίας ή Τα Πάθη Ιησού Χριστού* (1839)

Εποχή ή χρόνος: Περίοδος των Παθών.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ιερουσαλήμ. Όρος Ελαιών. Γεθσημανή. Συναγωγή Ιουδαίων. Γολγοθάς.

Πρόσωπα του έργου: 16 (13Α/3Γ), Απόστολοι του Ιησού, Γραμματείς και Φαρισαίοι, Χοροί Αγγέλων, Πνευμάτων, Δαιμόνων και Παίδων, Λαός.

Κεντρικό θέμα: Η Σταύρωση και η Ανάσταση του Χριστού.

Δευτερεύοντα θέματα: Μηνύματα πολιτικής συνείδησης, δημοκρατίας και ισοπολιτείας.

Γλώσσα: Αρχαϊζουσα. Δεκαπεντασύλλαβος και οκτασύλλαβος στίχος με ζευγαρωτή και πλεκτή ομοιοκαταληξία.

Περίληψη πλοκής: Ο νέος προφήτης που διακηρύσσει την ισότητα, τη δικαιοσύνη και την ελευθερία ενώ παράλληλα έχει στρέψει τον λαό ενάντια στην ρωμαϊκή κατοχή αποτελεί το αντικείμενο των συζητήσεων στην Ιερουσαλήμ μεταξύ του Πόντιου Πιλάτου, ηγεμόνα της Ιουδαίας, του Ηρώδη, τετράρχη της Γαλιλαίας και του Λίβιου, γιου του Ηρώδη και της Αυρηλίας, κόρης του Π. Πιλάτου. Ο Ιούδας ωστόσο, επηρεασμένος από την κοινωνική αδικία, την οποία βιώνει καθημερινά, με αντάλλαγμα τα τριάντα αργύρια, προσφορά του Άννα και του Καϊάφα, αποφασίζει να τους παραδώσει τον Ιησού, γεγονός, που ο ίδιος το γνωρίζει και το αποκαλύπτει στους μαθητές του. Μετά τη σύλληψη του ο Χριστός μεταφέρεται στη συναγωγή, όπου εμφανίζεται ως διαφωτιστής των λαών, κατακεραυνώνει τους Αρχιερείς για την υποκρισία τους και προαναγγέλλει την Ταφή και την Ανάστασή του. Ο Πόντιος Πιλάτος τον παραδίδει στους στρατιώτες για να τον σταυρώσουν, στη συνέχεια όμως βρίσκεται στα όρια της παράνοιας από τις τύψεις, που τον ακολουθούν ενώ η κόρη του έχοντας ασπασθεί το χριστιανισμό αποφασίζει να αποσυρθεί σε ερημικό μέρος. Ο Ιούδας απαγχονίζεται και ο Ηρώδης αναγγέλλει την επανάσταση των λαών εξαιτίας του κηρύγματος του Ιησού. Οι Απόστολοι πληροφορούνται την Ανάσταση του Ιησού ενώ αργότερα ο ίδιος, αφού εμφανίζεται μπροστά τους και τους ευλογεί, ανεβαίνει στους ουρανούς.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Σούτσος, Π. *Ο Μεσσίας ή Τα Πάθη του Χριστού κατά μίμηση Γρηγορίου του Ναζιανζηνού ποιήσαντος τον Χριστόν Πάσχοντα*. Αθήνα: Τυπ. Ν. Αγγελίδου 1839.
- *Τα Απαντα (Ο Μεσσίας, Οδοιπόρος, Ευθύμιος Βλαχάβας)*. Τόμος πρώτος. Αθήνα: Τυπ. Ν. Αγγελίδου 1851. *Ο Μεσσίας*, σσ. 199-309.

Μελέτη:

- Πούχγερ, Β. «Η στροφή του ρομαντισμού προς τον θρησκευτικό Μεσαίωνα. *Ο Μεσσίας ή Τα Πάθη Ιησού Χριστού* του Π. Σούτσου (1839) και ο *Χριστός πάσχων*». Στον τόμο: *Αναγνώσεις και Ερμηνεύματα*. Αθήνα: Κορφή 2002, σσ. 141-169.

Αλέξανδρος Σούτσος: *Ο ατίθασσος (sic) ποιητής*
 Δράμα πολιτικόν εις τρεις πράξεις (1843)

Εποχή ή χρόνος: Οθωνική περίοδος.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ι) χώρος(ι): Αθήνα. Σπίτι του Δημόφιλου. Δικαστήριο. Φυλακή του Μενδρεσέ.

Πρόσωπα του έργου: 8Α, Λαός, Χωροφύλακες.

Κεντρικό θέμα: Διαφθορά της εξουσίας στη διάρκεια της βαναροκρατίας.

Δευτερεύοντα θέματα: Λογοκρισία και κατασταλτικά μέτρα σε βάρος των αντιφρο-νούντων. Μεροληπτική δικαιοσύνη. Πολυτελής διαβίωση δημοσίων προσώπων.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα.

Περίληψη πλοκής: Ο Δημόφιλος, ο ατίθασσος ποιητής, αποφασίζει να εκδώσει ένα ποίημα που στηλιτεύει την κυβερνητική διαφθορά αλλά ο φίλος του Ευθύμιος, ο οποίος δεν τρέφει αυταπάτες για την ανοχή της εξουσίας, διαφωνεί μαζί του. Πράγματι, ο Διοικητής Αττικής, με υπουργική εντολή, παραβιάζει το οικογενειακό άσυλο και χρησιμοποιώντας ψευδή στοιχεία δεσμεύει τα αντίτυπα του βιβλίου. Στη συνέχεια ο Εισαγγελεύς με τον Γραμματέα του Πρωτοδικείου, διαστρεβλώνοντας την κατάθεση του Δημόφιλου, τον συλλαμβάνουν «δια του έθνους το καλόν και δια το καλόν του». Στο δικαστήριο, μολονότι ο ποιητής κερδίζει τις εντυπώσεις του ακροατηρίου καταδικάζεται σε τριετή φυλάκιση και οδηγείται στη φυλακή του Μενδρεσέ, όπου οι θεράποντες της εξουσίας, ο Διοικητής και ο Εισαγγελεύς αναφέρονται στα οικονομικά οφέλη που απολαμβάνουν λόγω της υποταγής τους σε αυτήν. Ο Διοικητής αποσπά ένα ψεύτικο πιστοποιητικό υγείας από το γιατρό Ιπεκακουάνα για να πετύχει τη μεταγωγή του Δημόφιλου. Αυτός αρνείται και στη συνέχεια απορρίπτει και την πρόταση να υποβάλει αίτηση χάριτος. Τελικά, με απόφαση του Αρείου Πάγου, ο ποιητής αποφυλακίζεται αλλά αποφασίζει να εγκαταλείψει την Ελλάδα.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Σούτσος Αλ. *Ο πρωθυπουργός και Ο Ατίθασσος ποιητής*. Βρυξέλλαι 1843. *Ο Ατίθασσος ποιητής* σσ. 119-197.
- *Ο Ατίθασσος ποιητής*. Δράμα πολιτικόν, έκδοσις δευτέρα υπό Ιω. Παπαδιαμαντοπούλου. Αθήναι: Τυπ. Αδελφών Περγή 1874.

Μελέτες-Άρθρα:

- Δελβερούδη Ε.Α. *Ο Αλέξανδρος Σούτσος. Η πολιτική και το θέατρο*. Αθήνα: Πορεία 1997. Ειδικότερα για τον *Ατίθασσο Ποιητή* σσ. 57-75.
- Δημαράς, Κ.Θ. «Ο Αλέξανδρος Σούτσος από τη σκοπιά της εποχής του», *Νέα Εστία* 74 (1963), σσ. 1759-1766.
- Μουλλάς, Π. «Αλέξανδρος Σούτσος». Στον τόμο: *Σάτιρα και πολιτική στη νεώτερη Ελλάδα*. Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας 1979, σσ. 46-70.

Αλέξανδρος Ρίζος Ραγκαβής: Του Κουτρούλη ο γάμος
Κωμωδία (1845)

Εποχή ή χρόνος: Βασιλεία του Όθωνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Καφενείο του Σπύρου.

Πρόσωπα του έργου: 8 (7Α / 1Γ) και Χορός.

Κεντρικό θέμα: Υποκρισία και διαφθορά στην πολιτική ζωή της οθωνικής περιόδου.

Δευτερεύοντα θέματα: Θεσιθηρία και αμοραλισμός των ανθρώπων. Αφέλεια και ματαιοδοξία των επαρχιωτών. Μεγαλομανία των «ευρωπαϊοθρεμμένων» γυναικών. Αμφιλεγόμενη και προκλητική συμπεριφορά του τύπου.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα, Αρχαϊζουσα, αριστοφανικές λέξεις.

Περίληψη πλοκής: Ο Μανόλης Κουτρούλης, ένας ευκατάστατος ράφτης από τη Σύρο, έρχεται μαζί με τον μαθητευόμενό του Στροβίλη στο καφενείο του Σπύρου, στην Αθήνα, για να ζητήσει σε γάμο την κόρη του Ανθούσα. Η κοπέλα φαίνεται να αγαπάει τον αστυνομικό γραφέα Λεωνίδα Ξανθούλη, αλλά δε διστάζει να προκαλέσει τον ράφτη ζητώντας του να γίνει για χάρη της υπουργός, αν θέλει να την παντρευτεί. Ο Κουτρούλης παίρνει την πρόταση στα σοβαρά, και με τη συνδρομή του πανούργου βοηθού του, διαδίδεται η φήμη της υπουργοποίησής του. Η Ανθούσα γοητεύεται και τον παντρεύεται ενώ σύντομα καταφτάνουν κόλακες και καιροσκόποι, που εκμεταλλεύονται την ματαιοδοξία του επαρχιώτη. Όταν, όμως, η υπομονή του τελευταίου εξαντλείται και τους απομακρύνει χάνει τη δημοτικότητά του. Ο Ξανθούλης, αστυνομος πλέον, παίρνει την εκδίχσή του, οδηγώντας τον Κουτρούλη στη φυλακή για διατάραξη της δημόσιας τάξης. Τελικά ο Σπύρος, ο πατέρας της νύφης θα πληρώσει την εγγύηση και ο γαμπρός του θα αποφυλακιστεί.

Πρώτη παράσταση: Κωνσταντινούπολη (4.12.1863), Θίασος Αφών Δημητράκου.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Νεολογίδης, Χρηστοφάνης. *Του Κουτρούλη ο γάμος*. Αθήνα 1845[ψευδώνυμο].
- Ραγκαβής, Α. Ρ. *Του Κουτρούλη ο γάμος*. Αθήνα: Τυπ. Κορομηλά, 1861.
- *Άπαντα τα Φιλολογικά*. Τόμ. 4, Αθήνα: Τυπ. «Ελληνικής Ανεξαρτησίας» 1874. *Του Κουτρούλη ο γάμος*, σσ. 219-328.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πούχγερ, Β. «Οι αρχαϊσμοί στην κουλτούρα και τη διάνοηση». Στον τόμο: *Η γλωσσική σάτιρα στην ελληνική κωμωδία του 19^{ου} αιώνα. Γλωσσοκεντρικές στρατηγικές του γέλιου από τα «Κορακίστικα» ως τον Καραγκιόζη*. Αθήνα: Πατάκης 2001, σσ. 102-125.
- Σπάθης, Δ. «Αι λυπηραί συνέπειαι των επαναστάσεων». Τα πολιτικά γεγονότα του 1843 και *Του Κουτρούλη ο γάμος*», *Τα Ιστορικά* 2 (1984), σσ. 317-334.
- Χατζοπούλου, Λ. «Ο Αριστοφάνης, ο Μολιέρος και η αρχαία ελληνική κωμωδία του κ. Χρηστοφάνους Νεολογίδου», *Bulletin de liaison Néo-Hellénique* (Centre d' Etudes Balkaniques) 15 (1997), Paris, INALCO 1997, σσ. 23-32.

Δημήτριος Βερναρδάκης: Μαρία Δοξαπατρή
Ποίημα Δραματικόν εις πράξεις πέντε (1858)

Εποχή ή χρόνος: ΙΓ' αιώνας μ.Χ.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Αρκαδία. Φρούριο Αρακλόβου.

Πρόσωπα του έργου: 13 (9Α/4Γ), Αξιωματικοί του Δοξαπατρή, Απεσταλμένοι από την Καμπανία, Ιππότες, Χωρικοί.

Κεντρικό θέμα: Σύγκρουση του ερωτικού συναισθήματος και των προσωπικών επιθυμιών με το συλλογικό συμφέρον.

Δευτερεύοντα θέματα: Η ηρωική αντίσταση των Ελλήνων απέναντι στους Φράγκους κατακτητές.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα. Πεζός λόγος και Ιαμβικοί δωδεκασύλλαβοι στίχοι.

Περίληψη πλοκής: Το φρούριο του Αρακλόβου πολιορκείται από το Φράγκο κατακτητή Γουλιέλμο Καμπανίτη. Όταν οι Σταυροφόροι συλλαμβάνουν τον Δαιμονογιάννη, υπηρέτη του ηγέτη των πολιορκημένων Βουτσαρά Δοξαπατρή, αυτός υποχρεώνεται να αποκαλύψει τη σπηλιά, όπου κρύβονται η γυναίκα του αφέντη του, Σοφία, η κόρη του Μαρία και η παραμάνα Βασιλική. Ο Γουλιέλμος επισκέπτεται τις γυναίκες με σκοπό να πείσουν τον Δοξαπατρή να παραδοθεί, ερωτεύεται όμως παράφορα την Μαρία. Ο Άγγελος Φιλανθρωπινός, παιδικός φίλος της Μαρίας, φθάνει στη σπηλιά, σταλμένος από τον πατέρα της και απογοητεύεται από τον μοιραίο έρωτά της. Παρά τις προσπάθειες του Γουλιέλμου να καθυστερήσει την έφοδο στο φρούριο για χάρη της αγαπημένης του, το Αράκλοβο πέφτει σε φραγκική κατοχή ενώ ο ίδιος παίρνει διαταγή να επιστρέψει το συντομότερο στην πατρίδα του και δεν προλαβαίνει να χαιρετήσει τη Μαρία. Η κοπέλα πιστεύει ότι την πρόδωσε, παραφρονεί και αυτοκτονεί. Ο Άγγελος, καταρρακωμένος από την εξέλιξη, αυτοκτονεί δίπλα της. Ο Δοξαπατρή θεωρεί τον Καμπανίτη υπεύθυνο για τους δύο θανάτους και ορκίζεται να εκδικηθεί τους Φράγκους.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Αθηνών (10.12.1865), Θίασος Παντελή Σούτσα.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Βερναρδάκης, Δ. Ν. *Μαρία Δοξαπατρή*. Μόναχον: Τυπ. Ι.Γ. Ουείσσιου 1858.
- *Μαρία Δοξαπατρή*, Δευτέρα έκδοσις. Αθήνα: Τυπ. Κτενά και Σούτσα 1868.
- *Δράματα (Μαρία Δοξαπατρή-Μερόπη-Ευφροσύνη)*. Έκδοσις Νέα πολλαχώς μεταρρυθμισθείσα και επιδιορθωθείσα μετά προλεγομένων, Σημειώσεων, κρίσεων κλπ. Αθήνα: Τυπ. «Κράτους» 1903. Η *Μαρία Δοξαπατρή* σσ. 1-126.
- *Μαρία Δοξαπατρή*. Ελεύθερη απόδοση στη δημοτική: Σπύρου Α. Ευαγγελάτου. Αθήνα: Δίφρος 1966.

Μελέτες-Άρθρα:

- Καβαρνός, Ιω. *Η δραματική ποίησις του Δημητρίου Ν. Βερναρδάκη*. Αθήνα: Εστία 1962.

- Σπάθης, Δ. «Ο θεατρικός Βερναρδάκης. Κλασικός ή Ρομαντικός;». *Λεσβιακά* 11 (1987), σσ. 58-88.
- Χατζηπανταζής Θ., *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2006, σσ. 86-89 & 289-290.

**Αλέξανδρος Ζωηρός: *Εις απόγονος του Τιμολέοντος, ήτοι πατρίς,
μήτηρ και έρωσ***

Δράμα εις πέντε πράξεις (1861)

Εποχή ή χρόνος: 1002 (φανταστική ημερομηνία).

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ι) χώρος(ι): Κόρινθος. Αίθουσα του φρουρίου. Ακτή. Σπίτι του Πάτροκλου.

Πρόσωπα του έργου: 12 (10Α/2Γ), Υπηρέτες, Στρατιώτες, Ναύτες, Λαός, Σκύθες, Μεγιστάνες.

Κεντρικό θέμα: Ο αγώνας των Ελλήνων εναντίον των τυράννων κάθε γεωγραφικής προέλευσης.

Δευτερεύοντα θέματα: Οι δολοπλοκίες για την διατήρηση της εξουσίας. Τυραννοκτονία. Απειλή πανσλαβισμού.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα.

Περίληψη πλοκής: Ο Σκύθης τύραννος της Κορινθίας Τσέρνος, συζητώντας με τον σύμβουλο του Παΐα, αναζητεί τρόπους να αντιμετωπίσει τους Έλληνες. Η μοναδική λύση είναι ο γάμος της υποτιθέμενης κόρης του Κωνσταντίας, της οποίας η μητέρα είναι Ελληνίδα, με τον Τύραχο, γιο του Δούκα της Αργολίδας και Αχαΐας. Η κοπέλα όμως αρνείται γιατί είναι ερωτευμένη με τον Πάτροκλο, που επιστρέφει μυστικά, μετά από πολλά χρόνια, και οργανώνει ένα σχέδιο εξόντωσης των τυράννων. Παρά την προσπάθεια της μητέρας του Πατρόκλου, Αγαθονίκης να τον αποτρέψει από το όραμά του, ο νεαρός αγωνιστής οργισμένος από τα σχέδια του σκύθη τυράννου για την αγαπημένη του, συνεχίζει, έχοντας τη συμπαράσταση των φίλων του. Η αποκάλυψη στην Κωνσταντία της αλήθειας για τον πραγματικό της πατέρα καθώς και για τις μεθοδεύσεις, που ακολούθησε ο Τσέρνος για να πλησιάσει την μητέρα της, την στρέφει οριστικά στο πλευρό των αγωνιστών. Στη διάρκεια του «αρραβώνα» οι Έλληνες εισβάλλουν στο παλάτι και ξεκινούν έναν δύσκολο αγώνα, όπου τελικά επικρατούν. Ο Τσέρνος σκοτώνεται, ο Πάτροκλος τραυματίζεται θανάσιμα, η μητέρα του παραφρονεί και η Κωνσταντία αυτοκτονεί.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Ναούμ» Κωνσταντινούπολης (5.12.1860), Θίασος Β. Ανδρονόπουλου.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Έκδοση:**

- Ζωηρός, Αλ. *Δράματα δύο και λυρική ποίησης*. Ερμούπολις 1861. Το *Εις απόγονος του Τιμολέοντος* σσ. 17-69.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βάλασας, Μ. *Το Νεοελληνικό Θέατρο από το 1453 έως το 1900*. Εισαγωγή-Μετάφραση-Σημειώσεις: Χαρά Μπακονικόλα-Γεωργοπούλου. Αθήνα: Ειρμός 1994, σσ. 378-379.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 294-295.

Σωτήριος Καρτέσιος: Ο Καρπάθιος ή ο κατά φαντασίαν ερωμένος

Εις πράξεις τρεις (1862)

Εποχή ή χρόνος: Μέσα 19^{ου} αιώνα.**Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι):** Αθήνα. Σπίτι του Αλκιβιάδη. Δρόμος, έξω από το σπίτι.**Πρόσωπα του έργου:** 10 (6Α/4Γ).**Κεντρικό θέμα:** Αδυναμία προσαρμογής και γελοιοποίηση των επαρχιωτών στην πρωτεύουσα.**Δευτερεύοντα θέματα:** «Σεξουαλική παρενόχληση». Δυτικότερες τάσεις των νέων και αμφισβήτηση της παλαιάς αυστηρής ηθικής.**Γλώσσα:** Καρπαθιακό και βορειοελλαδικό ιδίωμα, παλαιοαθηναϊκή διάλεκτος, ρουμελιώτικα και επανησιακά στοιχεία.**Περίληψη πλοκής:** Ο Μηνακός, ένας καρπάθιος χτίστης που δουλεύει στο σπίτι δύο αδελφών, του Αλκιβιάδη και της Ασπασίας, ερωτεύεται την υπηρέτριά τους Ευγενική. Η κοπέλα δεν ανταποκρίνεται στο ερωτικό του κάλεσμα, αυτός όμως εγκαταλείπει τη δουλειά του και περνάει ατέλειωτες ώρες κάτω από το παράθυρό της τραγουδώντας μαντινάδες. Ο Αλέξανδρος, φίλος του Αλκιβιάδη περνώντας τυχαία από το σπίτι πληροφορείται το πάθος του Μηνακού και μεταφέρει την είδηση στα δυο αδέρφια. Αυτοί αποφασίζουν να του στήσουν ένα παιχνίδι για να συμμορφωθεί με τα ήθη της πρωτεύουσας και τελικά τον διώχνουν. Η Ασπασία αρραβωνιάζεται τον Αλέξανδρο και η Ευγενική τον υπηρέτη Λαλαπανόρη.**Πρώτη παράσταση:** Η μονόπρακτη μορφή του έργου παίζεται την περίοδο 1857-58 στο «Εθνικόν Θέατρον» του Γρ. Καμπούρογλου.**Επιλογή βιβλιογραφίας****Εκδόσεις:**

- Καρτέσιος Σ. *Ο Καρπάθιος ή ο κατά φαντασίαν ερωμένος*. Αθήνα: Τύπ. Αυγής 1862.
- *Ο Καρπάθιος ή ο κατά φαντασίαν ερωμένος*, εις πράξεις τρεις εκδομένη υπό Αρμοδίου

Αρτεσίου. Αθήνα: Τυπ. Αθηναϊδος 1886.

Μελέτες-Άρθρα:

- Μαράκα, Α. «Νησιώτες του Αιγαίου στο Νεοελληνικό θέατρο». Στον τόμο: *Δράμα και Παράσταση*. Αθήνα: Πολύτροπον 2006, σσ. 39-147. Ειδικότερα για τον *Καρπάθιο* σσ. 57-64.
- Πούγχερ, Β. «Ο Μολιέρος στο Αιγαίο. Ο *Καρπάθιος* ή ο κατά φαντασίαν ερωμένος θεατρική σάτιρα του Σωτήρη Κουρτέση (1862)». Στον τόμο: *Καταπακτή και Υποβολείο. Δέκα Θεατρολογικά Μελετήματα*. Αθήνα: Ergo 2002, σσ. 153-189.
- «Διευρύνοντας το γλωσσολογικό χάρτη». Στον τόμο: *Η γλωσσική σάτιρα στην ελληνική κωμωδία του 19^{ου} αιώνα. Γλωσσοκεντρικές στρατηγικές του γέλιου από τα «Κορακίστικα» ως τον Καραγκιόζη*. Αθήνα: Πατάκης 2001, σσ. 305-360.
- Χαραλαμπάκης, Χρ. «Το καρπαθιακό ιδίωμα στην κωμωδία του Σωτηρίου Καρτεσίου Ο *Καρπάθιος* (1862)», *Δωδεκανησιακά Χρονικά* 16 (1998), σσ. 377-391.

Μ. Χουρμούζης: *Μαλακώφ*

Κωμωδία εις πράξεις πέντε (1865)

Εποχή ή χρόνος: Οθωνική περίοδος.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Πρίγκηπος. Σπίτι του Παυλάκη.

Πρόσωπα του έργου: 15 (8Α/7Γ).

Κεντρικό θέμα: Η επιπόλαια μίμηση του δυτικού τρόπου ζωής και των νέων τάσεων της μόδας.

Δευτερεύοντα θέματα: Νεοπλουτισμός. Πίστη στις καφετζούδες και τα ξόρκια. Νοσταλγία των πατροπαράδοτων ηθών και εθίμων.

Γλώσσα: Δημοτική. Γαλλικές εκφράσεις. Τουρκικές λέξεις και εκφράσεις.

Περίληψη πλοκής: Ο Παυλάκης είναι απογοητευμένος από την γυναίκα του Σμαράγδα, που ενδιαφέρεται μόνο για τις νέες τάσεις της μόδας. Ανάλογες είναι οι εντυπώσεις του και από τα δυο παιδιά του, την κόρη του Κατήγκω, που ασχολείται με το χορό και τον γιο του Αλέκο, που έχει πάθος με το καζίνο. Όταν η μοδίστρα Τερεζίνα φέρνει τα καινούρια ρούχα και ένα μαλακώφ, έχοντας αντιληφθεί το πάθος των δυο γυναικών για τη μόδα και αναφέρει μια εξωφρενική τιμή για τα ραφτικά, ο Παυλάκης αρνείται να πληρώσει ενώ σχολιάζει σαρκαστικά το μεσοφούστανο, που πήρε αυτό το όνομα γιατί είναι «στρογγυλό και φουντωτό σαν το Μαλακώφ». Χρήματα όμως απαιτούν και ο Ζαφίρης, ο ιδιοκτήτης του καζίνου, για χρέη του Αλέκου καθώς και ο έμπορος Καζαμίας. Η Σμαράγδα εξαιτίας ενός χρέους της αναγκάζεται να δώσει στον έμπορο το ενοίκιο του σπιτιού της στο Γαλατά για ένα χρόνο. Ο Στεφανάκης, φίλος του Παυλάκη, εμφανίζεται λέγοντας ότι με τα έξοδα της γυναίκας του έχασε όλη του την περιουσία. Ο Παυλάκης τον βοηθάει οικονομικά για να ανοίξουν ένα μαγαζί με βοηθό το γιο του και τελικά με την παρέμβαση του σώζεται και η περιουσία της γυναίκας του, την οποία θέτει πλέον υπό κηδεμονία.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Αθηνά» (Αιγάλεω, 25.6.1980). Θίασος «Παρουσία», Σκηνοθεσία: Θεόφιλος Ζαμάνης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Χουρμούζης, Μ. *Μαλακώφ*. Κωνσταντινούπολις: Imprimerie Centrale 1865.
- Πρόγραμμα παράστασης του Θιάσου «Παρουσία». Επιμέλεια Δ. Χρονόπουλος, 1980.

Μελέτες –Άρθρα:

- Παπαϊωάννου, Μ. *Ο Μιχαήλ Χουρμούζης και η νεοελληνική κωμωδία: 1801-1882*. Αθήνα: Βιβλιοσυνεργατική 1991.
- Πεφάνης, Γ. «Ο σατιρικός λόγος του Χουρμούζη». Στον τόμο: *Τοπία τα Δραματικής Γραφής. Δεκαπέντε μελετήματα για το ελληνικό θέατρο*. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη 2003, σσ. 117-140.
- Πούχνης, Β. «Οι όψιμες κωμωδίες του Μ. Χουρμούζη». Στον τόμο: *Σταθμίσεις & Ζυγίσματα*. Αθήνα: Παπαζήσης 2006, σσ. 189-205.
- Χατζηδάκης, Γ. «Η εκμαυλιστική επιρροή της μόδας». Στο πρόγραμμα της παράστασης του θιάσου «Παρουσία» (1980), χ.σ.

Δημήτριος Ν. Βερναρδάκης: *Μερόπη*

Τραγωδία εις πράξεις πέντε (1866)

Εποχή ή χρόνος: ΙΑ' αιώνας π. Χ.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Στενήκλαρο Μεσσηνίας. Ανάκτορα Πολυφόντα.

Πρόσωπα του έργου: 5 (3Α/2Γ), Δορυφόροι και άλλα βουβά πρόσωπα.

Κεντρικό θέμα: Σύγκρουση ανάμεσα στην προσωπική ευτυχία και το κοινωνικό συμφέρον.

Δευτερεύοντα θέματα: Τυραννοκτονία. Συνέπειες του Εμφυλίου. Μητρική στοργή και αυτοθυσία.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα. Ιαμβικός Δωδεκασύλλαβος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Ο Πολυφόντας ανακηρύσσεται βασιλιάς της Μεσσηνίας και παντρεύεται τη βασίλισσα Μερόπη, αφού έχει σκοτώσει τον βασιλιά και σύζυγό της Κρεσφόντη και τους δύο απ' τους τρεις γιους της. Επειδή το νέο βασιλικό ζευγάρι δεν έχει παιδιά, ο Πολυφόντας προθυμοποιείται να υιοθετήσει και να κάνει διάδοχο του θρόνου τον τρίτο γιο της Μερόπης, Αίπυτο, που έχει καταφύγει στην Αιτωλία για να σωθεί. Το πραγματικό του σχέδιο όμως είναι να τον σκοτώσει, επειδή ο νεαρός γνωρίζει την αλήθεια και έρχεται στη Μεσσηνία θέλοντας να εκδικηθεί την δολοφονία του πατέρα του και των αδελφών του. Ο Αίπυτος εμφανίζεται με πλαστή ταυτότητα, ισχυρίζεται ότι ονομάζεται Τηλεφόντας και προσποιείται ότι είναι ο δολοφόνος του Αιπύτου. Ο βασιλιάς, έχοντας μετανιώσει για την συμπεριφορά του, εξοργίζεται από

τη στάση του, η Μερόπη όμως, έχοντας πληροφορηθεί από την τροφό της Ευρυμέδη την αλήθεια, αναγνωρίζει το γιο της και δολοφονεί τον άντρα της. Για να δοθεί λύση στον Εμφύλιο, που απειλείται μεταξύ Δωριέων και Μεσσηνίων και να γίνει αποδεκτός ο γιος της ως νέος βασιλιάς, η Μερόπη αυτοκτονεί ικανοποιώντας το αίτημα των αντιμαχομένων παρατάξεων.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Αθηνών» (12.3.1866), Θίασος Παντελή Σούτσα.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Βερναρδάκης, Δ. Ν. *Μερόπη*. Αθήνα: «Ο Παρνασσός» 1866.
- *Μερόπη*. Θεσσαλονίκη: «Η Μακεδονία» 1883.
- *Δράματα (Μαρία Δοξαπατρή-Μερόπη-Ευφροσύνη)*. Έκδοσις πολλαχώς μεταρρυθμισθείσα και διορθωθείσα μετά προλεγομένων, σημειώσεων, κρίσεων. Τόμ. Α'. Αθήνα: Τυπ. «Κράτους» 1903. Η *Μερόπη* σσ. 127-238.
- *Μερόπη*. Αθήνα: Φέξης 1904.

Μελέτες-Άρθρα:

- Σιαφλέκης, Ζ. Ι. «Ιδεολογικοί μετασχηματισμοί και θεατρική γραφή: Η *Μερόπη* των Δ. Βερναρδάκη, Β. Αλφιέρι και Βολταίρου». Στον τόμο: *Συγκριτισμός και Ιστορία της λογοτεχνίας*. Αθήνα: Επικαιρότητα 1988, σσ. 125-141.
- Χασάπη-Χριστοδούλου, Ευσ. *Η ελληνική μυθολογία στο νεοελληνικό δράμα*. Τόμος Α'. Θεσσαλονίκη: University Studio Press 2002, σσ. 414-426.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σ. 300.
- Χρονόπουλος, Κ. «Η *Μερόπη* του Δ.Ν. Βερναρδάκη και η αρχαία ελληνική τραγωδία», *Παρνασσός* 17 (1975), σσ. 30-52.

Άγγελος Βλάχος: *Η κόρη του παντοπώλου*

Κωμωδία εις μιαν πράξιν (1866)

Εποχή ή χρόνος: 1865.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Αθήνα. Σπίτι του Θανάση.

Πρόσωπα του έργου: 5 (3Α/2Γ).

Κεντρικό θέμα: Κοινωνική αναγνώριση, μέσω ενός καλού γάμου.

Δευτερεύοντα θέματα: Αλόγιστη ανάγνωση γαλλικών ρομαντικών μυθιστορημάτων. Η μίμηση των δυτικών ηθών και εθίμων και η αλόγιστη χρήση της γαλλικής γλώσσας δημιουργεί προβλήματα στις σχέσεις. Εκμετάλλευση της γυναικείας ματαιοδοξίας.

Γλώσσα: Δημοτική, Εκφράσεις της καθαρεύουσας, Γαλλικές λέξεις.

Περίληψη πλοκής: Η Μαριγώ προσπαθεί να ξεφύγει από το μικροαστικό περιβάλλον, στο οποίο ανήκει, κάνοντας έναν καλό γάμο. Για να ενταχθεί σε ανώτερους κοι-

νωνικούς κύκλους διαβάξει ευρωπαϊκά μυθιστορήματα αδιαφορώντας για τις αντιδράσεις του μπακάλη πατέρα της, Θανάση, που προσπαθεί να την προσγειώσει και να την παντρεύει με έναν προματευτή. Ο Κωνσταντίνος, ο αγαπημένος της είναι υπηρέτης πρεσβείας, η ίδια όμως, επηρεασμένη από τη λιβρέα του, αγνοεί το πραγματικό του επάγγελμα. Όταν σε συζήτηση με τον Θωδωρή, τον καινούριο υπηρέτη του Θανάση αποκαλύπτεται η αλήθεια, η Μαριγώ απογοητεύεται και συμφωνεί να παντρευτεί αυτόν, που προτείνει ο πατέρας της. Αυτός όμως αρνείται γιατί δεν θέλει η γυναίκα του να έχει ιδιαίτερα προσόντα.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Αθηνών (5.1.1866), Θίασος Παντελή Σούτσα.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Βλάχος, Α. *Κωμωδία*. Αθήνα: Εκδ. Αγγ. Καναριώτη και Ζ. Γρυπάρη 1871. *Η κόρη του παντοπώλου* σσ. 1-37.
- *Η κόρη του παντοπώλου*. Αθήνα: Αι Μούσαι 1881.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πούγχερ, Β. «Το ιδίωμα της επισιμότητας και της καλής ανατροφής». Στον τόμο: *Η γλωσσική σάτιρα στην ελληνική κωμωδία του 19^{ου} αιώνα. Γλωσσοκεντρικές στρατηγικές του γέλιου από τα «Κορακίστικα» ως τον Καραγκιόζη*. Αθήνα: Πατάκης 2001, σσ. 126-144.
- Σιδέρης, Γ. «Οπατέρας της ελληνικής μονόπρακτης κωμωδίας», *Νέα Εστία* 46 (Χριστούγεννα 1949), σσ. 42-63.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Η Ελληνική Κωμωδία και τα πρότυπά της στο 19^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2004, σσ. 82-83.

Σοφοκλής Κ. Καρύδης: *Η κοινωνία των Αθηνών*

Κωμωδία εις πράξεις τέσσαρας (1867)

Εποχή ή χρόνος: Δεκαετία 1860.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Σπίτι του Χρυσοχέρη. Σπίτι του Φαναριώτη Μπερούκα. Ξενοδοχείο του Πηρούνη.

Πρόσωπα του έργου: 21 (16Α/5Γ), Αμαξηλάτης, Τραμπούκος, Μάγκες, Παιδες και άλλοι.

Κεντρικό θέμα: Τα ήθη, οι χαρακτήρες και η ματαιοδοξία της αθηναϊκής κοινωνίας.

Δευτερεύοντα θέματα: Μεγαλομανία των Φαναριωτών. Κακοδιαχείριση των χρημάτων. Συνέπειες της οικονομικής ευμάρειας. Ερωτικά παιχνίδια των γυναικών.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα και ιδιόλεκτοι.

Περίληψη πλοκής: Από το σπίτι του Χρυσοχέρη, ενός ανθρώπου που εξαιτίας της χαρτοπαιξίας σπατάλησε την πατρική κληρονομιά, περνούν διάφοροι τύποι απαιτώντας τα χρήματα που τους χρωστάει. Ο Καλύβας, ο ιδιοκτήτης του σπιτιού του, ο Καλαπόδης ο τσαγκάρης, ο Βελόνης ο ράφτης, ο Πηρούνης ο ξενοδόχος αλλά και ο χαρτοπαίχτης Ρή-

γας πιέζουν για την επιστροφή των δανεικών, ο Φουρτούνης όμως, ο υπηρέτης του, κατορθώνει να τους διώξει και να στείλει τον τελευταίο στη φυλακή. Η άθλια οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκεται αποτελεί κίνδυνο για τη συνέχιση της σχέσης του με την Ελενίτσα, κόρη του Φαναριώτη Μπερούκα, την οποία πολιορκεί και ο λοχαγός Γαλόνης. Ο Χρυσοχέρης, προσπαθώντας να γελοιοποιήσει τις αξίες των πεθερικών του, προσποιείται ότι κέρδισε το λαχείο. Το τέχνασμα πετυχαίνει, ο Μπερούκας συμφωνεί για τον γάμο αλλά ο ίδιος σπίνει τη νύφη στην εκκλησία και με επιστολή του ενημερώνει τον πεθερό του για την αλήθεια. Η Δωροθέα, θεία του Χρυσοχέρη, του αποκαλύπτει ότι ο σύζυγός της πέθανε και αφήνει μοναδικούς κληρονόμους την ίδια και αυτόν. Η Δωροθέα μάλιστα είναι και η κάτοχος του τυχερού λαχείου, το οποίο ο Χρυσοχέρης δίνει στον υπηρέτη του να το εξαργυρώσει και να κρατήσει τα χρήματα.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Αθηνών (25(;).12.1867), Θίασος «Σοφοκλής» του Σ. Καρούδη.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Καρούδης, Σ.Ν. *Η Κοινωνία των Αθηνών*. Αθήναι: Τυπ. Σ. Κ. Καρούδου 1868.
- *Η Κοινωνία των Αθηνών. Θεατρικά, Κινηματογραφικά, Τηλεοπτικά* 36/37 (1979), σσ. 55-65 & 38-46 (1980), σσ. 75-97.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πετράκου Κ. «Ο Σοφοκλής Καρούδης και οι ποιητικο-δραματικοί διαγωνισμοί». Στον τόμο: *Θεατρολογικά Miscellanea*. Αθήνα: Διάυλος 2004, σσ. 31-47.
- Χατζηδάκης, Γ. «Ο Σοφοκλής Καρούδης και η Κοινωνία των Αθηνών», *Θεατρικά, Κινηματογραφικά, Τηλεοπτικά* 36/37 (1979), σσ. 53-54.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Η Ελληνική Κωμωδία και τα πρότυπά της στο 19^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2004, σσ. 99-100.

Σπυρίδων Ν. Βασιλειάδης: *Καλλέργαι*

(1868)

Εποχή ή χρόνος: Ενετοκρατία.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Χάνδακας. Υπόγειες στοές του αρχαίου Λαβυρίνθου. Παλάτι: Φυλακές & Πολυτελείς Αίθουσες. Ίδη. Παλάτι του δούκα. Πύργος του Αλέξιου.

Πρόσωπα του έργου: 21 (19Α/2Γ), Οικέται, Κρήσσαι Γυναίκες, Στρατιώται προσωπιδοφόροι.

Κεντρικό θέμα: Σύγκρουση των πατριωτικών αισθημάτων, του έρωτα και της δίψας για εξουσία.

Δευτερεύοντα θέματα: Θυσία για χάρη της οικογένειας. Προδοσία του απελευθερωτικού αγώνα και μετάνοια.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα.

Περίληψη πλοκής: Ο Λέων Καλλέργης, ανιψιός και θετός γιος του τοπικού άρχοντα Αλεξίου Καλλέργη, μαζί με πολλούς Κρητικούς διοργανώνει επανάσταση σε βάρος των Ενετών. Ο θείος του ανακαλύπτει την συνωμοσία και τον φυλακίζει. Η Φλωρεντία, κόρη του Ενετού δούκα Κορηλίου, ερωτευμένη με τον Λέοντα, μεταμφιέζεται και τον απελευθερώνει, χωρίς να του αποκαλύψει την ταυτότητά της. Ο Λέων τάσσεται και πάλι στο πλευρό των επαναστατών για να συνεχίσει τον αγώνα. Ο Αλέξιος, για να τον αναγκάσει να παραδοθεί, συλλαμβάνει την οικογένεια του και παραπλανά την μητέρα του. Κατορθώνει να τον παγιδεύσει και τον σκοτώνει. Αργότερα όμως μετανιώνει για την πράξη του, ενώ οι τύψεις του μεγαλώνουν όταν βλέπει μπροστά του το φάντασμα του νεκρού. Αρνείται την περγαμηνή που του προσφέρουν οι Ενετοί και αυτοκτονεί δίπλα στο πτώμα της Φλωρεντίας.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Αθηνών» (17.2.1868), Θίασος «Σοφοκλής» του Σ. Καρύδη.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Βασιλειάδης, Σ.Ν. *Δικηγόρου Πάρεργα (Οι Καλλέργη-Λουκάς Νοταράς)*. Αθήνα: Τυπ. Α. Κτενά & Σ. Οικονόμου 1869. *Οι Καλλέργη* σσ. 1-98.
- *Αττικά Νύκτες. Τα Απαντα. Δραματικά Δοκίμια*. τ. Ι, Έκδοσις Δευτέρα. Αθήνα: Τυπ. Ενώσεως, 1884. *Οι Καλλέργη* σσ. 1-141.

Μελέτες- Άρθρα:

- Δημάκη-Ζώρα, Μ. Σ. Ν. Βασιλειάδης. *Η ζωή και το έργο του*. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, 2002. *Οι Καλλέργη*, σσ. 560-585.
- Πετράκου Κ. «Οι κλασικο-ρομαντικές αντιφάσεις του Σπυριδώνος Βασιλειάδη». Στον τόμο: *Το Ελληνικό θέατρο από τον 17^ο στον 20^ο αιώνα. Πρακτικά Α' Πανελληνίου Θεατρολογικού Συνεδρίου*. Επιμέλεια: Ι. Βιβιάκης. Αθήνα: Τ.Θ.Σ., Ergo 2002, σσ. 143-157.
- Σιδέρης, Γ. «Το θέατρο του Βασιλειάδη», *Νέα Εστία* 96 (1974), σσ. 1702-1716.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 304-305.

Τιμολέων Αμπελάς: Λέων Καλλέργης

Δράμα διαγωνισθέν εις τον Α' ποιητικόν αγώνα των Ολυμπίων (1871)

Εποχή ή χρόνος: 1341.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ι) χώρος(ι): Χάνδακας: Αίθουσα Δουκικού Μεγάρου, Μεγάλη Αίθουσα του Δούκα, Φυλακή. Ίδη.

Πρόσωπα του έργου: 11 (8Α/3Γ), Κρήτες οπλαρχηγοί, Ενετοί, Κρήτες Ενετόφρονες, Θεράποντες.

Κεντρικό θέμα: Σύγκρουση ανάμεσα στο χρέος για την πατρίδα και τα ερωτικά συναισθήματα.

Δευτερεύοντα θέματα: Η αγάπη για την πατρίδα είναι το ύψιστο ιδανικό.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα. Ιαμβικός Δωδεκασύλλαβος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Η Φλωρεντία, κόρη του Δούκα της Ενετίας Ανδρέα Κορνήλιου είναι ερωτευμένη με τον Λέοντα Καλλέρη, ανηψιό και θετό γιο του Αλέξιου. Όταν ο Αλέξιος, πιστός στην ενετική εξουσία, τον κλείνει στην φυλακή, η κοπέλα κατορθώνει να τον αποφυλακίσει, προκαλώντας την οργή των συμπατριωτών της. Η οικογένεια του δραπέτη συλλαμβάνεται ενώ στέλνεται η μητέρα του στο κρυσφίγητό του για να τον καλέσει σε γεύμα συμπιλώσης με τους Ενετούς. Στο τραπέζι, σύμφωνα με το σχέδιο, του δίνουν δηλητηριασμένο κρασί αλλά ο Αλέξιος, μετανοιωμένος για την συμπεριφορά του, αποκαλύπτει την πλεκτάνη. Η Φλωρεντία πίνει το υπόλοιπο κρασί και πεθαίνει μαζί με τον αγαπημένο της.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Αμπελάς, Τ. *Λέων Καλλέρης*. Σύρος: Τυπ. Καραβατσέλου 1871.

Μελέτες-Άρθρα:

- Τερνένσιο, Γ. «Τιμολέων Αμπελάς. Πολυγραφότατος δαφνοστεφής συγγραφέας του περασμένου αιώνα», *Συριανά Γράμματα* 2 (1988), σσ. 121-127.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 313-314.

Σπυρίδων Βασιλειάδης: *Γαλάτεια*

(1872)

Εποχή ή χρόνος: 1361 π. Χ.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Κύπρος. Παλάτι του Πυγμαλίωνα. Δάσος.

Πρόσωπα του έργου: 5 (4Α/1Γ)

Κεντρικό θέμα: Ερωτικό πάθος δύο αδελφών για μια άπιστη ή αχάριστη γυναίκα.

Δευτερεύοντα θέματα: Ο παράφορος έρωτας δεν διστάζει μπροστά στο έγκλημα. Ο έρωτας του δημιουργού για το δημιούργημά του.

Περίληψη πλοκής: Ο Πυγμαλίων, βασιλιάς της Κύπρου, είναι ερωτευμένος με το δημιούργημά του, το άγαλμα της Γαλάτειας, και προσεύχεται για να του δοθεί ζωή. Παρά τις προσπάθειες του Εύμηλου, του ιερέα του Απόλλωνα, να τον προσγειώσει, εκείνος συνεχίζει τις παρακλήσεις. Η επιθυμία του πραγματοποιείται και η Γαλάτεια καθώς ζωντανεύει προσφέροντάς του ένα χρυσό μήλο, που κρατούσε στα χέρια της. Η άφιξη του Ρένου, του αδελφού του βασιλιά, από μακροχρόνιες περιπλανήσεις του και οι διηγήσεις του από την Αργοναυτική Εκστρατεία επηρεάζουν την Γαλάτεια, που τον ερωτεύεται. Παρασυρμένος από το πάθος του και ακολουθώντας τις συμβουλές της, αποφασίζει να σκοτώσει τον αδελφό του: αφορμή θα είναι η απαίτησή του να του δοθεί το μισό βασίλειο. Διστάζει όμως να υλοποιήσει το σχέδιο του, όταν ο αδελφός

του, ανυποψίαστος για τα πραγματικά αισθήματα της γυναίκας του, υποχωρεί στις απαιτήσεις του και του το παραχωρεί μαζί με τα εύφορα εδάφη γιατί του αρκεί «μια της Κύπρου καλύβη και η Γαλάτεια». Όταν η Γαλάτεια αντιλαμβάνεται την αλήθεια αποφασίζει να προχωρήσει η ίδια στη δολοφονία. Τότε ο Ρένος την χτυπά με το ξίφος και αυτή, πριν τον θάνατό της, του εξομολογείται τον έρωτά της. Ο Πυγμαλίων, που εμφανίζεται, καταλαβαίνει την αλήθεια και θρηνεί γιατί δεν τον σκότωσε ο αδελφός του πριν μάθει την αλήθεια.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Αθηνών» (10(18).2.1872). Θίασος «Μένανδρος».

Επιλογή βιβλιογραφίας:

Εκδόσεις:

- Βασιλειάδης, Σ.Ν. *Αττικά Νύκτες Ι. Δράματα*. Αθήνα: Τυπ. Αδελφών Περρή, 1873. Η *Γαλάτεια*, σσ. 1-88.
- *Γαλάτεια*. Δράμα εις πράξεις τέσσαρας, Αθήνα: Φέξη 1903.
- *Γαλάτεια*. Νέα έκδοσις επί τη πεντηκονταετηρίδι του θανάτου του ποιητού. Αθήνα: Ι.Ν. Σιδέρη, 1924.

Μελέτες-Άρθρα:

- Αθανασιάδης-Νόβας, Θ. «Το Θέατρο του Βασιλειάδη», *Νέα Εστία* 45 (1949), σσ. 752-754.
- Δημάκη-Ζώρα, Μ. Σ. Ν. *Βασιλειάδης. Η ζωή και το έργο του*. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη 2002. Ειδικότερα για τη *Γαλάτεια*, σσ. 645-714.
- Λάσκαρης. Ν.Ι. «Ο ποιητής της Γαλάτειας». Στον συλλογικό τόμο: *Σπυρίδων Βασιλειάδης. Επί τη πεντηκονταετηρίδι από του θανάτου του*. Φιλολογικός Σύλλογος Παρνασσός. Αθήνα: Τυπ. Εστία 1925, σσ. 29-47.
- Πούχγερ, Β. «Γαλάτεια και Τρισεύγενη: Η εξαιρετική γυναίκα στα όρια της ανθρώπινης κοινωνίας. Μια αναδρομή και μια σύγκριση». Στον τόμο: *Ράμπα και παλκοσένικο*. Αθήνα: Πορεία 2004, σσ. 403-437.
- Σιδέρης, Γ. «Το Θέατρο του Βασιλειάδη», *Νέα Εστία*, 86 (1974), σσ. 1702-1715.
- Χασάπη-Χριστοδούλου, Ευσ. *Η ελληνική μυθολογία στο νεοελληνικό δράμα*. Τόμος Β'. Θεσσαλονίκη: University Studio Press 2002, σσ. 438-451.

Δημήτριος Παπαρηγόπουλος: *Αγορά*

Κωμωδία εις πράξεις πέντε μετά προλόγου (1871)

Εποχή ή χρόνος: Ψυχοσάββατο 1870.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Δρόμοι. Σπίτια. Αίθουσα χορού. Θέατρο Αθηνών. Θέατρο Διονύσου.

Πρόσωπα του έργου: 41 (23Α/18Γ), Πολίτες, Χορός Αθηναίων, Χορός Γερόντων.

Κεντρικό θέμα: Ο σύγχρονος πολιτισμός οδηγεί στην ανατροπή και την καταστροφή των δειγμάτων του αρχαίου κόσμου.

Δευτερεύοντα θέματα: Μатаιότητα της ανθρώπινης ζωής. Η αυτοκτονία ως συνέπεια μιας ερωτικής απογοήτευσης.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα.

Περίληψη πλοκής: Ο νεαρός ποιητής Κίμων, απογοητευμένος από τη συμπεριφορά της ερωμένης του Χαρίκλειας, θέλει να αυτοκτονήσει. Μέσα σε μια ονειρική παράκρουση συναντά εκπροσώπους της αρχαιότητας: ο Αριστοφάνης, ο Αισχύλος και ο Πλάτωνας επισκέπτονται τη σύγχρονη Αθήνα, παρακολουθούν σκηνές της καθημερινής ζωής, σχολιάζουν τις αλλαγές στην κοινωνική συμπεριφορά των ανθρώπων και απορούν με τα δείγματα του νέου πολιτισμού. Μετά από την περιπλάνηση στους δρόμους της πρωτεύουσας καταλήγουν στο θέατρο Αθηνών όπου παρακολουθούν ένα φιλοσοφικό δράμα, *Ο βίος όνειρος*, και μια μονόπρακτη κωμωδία, *Το Χειρόγραφο*. Στη συνέχεια η παρέα μεταφέρεται στην εποχή των μεγάλων Διονυσίων. Στο θέατρο του Διονύσου θα παρακολουθήσουν μια περίληψη της τραγωδίας *Ηρακλής μαινόμενος* και μια διασκευή του *Πλούτου*. Η βροχή που πέφτει ξυπνά τον Κίμωνα από το όνειρό του. Οι συζητήσεις με τους αρχαίους Έλληνες δεν τον έπεισαν και αυτοκτονεί.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Παπαρηγόπουλος, Δ. *Αγορά*. Αθήνα: Τυτ. Περγή και Βάμπα 1871.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πολίτης, Ν.Γ. «Βιβλιογραφία. *Αγορά*. Κωμωδία υπό Δ. Παπαρηγοπούλου», *Παρθενών* Α' 1875, σσ. 522-527.
- Χασάπη-Χριστοδούλου, Ευσ. *Η ελληνική μυθολογία στο νεοελληνικό δράμα*. Τόμος Β'. Θεσσαλονίκη: University Studio Press 2002, σσ. 465-473.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Η Ελληνική Κωμωδία και τα πρότυπά της στο 19^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2004, σσ. 61-63.

Δημοσθένης Μισιτζής: *Ο Φιάκας*

Κωμωδία εις μέρη δύο (1872)

Εποχή ή χρόνος: Τέλος του 19^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Κωνσταντινούπολη. Δωμάτιο του Φιάκα. Δωμάτιο της Ευανθίας.

Πρόσωπα του έργου: 5(3Α/2Γ) και Διάφοροι Δανειστές του Φιάκα.

Κεντρικό θέμα: Μηχανορραφίες ενός νεαρού απατεώνα για την κοινωνική του αναρρίχηση.

Δευτερεύοντα θέματα: Αλόγιστη μίμηση δυτικών ηθών και εθίμων. Βλαβερές συνέπειες της ανάγνωσης ρομαντικών μυθιστορημάτων. Προικοθηρία.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα, πολιτική διάλεκτος, τούρκικες λέξεις, αρχαϊζον ύφος.

Περίληψη πλοκής: Ο Χαρίλαος Πλουτίδης ή Χαράλαμπος Πεταλούδης ή Φιάκας ζει σ' ένα φτωχικό δωμάτιο μαζί με τον υπηρέτη του Γιάννη. Μολονότι είναι χρεωμένος και καθημερινά τον αναζητούν οι δανειστές του, δεν διατάζει να παραστήσει τον γόνο καλής οικογένειας για να προσελκύσει το ερωτικό ενδιαφέρον της Ευανθίας και να αποκτήσει τη συμπάθεια της θείας της, κοκόνας Φρόσως. Η νεαρή κοπέλα επηρεασμένη από τα ρομαντικά μυθιστορήματα της εποχής δεν αντιλαμβάνεται ότι ο Φιάκας ενδιαφέρεται μόνο για την περιουσία της και χρησιμοποιεί κάθε μέσο για να την δολοφονήσει. Τολμά μάλιστα να μεταμφιεσθεί σε Γερμανό βαρόνο, που βρίσκεται incognito στην Πόλη για να διαπιστώσει, δήθεν, τη γνησιότητα των αισθημάτων της αγαπημένης του. Όταν αποκαλύπτεται η αλήθεια, η Ευανθία μετανοεί για την ευπιστία της, που οφείλεται στην ανάγνωση των ρομαντικών μυθιστορημάτων.

Πρώτη παράσταση: Αδριανούπολη-Φιλιπούπολη (>3.2.1873) Θίασος Ι. Βασιλεία-δη. Με τον τίτλο *Απατεών* παίζεται στην «Λέσχη της Εταιρίας Φιλομούσων εν Ύψωμαθείους» (7.1.1871).

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Μισιτζής, Δ.Κ. *Ο Φιάκας*, κωμωδία εις μέρη δύο. Έκδοσις Τρίτη επιδιωρθωμένη, Εκδίδεται αδεία του υπουργείου τα Δημοσίας Εκπαιδύσεως, Κωνσταντινούπολις: Τύπ. Ζαρέχ, 1884.
- *Ο Φιάκας και Ο δουξ τα βλακείας*. Επιμέλεια-Εισαγωγή: Άννα Ταμπάκη, Αθήνα-Γιάννινα: Δωδώνη 1992.

Μελέτες-Άρθρα:

- Ευαγγελάτος Σ.Α. «Δημοσθένης Μισιτζής» στο πρόγραμμα της παράστασης του *Φιάκα* (1981-82), χ.σ.
- Πεφάνης, Γ. «Οι γλωσσικές λειτουργίες στον Φιάκα του Δ. Σμιτζή». Στον τόμο: *Τοπία της Δραματικής Γραφής. Δεκαπέντε μελετήματα για το ελληνικό θέατρο*. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη 2003, σσ. 141-150.
- Πούχνερ Β. «Το ιδίωμα της επισημότητας και της καλής ανατροφής». Στον τόμο: *Η γλωσσική σάτιρα στην ελληνική κωμωδία του 19^{ου} αιώνα. Γλωσσοκεντρικές στρατηγικές του γέλιου από τα «Κορακίστικα» ως τον Καραγκιόζη*. Αθήνα: Πατάκης 2001, σσ. 126-144.

Θεόδωρος Ορφανίδης: *Χίος δούλη* Τραγωδία εις πράξεις πέντε (1873)

Εποχή ή χρόνος: Κατοχή της Χίου από τους Ενετούς.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Χίος. Αίθουσα ανακτόρων του Υπάτου Πέτρου. Αχρογιάλι. Κήπος.

Πρόσωπα του έργου: 7 (6Α/1Γ), Ιππότες, Χιώτες, Ενετοί, Στρατιώτες, Δαδούχοι.

Κεντρικό θέμα: Σύγκρουση ερωτικών αισθημάτων και πατριωτικού καθήκοντος.

Δευτερεύοντα θέματα: Απελευθέρωση της Χίου από την ενετική κατοχή. Αντίσταση κατά των κατακτητών.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα.

Περίληψη πλοκής: Ο Ιωάννης, ανιψιός του Υπάτου της Χίου Πέτρου, έχει δεσμό με την Μαρία, κόρη του προύχοντα του νησιού Μηνά. Σε μια συζήτηση με τον θείο του διαπιστώνει ότι η πολιτική, που ακολουθείται απέναντι στους κατοίκους του νησιού είναι πολύ σκληρή, αλλά ο Πέτρος αρνείται να κάνει οποιαδήποτε μεταρρύθμιση. Εξαιτίας των Ενετών γυρίζει στο νησί ο Ισίδωρος, μετά από εννέα χρόνια εξορίας για να βοηθήσει στην απαλλαγή του νησιού από την ενετική κατοχή αλλά και να ξανακερδίσει την καρδιά της Μαρίας, την οποία βλέπει στο πλευρό του αντιπάλου του. Ο πατέρας της τη βλέπει στεναχωρημένη, προσπαθεί να την παρηγορήσει και την αποχαιρετάει αφού της αναφέρει το σχέδιο επίθεσης. Ο Ιωάννης, πίσω από την πόρτα κρυφακούει και διατάζει να τον συλλάβουν ενώ ο Μηνάς καταριέται την κόρη του για την προδοσία της. Οι συγκρούσεις μεταξύ των αντιπάλων είναι σφοδρές αλλά ο Πέτρος τελικά σκοτώνει τον Ισίδωρο, που εμφανίζεται μπροστά του ντυμένος μοναχός και τον κατηγορεί για την τυραννική συμπεριφορά του απέναντι στους κατοίκους του νησιού.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ορφανίδης, Θ. *Χίος δούλη*. Σμύρνη: Τυπ. Μάγνητος 1873.
- *Χίος δούλη*. Αθήνα: Φέξης 1905.

Μελέτες-Άρθρα:

- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 89-90.

Αντώνιος Αντωνιάδης: Η κατάρα της μάνας Δράμα σε τέσσερα μέρη (1877)

Εποχή ή χρόνος: Περίοδος των Ορλώφ, 1769.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Λιάκουρα. Βουνό, Σπίτι, Λαγκάδι.

Πρόσωπα του έργου: 13 (10Α/3Γ), Χωρικοί Τούρκοι, Κλέφτες.

Κεντρικό θέμα: Η δύναμη της μητρικής κατάρας.

Δευτερεύοντα θέματα: Ο έρωτας πάνω από μίσση και προσωπικές διαφορές. Θάνατος των προδοτών. Ήθη και έθιμα της αγροτιάς στην Τουρκοκρατία.

Γλώσσα: Δημοτική. Ιαμβικός δωδεκασύλλαβος και δεκαπεντασύλλαβος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Ο Καλπούζος, αρχηγός των κλεφτών της Λιάκουρας, μετά από μια συνάντηση με το θείο του Κορνά Τράκα, αποφασίζει να εκδικηθεί τον φονιά του πατέρα του Λάζο και πηγαίνει στο σπίτι του να τον σκοτώσει. Η παρουσία της κόρης του Λάζου Βασιλικής, με την οποία είναι ερωτευμένος ο Καλπούζος αλλά αγνοεί ως τότε την πραγματική της ταυτότητα, δίνει την ευκαιρία στον πατέρα της να δραπετεύσει. Ο έρωτας των δύο νέων ξεπερνά το μίσος των δύο οικογενειών και η κοπέλα, μεταμφιεσμένη με φουστανέλα, πηγαίνει στο λημέρι των κλεφτών. Όταν εμφανίζονται οι κλέφτες με το πτώμα του Λάζου ξεσπά σε λυγμούς και προδίδεται. Η συνάντηση του Καλπούζου με τη μάνα του Λελούδα είναι μοιραία. Η γυναίκα αρνείται να δεχθεί τη σχέση των δύο νέων και τον καταριέται. Η κατάρα της μάνας του φαίνεται ότι προβληματίζει τον Καλπούζο αλλά η αγάπη υπερνικά τα εμπόδια. Τελικά, εξαιτίας μιας παρεξήγησης, την ημέρα του γάμου του ο Καλπούζος δολοφονείται από έναν από τους συντρόφους του ενώ η Βασιλική καταρρέει.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Αθηνών (10.4.1877). Θίασος φοιτητών του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Αντωνιάδης, Αντ. *Η κατάρα της μάνας*. Αθήναι: Τυπ. Κ. Αντωνιάδου 1877.

Μελέτες-Άρθρα:

- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 329-330.

Παναγιώτης Δ. Ζάνος: *Δημάρχου Εκλογή*

Κωμωδία εις πράξεις τρεις (1889)

Βραβευθείσα κατά τον εν έτει 1889 πρώτον Λασσάνειον διαγωνισμόν

Εποχή ή χρόνος: Τέλος 19^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Παντοπωλείο. Σπίτι του Κουφιοκέφαλου. Πλατεία.

Πρόσωπα του έργου: 25 (23Α/2Γ), Κλητήρες, Αστυνομικοί, Υπηρέτες, Νεανίσκοι, Λαός.

Κεντρικό θέμα: Οι πολιτικές φιλοδοξίες και η διάψευση των προσδοκιών ενός αφελούς υποψηφίου.

Δευτερεύοντα θέματα: Η διαφθορά της πολιτικής ζωής (ψηφοθηρία, συναλλαγή, καιροσκοπισμός). Ο μμητισμός των ανώτερων κοινωνικά στρωμάτων. Η εκμετάλλευση απλοϊκών προσώπων.

Περίληψη πλοκής: Ο Κωνσταντίνος Κουφιοκέφαλος πουλάει το παντοπωλείο του στον υπάλληλο και μέλλοντα γαμπρό του Νικολάκη επειδή θέλει να βάλει υποψηφιό-

τητα για δήμαρχος. Προσπαθεί να διαγράψει το παρελθόν του και να υιοθετήσει τρόπους της καλής κοινωνίας όπως του υποδεικνύει ο στενός συνεργάτης του, δικηγόρος Γδάρτης. Στα σχέδια του αντιδρά η σύζυγος του Τζιτζιφιά, όχι όμως και η κόρη του Ευφροσύνη, που έχει ήδη εγκαταλείψει τον αρραβωνιαστικό της λόγω της ταπεινής του καταγωγής. Η πολιτική εκστρατεία του Κουφιοκέφαλου στηρίζεται στην εξαγορά ψήφων αλλά ο πολιτικός του αντίπαλος Σωστός κερδίζει, τελικά, τις εκλογές με τη βοήθεια του Νικολάκη. Ο Κουφιοκέφαλος είναι πλέον καταχρεωμένος αλλά ο Νικολάκης, που εμφανίζεται ως σωτήρας, του επιστρέφει το παντοπωλείο και παράλληλα ζητάει το χέρι της κόρης του.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Αθηνών (5.8.1889), Θίασος «Μένανδρος».

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Ζάνος, Π.Δ. *Θέατρον Ελληνικόν (Δημάρχου εκλογή, Η αλεπού, Πεθερά και νύφη)*. Τόμος Γ'. Αθήναι: Τυπ. Λεωνή 1902. Το *Δημάρχου εκλογή* σσ. 5-112.

Μελέτες-Άρθρα:

- Δελβερούδη, Ε.Α. «Οι πολιτικές κωμωδίες της εποχής του Τρικούπη». Στον τόμο: *Ο Χαρίλαος Τρικούπης και η εποχή του. Πολιτικές επιδιώξεις και κοινωνικές συνθήκες*. Επιμέλεια: Κ. Αρώνη-Τσίχλη, Λ. Τρίχα Αθήνα: Παπαζήσης 2000, σσ. 657-698.
- Πετράκου, Κ. *Οι Θεατρικοί διαγωνισμοί (1870-1925)*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 179-180.

Δημήτριος Κορομηλάς: *Η τύχη της Μαρούλας* (1889)

Εποχή ή χρόνος: 1889.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Τραπεζαρία των υπηρετών.

Πρόσωπα του έργου: 14 (10Α/4Γ).

Κεντρικό θέμα: Ήθη και έθιμα της αθηναϊκής μεγαλοαστικής οικογένειας και του υπηρετικού προσωπικού.

Δευτερεύοντα θέματα: Αφέλεια, αγραμματοσύνη, καχυποψία και επιλήψιμη ηθική του επαρχιώτη. Ανταμοιβή της ηθικής συμπεριφοράς. Έπαρση αλλά και δουλοπρέπεια των επαρχιωτών, που ζουν στην Αθήνα.

Γλώσσα: Γλώσσα των λαϊκών ανθρώπων και ανάλογη με την γεωγραφική προέλευση, την κοινωνική τάξη και την μόρφωση των ηρώων.

Περιήληψη πλοκής: Η Μαρούλα, μια νεαρή όμορφη κοπέλα έρχεται από την Άνδρο και εργάζεται ως πλύστρα σ' ένα αθηναϊκό σπίτι. Ερωτεύεται τον φαντασμένο αμαξά Κωσταντή και αδιαφορεί για τον έρωτα του καλοσυνάτου μάγειρα Χρήστου. Όταν ο πατέρας της, ο αμπελουργός Μπαρμπα-Λινάρδος, βρίσκει στο κτήμα του μια πέτρα,

που πιστεύει ότι έχει αρχαιολογική αξία, έρχεται στην Αθήνα για να την εκτιμήσουν και να την πουλήσει. Η τιμή της όμως μεταβάλλεται καθώς άλλοι την θεωρούν ασήμαντη και άλλοι πιστεύουν ότι έχει μεγάλη αξία. Το αφεντικό της Μαρούλας, μολονότι η ίδια ομολογεί ότι η πέτρα δεν είναι αξιόλογη, την αγοράζει και εκτιμώντας την ειλικρίνεια της, δίνει ένα σεβαστό ποσό στον πατέρα της και προικίζει την ίδια. Η κοπέλα απορροίπει πλέον τον προικοθήρα Κωσταντή και παντρεύεται τον τίμιο μάγειρα.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Ομοιοίας» (16.9.1889), Θίασος «Μένανδρος».

Επιλογή βιβλιογραφίας:

Εκδόσεις:

- Κορομηλάς, Δ. *Η τύχη της Μαρούλας*. Κωνσταντινούπολις 1891.
- Χατζηπανταζής, Θ. (επιμ.) *Το Κωμειδύλλιο (Η τύχη της Μαρούλας, Ο Μπαρμπαλινάρδος, Η λύρα του Γερονικόλα)*. Τόμος Β'. Αθήνα: Ερμής 1981 (Ανατύπωση: Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» 2002). *Η τύχη της Μαρούλας* σσ. 20-102.
- Κορομηλάς, Δ. *Η τύχη της Μαρούλας*. Εισαγωγή-Επιμέλεια: Β. Μάκης. Αθήνα: Δωδώνη 1984.

Μελέτες-Άρθρα:

- Δρομάζος, Στ. *Το κωμειδύλλιο*. Αθήνα: Κέδρος 1980, σσ. 29-60.
- Μαράκα, Λ. «Νησιώτες του Αιγαίου στο Νεοελληνικό θέατρο». Στον τόμο: *Δράμα και Παράσταση*. Αθήνα: Πολύτροπον 2006, σσ. 39-147. Ειδικότερα για την *Τύχη της Μαρούλας* σσ. 78-89.
- Παπαϊωάννου, Μ.Μ. *Το κωμειδύλλιο και το θέατρο της αστικής πνευματικής αναγέννησης του 19^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Σοκόλης 1983.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Κωμειδύλλιο*. Τόμος Α'. Αθήνα: Ερμής 1981.

Δημήτριος Κόκκος: *Ο μπάριμπα Λινάρδος ή το τέλος της Μαρούλας* Ελληνικόν κωμειδύλλιον εις πράξεις τρεις μετά 25 ασμάτων (1890)

Εποχή ή χρόνος: Τέλος 19^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Κατάστημα νεωτερισμών. Τραπεζαρία των υπηρετών στο σπίτι του Παγκράτη.

Πρόσωπα του έργου: 18 (12Α/6Γ), 3 μοδίσται, Πυροσβέσται.

Κεντρικό θέμα: Αντιπαράθεση παραδοσιακών και μοντέρνων ηθών.

Δευτερεύοντα θέματα: Σάτιρα των τρόπων της υψηλής κοινωνίας της Αθήνας. Η κοινωνική άνοδος συνδέεται με αλλαγή συμπεριφοράς.

Γλώσσα-ύφος: Γλώσσα ανάλογη με την γεωγραφική προέλευση, την κοινωνική τάξη και την μόρφωση των ηρώων.

Περίληψη πλοκής: Η Μαρούλα είναι πλέον μια δύστροπη και φαντασμένη Αθηναία, που έχει διώξει τον άντρα της, απέκτησε ένα από τα πιο ακριβά μοδιστράδικα της πό-

λης, φέρεται αυταρχικά στις κοπέλες του μαγαζιού και προσπαθεί να ξεχάσει την Άνδρο, τον τόπο καταγωγής της. Ο Μπάρμπα Λινάρδος, ο πατέρας της, εκνευρισμένος από αυτή τη συμπεριφορά, έρχεται στο μαγαζί της για να την βρει και να της ζητήσει να επιτρέψει. Μένει έκπληκτος από την πελατεία της κόρης του, την οποία συνεχίζει να εξυπηρετεί η Μαρούλα αδιαφορώντας για την παρουσία του. Ο Λινάρδος την καταριέται επειδή αρνείται να επιστρέψει στο νησί. Η πατρική κατάρα πιάνει και καίγεται το σπίτι της. Ο Χρήστος, ο σύζυγος της Μαρούλας, επιστρέφει από τη Βραζιλία και πληροφορείται για τα οικονομικά προβλήματα της πρώην γυναίκας του. Η Μαρούλα μαζί με τον Μπαρμπα Λινάρδο ετοιμάζονται να επιστρέψουν στην Άνδρο ενώ ο Χρήστος της εκδηλώνει τα αισθήματα αγάπης που τρέφει ακόμα γι' αυτήν. Αποφασίζουν να γυρίσουν στο νησί μολονότι η τύχη γελάει για μια ακόμη φορά στη Μαρούλα και κερδίζει τον πρώτο αριθμό του λαχείου.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Ομοιοίας» (25.8.1890), Θίασος «Μένανδρος».

Επιλογή βιβλιογραφίας:

Εκδόσεις:

- Κόκκος, Δ. *Ο μπάρμπα Λινάρδος ή το τέλος της Μαρούλας*, Κωνσταντινούπολη 1891 (Γραφέν εκ των παραστάσεων Δ. Αλεξιάδου υπό Μιλτιάδου Ε. Κάζη).
- *Ο μπάρμπα Λινάρδος*, Αθήνα: Γ. Φέξη 1903.
- Χατζηπανταζής, Θ. (επίμ.) *Το Κωμειδύλλιο: (Η τύχη της Μαρούλας, Ο Μπαρμπαλινάρδος, Η λύρα του Γερονικόλα)*. Τόμος Β'. Αθήνα: Ερμής 1981. *Ο Μπαρμπαλινάρδος* σσ. 103-175.

Μελέτες-Άρθρα:

- Δρομάζος, Στ. *Το κωμειδύλλιο*. Αθήνα: Κέδρος 1980, σσ. 29-60.
- Μαράκα, Λ. «Νησιώτες του Αιγαίου στο Νεοελληνικό θέατρο». Στον τόμο: *Δράμα και Παράσταση*. Αθήνα: Πολύτροπον 2006, σσ. 39-147. *Ο Μπαρμπα Λινάρδος* σσ. 89-96.
- Παπαϊωάννου, Μ.Μ. *Το κωμειδύλλιο και το θέατρο της αστικής πνευματικής αναγέννησης του 19^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Σοκόλης 1983.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Κωμειδύλλιο*. Τόμος Α'. Αθήνα: Ερμής 1981.

Δημήτριος Κορομηλάς: Ο αγαπητικός της βοσκοπούλας

Δραματικόν ειδύλλιον εις πράξεις πέντε (1891)

Εποχή ή χρόνος: 1890.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Αρτοτίνα. Άκρη του χωριού. Σπίτι της κυρά Στάθαινας. Πλατεία του χωριού.

Πρόσωπα του έργου: 27 (17Α/10Γ).

Κεντρικό θέμα: Μοιραίοι έρωτες στην ελληνική ύπαιθρο.

Δευτερεύοντα θέματα: Ήθη και έθιμα της ελληνικής επαρχίας. Τιμωρία της αχαριστίας. Η δύναμη της κατάρας της μάνας.

Γλώσσα: Δημοτική, 15σύλλαβος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Η Κρουστάλλω, ερωτευμένη με τον Λιάκο, τον πιστικό του Γκέρ-λα, πληροφορείται ότι ο εραστής της έπεσε στο ποτάμι μαζί με κάποια πρόβατα αλλά ο Μήτρος, ένας Καρπενησιώτης αρχισέλιγγας, τον έσωσε. Οι δυο νέοι θέλουν να επισημοποιήσουν τη σχέση τους, η μητέρα της κοπέλας όμως, η Στάθαινα, αρνείται γιατί θεωρεί ότι ο γαμπρός είναι πολύ φτωχός. Ο Μήτρος, ο οποίος χάρισε στην Κρουστάλλω μια χρυσή καδένα επειδή του θύμισε τη νεανική του αγάπη, θεωρείται ο ιδανικός γαμπρός. Η Στάθαινα αναγνωρίζει, στο πρόσωπό του, τον πρώτο της έρωτα, που είχε εγκαταλείψει αλλά δεν του αποκαλύπτει την ταυτότητά της. Η επιθετική συμπεριφορά του Λιάκου απέναντι στον σωτήρα του εξοργίζει τον Μήτρο, που αποφασίζει να παντρευτεί την κόρη της Στάθαινας. Στη διάρκεια του αρραβώνα, ο Λιάκος, οργισμένος, του επιτίθεται με μαχαίρι. Η Γιάνναινα, η μάνα του Λιάκου, ζητάει από τη Στάθαινα να αλλάξει γνώμη για το γάμο. Όταν αυτή αρνείται, την καταριέται. Η Στάθαινα, για να απαλλάξει την κόρη της από τις κατάρεις, ομολογεί στον Μήτρο ποια πραγματικά είναι. Ο Μήτρος, ευτυχισμένος από την εξέλιξη των γεγονότων, συγχωρεί το Λιάκο και οι δύο νέοι είναι πάλι μαζί.

Πρώτη παράσταση: Κωνσταντινούπολη: Θέατρο Βέρδη (19.12.1891), Θίασος «Μένανδρος».

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Κορομηλάς, Δ. *Ο αγαπητικός της βοσκοπούλας*. Κωνσταντινούπολις: Τυπ. Ν.Γ.Κεφαλίδου 1900.
- *Ο αγαπητικός της βοσκοπούλας*. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος «Αστήρ» Αλ. & Ε. Παπαδημητρίου 1949 (Ανατύπωση της έκδοσης του Φέξη 1903).
- *Ο αγαπητικός της βοσκοπούλας*. Αθήνα-Γιάννινα: Δωδώνη 2004.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βάλας, Μ. *Το Νεοελληνικό Θέατρο από το 1453 έως το 1900*. Εισαγωγή-Μετάφραση-Σημειώσεις: Χαρά Μπακονικόλα-Γεωργοπούλου. Αθήνα: Ειρμός 1994, σσ. 436-440.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Κωμειδύλλιο*. Τόμος Α'. Αθήνα: Ερμής 1981, σσ. 140-151.

Δ. Ν. Βερναρδάκης: Φαύστα

Δράμα εις πράξεις πέντε (1893)

Εποχή ή χρόνος: 326 μ. Χ.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Ρώμη. Παλάτι. Αίθουσα του θρόνου. Άλλη αίθουσα. Μπροστά από τον κοιτώνα της Φαύστας. Προθάλαμος Κωνσταντίνου. Αίθουσα των βαλανείων.

Πρόσωπα του έργου: 9 (6Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Ο απαγορευμένος έρωτας της Φαύστας για τον γιο του συζύγου της.

Δευτερεύοντα θέματα: Σύγκρουση της αμαρτωλής Ρώμης και του Χριστιανικής Ανατολής, διάσταση ανατολικού και δυτικού πολιτισμού. Η αλλοτρίωση του χαρακτήρα από την εξουσία.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα. Ιαμβικός δωδεκασύλλαβος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Ο Κωνσταντίνος έχει εξοντώσει τους αντιπάλους του και διοικεί την ενιαία πλέον αυτοκρατορία. Η δημοτικότητα του Κρίσπου, γιου του από τον πρώτο γάμο, τον ενοχλεί ιδιαίτερα, γι' αυτό αποφασίζει την ανάκλησή του από τη διοίκηση της Γαλατίας και την αντικατάστασή του από τον Κωνσταντίνο, γιο της δεύτερης συζύγου του Φαύστας. Ο Κρίσπος νιώθει αδικημένος για την ξαφνική ενέργεια και στρέφεται εναντίον της μητριάς του, θεωρώντας την υπεύθυνη για την απομάκρυνσή του. Ο Κωνσταντίνος που αγαπά τη Φαύστα με πάθος, προσβάλλεται για λογαριασμό της και συλλαμβάνει το γιο του, στην πραγματικότητα όμως φοβάται συνωμοτικές κινήσεις του νεαρού εναντίον του θρόνου. Η Φαύστα μεσολαβεί για την αποφυλάκιση του Κρίσπου και του αποκαλύπτει ότι είναι τρελλά ερωτευμένη μαζί του. Η ομολογία αυτή εξοργίζει τον νέο, που σηκώνει μαχαίρι να τη σκοτώσει, την κρίσιμη στιγμή όμως μπαίνει ο Κωνσταντίνος έξαλλος από τη συμπεριφορά του γιου του και διατάζει τη θανάτωσή του. Η Φαύστα, για να σώσει τον αθώο Κρίσπο, αποκαλύπτει στον άντρα της την αλήθεια και αυτός μεθοδεύει το θάνατό της. Η γυναίκα το αντιλαμβάνεται, παίρνει δηλητήριο και αυτοκτονεί. Η Ελένη, μητέρα του Κωνσταντίνου, τον παρακινεί να γίνει Χριστιανός, να φύγει από την Ρώμη και να εγκατασταθεί στη νέα πρωτεύουσα.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Ομονοίας» (21.9.1893), Θίασος «Μένανδρος».

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Βερναρδάκης, Δ. *Φαύστα*. Αθήνα: Τύπ. Αδελφών Περγή 1894.
- *Φαύστα*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης 1924.
- *Φαύστα*, *Θέατρο* 9 (1963), σσ. 47-69.

Μελέτες-Άρθρα:

- Λαδογιάννη, Γεωργία. «Η αντιζυγία του γαλλικού και γερμανικού προτύπου στη δραματική θεωρία του 19^{ου} αιώνα: Δημ. Βερναρδάκης και Σπ. Βασιλειάδης». Στον τόμο: *Ο ελληνικός κόσμος ανάμεσα στην Ανατολή και τη Δύση. Πρακτικά Α' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών*. Τόμος Α'. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 369-381.
- Σιδέρης, Γιάννης. «Το θέατρο του Βερναρδάκη. Τα εβδομήντα χρόνια της *Φαύστας*», *Θέατρο* 9 (1963), σσ. 26-46.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 373-374.

Ηλίας Καπετανάκης: Ο Γενικός Γραμματέας
Κωμωδία εις τρεις πράξεις μετ' ασμάτων (1893)

Εποχή ή χρόνος: Τέλος 19^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Σπίτι του Λάμπρου σε επαρχιακή πόλη. Σπίτι στην Αθήνα. Εστιατόριο.

Πρόσωπα του έργου: 16 (12Α/4Γ) και Αστυνόμος, Θεσιθής, Προσκεκλημένοι.

Κεντρικό θέμα: Αντίθεση ανάμεσα στην ειδυλλιακή ζωή της υπαίθρου και την ανήθικη και ξενόφερτη ζωή στις πόλεις.

Δευτερεύοντα θέματα: Μίμηση των αθηναϊκών ηθών από τους επαρχιώτες. Αγνότητα των απλών ανθρώπων της υπαίθρου. Η ανάμειξη των ανθρώπων σε πολιτικά τεχνάσματα. Προικοθηρία.

Γλώσσα: Λόγια ως δείγμα της πρωτευουσιάνικης καλλιέργειας, γαλλικές εκφράσεις, ιταλικούρες, βορειοελλαδίτικο ιδίωμα, δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο Λάμπρος Θυμέλης, κομματάρχης της επαρχίας, γίνεται Γενικός Γραμματέας στο Υπουργείο Εσωτερικών. Η υπερβολικά φιλόδοξη γυναίκα του Πηνελόπη, η αδελφή του Θεώνη, μία μεγαλομανής γεροντοκόρη, τα δύο παιδιά της οικογένειας και οι υπηρέτες τον ακολουθούν στην πρωτεύουσα. Η οικογένεια Θυμέλη επιδιώκει, με ιδιαίτερη έπαρση, να προσαρμοσθεί στα αστικά πρότυπα, ζει στα πλούτη ξεοδεύοντας σιγά-σιγά, την όχι ευκαταφρόνητη, περιουσία της. Ο γιος γίνεται κλέφτης, η κόρη σχετίζεται μ' έναν επαγγελματία αποπλανητή, που υπόσχεται ταυτόχρονα γάμο σ' αυτήν και στη θεία της. Τελικά οι πιστοί φίλοι από την επαρχία έρχονται θορυβημένοι από τη συμπεριφορά του και παίρνουν μαζί τους τον Λάμπρο και τους συγγενείς του στη γενέθλια πόλη.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Τσόχα» (19.8.1893). Θίασος Δ. Αλεξιάδη-Ευ. Παντόπουλου.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Καπετανάκης, Ηλ. *Ο Γενικός Γραμματέας*. Αθήνα: [χ.ε.], 1898.
- *Ο Γενικός Γραμματέας, Η Βεγγέρα, Το Γεύμα του Παπῆ*. Εισαγωγή: Πλ. Μαυρομούστακος. Αθήνα-Γιάννινα: Δωδώνη 1992. *Ο Γενικός Γραμματέας*, σσ. 37-156.

Μελέτες- Άρθρα:

- Μαυρομούστακος, Πλ. «Αινίγματα βίου και όψεις πολιτείας. Σχεδιάσμα εισαγωγής στο θέατρο του Ηλία Στ. Καπετανάκη». Στον τόμο: *Σχεδιάσματα Ανάγνωσης*. Αθήνα: Καστανιώτης 2006, σσ. 131-158.
- Σπάθης, Δ. «Ο Ηλίας Καπετανάκης και το νεοελληνικό θέατρο στο τέλος του 19^{ου} αιώνα». Στο Πρόγραμμα της Θεατρικής Ομάδας Ηρακλείου Αττικής για το *Γεύμα του Παπῆ* (1989).
- Πούχνερ, Β. «Ο αστικός καθωσπρεπισμός και η belle époque». Στον τόμο: *Η γλωσσική σάτιρα στην ελληνική κωμωδία του 19^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Πατάκης 2001, σσ. 145-157.

Χαράλαμπος Άννινος: *Η νίκη του Λεωνίδα*
Κωμωδία εις πράξεις τέσσαρας (1894)

Εποχή ή χρόνος: Τέλος 19^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Σαλόνι αστικού σπιτιού.

Πρόσωπα του έργου: 20 (13Α/7Γ).

Κεντρικό θέμα: Η ξеноμανία, η έπαρση, η κενότητα και η ματαιοδοξία της αστικής τάξης.

Δευτερεύοντα θέματα: Το χρήμα ως καθοριστικός παράγοντας της συμπεριφοράς των ανθρώπων.

Περίληψη πλοκής: Η άφιξη του Λεωνίδα Αργυρού από την Αμερική αναστατώνει τη ζωή της οικογένειας Πλατωνίδα. Ο επικείμενος αρραβώνας της ανιψιάς του Φανής, κόρης της αδελφής του Χαρίκλειας με το νεαρό υφηγητή Κουνελάκη στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην παρουσία του πλούσιου θείου που, όπως πιστεύουν, θα συνδράμει το ζευγάρι γιατί η οικογένεια δεν έχει οικονομική άνεση. Όταν ο Λεωνίδας προσποιείται ότι είναι φτωχός για να δει τις αντιδράσεις των άλλων, όλοι είναι επιφυλακτικοί απέναντι του, ακόμα και οι υπηρέτες. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η ανιψιά του. Για να πετύχει όμως το συνοικέσιο, η οικογένειά του δεν αποκαλύπτει την πενία του θείου. Την ημέρα των γενεθλίων της προξενήτρας Όρσας, η παρουσία του τραπεζομεσίτη Μενεξέ μαζί με τον υποψήφιο γαμπρό φέρνει στη μνήμη του Λεωνίδα μια πλαστογράφιση συναλλαγματικών, που του είχε κάνει στο παρελθόν. Οι προσφορές του θείου σε ιδρύματα σε συνδυασμό με την αποκάλυψη ότι και ο υφηγητής είναι συνεργός του απατεώνα αναστατώνουν τους οικείους του, που αισθάνονται την ανάγκη να αποκαλύψουν την οικονομική του δυσπραγία. Η μόνη που χαίρεται για την αποτυχία του συνοικεσίου είναι η Φανή. Η άφιξη ενός υπαλλήλου της Εθνικής Τράπεζας, που αναζητά τον Λεωνίδα για ένα έμβασμα τριών εκατομμυρίων φράγκων, ανατρέπει τις εντυπώσεις και “καταξιώνει” το Λεωνίδα στα μάτια των συγγενών του ενώ παράλληλα προικίζει τη Φανή με ένα μεγάλο χρηματικό ποσό.

Πρώτη παράσταση: «Θέατρο Ποικιλιών» (16.11.1894) με τον Ευάγγελο Παντόπουλο στο ρόλο του Λεωνίδα.

Επιλογή βιβλιογραφίας:

Έκδοση:

- Άννινος, Χ. *Η νίκη του Λεωνίδα*. Αθήνα: Γ. Κασδόνης 1898.

Μελέτες-Άρθρα:

- Ξενοπούλος, Γρ. «Μπάμπης Άννινος», *Νέα Εστία* 15 (1934), σσ. 514-515.
- Πετράκου, Κ. «Ο Μπάμπης Άννινος ως θεατρικός συγγραφέας». Στον τόμο: *Θεατρολογικά Miscellanea*. Αθήνα: Δίαιλος 2004, σσ. 49-70.
- Πολίτης, Φ. «Μπάμπης Άννινος». Στον τόμο: *Επιλογή Κριτικών Άρθρων. Θεατρικά*. Τόμος Β'. Αθήνα: Ίκαρος 1983, σσ. 237-241.

Δημήτριος Γρ. Καμπούρογλου: *Η Νεράιδα του κάμπου*
 Δράμα εις πράξεις 4 (1894)

Εποχή ή χρόνος: 1801-1803.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Δωμάτιο του Μιχαήλ. Ριζόκαστρο. Παζάρι της Αθήνας. Έξω από τα τείχη της πόλης.

Πρόσωπα του έργου: 37 (28Α/9Γ), Καταστηματάρχοι, Αγορασταί, Διαβάται, Καφετζής, Διάφοροι Αγάδες, Τρεις μουσικοί τουρκόγυφτοι, 1 Νερούλας, 1 Σμιτζής, 1 Βαστάζος, Δερβίσης, Επαίτης, Τυφλός, Τουρκαλβανός.

Κεντρικό θέμα: Η ενσάρκωση του κλεμμένου αγάλματος της Καρυάτιδας.

Δευτερεύοντα θέματα: Θυσίες των δημογερόντων για παραχώρηση περισσότερων προνομίων από τους Τούρκους. Λαϊκή δαιμονολογία, θρύλοι για νεράιδες που παντρεύονται ανθρώπους.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο Μιχαήλ, δημογέροντας της Αθήνας, παρασύρεται από την φωνή της Καρυάτιδας, που έχει αρπάξει ο Έλγιν από την Ακρόπολη (Νεράιδα του κάστρου). Όταν της αποσπά το μαγνάδι, η κοπέλα ζωντανεύει, τον γοητεύει με το παράστημά της, τον συγκινεί με την φωνή της και πολύ σύντομα την παντρεύεται. Το φιρμάνι, που εκδίδει ο Μιχαήλ για να απαγορεύσει την είσοδο του Πασά στην Αθήνα, προκαλεί την οργή των Τούρκων. Αποφασίζουν να τον εκδικηθούν, μεθοδεύουν τη σύλληψη και τη δολοφονία του και πετυχαίνουν το στόχο τους. Η Καρυά ζητάει από τους Τούρκους να φιλήσει το νεκρό. Όταν της το επιτρέπουν, κατορθώνει να πάρει πίσω το μαγνάδι και χάνεται ενώ ακούγεται μια λυπητερή φωνή από την Ακρόπολη.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Τσόχα» (9.8.1894), Θίασος «Μένανδρος».

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Καμπούρογλου, Δ. *Η Νεράιδα του κάμπου*. Αθήνα: Εκδ. Δημητράκου [1925].

Μελέτες-Άρθρα:

- Ζωγράφου, Ευγ. *Ο «ενλογημένος» Αθηναιογράφος Δημήτρης Γρ. Καμπούρογλου. Μια πρωτοποριακή μορφή. Η ζωή και το έργο του*. Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή 1996. Για την *Νεράιδα του κάμπου* σσ. 154-156.
- Ξενοπούλου, Γρ. «Ο Καμπούρογλου ως δραματικός και μυθιστοριογράφος», *Νέα Εστία* 12 (1932), σσ. 1131-1133.

Σπυρίδων Περεισιάδης: Γκόλφω
Δράμα ειδυλλιακόν εις πράξεις πέντε (1894)

Εποχή ή χρόνος: Τέλος 19^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αρσάνεια όρη των Καλαβρύτων.

Πρόσωπα του έργου: 13 (10Α/3Γ) και Χορός.

Κεντρικό θέμα: Ερωτικά πάθη στην ελληνική επαρχία.

Δευτερεύοντα θέματα: Ήθη και έθιμα της υπαίθρου. Ο γάμος για κοινωνικά και οικονομικά οφέλη. Η αυτοκτονία ως λύση στην ερωτική απόρριψη.

Γλώσσα: Δημοτική. Δεκαπεντασύλλαβος ανομοιοκατάληκτος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Ο Τάσος και η Γκόλφω, δύο ερωτευμένα τσοπανόπουλα ορκίζονται αιώνια πίστη. Ο Κίτσος, ανιψιός του αρχισέλιγκα, αγαπάει με πάθος τη Γκόλφω και μηχανεύεται τρόπους να την κερδίσει. Με τη μεσολάβηση ενός καλοθελητή, ο Τάσος πείθεται να παντρευτεί την Σταυρούλα, μοναχοκόρη του αρχισέλιγκα Ζήση που του εξασφαλίζει δύναμη και πλούτο. Η προδομένη Γκόλφω, αφού μάταια προσπαθεί ν' αλλάξει την απόφαση του επίορκου, παραφρονεί. Ο Τάσος μετανιώνει λίγο πριν το γάμο του και πηγαίνει να την βρει, είναι όμως πλέον αργά. Η κοπέλα έχει πιει δηλητήριο και πεθαίνει στην αγκαλιά του, ενώ εκείνος αυτοκτονεί στο πλευρό της.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Παράδεισος» (10.8.1894), Θίασος «Πρόοδος» του Δ. Κοτοπούλη.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Περεισιάδης, Σπ. *Γκόλφω*. Επιμέλεια Νικολάου Λάσκαρη. Αθήνα: Φέξης 1903, 1905, 1915.
- *Γκόλφω*, Αθήνα: «Κεραυνός» 1929.
- *Γκόλφω*, Αθήνα: «Αστήρ»-Παπαδημητρίου 1971.
- *Γκόλφω: Βίος και έργο του Περεισιάδη, Το αυθεντικό κείμενο του έργου, Ο έμμετρος θεατρικός λόγος στο έργο, Προγράμματα παραστάσεων, Επιστολές του ποιητή*. Επιμέλεια: Τάσος Γεωργαντόπουλος. Αθήνα: Λιβάνης 2003.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γεωργαντόπουλος, Τ. *Ο έμμετρος λόγος στην «Γκόλφω» του Περεισιάδη*. Αθήνα 1997.
- Κατσιώτη, Ηρ. «Η "τύχη" της *Γκόλφως*». Στον τόμο: *Πρακτικά Α' Πανελληνίου Θεατρολογικού Συνεδρίου: Το Ελληνικό θέατρο από τον 17^ο στον 20^ο αιώνα*. Αθήνα: Τ.Θ.Σ., Ergo 2002, σσ. 185-206.
- Πολυμέρου-Καμηλάκη Αικ. «Από την *Ερωφίλη* στη *Γκόλφω*. Παραστάσεις της *Γκόλφως* στον βορειοελλαδικό χώρο το πρώτο μισό του αιώνα μας». Στον τόμο: *Θεατρολογικά μελετήματα για το λαϊκό θέατρο*. Αθήνα: Τροχαλία 1998, σσ. 277-308.

Πολύβιος Δημητρακόπουλος: *Μαρκέλλα*
Τραγωδία εις πράξεις τέσσαρας (1895)

Εποχή ή χρόνος: Τελευταία Ρωμαϊκή αυτοκρατορία.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Ρώμη: Πολυτελής Αίθουσα. Κήπος. Δωμάτιο Αυρηλίας.

Πρόσωπα του έργου: 6 (3Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Ο απαγορευμένος έρωτας μιας μητέρας για τον εραστή της κόρης της.

Δευτερεύοντα θέματα: Ερωτική αντιζηλία μάνας και κόρης. Έπαινος των Ελλήνων.

Γλώσσα: Καθαρεύουσα. Ιαμβικός δωδεκασύλλαβος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Η Αυρηλία αποκαλύπτει στη γριά τροφό Ερμηνία τον έρωτά της για τον Φάβιο. Η μητέρα της Μαρκέλλα όμως, επειδή αισθάνεται παράφορο πάθος για το νεαρό, επιδιώκει να χωρίσει το ζευγάρι για να απολαύσει μαζί του τον έρωτά της. Συναινεί, μάλιστα, στην πρόταση του νεαρού αυλικού Αντώνιου Μαξιμίνου να παντρευτεί την κόρη της αλλά η κοπέλα απορρίπτει το συνοικέσιο. Η Μαρκέλλα εξοργίζεται τόσο πολύ από την άρνηση και τα σχέδια φυγής της Αυρηλίας ώστε, όταν κοιμάται, επιχειρεί να τη σκοτώσει αλλά διστάζει την τελευταία στιγμή. Τα σχέδια της όμως για τη διάλυση του δεσμού των δύο νέων δεν μεταβάλλονται. Με παρέμβαση στον σύζυγο της, πατρίκιο Βαλέριο Μάξιμο, πετυχαίνει την προγραφή και εξορία του Φάβιου από τη Ρώμη. Όταν όμως διαπιστώνει ότι η Αυρηλία είναι πρόθυμη να φύγει μαζί του προσπαθεί να την εμποδίσει και τελικά την στραγγαλίζει με τα ίδια της τα χέρια. Ο Βαλέριος, ο οποίος έχει ήδη πληροφορηθεί την αλήθεια, σκοτώνει τη γυναίκα του.

Πρώτη παράσταση: Θερινό Θέατρο «Ομονοίας» (19.7.1895), Θίασος «Πρόοδος» του Δ. Κοτοπούλη.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Δημητρακόπουλος, Π. *Μαρκέλλα*. Θεατρική Βιβλιοθήκη, Επιμέλεια Ν. Ι. Λάσκαρη. Αθήναι: Φέξης 1903.

Μελέτη:

- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 379-380.

Νικόλαος Λάσκαρης: *Μαλλιά Κουβάρια*
Κωμωδία εις πράξεις τρεις (1897)

Εποχή ή χρόνος: Τέλος 19^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Αθήνα. Σαλόνι σπιτιού.

Πρόσωπα του έργου: 8 (5 Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Η κρίση στο γάμο εξαιτίας μιας “ψεύτικης” αλήθειας.

Δευτερεύοντα θέματα: Εξωσυζυγικές σχέσεις. Μακεδονικός αγώνας.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο Κώστας Κουντουπής παρακινείται από τον φίλο του Αγησίλαο Τρακαρά να πάει στη Μακεδονία για να παρευρεθεί στη διανομή των πολεμοφοδίων και την ορκωμοσία των επαναστατών ως αντιπρόσωπος της Εθνικής Εταιρείας. Επειδή η γυναίκα του Ευφροσύνη υποψιάζεται ότι την απατά και δεν θα θελήσει να τον αφήσει να φύγει, προσποιείται ότι έχει πρόβλημα με τους ρευματισμούς και θα πάει στην Αιδηψό. Η παρουσία του παλιού του φίλου Μενέλαου Λουλά, του οποίου η σύζυγος με την ανιψιά βρίσκονται στην Αιδηψό, περιπλέκει την κατάσταση. Μια σειρά παρεξηγήσεων οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ο Κώστας έχει ερωτικό δεσμό με την σύζυγο του Λουλά και διασκεδάζουν μαζί. Όταν ο ανύποπτος Κουντουπής επιστρέφει προσπαθεί να καταλάβει τι ακριβώς συμβαίνει στο σπίτι του. Όλοι τον κατηγορούν για εξωσυζυγικές σχέσεις. Η εμφάνιση της Μάσιγκα Λουλά και οι σχετικές εξηγήσεις θα λύσουν τις παρανοήσεις.

Πρώτη παράσταση: Σύρος, Θέατρο «Απόλλων» (27.11.1897), Θίασος Δ. Κοτοπούλη.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Λάσκαρης, Ν.Ι. *Μαλλιά Κουβάρια*. Αθήναι: Τυπ. Εστίας Μάισνερ και Καργαδούρης.
- *Μαλλιά Κουβάρια*. Αθήναι: Φέξης 1903

Μελέτες-Άρθρα:

- Ροδάς, Μ. «Νικόλαος Λάσκαρης», *Νέα Εστία* 15 (1934), σσ. 294-298.
- Σιδέρης, Γ. «Ν. Ι. Λάσκαρης. Η ζωή και το έργο του», *Νέα Εστία* 37-38 (1945), σσ. 999-1015.
- Συναδινός, Θ. «Ν. Ι. Λάσκαρης», *Νέα Εστία* 16 (1934), σσ. 966-970.

Γεώργιος Σουρής: *Χειραφέτησις*

Σκηνική Σάτυρα εις πράξεις τρεις (1901)

Εποχή ή χρόνος: Αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Πλατεία. Κράτος Γυναικών. Κράτος Ανδρών.

Πρόσωπα του έργου: 11(5Α/6Γ), Χορός Γυναικών, Πλήθος Ανδρών και Γυναικών.

Κεντρικό θέμα: Κοινωνικοί αγώνες των γυναικών για τα δικαιώματά τους.

Δευτερεύοντα θέματα: Αντιδράσεις από την υπερβολική μαχητικότητα και τις ακραίες θέσεις των γυναικών. Αντιπαλότητα των δύο φύλων.

Γλώσσα: Δημοτική. Έμμετρο με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία.

Περίληψη πλοκής: Ο Κορδορούμπης, ο Σούφρας και ο Φυσέκας εμφανίζονται ως

θύματα της χειραφέτησης των γυναικών τους, που έχουν αναλάβει τη διοίκηση του κράτους, εγκαταλείποντας τις οικογενειακές τους υποχρεώσεις. Στον αγώνα συμμετέχουν γυναίκες κάθε ηλικίας, η Κορδορούμπη, η μητέρα της Περμαθούλα και η κόρη της Γλυκερίνη. Στο κράτος των γυναικών αποφασίζεται να εξορισθούν οι άνδρες από την πολιτεία αλλά η απόφαση αυτή προκαλεί αντιδράσεις επειδή μερικές επιζητούν την αντρική παρουσία. Στην πολιτεία των ανδρών οι συνθήκες είναι ανάλογες γιατί και αυτοί αισθάνονται την απουσία των γυναικών. Η Κορδορούμπη αδιαφορεί για τα αιτήματα και οι άλλες γυναίκες επαναστατούν. Στο κράτος των ανδρών η Γλυκερίνη πηγαίνει με ανδρικά ρούχα, αποκαλύπτει τα γεγονότα καθώς και την επιθυμία των άλλων γυναικών να επιστρέψουν οι άντρες και να ανατρέψουν την Κορδορούμπη. Τα δυο κράτη δεν υπάρχουν πλέον και τα δύο φύλα συμφιλιώνονται.

Πρώτη παράσταση: «Δημοτικόν» Θέατρο Αθηνών, 18.10.1901.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Σουρή, Γ. *Χειραφέτησις*. Στον τόμο: *Άπαντα*. Τόμος Γ', Αθήνα: Βασιλείου 1927, σσ. 175-240.

Μελέτες-Άρθρα:

- Κοτζαμάνη, Μ. «Αριστοφάνης ο σύγχρονός μας: η θαυμαστή ιστορία της *Χειραφετήσεως* του Γεωργίου Σουρή, εχθρού των γυναικών», *Τα Ιστορικά* 26 (1997), σσ. 121-134.
- Μουσιμούτης, Δ.Ν. «Γεώργιος Σουρή (1853-1919)», *Επίλογος* 2002, σσ. 50-58.
- Μπακονικόλα-Γεωργοπούλου, Χ. «Ο Σουρή και το θέατρο». Στον τόμο: *Κανόνες και εξαιρέσεις. Κείμενα για το νεοελληνικό θέατρο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2000, σσ. 15-22.

Θ Ε Α Τ Ρ Ο Τ Ω Ν Ι Δ Ε Ω Ν

Αργύρης Εφταλιώτης: Ο Βουρκόλακας

Δράμα σε τρεις πράξεις (1894)

Εποχή ή χρόνος: Απροσδιόριστος.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Δρόμος του χωριού. Χαγιάτι της Δέσπως. Κάμαρα της Αρετούλας. Ξώχωρα του χωριού. Κοιμητήριο.

Πρόσωπα του έργου: 12 (6Α/6Γ), Παλικάρια, Βιολιτζήδες, Κορίτσια, Γειτόνισσες, Αδέρφια.

Κεντρικό θέμα: Η σχέση ζωντανών και νεκρών πέρα από το θάνατο.

Δευτερεύοντα θέματα: Αποδοχή της θέλησης του άνδρα από τις γυναίκες της οικογένειας. Η κυριαρχία της μοίρας στη ζωή των ανθρώπων.

Περίληψη πλοκής: Ο Στεφανής είναι ερωτευμένος με την Αρετούλα, την κόρη της Δέσπως. Ο αδελφός της Κωνσταντής δεν συμφωνεί, επειδή ο υποψήφιος γαμπρός είναι φτωχός, και σχεδιάζει να την παντρεύει με τον φίλο του Κράλη, πραγματευτή από τη Βαβυλώνα. Η Δέσπω, που δεν θέλει να φύγει στην ξενιτιά το παιδί της, υποχωρεί στην απόφαση του γιου της αλλά τον βάζει να της υποσχεθεί πως ό,τι και αν συμβεί, ο ίδιος θα φέρει πίσω την κόρη της. Ο Στεφανής, απογοητευμένος από την εξέλιξη, γυρίζει μόνος του και βλέπει στο όνειρό του την Αγία Μαρίνα, που τον προτρέπει να γίνει ιερέας γιατί έρχεται «θανατικό» στη χώρα. Ο Κωνσταντής επισπεύδει την αναχώρηση του ζευγαριού όταν πληροφορείται το πρόβλημα. Τρεις μήνες μετά, την ημέρα της κηδείας του Κωνσταντή, ο Στεφανής, που έχει ενταχθεί, πλέον, στους κόλπους της εκκλησίας, πηγαίνει να παρηγορήσει την Δέσπω που έχει χάσει και τους άλλους δύο γιους της από το «θανατικό». Η γυναίκα όμως είναι απαρηγόρητη και το βράδυ στο κοιμητήριο μοιρολογάει και ζητάει από τον Κωνσταντή να τηρήσει την υπόσχεσή του. Πράγματι ο Κωνσταντής σηκώνεται από το μνήμα και φέρνει πίσω την Αρετούλα. Την αφήνει κοντά στην εκκλησία και ο ίδιος εξαφανίζεται. Η κοπέλα αναρωτιέται για αυτά που της συμβαίνουν, νιώθει ότι ζει σε όνειρο και αισθάνεται ότι θα πεθάνει. Φωνάζει τη μάνα της και όταν η Δέσπω ανοίγει την πόρτα, πέφτουν η μία στην αγκαλιά της άλλης και πεθαίνουν και οι δύο.

Πρώτη παράσταση: Μυτιλήνη (1952), Θίασος «Μπουρίνι».

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Εφταλώτης, Αρ. *Ο Βουρκόλακας, Εστία* 28 (1894), σσ. 436-443, 29 (1894), σσ. 449-456 & 30 (1894), σσ. 469-473.
- *Απαντα*. Τόμ. Α'. Αθήνα: Πηγή 1952. *Ο Βουρκόλακας*, σσ. 592-627.

Μελέτη:

- Πεφάνης, Γ. «Λαϊκοί βάρδοι και θεατρικοί συγγραφείς. Το ζήτημα της δραματοποίησης των παραλογών. Τρεις περιπτώσεις: Εφταλώτης, Παπαντωνίου, Αλιθέρης», *Θέματα λογοτεχνίας* 8 (1998), σσ. 92-109.

Γιάννης Καμπύσης: Το δαχτυλίδι της μάνας Σένα μέρος (1898)

Εποχή ή χρόνος: Παραμονή Χριστουγέννων.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Χαμόσπιτο.

Πρόσωπα του έργου: 12 (2Α /10Γ), Δούλες, Νεράιδες.

Κεντρικό θέμα: Η αίσθηση του ανικανοποίητου και η αναζήτηση του απόλυτου στη ζωή.

Δευτερεύοντα θέματα: Ο ρόλος της μοίρας. Το δαχτυλίδι ως σύμβολο του ομφάλιου λώρου και του γάμου.

Γλώσσα: Δημοτική με βορειοελλαδίτικα στοιχεία. «Ψυχαρικοί» τύποι.

Περίληψη πλοκής: Ο Γιαννάκης, ένας νέος 25 χρονών, τυπογράφος-ποιητής (χρησιμοποιούνται στοιχεία από τη ζωή του ποιητή Κ. Κρυστάλλη), είναι άρρωστος, ξαπλωμένος στο δωμάτιο του φτωχικού του σπιτιού και περιμένει τον αδελφό του Σωτήρη να γυρίσει από τα κάλαντα φέρνοντας λίγα τρόφιμα. Επειδή δεν υπάρχουν χρήματα για να καλυφθούν οι στοιχειώδεις ανάγκες της οικογένειας, η κυρά Ζαχαρούλα, η μητέρα τους, αποφασίζει να πουλήσει ένα δαχτυλίδι, που αποτελεί παλιό οικογενειακό κειμήλιο, που φέρνει τύχη αλλά και κατάρα όταν το πουλήσει κάποιος. Λίγο πριν φύγει, η μητέρα διηγείται στο Γιαννάκη το παραμύθι με τις μοίρες και αυτός κοιμάται και ονειρεύεται. Βλέπει ότι η νεράιδα του Βουνού έχει πάρει το δαχτυλίδι και αποφασίζει να της το ξαναπάρει. Αφού ξεπερνά αλλεπάλληλα εμπόδια, πετυχαίνει το στόχο του αλλά δεν αρκείται σ' αυτόν. Θέλει να πάει στο θρόνο της, στην κορυφή του βουνού. Τελικά, αν και αντιλαμβάνεται ότι δεν πρόκειται να πραγματοποιήσει την επιθυμία του γιατί οι δυνάμεις του τον εγκαταλείπουν, συνεχίζει και πεθαίνει με την αίσθηση του ανικανοποίητου στο όνειρο και την πραγματικότητα.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Καμπύσης, Γ. *Το δαχτυλίδι της μάνας*. Αθήνα: Κ. Μάισονερ-Ν. Καργαδούρης 1898, σσ. 19-71.
- *Το δαχτυλίδι της μάνας*. Στον τόμο: *Άπαντα*. Επιμέλεια Γ. Βαλέτας. Αθήνα: Πηγή 1972, σσ. 221-253.
- *Οι Κούρδοι. Το δαχτυλίδι της μάνας*. Εισαγωγή: Θόδωρος Γραμματάς. Αθήνα-Γιάννινα: Δωδώνη 1992. *Το δαχτυλίδι της μάνας* σσ. 119-174.

Μελέτες-Άρθρα:

- Δεδούσης, Β. «Ο Γιάννης Καμπύσης και *Το δαχτυλίδι της μάνας*», *Μακεδονία* 7, 8, 13, 15, 21 & 23.4.1938.
- Γραμματάς, Θ. «Το θεατρικό έργο του Γιάννη Καμπύσης», *Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, Δωδώνη 20 (1984). Ειδικότερα για *Το δαχτυλίδι της μάνας* σσ. 99-103.
- Θρούλος, Άλκ. «Γιάννης Καμπύσης 1872-1901», *Νέα Εστία* 25 (1939), σσ. 590-596 & 670-676.
- Φτέρης, Γ. «Ο Γιάννης Καμπύσης και η έλξη του Βορρά», *Νέα Εστία* 50 (1951), σσ. 1470-1472.

Γιάννης Ψυχάρης: Ο Γουανάκος

Κωμωδία (1900)

Εποχή ή χρόνος: Αρχές 20^{ου} αιώνα.**Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι):** Γη του Πυρός.**Πρόσωπα του έργου:** 11 (4Α/2Γ, Γουανάκος, 4 Δέντρα), Γαϊδουράκια, Άγριοι, Μαϊμούδες, Μάγκες, Ρυάκι.**Κεντρικό θέμα:** Το γλωσσικό ζήτημα.**Δευτερεύοντα θέματα:** Η επιβίωση των Ελλήνων, παρά τις δυσκολίες. Η δύναμη της αγάπης. Γελοιοποίηση του λογιολατρισμού.**Γλώσσα:** Δημοτική του Ψυχάρη, τύποι της καθαρεύουσας.**Περίληψη πλοκής:** Στη Γη του Πυρός δύο άγριοι μαύροι, ο Μοναστηριώτης και ο Κουμπόπουλος βρίσκονται καθισμένοι κοντά σε μια Ιτιά, έναν Πλάτανο, έναν Πεύκο και μια Λεύκα και τους παίρνει ο ύπνος. Όταν ξυπνάει ο Κουμπόπουλος, κλέβει το γιλέκο του Μοναστηριώτη, το δείχνει στην αρραβωνιαστικά του Καλαθούνα και το σκάει. Η κοπέλα ξαπλωμένη κοντά στα δέντρα, προσπαθεί να συνεννοηθεί με τον Γουανάκο, ένα ζώο, που καταλαβαίνει τους ανθρώπους αλλά δεν μπορεί να συνεννοηθεί μαζί τους. Τα δέντρα συζητούν μεταξύ τους ενώ στην περιοχή εμφανίζεται κι ένας Δάσκαλος που έχει έρθει για να ιδρύσει «Σύλλογον προς διάδοσιν αστείων βιβλιαρίων» και προσπαθεί να διδάξει στον Κουμπόπουλο σωστά την γλώσσα. Ο Δάσκαλος θα βρει και μια συμβιβαστική λύση στο θέμα του κλεμμένου γιλέκου, διώχνεται όμως τελικά από τον Γουανάκο. Τα δέντρα συζητούν για την άφιξη της Μυρρούλας, της αγνής κόρης της αγάπης, η οποία μεταμορφώνει τον Γουανάκο σε άνθρωπο. Ο Κουμπόπουλος απευθύνεται στο κοινό εξηγώντας το νόημα του έργου: ο Γουανά-

κος είναι ο ελληνικός λαός που καταφέρνει, όταν ξεφορτώνεται τους δασκάλους, να ξαναγίνει άνθρωπος με την βοήθεια της Μυρρούλας που δεν είναι παρά η ψυχή της ρωμοσύνης.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Κάβα» (20.12.1980), Αμφι-Θέατρο Σ.Α. Ευαγγελάτου, Σκηνοθεσία: Σ.Α. Ευαγγελάτος.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ψυχάρης, Γ. *Για το Ρωμαίικο Θέατρο. Ο Κυρούλης*, δράμα. *Ο Γουανάκος*, κωμωδία. Αθήναι: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 1901.
- *Ο Γουανάκος*. Φωτογραφική αναδημοσίευση, από την πρώτη έκδοση του έργου, στο πρόγραμμα του Αμφι-Θεάτρου (1980), χ.σ.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πετράκου, Κ. «Η θεατρική αντίληψη του Ψυχάρη», *Επιστημονική Επετηρίς της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών* 37 (2006), σσ. 11-37.
- Πούχνερ, Β. «Ο πρόλογος “Για το Ρωμαίικο Θέατρο” 1900 του Ψυχάρη, ένα ιδιότυπο μανιφέστο του “Θεάτρου των ιδεών”». Στον τόμο: *Φιλολογικά και Θεατρικά Ανάλεκτα. Πέντε μελετήματα*. Αθήνα: Καστανιώτης 1995, σσ. 15-76.
- «Ο τελευταίος δάσκαλος στη Γη του Πυρός». Στον τόμο: *Η γλωσσική σάτιρα στην ελληνική κωμωδία του 19^{ου} αιώνα. Γλωσσοκεντρικές στρατηγικές του γέλιου από τα «Κορακιστικά» ως τον Καραγκιόζη*. Αθήνα: Πατάκης 2001, σσ. 157-180.
- Σιδέρης, Γ. «Ψυχάρης και Θέατρο», *Νέα Εστία* 55 (1954), σσ. 724-736. Αναδημοσίευση: *Νέα Εστία* 97 (1980), σσ. 27-41.

Κωστής Παλαμάς: Τρισεύγενη Δράμα σε τέσσερα μέρη (1903)

Εποχή ή χρόνος: 1862.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Μεσολόγγι. Πλατεία στην ακρογιαλιά. Αραξοβόλι σ' ένα ξερονήσι. Σπίτι του Φλώρη.

Πρόσωπα του έργου: 12 (6Α/6Γ), Γυναίκες και άντρες.

Κεντρικό θέμα: Ο έρωτας ξεπερνάει το οικογενειακό μίσος αλλά το τίμημα είναι η καταστροφή.

Δευτερεύοντα θέματα: Απαλλαγή από τις κοινωνικές συμβάσεις. Ανατροπή των παραδοσιακών αντιλήψεων για το ρόλο της γυναίκας στην κλειστή κοινωνία της υπαίθρου τον 19^ο αιώνα. Λαϊκή δαιμονολογία και θρύλοι για νεράιδες που παντρεύονται ανθρώπους.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Η Τρισεύγενη, κόρη του Δεντρογαλή από τον πρώτο του γάμο με μια γυναίκα «νεράιδα», έχει μια υπερφυσική γοητεία. Είναι ερωτευμένη με τον καρ-

βοκύρη Πέτρο, από την εχθρική οικογένεια Φλώρη. Ο πατέρας της, όταν πληροφορείται από την ίδια τον ερωτικό δεσμό της, γίνεται έξαλλος και τότε η κοπέλα αρνείται την οικογένειά της και το σπίτι της. Πηγαίνει στο σπίτι του Πέτρου και, παρά τους διαφορετικούς χαρακτήρες τους, αποφασίζουν να παντρευτούν. Μερικούς μήνες αργότερα η Τρισεύγην, ενώ ταξιδεύει ο άντρας της, αποφασίζει να στεφανώσει τον Κάραλη, αντίπαλο του συζύγου της, από τον οποίο δανειζεται και χρήματα. Ο Πάνος Τράτας, επιστήθιος φίλος του Πέτρου, που έχει την ευθύνη της επιτήρησής της, κάνει παρατηρήσεις για την ασυλλόγιστη συμπεριφορά της, η ίδια όμως τον διώχνει από το σπίτι. Όταν ο άντρας της επιστρέφει, η Τρισεύγην αρνείται τις κατηγορίες, αυτός όμως δεν πείθεται και ετοιμάζεται να την εγκαταλείψει. Παρά τις απειλές της φεύγει και η Τρισεύγην αυτοκτονεί. Ο Φλώρης επιστρέφει και τους διώχνει όλους, εκτός από έναν - ίσως τον Δεντρογαλή- που ανεβαίνει αργά τη σκάλα, για να μείνει με τη νεκρή γυναίκα του.

Πρώτη παράσταση: Δημοτικό Θέατρο Αθηνών (13.2.1915), Θίασος Ζηνοβίας Παρασκευοπούλου, Σκηνοθεσία: Θωμάς Οικονόμου.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Παλαμάς, Κ. *Τρισεύγην*. Αθήνα: «Εστία» 1903.
- *Τρισεύγην*. Φιλολογική Επιμέλεια: Β. Πούχγερ. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη 1995.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γραμματάς, Θ. «Η Τρισεύγην του Παλαμά. Προτάσεις για μια διαφορετική ερμηνεία». Στον τόμο: *Νεοελληνικό Θέατρο. Ιστορία-Δραματολογία*. Αθήνα: Κουλτούρα 1987, σσ. 102-115.
- Πούχγερ, Β. *Ο Παλαμάς και το θέατρο*. Αθήνα: Καστανιώτης 1995, σσ. 175-590.
- «Γαλάτεια και Τρισεύγην: Η εξαιρετική γυναίκα στα όρια της ανθρώπινης κοινωνίας. Μια αναδρομή και μια σύγκριση». Στον τόμο: *Ράμπα και παλκοσένικο*. Αθήνα: Πορεία 2004, σσ. 403-437.
- Pontani, F.M. «Η Τρισεύγην του Παλαμά», *Ελληνική Δημιουργία* 10 (1952), σσ. 541-546 (μτφ. Β. Γ. Σαλβάνου).

Μάρκος Αυγέρης: *Μπροστά στους ανθρώπους*

Δράμα σε δυο πράξεις (1904)

Εποχή ή χρόνος: Χριστούγεννα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ελληνικό χωριό.

Πρόσωπα του έργου: 6 (3Α/3Γ), Ένα μαύρο σκυλί, Χωριάτες, Χωριάτισσες, Παιδιά του δρόμου.

Κεντρικό θέμα: Διάσταση ανάμεσα στην ατομική ελευθερία και τις κοινωνικές προκαταλήψεις.

Δευτερεύοντα θέματα: Εθιμικό δίκαιο. Διαπόμπευση της γυναίκας, που παραβιάζει τους κώδικες τιμής. Ηθική αναληγσία των ανώτερων κοινωνικά στρωμάτων.

Περίληψη πλοκής: Η Αννέτα, αδελφή του αγιογράφου Λουκά έχει ερωτικό δεσμό με τον Γιο του Άρχοντα. Η κοπέλα φοβάται ότι, αν γίνει γνωστό το γεγονός, θα υπάρξουν βίαιες αντιδράσεις όχι μόνο από την πλευρά του αδελφού της αλλά και όλου του χωριού. Κάποιοι γείτονες, όμως, έχουν ήδη αντιληφθεί τις μυστικές συναντήσεις της και ενημερώνουν το Λουκά. Όταν αυτός μεθυσμένος γυρίζει στο σπίτι και ζητάει να μάθει από την ίδια την αλήθεια, η Αννέτα παραδέχεται τον παράνομο δεσμό της και του ζητά να τη σκοτώσει. Ένας άνθρωπος όμως που «ζωγραφίζει Παναγίες» δεν μπορεί να κάνει κακό μολονότι γνωρίζει ότι όλοι περιμένουν από αυτόν να ξεπλύνει την ντροπή της οικογένειας. Αφού διαλύεται ο αρραβώνας του με τη Λένα εξαιτίας της σχέσης της αδελφής του, ο Λουκάς αποφασίζει να ξεκαθαρίσει την κατάσταση. Βγαίνοντας όμως από το σπίτι οι συγχωριανοί του, εξαγριωμένοι, του επιτίθενται και όταν αντικρίζουν την Αννέτα η οργή τους στρέφεται προς αυτήν. Την μαστιγώνουν και την διαπομπεύουν στο χωριό. Ο Λουκάς, έχοντας πλέον τρελαθεί, όταν την βλέπει μισοπεθαμένη, την σηκώνει στα χέρια του και πηγαίνει να την ρίξει πάνω από το γεφύρι, στο ποτάμι. Γυρίζοντας στο χωριό παραληρεί φωνάζοντας ότι τους επιτέθηκαν λύκοι και σκότωσαν την Αννέτα. Μόλις οι χωριανοί του αντιλαμβάνονται ότι έχει τρελαθεί φεύγουν, αφήνοντάς τον να παραμιλά.

Πρώτη παράσταση: «Νέα Σκηνή» του Κων. Χρηστομάνου (4.10.1904).

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Αυγέρης, Μ. *Θεατρικά* (I. *Μπροστά στους ανθρώπους*, II. *Χριστούγεννα*). Αθήνα: Αφοί Τολίδη [1972]. Το *Μπροστά στους ανθρώπους* σσ. 7-67.

Μελέτες-Άρθρα:

- Διαμαντάκου, Κ. «Το θεατρικό έργο του Μάρκου Αυγέρη: *Μπροστά στους ανθρώπους* (1904) και *Χριστούγεννα* (1972)», *Έλεναις*, 20-22 (1998), σσ. 91-95.
- Μπούρας, Παν. «Το θέατρο της Ηπείρου (1900-1950), Μια πρώτη προσέγγιση», *Παράβασις* 3, Αθήνα: Καστανιώτης 2000, σσ. 275-288. Ειδικότερα για το *Μπροστά στους ανθρώπους* σσ. 277-278.

Γρηγόριος Ξενόπουλος: *Το μυστικό της κοντέσσας Βαλέραινας*

Δράμα σε τρία μέρη (1904)

Το έργο στηρίζεται στο ομότιτλο διήγημα του συγγραφέα *Το μυστικό της Βαλέραινας* (1897).

Εποχή ή χρόνος: Αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Ζάκυνθος. Σπίτι του Βαλέρη.

Πρόσωπα του έργου: 6 (3Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Η άρνηση κάθε συμβιβασμού και η προσήλωση στα ιδανικά οδηγεί στη συντριβή.

Δευτερεύοντα θέματα: Επιβίωση παλιών ηθών και εθίμων στη ζακυνθινή κοινωνία. Στροφή των νέων στις υλικές αξίες.

Περίληψη πλοκής: Στο σαλόνι του σπιτιού της αρχοντικής οικογένειας των Βαλέρηδων, η γριά κοντέσα παρασκευάζει μαζί με την πιστή υπηρέτρια Όρσολα την διάσημη θαυματουργή σκόνη που θεραπεύει τη «θέλα», τον καταρράκτη των ματιών. Η Βαλέραινα, παρά τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η οικογένεια και τις πιέσεις του γιου της Μανώλη και της νύφης της Τασίας, αρνείται να πουλήσει τη μυστική συνταγή του γιατρικού γιατί ένας όρκος της απαγορεύει να κερδίσει χρήματα από αυτό. Η Τασία ωστόσο βρίσκει τρόπο να μάθει το μυστικό χωρίς να παραβεί η πεθερά της τον όρκο. Η Βαλέραινα αφού πρώτα πάρει φαρμάκι, αποκαλύπτει τη μυστική συνταγή, που ήταν ήδη γνωστή αλλά υπήρχε η εντύπωση πως η κοντέσα πρόσθετε πάντα κάτι κρυφά. Ο γιος της επιστρέφει και ανακοινώνει πως δεν έχουν πλέον ανάγκη τα χρήματα από την πώληση του γιατρικού, αφού διορίστηκε αστυνόμος ενώ ο Πάπουζας, που ήθελε να αγοράσει το γιατρικό, αποδεικνύεται απατεώνας. Είναι ωστόσο αργά για την κοντέσα που αργοπεθαίνει από το δηλητήριο, ενώ η Τασία ορκίζεται πως θα κρατήσει και αυτή το μυστικό για πάντα.

Πρώτη παράσταση: «Νέα Σκηνή» του Κωνσταντίνου Χρηστομάνου (30.7.1904) με την Ευαγγελία Παρασκευοπούλου στον επώνυμο ρόλο.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ξενοπούλος, Γρ. *Το μυστικό της κοντέσσας Βαλέραινας*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 1928.
- *Θέατρο (Ο Τρίτος. Ο Ψυχοπατέρας. Φωτεινή Σάντρη. Το μυστικό της κοντέσσας Βαλέραινας)*. Τόμος Α'. Αδελφοί Βλάσση 1991. *Το μυστικό της κοντέσσας Βαλέραινας* σσ. 131-190.

Μελέτες-Άρθρα:

- Μουδατσάκις, Τηλ. «Η άσπρη σκόνη και η φυλακτική συνταγή. Η σημείωση του αντικειμένου στο *Μυστικό της Κοντέσσας Βαλέραινας*», *Περίπλους* 30-31 (1991), σσ. 150-154.
- π. Καποδίστριας Π. «Παραμονεύοντας την κοντέσα Βαλέραινα. Θεολογική κατόπτευση του Μυστικού». Στον τόμο: *Γρηγόριος Ξενοπούλος. 50 χρόνια μετά... Πρακτικά Συνεδρίου*. Επιμέλεια: Δ. Ν. Μουμουτής. Αθήνα: Πλατύφορος 2005, σσ. 164-172.
- Πούγχερ Β. «Τα πρώτα δραματικά έργα του Γρηγορίου Ξενοπούλου», ήτοι η (σχεδόν) αποτυχημένη θεατρική σταδιοδρομία του Νέστορα της Ελληνικής δραματογραφίας στη στροφή του αιώνα». Στον τόμο: *Αναγνώσεις και Ερμηνεύματα. 5 Θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: «Κορφή» 2002, σσ. 171-264, ιδίως 241-264.

Ηλίας Βουτιερίδης: Το γιοφύρι της Άρτας
Τραγωδία (1905)

Εποχή ή χρόνος: Απροσδιόριστος.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Άρτα.

Πρόσωπα του έργου: 8 (5Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Η θυσία της γυναίκας του πρωτομάστορα για να στεριώσει το γεφύρι της Άρτας.

Δευτερεύοντα θέματα: Πίστη στις προλήψεις και τις παραδόσεις. Το πεπρωμένο στη ζωή των ανθρώπων.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Στην Άρτα, παρά τις προσπάθειες του πρωτομάστορα Θωμά, το γεφύρι γκρεμίζεται. Η γυναίκα του, η Σμαράγδω, επηρεασμένη από τον παλιό μύθο σύμφωνα με τον οποίο για να στεριώσει το γιοφύρι θα πρέπει να πεθάνει κάποιος, έχει άσχημα προαισθήματα και επιχειρεί να τον πείσει να σταματήσει το χτίσιμο. Η παρουσία του μαντατοφόρου του βασιλιά που αναγγέλλει ότι, αν το γιοφύρι σε τρεις ημέρες δεν είναι έτοιμο, ο Πρωτομάστορας και όλοι οι μάστορες θα πεθάνουν, οξύνει τα πνεύματα. Η μάγισσα Δάφνη αποκαλύπτει στον Θωμά ότι το στοιχείο του ποταμού είναι θυμωμένο με την γενιά του και ζητάει την γυναίκα του για ταίρι. Ο Φλώρος, το ψυχοπαίδι τους, αποκαλύπτει την προφητεία στη Σμαράγδω. Επειδή όλοι θεωρούν ότι αυτή είναι η μοναδική λύση, ο Θωμάς δηλώνει ότι έχει αποφασίσει να πεθάνει μαζί με την γυναίκα του. Οι δυο μάστορες του όμως, ο Πέτρος και ο Μαθιός, τον μεταπειθούν επικαλούμενοι το κοινό καλό. Τελικά η Σμαράγδω αποφασίζει να θυσιαστεί αλλά, όταν φτάνει στο ποτάμι, πικραμένη, αρχίζει τις κατάρες. Ο Φλώρος, αποκαλύπτοντας ότι την αγαπά, πέφτει στο ποτάμι και πνίγεται. Η Σμαράγδω, μετά από παράκληση του Θωμά, παίρνει πίσω τις κατάρες της και, πριν πεθάνει, «προφητεύει» ότι το γιοφύρι θα στεριώσει και θα χαρίσει δόξα στον άντρα της.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Δημοσίευση:

- Βουτιερίδης, Ηλ. «Το γιοφύρι της Άρτας», *Νουμάς* 148 (15.5.1905), σσ. 3-6, 149 (22.5.1905), σσ. 4-6, 150 (29.5.1905), σσ. 3-6, 151 (5.6.1905), σσ. 2-6.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πεφάνης, Γ. «Το τραγούδι του *Γεφυριού της Άρτας* ως γέφυρα μεταξύ δημοτικής ποίησης και δράματος (Ηλ. Βουτιερίδης, Π. Χορν, Ν. Καζαντζάκης, Γ. Θεοδοκάς κ.ά.)», *Παρουσία* ΠΓ'-ΙΔ' (1998-2000), σσ. 273-323.
- Πούχγερ, Β. «Η παραλογή και το δράμα: Μια προτίμηση». Στον τόμο: *Ελληνική Θεατρολογία: Δώδεκα μελετήματα*. Τόμ. Β'. Αθήνα: Εταιρεία Θεάτρου Κρήτης 1998, σσ. 310-329.
- Fann-Bouteneff, P. "The Bridge Rebuilt: The myth of the Masterbuilder in Folksong and Theatre", *Modern Greek Studies*, Year Book 9 (1993), σσ. 267-276.

Σπύρος Μελάς: Ο γυιος του ίσκιου
 Δράμα σε τρεις πράξεις (1907)

Εποχή ή χρόνος: Αρχές 20^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ένα νησί. Ακρογιαλιά. Σπίτια.

Πρόσωπα του έργου: 7 (4Α/3Γ), Άνθρωποι του νησιού.

Κεντρικό θέμα: Το προσωπικό πάθος υπερισχύει οποιουδήποτε νόμου.

Δευτερεύοντα θέματα: Χρήση αθέμιτων μέσων για την επιτυχία ενός στόχου. Ιδιόρρυθμη συμπεριφορά των παιδιών, που προέρχονται από υπερφυσική σύλληψη. Θεωρία του υπερανθρώπου.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο Βάγγος, παιδί του ψαρά Μάνθου και της Πηνελόπης, βιώνει την απόρριψη από τη μικρή κοινωνία του νησιού. Όλοι θεωρούν ότι είναι παιδί ενός μυθικού πλάσματος και τον αποκαλούν Γιο του ίσκιου. Τον απόηχο της παράξενης συμπεριφοράς του δέχεται και ο Πέτρος, ο μεγαλύτερος αδελφός του, γι' αυτό όλη η οικογένεια του συμφωνεί να μπαρκάρει. Ο Βάγγος είναι ερωτευμένος με την Αυγή, την κόρη του καραβοκύρη Καπετάν Λεφτέρη, η κοπέλα όμως δεν καταλαβαίνει τα παράξενα λόγια του και προσπαθεί να τον απομακρύνει από κοντά της. Το πλοίο του πατέρα της Αυγής ναυαγεί και πνίγονται έξι ναυτικοί, τον ίδιο όμως τον σώζει ο Βάγγος. Η αιτία της καταστροφής του πλοίου ήταν ο ίδιος ο Βάγγος για να εκδικηθεί την περηφάνεια της κοπέλας. Η Αυγή του δηλώνει ότι δεν είναι της τάξης της και αυτός βάζει φωτιά στο σπίτι της. Ο πατέρας της καίγεται αλλά ο Βάγγος σώζει την κοπέλα. Τώρα είναι ίσοι και γίνονται ζευγάρι. Σε μια στιγμή αδυναμίας, όταν της αποκαλύπτει την αλήθεια για την πυρκαγιά, η Αυγή γίνεται εξάλλη, τον κατηγορεί σε όλους και αυτός, χωρίς άλλες επιλογές, αυτοκτονεί, πέφτοντας από έναν βράχο.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Συντάγματος» (1907), Θίασος Μαρίκας Κοτοπούλη.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Μελάς, Σπ. *Ο γυιος του ίσκιου*. Αθήνα: «Εστία» 1907, 1910.

Άρθρα-Μελέτες:

- Θρύλος, Άλκ. «Ο θεατρικός Σπύρος Μελάς», *Νέα Εστία* 80 (1966), σσ. 54-62.
- Πολίτης, Φ. Ένας δραματικός συγγραφέας, *Σπύρος Μελάς, Α' Ο Γιος του ίσκιου (Πολιτεία, 15.6, 19.6, 21.6, 22.6, 24.6.1924)*. Στον τόμο: *Επιλογή κριτικών άρθρων, Τα Θεατρικά*. Τόμος Α'. Φιλολογική επιμέλεια: Νίκος Πολίτης. Αθήνα: Ίκαρος 1983, σσ. 169-180.
- Πούχνερ, Β. «Ο νεαρός Σπύρος Μελάς δραματογράφος ή τα κριτήρια της "σκηνικής επιτυχίας" του "Θεάτρου των ιδεών". Μια επανεξέταση». Στον τόμο: *Φαινόμενα και νοούμενα. Δέκα Θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 265-380. Ειδικότερα για τον *Γιο του ίσκιου* σσ. 283-315.

Παύλος Νιρβάνας: *Ο αρχιτέκτων Μάρθας*

Δράμα σε μέρη τρία (1907)

Εποχή ή χρόνος: Αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ι) χώρος(ι): Νέο Φάληρο: Σαλόني σπιτιού. Νησί των Σποράδων: Σπίτι.

Πρόσωπα του έργου: 8 (5Α/3Γ), Ένας στρατιώτης, Χωρικοί.

Κεντρικό θέμα: Το ζωτικό ψέμα ως μέσο προστασίας από τις δυσκολίες της ζωής.

Δευτερεύοντα θέματα: Η μοίρα στη ζωή των ανθρώπων. Ηττοπάθεια και κοινωνική παραίτηση.

Περίληψη πλοκής: Η επικείμενη οικονομική καταστροφή και η πώληση του σπιτιού του απασχολούν έντονα τον απόστρατο συνταγματάρχη Βάρδα. Η συζήτησή του με τον ποιητή Μάρκο Ζόλα διακόπτεται από την εμφάνιση της κόρης του Μίνας, η οποία αγνοεί την πραγματικότητα. Η παρουσία του αρχιτέκτονα Μάρθα, λίγο αργότερα, φαίνεται ότι συγκινεί την νεαρή κοπέλα και η έλξη ανάμεσα στους δύο νέους είναι αμοιβαία. Η πρόταση γάμου του Μάρθα, όμως, απορρίπτεται από τον πατέρα της επειδή ο υποψήφιος γαμπρός δεν διαθέτει περιουσία. Με τη μεσολάβηση του θείου Λουκά η Μίνα, παρά τις αρχικές επιφυλάξεις της, φεύγει κρυφά με τον Μάρθα. Ένα χρόνο αργότερα, σ' ένα νησί των Σποράδων το ζευγάρι ετοιμάζεται να γιορτάσει την πρώτη επέτειο του γάμου του. Η Μίνα αγνοεί την καταστροφή του πατέρα της αλλά και την ακύρωση του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού στον οποίο περίμενε να κερδίσει ο άντρας της. Όταν ο Μάρθας μαθαίνει από το Μάρκο, που φθάνει στο νησί, ότι πέθανε ο πατέρας της Μίνας πιστεύει ότι η γυναίκα του δεν πρέπει να μάθει τίποτα και παρά τον άσχημο καιρό της προτείνει να πάνε μια βόλτα με την βάρκα τους. Η θαλασσοταραχή και μια μοιραία στραβοτιμονιά του Μάρθα τους παρασύρει στο βυθό.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Συντάγματος» (6.8.1907). Θίασος Μαρίκας Κοτοπούλη.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Νιρβάνας, Π. «*Ο αρχιτέκτων Μάρθας*», *Παναθήναια* 1907, 15-31 Αυγούστου, σσ. 234-243 & 30 Σεπτεμβρίου, σσ. 314-327.
- *Ο αρχιτέκτων Μάρθας*. Αθήνα: Έκδ. Παναθηναίων 1907.
- *Θέατρον (Ο αρχιτέκτων Μάρθας - Μαρία Πενταγιώτισσα)*. Τόμος Α'. Αθήνα: Σιδέρης 1921. *Ο αρχιτέκτων Μάρθας* σσ. 3-96.
- *Τα άπαντα*. Τόμος Β'. Επιμέλεια Γ. Βαλέτα. Αθήνα: Γιοβάνης 1968. *Ο αρχιτέκτων Μάρθας* σσ. 213-269.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βιβλάκης, Ι. «Ο θεατρικός πειρασμός του Νιρβάνα». Στον τόμο: *Για το Ιερό και το Δράμα. Θεατρολογικές προσεγγίσεις*. Πρόλογος: Β. Πούχγερ. Αθήνα: Αρμός 2004, σσ. 297-327.
- Παπανδρέου, Ν. *Ο Ίψεν στην Ελλάδα. Από την πρώτη γνωριμία στην καθιέρωση, 1890-1910*. Αθήνα: Κέδρος 1983. Ειδικότερα για τον *Αρχιτέκτονα Μάρθα*, σσ. 122-123.
- Σιδέρης, Γ. «Το έργο του Παύλου Νιρβάνα, Γ' Ο δραματογράφος», *Νέα Εστία*, 23 (1938), σσ. 389-392.

Καλλιρρόη Παρρέν: Η νέα γυναίκα
 Δράμα εις πράξεις τέσσαρας (1907)

Το έργο αποτελεί θεατρική μεταφορά του μυθιστορήματος της Κ. Παρρέν *Η χειραφετημένη* (1900).

Εποχή ή χρόνος: 1876, 1896.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Κωνσταντινούπολη: Boudoir κυρίας, Εργαστήριο καλλιτέχνης, Τραπεζαρία Μεμιδώφ. Αθήνα: Αίθουσα ξενοδοχείου.

Πρόσωπα του έργου: 13 (4Α/9Γ).

Κεντρικό θέμα: Γυναικεία χειραφέτηση.

Δευτερεύοντα θέματα: Η υποκρισία της ανώτερης κοινωνικά τάξης στην Κωνσταντινούπολη. Ο αργυρώνητος έρωτας. Η επίδραση του κοινωνικού περιβάλλοντος στην ανθρώπινη συμπεριφορά.

Περίληψη πλοκής: Η Μαρία Μύρτου είναι μια νεαρή ζωγράφος, η οποία πιστεύει στη χειραφέτηση της γυναίκας και την ανεξαρτησία της. Στην Κωνσταντινούπολη γνωρίζεται με τον Κώστα Μεμιδώφ, γόνου παλιάς αριστοκρατικής οικογένειας. Ο Κώστας αρνείται να κάνει έναν πλούσιο γάμο όπως επιθυμούν οι δικοί του και παντρεύεται την Μαρία, αλλά οι μοντέρνες αντιλήψεις της συζύγου του τον καταπιέζουν και δημιουργείται ένταση στη σχέση τους. Όταν η Μαρία αντιλαμβάνεται ότι ο άντρας της την απατά, αν και είναι έγκυος, τον εγκαταλείπει και φεύγει για την Αμερική. Ο γιος τους Παύλος γίνεται πρωταθλητής και, είκοσι χρόνια μετά, παίρνει μέρος στους Ολυμπιακούς αγώνες της Αθήνας, όπου αναδεικνύεται Ολυμπιονίκης. Ο πατέρας του, μετά από αλλεπάλληλες άτυχες σχέσεις, όταν η πρώτη γυναίκα του και το παιδί τους έρχονται στην Αθήνα, επικοινωνεί μαζί της και της ζητά να τον συγχωρέσει. Η Μαρία δεν δέχεται τη μεταμέλειά του και αρνείται να πληροφορηθεί ο Παύλος το παρελθόν του πατέρα του γιατί θεωρεί ότι είναι αργά πλέον για επανορθώσεις.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Συντάγματος (24.9.1907), Νέα Σκηνή Κ. Χρηστομάνου.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Παρρέν, Κ. *Η νέα γυναίκα*. Αθήνα: Τυπ. Παρ. Λεωνή 1908.

Μελέτη:

- Constantinidis, St. «The New Woman at the Olympics in Athens» στο *Modern Greek Theater. A Quest for Hellenism*, Jefferson, North Carolina: McFarland & Company 2001, σσ. 81-109.

Δημήτριος Ταγκόπουλος: Οι αλυσίδες
 Δράμα σε τρία μέρη (1907)

Εποχή ή χρόνος: Αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Σπίτι του Στρατίδη. Σαλόνι του Καλόκαρδου.

Πρόσωπα του έργου: 8 (5Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Απαλλαγή από τα δεσμά των προλήψεων.

Δευτερεύοντα θέματα: Διαφθορά του κοινοβουλευτικού συστήματος. Η προδοσία των ιδανικών για την επίτευξη ενός στόχου. Ο γάμος ελεύθερη ένωση και όχι φυλακή.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο ιδεολόγος πολιτικός Δήμος Στρωτός είναι υποψήφιος βουλευτής Αττικής. Η κόρη του γραμματέα του Αστρούλα εκφράζει προοδευτικές αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία και προτρέπει τον Δήμο να αγωνισθεί για την προβολή αυτών των απόψεων. Η Ρωξάνη Καλόκαρδου, ερωμένη του Δήμου και σύζυγος του αρχηγού του κόμματος, τον επηρεάζει και τον πείθει να διαγράψει κάποιες επίμαχες φράσεις για τη διαφθορά, που περιλαμβάνει στον προεκλογικό του λόγο, και είχαν προστεθεί με υπαγόρευση της Αστρούλας. Το κείμενο, χωρίς δηκτικές αναφορές πλέον, βρίσκει απήχηση στους ψηφοφόρους και ο Δήμος εκλέγεται βουλευτής. Ενώ όλοι δείχνουν ικανοποιημένοι από το αποτέλεσμα, η Αστρούλα, απογοητευμένη από τον συμβιβασμό, αισθάνεται ότι προδόθηκαν τα ιδανικά της, γίνεται επιθετική απέναντι στην Ρωξάνη και αντιμετωπίζει προσβλητικά τον Δήμο, τον οποίο προσκαλεί να περιποιηθεί την «αλυσίδα» του.

Πρώτη παράσταση: Δημοτικόν Θέατρον Αθηνών (27.11.1907). Θίασος Θωμά Οικονόμου.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ταγκόπουλος, Δ. *Οι Αλυσίδες*. Αθήνα: Νουμάς 1908.
- *Οι Αλυσίδες*. Εισαγωγή: Θ. Γραμματάς. Αθήνα-Γιάννινα: Δωδώνη 1992.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γλυτζουρής, Αν. «Ο Δ. Π. Ταγκόπουλος και το πρόβλημα του ρεαλισμού στη νεοελληνική δραματολογία των αρχών του αιώνα», *Τα Ιστορικά* 18 (2001), σσ. 335-370.
- Ξενόπουλος, Γρ. «Το θέατρο των Ιδεών και ο Δ.Π. Ταγκόπουλος». Στον τόμο: Δ.Π. Ταγκόπουλος: *Το καινούργιο σπίτι*. Αθήνα: Ελευθερουδάκης 1922, σσ. 9-36.
- Παπανδρέου, Ν. *Ο Ίψεν στην Ελλάδα. Από την πρώτη γνωριμία στην καθιέρωση, 1890-1910*. Αθήνα: Κέδρος 1983. Ειδικότερα για τον Δ. Ταγκόπουλο σσ. 122-123.

Ρήγας Γκόλφης: Ο Γήταυρος
Δράμα (1908)

Εποχή ή χρόνος: Αρχές 20^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Σαλόνι σπιτιού.

Πρόσωπα του έργου: 6 (4Α/2Γ).

Κεντρικό θέμα: Ενδιαφέρον των εργοστασιαρχών για την αύξηση της παραγωγής και αδιαφορία για τη ζωή των εργατών.

Δευτερεύοντα θέματα: Η εκμετάλλευση των εργαζομένων από τους εργοδότες. Ιδεολογικές αντιπαραθέσεις γονέων-παιδιών. Στράτευση των νέων, που ανήκουν στην άρχουσα τάξη στο πλευρό των εργαζομένων.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο εργοστασιαρχής Φιντής, που ζει με την πεθερά του και τη μικρή του κόρη Αννούλα, αδιαφορεί για τις επισημάνσεις του μηχανικού του και απορρίπτει την πρόταση για επισκευή των μηχανών. Το παιδί καταπιέζεται από την αυταρχική συμπεριφορά του πατέρα, η οποία είναι υπεύθυνη και για την απομάκρυνση του γιου του Σταύρου από το σπίτι. Όταν ο νεαρός επιστρέφει, συζητά με τη γιαγιά και την αδελφή του για το παραμύθι του «Γήταυρου», ενός θεριού που μπορεί να νικήσει τους δράκους και προμηνύει μια καινούρια ζωή. Ο Φιντής, σε μια κίνηση καλής θέλησης, προσφέρει στο γιο του δουλειά στο εργοστάσιο. Οι διαφορές απόψεων όμως πατέρα και γιού για τα δικαιώματα των εργατών δεν γεφυρώνονται και ο Σταύρος αποφασίζει να φύγει οριστικά από το σπίτι. Η έκρηξη στο μηχανοστάσιο του εργοστασίου και ο θάνατος δέκα εργατών εξοργίζει τους άλλους εργαζόμενους, που συγκεντρώνονται κάτω από το σπίτι του Φιντή. Η πεθερά του τον εμποδίζει να δραστηρευτεί ενώ η Αννούλα φοβάται κάτι αόριστο, που τριγυρίζει το σπίτι. Ακούει μια βοή, θυμάται τα λόγια του αδελφού της για τον γήταυρο και δεν αργεί να τον συνδέσει με το πλήθος που πλησιάζει απειλητικό. Φωνάζει απεγνωσμένα το Σταύρο να την προστατέψει και λιποθυμά.

Πρώτη παράσταση: Κάιρο (12.4.1908), Θίασος Θ. Οικονόμου.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Γκόλφης, Ρ. *Ο Γήταυρος*. Αθήνα: Έκδ. «Αθηναϊκού Βιβλιοπωλείου», Χ. Γάνιαρης και ΣΙΑ 1921.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γραμματάς, Θ. «Το κοινωνικό και εργατικό δράμα στο νεοελληνικό θέατρο». Στον τόμο: *Νεοελληνικό θέατρο. Ιστορία-Δραματολογία*. Αθήνα: Κουλτούρα 1987, σσ. 116-129.
- *Νεοελληνικό θέατρο και κοινωνία. Η σύγκρουση των νέων με το σύστημα στο ελληνικό θέατρο του 20^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Τυπωθήτω 2001.
- Πολίτης, Φ. «Ο Γήταυρος». Στον τόμο: *Επιλογή κριτικών άρθρων. Τα Θεατρικά*. Τόμος Α'. Φιλολογική επιμέλεια: Νίκος Πολίτης. Αθήνα: Ίκαρος 1983, σσ. 107-109.

Νίκος Καζαντζάκης: Ο πρωτομάστορας
(1908)

Εποχή ή χρόνος: Απροσδιόριστος.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Άρτα. Γεφύρι.

Πρόσωπα του έργου: 5 (3Α/2Γ), Χορός Θεριστάδων (Άντρες-Γυναίκες), Χορός Μαστόρων (Γύφτοι-Γυφτοπούλες).

Κεντρικό θέμα: Η θυσία ως μόνη λυτρωτική πράξη απέναντι στην αναγκαιότητα του κοινωνικού πεπρωμένου.

Δευτερεύοντα θέματα: Ο υπεράνθρωπος και η δύναμη του πεπρωμένου. Αμφισβήτηση των οικογενειακών θεσμών που καταπνίγουν την ελεύθερη ανάπτυξη των αισθημάτων.

Γλώσσα: Δημοτική «διονυσιακή» και μουσική.

Περίληψη πλοκής: Το γεφύρι έχει κτισθεί πλέον, επειδή, όμως, έχει γκρεμιστεί τρεις φορές στο παρελθόν, οι προβλέψεις της Μάνας-Προφήτισσας είναι δυσοίωνες. Το ποτάμι φουσκώνει και ο Γέρος πιστεύει ότι θέλει το κορμί του Πρωτομάστορα για να στεριώσει γι' αυτό προτείνει στους θεριστάδες να τον σκοτώσουν κρυφά και να ρίξουν το πτώμα του στον ποταμό. Όταν φτάνει ο Άρχοντας για να ανταμείψει τον Πρωτομάστορα για το έργο του ξεσπά καταιγίδα και γκρεμίζεται ένα μέρος του γεφυριού. Η Μάνα προφητεύει ότι το γεφύρι θα στεριώσει αν θυσιαστεί εκείνη, που παίρνει τις δυνάμεις από τον Πρωτομάστορα. Η Σμαράγδα αποκαλύπτει τον παράνομο έρωτά της γι' αυτόν και δέχεται να χτιστεί στα θεμέλια αφού το πλήθος απαιτεί τη θυσία της.

Πρώτη παράσταση: Δημοτικόν Θέατρον Αθηνών (11.3.1916) ως λιμπρέτο της ομόθυμης όπερας του Μ. Καλομοίρη. Δημοτικό Θέατρο Άργους (1996), Σκηνοθεσία: Ελ. Μπραουδάκη (το θεατρικό κείμενο).

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ψηλορείτης, Π. [Καζαντζάκης, Ν.] «Ο Πρωτομάστορας», *Παναθήναια* 20 (1910), σσ. 131-144.
- *Ο Πρωτομάστορας*. Αθήνα: «Εστία» 1910.
- Καζαντζάκης, Ν. *Ο Πρωτομάστορας-Le maitre-maçon*. Traduit du grec par Dimitri Filias, relecture Renée Jacquin. A Die.

Μελέτες-Άρθρα:

- Κατσίμπαλης, Γ. Κ. «Ο άγνωστος Καζαντζάκης. Ο Πρωτομάστορας», *Νέα Εστία* 64 (1958), σσ. 1558-1565.
- Παπαγεωργίου, Ι. «Επιρροές της Ευρωπαϊκής θεωρίας του 19^{ου} και αρχών του 20^{ου} αιώνα στη *Θυσία* του Νίκου Καζαντζάκη». Στον τόμο: *Πρακτικά Α' Πανελληνίου Θεατρολογικού Συνεδρίου, Το Ελληνικό θέατρο από τον 17^ο στον 20^ο αιώνα*. Αθήνα: Τ.Θ.Σ., Εκδ. Ergo 2002, σσ. 235-242.
- Πετράκου, Κ. *Ο Καζαντζάκης και το Θέατρο*. Αθήνα: Μίλητος 2005. Για τον Πρωτομάστορα σσ. 187-212.

- Πούχγερ, Β. «Το πρώιμο θεατρικό έργο του Νίκου Καζαντζάκη». Στον τόμο: *Ανιχνεύοντας τη θεατρική παράδοση*. Αθήνα: Οδυσσέας 1995, σσ. 318-433.
- Φύλιος, Δ. «Ο πρωτομάστορας». Στον τόμο: *Πρακτικά ημερίδας για τον εορτασμό των δέκα χρόνων από την ίδρυση της Διεθνούς Εταιρείας Φίλων Νίκου Καζαντζάκη*. Αθήνα 2000, σσ. 34-41.
- Fann-Bouteneff, P. "The Bridge Rebuilt: The myth of the Masterbuilder in Folksong and Theatre", *Modern Greek Studies*, Year Book 9 (1993), σσ. 267-276.

Φώτος Πολίτης: Ο Βρυκόλακας

Δράμα σε τρεις πράξεις (1908)

Δεύτερο Βραβείο Παντελιδείου Διαγωνισμού

Εποχή ή χρόνος: Παραμονή Χριστουγέννων. Βράδυ.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Καλύβα της μάνας στο βουνό. Σπίτι της Αρετής.

Πρόσωπα του έργου: 6 (3Α/3Γ), η πεντάχρονη κόρη της Αρετής, Χωριανοί.

Κεντρικό θέμα: Αγωνία για τη ζωή σε ακραίες συνθήκες επιβίωσης και η απειλή του θανάτου.

Δευτερεύοντα θέματα: Οι σχέσεις ανάμεσα σε ζωντανούς και νεκρούς. Η μοίρα στη ζωή των ανθρώπων.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο Κωνσταντής, μοναδικό στήριγμα της μάνας του και του κουνιάδου της Μπάρμπα Λευτέρη, τραυματίζεται θανάσιμα πέφτοντας σε ένα γκρεμό. Λίγο πριν ξεψυχήσει υπόσχεται ότι θα φέρει πίσω την αδελφή του Αρετή, η οποία, μετά το γάμο της με το Γιαννακό, ζει σε τόπο μακρινό. Ο νεκρός Κωσταντής, παραμονή Χριστουγέννων, πηγαίνει στο σπίτι της αδελφής του, και παρά τις διαμαρτυρίες της πεντάχρονης κόρης της Ανθούλας, την παίρνει μαζί του για να την φέρει στη μάννα. Μετά από πολλές περιπέτειες στο δάσος και αφού η Αρετή παρατηρεί την παράξενη μορφή του αδελφού της, η κοπέλα φθάνει στο πατρικό της, όπου η ετοιμοθάνατη μάννα φαίνεται ότι την περιμένει. Οι δυο γυναίκες αγκαλιάζονται και πεθαίνουν.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Δημοσίευση:

- Πετράκου, Κ. «Το πρώτο(;) θεατρικό έργο του Φώτου Πολίτη», *Παράβασις* 3 (2000), σσ. 221-256 (Α' δημοσίευση του έργου).

Μελέτη:

- Πετράκου, Κ. *Οι Θεατρικοί διαγωνισμοί (1870-1925)*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 258-261.
- Πούχγερ, Β. «Λαογραφία και νεορομαντισμός. Ο Βρυκόλακας, το ανέκδοτο πρωτόλειο του Φώτου Πολίτη (1908)». Στον τόμο: *Κλίμακες και διαβαθμίσεις*. Αθήνα: Ιωλκός 2003, σσ. 119-142.

Σωτήρης Σκίπης: *Η νύχτα της πρωτομαγιάς (Τέταρτη σφραγίδα)*
Τρίπραχτο δράμα (1908)

Εποχή ή χρόνος: Άνοιξη. Πρωτομαγιά.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Σάλα σκοτεινή, που μοιάζει με εκκλησία. Σκοτεινό κατώι με μνήματα. Περιβάλλει με δέντρα.

Πρόσωπα του έργου: 6 (3Α/3Γ), Όνειροι, Βραχνάδες, Άνθρωποι, που χειροκροτούν, Άνθρωποι ευχαριστημένοι.

Κεντρικό θέμα: Υπαρξιακές αναζητήσεις των ανθρώπων.

Δευτερεύοντα θέματα: Η δύναμη του πεπρωμένου. Η διαχρονικότητα των λαϊκών παραδόσεων.

Γλώσσα: Δημοτική. Έμμετρος στίχος σε ορισμένα σημεία.

Περίληψη πλοκής: Ο Πολύδωρος, μετά από μια συζήτηση με τον Μορφέα και τους Όνειρους, πιέζεται από τους Βραχνάδες και κλονίζεται. Αναζητά την Σίβυλλα, με την οποία είναι ερωτευμένος, μια γερόντισσα όμως, με τη μορφή της μητέρας του, του αποκαλύπτει ότι είναι νεκρή. Η Βάγια αντίθετα, μια γριά υπηρέτρια του αναφέρει ότι η κοπέλα ζει. Όταν ο Πολύδωρος βρίσκει τον τάφο της, σκάβει με τα χέρια του για να βεβαιωθεί για το θάνατό της αλλά δεν βρίσκει τίποτα. Τη μέρα της Πρωτομαγιάς, πηγαίνει με τη Βάγια στην εξοχή και μοιρολογεί την αγαπημένη του. Από ένα νησί στο βάθος ακούγονται μουσική και τραγούδια. Η φωνή της Σίβυλλας τον επηρεάζει και τον ωθεί να ορμήσει στα βαλτόνερα, παρά τις διαμαρτυρίες της Βάγιας. Χάνεται ενώ εξακολουθεί να ακούγεται το τραγούδι.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Σκίπης, Σ. *Η νύχτα της πρωτομαγιάς*. Αλεξάνδρεια: Έκδ. «Σεράπιου» 1909.

Μελέτη:

- Καραγεωργής, Αιμ. «Το θέατρο του Σωτήρη Σκίπη», *Κρητικές Σελίδες* 21 (1937), σσ. 116-117.

- Φουριώτης, Άγγ. «Σωτήρης Σκίπης. Η εποχή – Το έργο του», *Ελληνική Δημοσιογραφία* 10 (1952), σσ. 495-500.

- Χατζίνης, Γ. «Η μοίρα του Σωτήρη Σκίπη», *Νέα Εστία* 54 (1953), σσ. 1700-1709.

Κωνσταντίνος Χρηστομάνος: Τα τρία φιλιά

Τραγική σονάτα σε τρία μέρη (1908)

Εποχή ή χρόνος: Αρχές 20^{ου} αιώνα.**Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι):** Παρθεναγωγείο. Δωμάτιο ξενοδοχείου. Σπίτι του ζευγαριού.**Πρόσωπα του έργου:** 6 (4Α/2Γ).**Κεντρικό θέμα:** Η μοιραία παρουσία μιας μελλοθάνατης στη ζωή δύο ερωτευμένων νέων.**Δευτερεύοντα θέματα:** Παθολογία του κρυμμένου έρωτα. Αντίδραση στο κέλευσμα της μοίρας.**Γλώσσα:** Δημοτική.**Περίληψη πλοκής:** Δύο ορφανές, η Δόρα και η Λιάνα είναι ερωτευμένες με τον ίδιο άντρα, τον εύελλι Φαίδη. Η Δόρα ανταλλάσσει φιλιά και ερωτόλογα με τον Φαίδη και τελικά τον παντρεύεται ενώ η Λιάνα κρύβει τα πραγματικά της αισθήματα γι' αυτόν. Το γαμήλιο ταξίδι του ζευγαριού είναι μοιραίο για την υγεία της Δόρας, η οποία προσβάλλεται από φυματίωση. Όταν επιστρέφουν, η παρουσία της Λιάνας στο σπίτι, μετά τα πρώτα φιλιά της συνάντησης, δημιουργεί υποψίες στη Δόρα ενώ οδηγεί τον Φαίδη σ' ένα ερωτικό παραλήρημα γι' αυτήν. Όταν η υγεία της επιδεινώνεται, η Δόρα προσπαθεί να κινησει το ενδιαφέρον του συντρόφου της για τη Λιάνα και τον προτρέπει να την παντρευτεί. Όταν όμως αντιλαμβάνεται τα πραγματικά συναισθήματά του, τον παρακινεί να της δώσει ένα φιλί, το μοιραίο τρίτο φιλί, χάνεται στην κρεβατοκάμαρα και αυτοκτονεί, χωρίζοντας για πάντα τους δυο ερωτευμένους.**Πρώτη παράσταση:** «Νέα Σκηνή» Κων. Χρηστομάνου (29.8.1908).**Επιλογή βιβλιογραφίας****Εκδόσεις:**

- Χρηστομάνος, Κ. *Τα τρία φιλιά*. Παν 2 (1909), σσ. 36-47 (μέρος πρώτο- Preludio), 3 (1909), σσ. 82-94 (μέρος δεύτερο-Appassionato), 4-5 (1909), σσ. 129-144 (μέρος τρίτο-Finale).
- *Τα τρία φιλιά*. Αθήνα: Εκδ. του Πανός 1909.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γρηγορίου, Ρ. «Τα Τρία φιλιά και η Κερένια κούκλα». Στον τόμο: *Ο Κωνσταντίνος Χρηστομάνος και η εποχή του*. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν και Αστική Εταιρεία Θεάτρου και Μιμικής «Αιωρία» 1999, σσ. 119-129.
- Παπανδρέου, Ν. *Ο Ίψεν στην Ελλάδα. Από την πρώτη γνωριμία στην καθιέρωση, 1890-1910*. Αθήνα: Κέδρος, 1983. Ειδικότερα για *Τα Τρία φιλιά* σσ. 126-127.
- Πούγχερ, Β. *Ο Κωνσταντίνος Χρηστομάνος ως δραματογράφος*. Αθήνα: Καστανιώτης 1997. Ειδικότερα για «*Το τρίτο φιλί (1907/8)*», σσ. 183-257.

Σπύρος Μελάς: Το χαλασμένο σπίτι
Δράμα σε τρία μέρη (1909)

Εποχή ή χρόνος: Παραμονή Πρωτομαγιάς.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Σπίτι του Τζίτζικα.

Πρόσωπα του έργου: 7 (3Α/4Γ).

Κεντρικό θέμα: Η ηθική διαφθορά του οικογενειακού περιβάλλοντος σφραγίζει την μοίρα των επόμενων γενεών.

Δευτερεύοντα θέματα: Αλκοολισμός. Αιμομιξία. Θανατηφόρα σύγκρουση γιου-πατέρα.

Γλώσσα: Καθημερινή. Ποιητικοί τόνοι στην Ανθούλα.

Περίληψη πλοκής: Ο Μανώλης Τζίτζικας, ο τελευταίος αρχηγός μιας ξεπεσμένης οικογένειας, είναι ένας ασυνείδητος μέθυσος, ο οποίος, ενώ είναι βουτηγμένος στα χρέη, εκμεταλλεύεται τον αδελφό του Μάρκο και του παίρνει τα χρήματα με το πρόσχημα ότι θα αναβιώσουν τα μεγαλεία του παρελθόντος. Η γυναίκα του, η Ξενούλα, δεν είναι άμοιρη ευθυνών, αφού μαζί με τον άντρα της, εκδίδουν την κόρη τους Καλλιόπη. Η μάνα του, η Λευτερίτσα δεν μπορεί πλέον να επιβληθεί και στρέφεται στην επαιτεία εκμεταλλεζόμενη την εγγονή της Ανθούλα, μισότρελη από κληρονομική αρρώστια. Ο Αναστάσης, ο γιος του, ξεσκεπάζει την οικονομική καταστροφή, τα χρέη και τις κραιπάλες του πατέρα και θέλει ν' αναλάβει τα ηνία του σπιτιού. Ο Μανώλης αρνείται και επιτίθεται με μαχαίρι στο παιδί του αλλά ο νεαρός, πιο γρήγορος, τον σκοτώνει και φεύγει από το σπίτι για ν' αρχίσει μια καινούρια ζωή. Δεν αισθάνεται όμως τύψεις γιατί επιβιβώνεται η πληροφορία ότι δεν είναι πραγματικός γιος του αλλά νόθος.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Βαριετέ» (1909), Θίασος Κυβέλης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Μελάς, Σπ. *Το χαλασμένο σπίτι*. Αθήνα: Ελευθερουδάκης 1909.
- *Το χαλασμένο σπίτι*. Αθήνα: Γ. Βασιλείου 1924, 2^η έκδοση.
- *Το χαλασμένο σπίτι*. Βιβλιοθήκη *Ελληνικής Δημιουργίας*, τόμ. 9 (1952), τεύχ. 96, 97, 98 & 99.

Μελέτες-Άρθρα:

- Παπανδρέου, Ν. *Ο Ίψεν στην Ελλάδα. Από την πρώτη γνωριμία στην καθιέρωση, 1890-1910*. Αθήνα: Κέδρος 1983. Ειδικότερα για *Το χαλασμένο σπίτι* σσ. 127-128.
- Πολίτης, Φ. «Ένας δραματικός συγγραφέας, Σπύρος Μελάς, Γ' *Το Χαλασμένο Σπίτι*». Στον τόμο: *Επιλογή κριτικών άρθρων, Τα Θεατρικά*. Τόμος Α'. Φιλολογική επιμέλεια: Νίκος Πολίτης. Αθήνα: Ίκαρος 1983, σσ. 183-188.
- Πούχγεο, Β. «Ο νεαρός Σπύρος Μελάς δραματογράφος ή τα κριτήρια της "σκηνικής επιτυχίας" του "Θεάτρου των Ιδεών"». Στον τόμο: *Φαινόμενα και νοούμενα. Δέκα Θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1999, σσ. 265-380. Ειδικότερα για *Το χαλασμένο σπίτι* σσ. 326-343.

- «Ο νεαρός Σπύρος Μελάς δραματογράφος, ή τα κριτήρια της “σκηνικής επιτυχίας” την εποχή του “Θεάτρου των ιδεών”. Μια επανεξέταση», *Παρουσία Π’-ΙΔ’* (1998-2000 [2001]), σσ. 17-110.

Γρηγόριος Ξενόπουλος: Στέλλα Βιολάντη
Τρίπρακτο Δράμα (1909)

Εποχή ή χρόνος: Είκοσι χρόνια μετά την Ένωση.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ζάκυνθος. Σπίτι του Βιολάντη.

Πρόσωπα του έργου: 7 (3Α/4Γ).

Κεντρικό θέμα: Συγκρούσεις των γενεών για τον έρωτα, την τιμή και την κοινωνική υπόληψη.

Δευτερεύοντα θέματα: Αγώνας με πάθος και συνέπεια για τα δικαιώματα της γυναίκας. Ανδροκρατία της ζακυνθινής κοινωνίας. Ανυποταξία στις πατρικές επιλογές.

Γλώσσα: Δημοτική με έντονο ζακυνθινό ιδίωμα.

Περίληψη πλοκής: Η Στέλλα Βιολάντη είναι ερωτευμένη με τον τηλεγραφήτη Χρηστάκη Ζαμάνο. Ο πατέρας της, ο μεγαλέμπορος Παναγής, αρνείται να συγκατανεύσει στο γάμο γιατί θεωρεί ξεπεσμένο αριστοκράτη τον νεαρό και απορρίπτει την πρότασή του. Ο Χρηστάκης δειλιάζει και απομακρύνεται από το σπίτι αφού έχει παραδώσει την ερωτική επιστολή, που του είχε στείλει η αγαπημένη του. Εκνευρισμένος από το γράμμα ο Παναγής προσπαθεί ν’ αποκαταστήσει τη χαμένη «τιμή» του σπιτιού και θέλει να παντρεύει την Στέλλα με τον Μένουλα. Η κοπέλα αρνείται και τότε ο πατέρας της αποφασίζει να την κλειδώσει στη σοφίτα, να έχει μόνον αυτός τα κλειδιά και να τη σιτίζει μόνο με ψωμί και νερό. Μετά από κάποιες μέρες, όταν η κοπέλα παραμένει αμετανόητη, η μητέρα και η θεία Νιόνια αναζητούν μια συμβιβαστική λύση. Ο Νταντής, ο αδελφός της, την πληροφορεί ότι ο Χρηστάκης έχει σχέση με μια παλιά ερωμένη του ενώ, όταν ο πατέρας ανακοινώνει ότι κλέφτηκε μαζί της, η Στέλλα πέφτει νεκρή.

Πρώτη παράσταση: Δημοτικό Θέατρο «Απόλλων» Πατρών (10.1.1909), Θίασος Κυβέλης Αδριανού.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ξενόπουλος, Γρ. *Στέλλα Βιολάντη, Το δήγημα και ο δράμα*. Αθήνα: Ι.Δ. Κολλάρος 1929 (4^η έκδοση).
- *Θέατρο (Ραχήλ, Χερουβείμ, Ψυχοσάββατο, Στέλλα Βιολάντη)*. Τόμος Β’. Αθήνα: Αδελ. Βλάσση 1991. Η *Στέλλα Βιολάντη* σσ. 191-255

Μελέτες-Άρθρα:

- Ανδριανού, Έλ. «Η κοινωνία της Ζακύνθου: ένα δραματογραφικό εργαλείο στο θέατρο του Ξενόπουλου». Στον τόμο: *Γρηγόριος Ξενόπουλος. 50 χρόνια μετά... Πρακτικά Συνεδρίου*.

- Επιμέλεια: Δ. Ν. Μουσουήτης. Αθήνα: Πλατύφορος 2005, σσ. 76-88.
- Αποσκήτη, Μ. «Απηχίσεις της *Ερωφίλης* και του *Ερωτόκριτου* στη *Στέλλα Βιολάντη* του Γρ. Ξενόπουλου». Στον τόμο: *Πεπραγμένα του Η' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου*. Τόμος Γ1. Ηράκλειο: Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών Μελετών 2000, σσ. 33-41.
  - Γεωργουσόπουλος, Κ. «Ο Ξενόπουλος διασκευαστής του εαυτού του». Στον τόμο: *Γρηγόριος Ξενόπουλος. 50 χρόνια μετά...* ό.π., σσ. 260-268.
  - Γλυκοφρύδη-Αθανασοπούλου, Θ. «Πορτραίτα γυναικών στο έργο του Ξενόπουλου». Στον τόμο: *Γρηγόριος Ξενόπουλος. 50 χρόνια μετά...* ό.π., σσ. 322-333.
  - Μυλωνά, Τ. «Φωτεινή Σάντρη-Στέλλα Βιολάντη: ένας σταθμός». Στον τόμο: *Γρηγόριος Ξενόπουλος. 50 χρόνια μετά...* ό.π., σσ. 144-163.

Ιωάννης Πολέμης: *Ο βασιλιάς Ανήλιαγος*

Δραματική παράδοση εις πράξεις τρεις (1910)

Βραβείο «Αβερώφειου» Θεατρικού Διαγωνισμού 1910

Εποχή ή χρόνος: Καλοκαίρι.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Δάσος. Υπόγειο του ανακτόρου του Βασιλιά Τρίκαρδου. Πύργος της κυρά Ρήνης.

Πρόσωπα του έργου: 12 (7Α/5Γ), 2 Ιππότες, 2 Φρουροί, Χωρικοί και χωρικές, Βάγιες.

Κεντρικό θέμα: Ο άνθρωπος, παρά τις προσπάθειες του, δεν ξεφεύγει από το πεπρωμένο του.

Δευτερεύοντα θέματα: Πατρική θυσία. Ερωτική αμφιβολία και δυσπιστία. Έρωτας και θάνατος, δυο όψεις του ίδιου νομίσματος.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο βασιλιάς Ανήλιαγος, σύμφωνα με την κατάρα της μοίρας, δεν πρέπει να δει το φως του ήλιου γιατί θα μαρμαρώσει. Ίδια τύχη περιμένει και αυτόν που θα του αποκαλύψει την αλήθεια. Όταν ο πατέρας του Τρίκαρδος πληροφορείται τον έρωτα του γιου του για την κυρά Ρήνη, φοβάται, ότι παρά τις προφυλάξεις, ο νεαρός θα παρασρθεί και θα δει τον ήλιο. Αποφασίζει να του μιλήσει και πετρώνει την ίδια στιγμή. Η Μοίρα κατορθώνει να παγιδέψει το βασιλιά. Έρχεται σε επαφή με την Κυρά Ρήνη, χρησιμοποιώντας την βάγια της Μαργαρώνα, και την πείθει να φιλήσει παθιασμένα στο στόμα τον εραστή της για να κοιμηθεί. Με αυτόν τον τρόπο θα πληροφορηθεί αν υπάρχει, στη ζωή του, και άλλη γυναίκα, την οποία συναντά τις πρωινές ώρες. Πράγματι ο Ανήλιαγος κοιμάται και, παρά τις προσπάθειες των αυλικών, δεν κατορθώνει να ξυπνήσει πριν από την ανατολή και να φύγει. Θαμπώνεται από τον ήλιο και πέφτει νεκρός από τη λάμψη του.

Πρώτη παράσταση: «Νέα Σκηνή» (21.7.1910) με την Μαρίκα Κοτοπούλη.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Πολέμης, Ιωάν. *Ο Βασιλιάς Ανήλιαγος*. Αθήναι: Τυπ. Μάισονερ και Καργαδούρη 1910.
- *Ο Βασιλιάς Ανήλιαγος*. Αθήναι: «Εστία» 1912.
- *Ο Βασιλιάς Ανήλιαγος*. Αθήναι: Ι. Σιδέρης, 1921.
- *Άπαντα τα Πρωτότυπα Ποητικά και Θεατρικά*. Τόμος Β'. Επιμ. Γ. Βαλέτας. Αθήναι: Δωρικός 1970. *Ο Βασιλιάς Ανήλιαγος* σσ. 695-756.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πετράκου, Κ. *Οι Θεατρικοί διαγωνισμοί (1870-1925)*. Αθήναι: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 275-276.
- Ψηλορείτη, Π. [Καζαντζάκη, Γ.] «*Ο βασιλιάς Ανήλιαγος* υπό Ιωάννη Πολέμη», *Παναθήναια* 20 (1910), σσ. 219-221.

Μιλτιάδης Γ. Λιδωρίκης: *Κοντά στη φωτιά*

Δράμα (1912)

Εποχή ή χρόνος: Αρχές 20^{ου} αιώνα.**Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι):** Σαλόνι του Ιάκωβου.**Πρόσωπα του έργου:** 6 (4Α/2Γ).**Κεντρικό θέμα:** Η αμφισβήτηση των παραδοσιακών αξιών και των θεσμών από τη νέα γενιά.**Δευτερεύοντα θέματα:** Ο γάμος ως προορισμός της γυναίκας. Η σύγκρουση των αντιλήψεων του δυτικού κόσμου με τις ηθικές αρχές της ελληνικής κοινωνίας.**Γλώσσα:** Καθαρεύουσα.**Περιλήψη πλοκής:** Η Χριστίνα, ορφανή από μητέρα, γυρίζει από το εξωτερικό με ριζοσπαστικές αντιλήψεις για το θέμα του γάμου. Ο πατέρας της Ιάκωβος ενοχλείται από τις τάσεις ανεξαρτησίας που παρουσιάζει η κόρη του και ζητάει από έναν οικογενειακό τους φίλο, τον Παύλο, να τις αλλάξει ιδέες. Μετά από πέντε μήνες συζητήσεων κοντά στο τζάκι, η Χριστίνα φαίνεται ότι μεταπείθεται. Η παρουσία της Λίνας, γυναίκας του Παύλου και του παιδιού τους ωστόσο αποτελεί την αφορμή για να ξεκαθαρίσει η Χριστίνα τη θέση της. Εξομολογείται τον έρωτα της στον Παύλο και αποφασίζει να κρατηθεί μακριά από την οικογενειακή του ευτυχία, εμμένοντας στη θέση της να μην παντρευτεί πλέον κανένα.**Πρώτη παράσταση:** Θέατρο «Κυβέλης» (30.5.1912) με την Κυβέλη Αδριανού στο ρόλο της Χριστίνας.**Επιλογή βιβλιογραφίας****Έκδοση:**

- Λιδωρίκης, Μ.Γ. *Κοντά στη φωτιά*. Αθήναι: Ι. Ν. Σιδέρης 1916.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γλυτζουρής, Αντ. «Μιλτιάδης Λιδωρίκης». Στον τόμο: *Η σκηνοθετική τέχνη στην Ελλάδα. Η ανάδυση και η εδραίωση της τέχνης του σκηνοθέτη στο νεοελληνικό θέατρο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2001, σσ. 627-631.
- Σιδέρης Γ. «Μιλτιάδης Λιδωρίκης», *Νέα Εστία* 49 (1951), σσ. 269-271.

Γρηγόριος Ξενόπουλος: Φοιτηταί

Τρεις πράξεις με επίλογο (1913)

Βραβείον «Αβερωφείου» διαγωνισμού 1920

Εποχή ή χρόνος: Περίοδος των Ορεστειακών (1903). Δέκα χρόνια αργότερα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα, Σπίτι της Κυρά-Μάρως, Πάτρα, Βίλλα του Τάσου.

Πρόσωπα του έργου: 9 (5Α/4Γ), Ένας μικρός υπηρέτης, Άλλοι φοιτητές, Διαδηλωτές.

Κεντρικό θέμα: Τα προβλήματα, τα ήθη και οι αξίες και τα πάθη των νέων της εποχής.

Δευτερεύοντα θέματα: Η γλωσσική διαμάχη δημοτικιστών και καθαρευουσιάνων. Η αξία της φιλίας.

Περίληψη πλοκής: Ο Τάσος Λούζης, φοιτητής της Νομικής, δημοτικιστής, ο Θάνος Πετρόπουλος, φοιτητής της Ιατρικής, καθαρευουσιάνος, ο Βάσος Ιωαννίδης, φοιτητής της Φιλολογίας, μετριοπαθής στις θέσεις του για τη γλώσσα, και ο ισόβιος φοιτητής Πλάτωνας συγκατοικούν στο σπίτι της Κυρά-Μάρως. Η κόρη της Φανίτσα, μαζί με την ξαδέλφη της Κούλα και τη φίλη τους Κλειώ, Αρσακιάδες, είναι ερωτευμένες μαζί τους. Οι συζητήσεις των νέων για το γλωσσικό ζήτημα φέρνουν στο προσκήνιο τις διαφορές των φοιτητών. Ο Τάσος, επηρεασμένος από τις κοινωνικές προκαταλήψεις, απογοητεύεται από τον νεανικό αυθορμητισμό της Φανίτσας, που συμπεριφέρεται «προκλητικά» με όλους και αρνείται να την παντρευτεί. Δέκα χρόνια αργότερα, με τη μεσολάβηση του Θάνου, οι δυο νέοι ξαναβρίσκονται και η σχέση έχει αίσιο τέλος. **Πρώτη παράσταση:** Θέατρο «Ολύμπια» (8.7.1919), Θίασος της «Εταιρείας Ελληνικού Θεάτρου».

Επιλογή Βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Ξενόπουλος, Γρ. *Φοιτηταί*. Αθήνα: Ν.Π. Παπαδόπουλος 1919.
- *Φοιτηταί*. Αθήνα: Ι.Δ. Κολλάρος 1929.
- *Φοιτηταί. Πεπωμένα. Δεν είμαι εγώ ή Η Λογική*. Αθήνα: Αφοί Βλάσση 1991. *Οι Φοιτηταί* σσ. 159-258.

Μελέτες-Άρθρα:

- Καστρινάκη, Αγ. «Για μια γυναίκα και για μια ιδέα. Η τρέλα της νιότης και η ωριμότητα του συγγραφέα στους *Φοιτηταί* του Γρ. Ξενόπουλου». Στον τόμο: *Οι περιπέτειες της νεότητας*. Αθήνα: Καστανιώτης 1995, σσ. 139-164.

- Μουδατσάκις, Τ. «Το αντικείμενο στο θεατρικό έργο του Γρ. Ξενόπουλου: Το φιλημένο λουλούδι», *Διαβάζω* 265 (1991), σσ. 64-67.
- Μουσμιάτης, Δ.Ν., «Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος, οι *Φοιτηταί* και η “Εταιρεία Ελληνικού Θεάτρου”», *Επτανησιακά φύλλα* 21 (2001), σσ. 395-437.

Νικόλαος Ποριώτης: *Ροδόπη*

Τραγωδία με δ' επεισόδια (1913)

Εποχή ή χρόνος: Μη συγκεκριμένη εποχή. Αρχαιοπρεπής ατμόσφαιρα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ανθόκηπος του παλατιού του Αίμου και της αδελφής του Ροδόπης σ' ένα ελληνικό περιγιάλι.

Πρόσωπα του έργου: 13 (6Α/7Γ), Κένταυροι και Στρατηγοί, Δούλοι και Ναύτες, Δύο μαύρες σκλάβες.

Κεντρικό θέμα: Πάθη και συγκρούσεις στο βωμό του έρωτα.

Δευτερεύοντα θέματα: Άδικη δυσφήμιση της ενάρετης γυναίκας. Κομψασμός του αδελφού για την τιμή της αδελφής του. Γυναικεία αντιζηλία.

Γλώσσα: Δημοτική. Ιαμβικός ενδεκασύλλαβος.

Περίληψη πλοκής: Ο Αίμος, αδελφός της Ροδόπης, βάζει στοίχημα τη ζωή του με το νέο βασιλιά Δημοχάρη για την τιμή της αδελφής του. Η Ροδόπη δέχεται τα δώρα του βασιλιά αλλά, επειδή τον θεωρεί σφετεριστή του θρόνου, μηχανεύεται ένα τέχνασμα για να τον εξευτελίσει και να τον εκδικηθεί. Το σχέδιο της υλοποιείται όταν η Κρινώ, η δούλα της, με την οποία είναι κρυφά ερωτευμένος ο Αίμος, δέχεται να πάρει τη θέση της και να ζήσει μια ερωτική βραδιά με τον Δημοχάρη. Ο βασιλιάς ερωτεύεται την κοπέλα, αποφασίζει να την παντρευτεί και να την κάνει βασίλισσα. Η Ροδόπη, γεμάτη ζηλία, την σκοτώνει. Στο δικαστήριο των αρχόντων, με πρόεδρο τον αρχηγό του στρατού Αμύντα, ο Αίμος κερδίζει το στοίχημα και η Ροδόπη θα γίνει ρήγισσα. Όταν όμως αποκαλύπτεται όλη η αλήθεια για τη μοιραία βραδιά ο βασιλιάς καταδικάζει τα δυο αδέλφια να ζήσουν σαν τα *ψηλά βουνά... πετρωμένα απ' το Δία* ενώ η Ροδόπη μένει πλέον μόνη και ανέραστη.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ποριώτης, Ν. *Ροδόπη*. Αθήνα: «Εστία» 1913.
- «*Ροδόπη*», *Η Θυμέλη* 3-4 (1933), σσ. 115-153.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πεφάνης, Γ. «Η δραματοποίηση των παραλογών Β' (Του Μαυριανού και της αδελφής του). Τέσσερις περιπτώσεις: Κ. Γ. Ξένος, Ν. Ποριώτης, Γ. Καζαντζάκη, Γ. Θεοτοκάς», *Πόρφυρας* 88 (1998), σσ. 250-274.
- Πούχγερ, Β. «Η *Ροδόπη* του Νικολάου Ποριώτη». Στον τόμο: *Καταπακτή και υποβολείο. Δέκα Θεατρολογικά Μελετήματα*. Αθήνα: Ergo 2002, σσ. 203-251

Πλάτων Ροδοκανάκης: Ο Άγιος Δημήτριος
Μυστήριον εις πράξεις 3 (1917)

Εποχή ή χρόνος: Δ' αιώνας, αυτοκρατορία του Διοκλητιανού.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Θεσσαλονίκη, Παλάτι του Γαλέριου, Φυλακή, Ύπαιθρος.

Πρόσωπα του έργου: 15 (11Α/4Γ), 4 Θεσσαλονικείς, 2 Διάκοι, 5 Ευνούχοι, 6 Στρατιώτες, 2 Μάνες, 5 γυναίκες.

Κεντρικό θέμα: Οι διωγμοί των Χριστιανών τον 4^ο αιώνα μέσα από την ιστορία του Αγίου Δημητρίου.

Δευτερεύοντα θέματα: Ακλόνητη πίστη των χριστιανών. Έκλυτη ζωή των Ρωμαίων. Διεφθαρμένη διοίκηση, δολοπλοκίες και ανταγωνισμοί στο χώρο των ανακτόρων.

Γλώσσα: Ελεύθερος στίχος που πλησιάζει τη ρυθμική πεζογραφία με ποικίλα σχήματα πλεκτικής και ζευγαρωτής ομοιοκαταληξίας.

Περίληψη πλοκής: Ο Γαλέριος, γυρίζοντας θριαμβευτής από μια εκστρατεία στην Ανατολή, πληροφορείται ότι ο Έπαρχος της Θεσσαλίας Δημήτριος ασπάστηκε τον Χριστιανισμό. Στη συνάντηση των δύο ανδρών, ο Δημήτριος υπεραμύνεται της νέας θρησκείας και επιχειρεί να αποτρέψει τη σφαγή των Χριστιανών. Οι απόψεις αυτές εξοργίζουν τον Γαλέριο, ο οποίος, παρά τις προσπάθειες της ερωμένης του Ευνίκης να του αλλάξει γνώμη, διατάζει τη φυλάκιση του Έπαρχου. Ο Δημήτριος στη φυλακή πείθει τον Άγιο Νέστορα να αγωνισθεί με το μεγαλόσωμο Λυαίο στην αρένα και με τη θέληση του Θεού θα τον νικήσει. Αργότερα εμφανίζεται στο κελλί του η Ευνίκη αλλά δεν υποκύπτει στις ερωτικές προκλήσεις της. Στη διάρκεια της διαπόμπευσής του στους δρόμους της Θεσσαλονίκης, ο Δημήτριος συζητά με το πλήθος ενώ αρνείται ν' ακολουθήσει τη συμβουλή της μητέρας του και ν' απαρηνηθεί την θρησκεία του. Η είδηση ότι ο Άγιος Νέστορας νίκησε θεωρείται θαύμα ενώ την ώρα της εκτέλεσης ο Δημήτριος ξεσπάει στον τελευταίο θρήνο, όχι για το θάνατό του αλλά για την μητέρα του, που δεν μπόρεσε να παρηγορήσει.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Μαρίκας Κοτοπούλη» (24.8.1917).

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Ροδοκανάκης, Πλ. *Ο Άγιος Δημήτριος*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» 1922.

Μελέτες-Άρθρα:

- Άγρας, Γ. «Πλάτων Ροδοκανάκης. Ένας μικρός αποστάτης», *Νέα Εστία* 32 (Χριστούγεννα 1942), σσ. 77-81.

- Πούχνερ, Β. «Αισθητισμός και θρησκευτικότητα στα χρόνια του Εθνικού Διχασμού. Ο Άγιος Δημήτριος του Πλάτωνα Ροδοκανάκη (1917)». Στον τόμο: *Γραφές και Σημειώματα*. Αθήνα: Ergo 2005, σσ. 117-144.

Μ Ε Σ Ο Π Ο Λ Ε Μ Ι Κ Ο Θ Ε Α Τ Ρ Ο

Δ.Π. Ταγκόπουλος: Μυριέλλα

Δράμα με 3 μέρη (1919)

Εποχή ή χρόνος: Αρχές 20^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Σπίτι του Ρύπα. Σπίτι της Μυριέλλας.

Πρόσωπα του έργου: 9 (3Α/6Γ).

Κεντρικό θέμα: Ιδεολογικές συγκρούσεις σύγχρονων και παραδοσιακών αντιλήψεων για το γάμο.

Δευτερεύοντα θέματα: Η γυναικεία τιμή. Ο γάμος ταυτίζεται με σκλαβιά στο αρσενικό.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο Αποστόλης Ρύπας, πατέρας της Μυριέλλας, δικαιολογεί μια δικαστική απόφαση σύμφωνα με την οποία αθωώθηκε σύζυγος, που σκότωσε την γυναίκα του, υπερασπιζόμενος την τιμή του. Ο δικηγόρος Μάρκος Φιλίδης διαφωνεί μαζί του υποστηρίζοντας ότι δεν πρέπει να οδηγούνται στα άκρα οι καταστάσεις εφόσον υπάρχει η δυνατότητα διαζυγίου. Η Μυριέλλα θέλει να πάρει διαζύγιο από τον σύζυγό της επειδή την απατά, και για να τον αναγκάσει να συμφωνήσει, εμφανίζει τον Φιλίδη ως εραστή της. Δύο μήνες αργότερα, συζητώντας με τον Μάρκο, θεωρεί ότι η φίλια είναι το σημαντικότερο αγαθό γιατί ένας άντρας, όταν αποκτά δικαιώματα ως σύζυγος ή εραστής, χάνει τα θετικά χαρακτηριστικά του. Η επίσκεψη του Ρύπα στο σπίτι της κόρης του καταλήγει σε σύγκρουση επειδή η κοπέλα τον κατηγορεί για το θάνατο της μητέρας της. Για να μη χάσει την προίκα της γυναίκας του δεν την άφησε να ακολουθήσει τον άνθρωπο, που αγαπούσε, αποκάλυψε το γεγονός στον πεθερό του και εκείνος την σκότωσε εκτιμώντας τη στάση του γαμπρού του, που του έσωσε την «τιμή». Η Μυριέλλα αρνείται να αποδεχτεί την συμπεριφορά του.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Ταγκόπουλος Δ.Π. *Μυριέλλα*. Αθήνα: Βασιλείου 1919.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γλυτζουρή, Αν. «Ο Δ. Π. Ταγκόπουλος και το πρόβλημα του ρεαλισμού στη νεοελληνική δραματουργία των αρχών του αιώνα», *Τα Ιστορικά* 18 (2001), σσ. 335-370.
- Παπανδρέου, Ν. *Ο Ίψεν στην Ελλάδα. Από την πρώτη γνωριμία στην καθιέρωση, 1890-1910*. Αθήνα: Κέδρος 1983. Ειδικότερα για τον Δ. Ταγκόπουλο σσ. 122-123.
- Ξενοπούλου, Γρ. «Το θέατρο των ιδεών και ο Δ.Π. Ταγκόπουλος». Στον τόμο: Ταγκόπουλος, Δ. *Το καινούριο σπίτι*. Αθήνα: Ελευθερουδάκης 1922, σσ. 9-36.

Γιώργης Θ. Σημηριώτης: Η κόκκινη πρωτομαγιά
 Δράμα εργατικό τρίπρακτο (1921)

Εποχή ή χρόνος: Δεκαετία του '20. Παραμονή πρωτομαγιάς.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Γραφείο εργοστασίου Βαρούχα.

Πρόσωπα του έργου: 14 (11Α/3Γ), Χωροφύλακες, Εργάτες, Υπηρέτης, Γραμματέας ανακριτή.

Κεντρικό θέμα: Ένοπλη εξέγερση για την κατάκτηση της εξουσίας από την εργατική τάξη.

Δευτερεύοντα θέματα: Άθλιες συνθήκες εργασίας και συγκρούσεις εργοδοτών-εργατών. Οι ταξικές διαφορές εμπόδιο στις ερωτικές σχέσεις. Η δικαιοσύνη όργανο της εξουσίας.

Γλώσσα-ύφος: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Στο εργοστάσιο του Βαρούχα οι εργαζόμενοι συζητούν για τις απαράδεκτες συνθήκες δουλειάς καθώς και για την επιχείρηση, που ετοιμάζουν σε βάρος του ιδιοκτήτη. Ιθύνων νους του σχεδίου, σύμφωνα με το οποίο θα βάλουν φωτιά στην αποθήκη των σπέρτων, είναι ο Βάγγελος, μηχανικός και επίτροπος του εργατικού κέντρου. Η Νίκη, η κόρη του εργοστασιάρχη είναι ερωτευμένη μαζί του, παρά τις ταξικές τους διαφορές, και υιοθετεί τις απόψεις του. Του αποκαλύπτει μάλιστα ότι ο αδελφός της Πέτρος έχει σκοπό να βιάσει την δακτυλογράφο Αγλάη. Το κοινό μέτωπο του ζευγαριού αποτρέπει τα χειρότερα, ο Πέτρος όμως συκοφαντεί τους δύο εργαζόμενους για κλοπή και οι χωροφύλακες τους συλλαμβάνουν. Ο Σφυρόπουλος, δικηγόρος και ψευτοφιλεργατικός βουλευτής, παρεμβαίνει στον ανακριτή εξυπηρετώντας τα συμφέροντα του εργοστασιάρχη. Οι εργάτες όμως έχουν ήδη ξεσηκωθεί. Αποπλίζουν τους χωροφύλακες και συλλαμβάνουν τον εργοστασιάρχη, τον γιο του, τον βουλευτή και τον ανακριτή. Στη συνέχεια βάζουν φωτιά στο εργοστάσιο, ελπίζοντας ότι θα φέρουν μια «καινούρια άνοιξη» στον κόσμο, αναχωρούν για την κατάληψη της πόλης τραγουδώντας τη γ' διεθνή.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Έκδοση:**

- Σημηριώτης, Γ. *Η κόκκινη πρωτομαγιά*. Αθήνα 1921.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γραμματάς Θ. «Το κοινωνικό και εργατικό δράμα στο νεοελληνικό θέατρο». Στον τόμο: *Νεοελληνικό Θέατρο. Ιστορία-Δραματολογία*. Αθήνα: Κουλτούρα 1987, σσ. 116-129.
- «Η παρουσία της μαρξιστικής σκέψης στο ελληνικό θέατρο», *ό.π.*, σσ. 130-143.

Παντελής Χορν: Το Φιντανάκι

Αθηναϊκή ηθογραφία εις πράξεις τρεις (1921)

Εποχή ή χρόνος: Μεσοπόλεμος.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Πλακιώτικη αυλή με διάφορα σπίτια.

Πρόσωπα του έργου: 10 (6Α/4Γ), μια γυναίκα, παιδί του κάπελα.

Κεντρικό θέμα: Η οικονομική ανέχεια και οι κοινωνικοί μηχανισμοί συντελούν στην υποταγή των ανθρώπων και την κατάρρευση των ηθικών τους αξιών.

Δευτερεύοντα θέματα: Αλληλεξάρτηση των ανθρώπων σε μιαν αυλή. Ο έρωτας ως εμπορεύσιμο είδος.

Περίληψη πλοκής: Η Τούλα, κόρη του ταχυδρομικού διανομέα Αντώνη και της Φρόσως, ερωτεύεται έναν άνεργο νεαρό, τον Γιάγκο. Η κοπέλα είναι έγκυος, ο σύντροφός της όμως την προδίδει για χάρη της Εύας, «προστατευόμενης» ενός πλούσιου άνδρα, πιστεύοντας ότι οι γνωριμίες της θα του εξασφαλίσουν μια δουλειά και μια άνετη ζωή. Η προαγωγός κυρά Κατίνα πιέζει την Τούλα να ανταποκριθεί στο ερωτικό ενδιαφέρον του ώριμου αλλά πλούσιου Γιαβρούση και να μπορέσει, έτσι, να της επιστρέψει τα χρήματα, που της δάνεισε για την έκτρωση. Όταν ο κυρ Αντώνης πληροφορείται την αλήθεια και διαπιστώνει ότι ο Γιαβρούσης ξεχρέωσε την Κατίνα, καταχράται χρήματα από την υπηρεσία του για να εξοφληθεί το χρέος. Η Τούλα κάτω από τον κίνδυνο να πάει ο πατέρας της φυλακή αποφασίζει να ακολουθήσει τον ηλικιωμένο άντρα ενώ ο πατέρας της αφήνει την τελευταία του πνοή.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Κυβέλης» (17.9.1921). Θίασος Κυβέλης.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Χορν, Π. *Το Φιντανάκι*. Αθήνα: Βασιλείου 1923.
- *Το Φιντανάκι*. Αθήνα: «Ελληνική» (23.10.1932).
- *Το Φιντανάκι*. Εισαγωγή: Έφη Βαφειάδη. Αθήνα: «Δωδώνη» 1992.
- *Τα Θεατρικά (Φιορέλα, Παναγία η Κατηφορίτισσα, Φλόγες, Η κερόνια κούκλα, Πλημμύρα, Το μαύρο καράβι, Η ανατολίτισσα, Το Φιντανάκι)*. Εισαγωγικά σημειώματα-Επιμέλεια: Έφη Βαφειάδη. Τόμος Β'. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν 1996. *Το Φιντανάκι* σσ. 213-312.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πολίτης, Φ. «Το Φιντανάκι» (*Πολιτεία*, 29.9.1921). Στον τόμο: *Επιλογή κριτικών άρθρων, Τα Θεατρικά*, τόμ. Α'. Φιλολογική επιμέλεια: Νίκου Πολίτη. Αθήνα: Ίκαρος 1983, σσ. 110-112.
- Πούγγρε, Β. «Το Φιντανάκι και η κληρονομιά της ηθογραφίας». Στον τόμο: *Ευρωπαϊκή θεατρολογία. Ένδεκα Μελετήματα*. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν 1984, σσ. 317-331.
- Σιδέρης, Γ. «Το θέατρο του Παντελή Χορν», *Νέα Εστία* 70 (1961), σσ. 1343-1357.

Θεόδωρος Ν. Συναδινός: Ο Καραγκιόζης
Σατυρικό δράμα σε τρία μέρη (1924)

Εποχή ή χρόνος: Δεκαετία του '20.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Σπίτι και Γραφείο του Ν. Παγάνη.

Πρόσωπα του έργου: 8 (5Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Κοινωνική ανισότητα και ηθική σήψη της μεσοπολεμικής κοινωνίας.

Δευτερεύοντα θέματα: Υποκριτική συμπεριφορά και οικονομικές ατασθαλίες ευνόπητων πολιτών. Κληρονομικότητα και διαφθορά.

Περίληψη πλοκής: Ο Νίκος και ο Μάρκος Παγάνης είναι αδέρφια. Ο Μάρκος εξαιτίας μιας δυσμορφίας του (είναι καμπούρης, άσχημος και το ένα μάτι του παραμορφωμένο) έχει το προσωνύμιο Καραγκιόζης. Είναι όμως ευφυής και αντιμετωπίζει με πικρόχολο χιούμορ όλες τις καταστάσεις. Θεωρεί ότι είναι νόθο παιδί της μητέρας του Λίτσας από κάποιο παράνομο έρωτα, παρά τις πιέσεις που της ασκεί, ωστόσο, δεν μαθαίνει την αλήθεια. Ο αρραβώνας της ανιψιάς του Σοφίας με το Θάνο, που ζητάει για προίκα όλο το σπίτι, αποτελεί την αφορμή για να εκδηλωθούν τα πραγματικά αισθήματα των μελών της οικογένειας. Ο αδελφός του, επίτροπος στην εκκλησία της ενορίας του, αποκομίζει σημαντικά κέρδη από την πώληση των μετοχών της εκκλησίας. Ο πατέρας Τιμόθεος, ο οποίος έχει εκλεγεί με τη βοήθεια του Νίκου, αντιλαμβάνεται την απάτη και προσπαθεί να αποκαλύψει τον ένοχο. Οι προσπάθειες της Λίτσας να αποσιωπηθεί το συμβάν με την παρέμβαση του Πέτρου Δινέλου, εισαγγελέα εφετών και πατέρα του Μάρκου, δεν ευοδώνονται. Η δυσφημιστική εκστρατεία, όμως, που οργανώνει ο Καραγκιόζης σε βάρος του ιερέα, για να σώσει τον αδελφό του, έχει ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση του από την ενορία και την αποκατάσταση της υπόληψης του καταχραστή. Παρά την επιτυχία του αγώνα του όμως ο Μάρκος αισθάνεται ότι είναι ανεπιθύμητος. Αποσύρεται στο δωμάτιο του και αυτοκτονεί.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Κοτοπούλη» (26.5.1924), Θίασος Μ. Κοτοπούλη.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Συναδινός, Θ. Ν. *Ο Καραγκιόζης*, Αθήναι: Εκδ. Ακροπόλεως 1925.

Μελέτες-Άρθρα

- Λάσκαρης, Ν. «Θεόδωρος Ν. Συναδινός», *Νέα Εστία* 15-16 (1934), σσ. 966-970.
- Λυγίζος, Μ. «Ο Καραγκιόζης». Στον τόμο: *Το Νεοελληνικό πλάι στο Παγκόσμιο Θέατρο*. Τόμος Α', Αθήνα: Δωδώνη 1980, σσ. 151-153.
- Πολίτης, Φ. «Τα θέατρα Ι, Θ. Ν. Συνοδινού, *Ο Καραγκιόζης*, Σατιρικών δράμα». Στον τόμο: *Επιλογή κριτικών άρθρων, Τα Θεατρικά*. Τόμος Α'. Φιλολογική επιμέλεια: Νίκος Πολίτης. Αθήνα: Ίκαρος 1983, σσ. 160-163.

Δημήτρης Μπόργης: Αρραβωνιάσματα

Ηθογραφικό δράμα σε τρεις πράξεις (1924)

«Αβερλώφειον» και «Κοτοπούλειον» Βραβείον

Εποχή ή χρόνος: Δεύτερη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Σαλαμίνα. Αυλή. Σπίτι του Λεμπέση. Ταβέρνα της Τζεβής.

Πρόσωπα του έργου: 16 (12Α/4Γ).

Κεντρικό θέμα: Οι κοινωνικές επιταγές ανατρέπουν τις οικογενειακές ισορροπίες.

Δευτερεύοντα θέματα: Παραδοσιακές αξίες και κοινωνικές συμβάσεις της επαρχιακής κοινωνίας. Η παρορμητική αντίδραση στις επιταγές της μοίρας.

Γλώσσα: Καθομιλουμένη με πολλές νησιώτικες εκφράσεις.

Περίληψη πλοκής: Ο Δημητρός, γιος ενός παλιού ναυτικού, του Λεμπέση, είναι ερωτευμένος με την Τζεβή και αποφασίζει να την παντρευτεί. Η Λεμονιά όμως, η μητέρα του, προσπαθεί να εμποδίσει με κάθε τρόπο το γάμο γιατί η κοπέλα είναι κόρη της. Κάποιος λαθρέμπορος, στο παρελθόν την είχε βιάσει και την άφησε δυο φορές έγκυο. Το πρώτο της παιδί το σκότωσε ο Δημητρός κατά λάθος, όταν ψάρευε χρησιμοποιώντας παράνομα δυναμίτη και τώρα έρχεται αντιμέτωπη για δεύτερη φορά με τη σκληρή πραγματικότητα. Τον βιασμό της Λεμπέσαινας και την ύπαρξη των παιδιών αγνοεί και ο σύζυγός της αλλά, όταν πληροφορείται το γεγονός, της συμπαραστέκεται. Ο Δημητρός όμως, όταν μαθαίνει το ένοχο μυστικό από κουτσομπολιά του χωριού, δεν μπορεί να το αντιμετωπίσει. Έτσι την νύχτα, που είχαν οριστεί οι αρραβώνες του, βάζει δυναμίτη και τινάζεται, με τη βάρκα του, στον αέρα.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Ζαπτείου» (22.7.1925), Θιάσος των «Νέων».

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Μπόργης, Δ. *Αρραβωνιάσματα*. Αθήναι: «Ελλάς» 1928.

- Μπόγρης, Δ. *Αρραβωνιάσματα*. Αθήνα: Εφημ. «Ελληνική» 1932.
- *Αρραβωνιάσματα*. Αθήνα: Σαλίβερος 1936.
- *Θεατρικά Άπαντα*. Αθήνα: Μέλισσα. Τα *Αρραβωνιάσματα* σσ. 431-490.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πετράκου, Κ. *Οι Θεατρικοί διαγωνισμοί (1870-1925)*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 378-380.
- Σιδέρης, Γ. «Δημήτρης Μπόγρης», *Νέα Εστία* 19 (1936), σσ. 560-564.
- «Δημήτρης Μπόγρης (1890-1964)», *Νέα Εστία* 76 (1964), σσ. 1198-1202.

Παντελής Χορν: Σέντζας

Κωμωδία εις τρεις πράξεις (1925)

Εποχή ή χρόνος: Μεσοπόλεμος.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Νησί του Αιγαίου, κοντά στην Πόλη. Δωμάτιο σπιτιού.

Πρόσωπα του έργου: 11 (6Α/5Γ), 3 γυναίκες.

Κεντρικό θέμα: Υποκρισία στις ερωτικές σχέσεις.

Δευτερεύοντα θέματα: Σεξουαλική ανικανότητα. Πολιτική φαυλότητα, κοινωνικός φαρισαϊσμός.

Περίληψη πλοκής: Ο Σέντζας, τραπεζίτης από την Πόλη, έχει εγκατασταθεί σ' ένα νησί του Αιγαίου, μετά το διαζύγιό του. Πολύ σύντομα, το όνομά του ταυτίζεται με το μύθο του ακαταμάχητου εραστή, τον οποίο διεκδικούν όλες οι γυναίκες του νησιού. Μολονότι ο ίδιος υπεκφεύγει και αντιστέκεται στις ποικίλες προκλήσεις, αναλαμβάνει, χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία, την ευθύνη για τις παράνομες εγκυμοσύνες στο νησί, διαθέτοντας μεγάλα χρηματικά ποσά στις μητέρες. Ο πραγματικός υπαίτιος, ένας πλανόδιοςπραματευτής, δηλώνει σεξουαλικά ανεπαρκής και παραμένει στο παρασκήνιο. Ο δάσκαλος του χωριού, προβάλλοντας λόγους ηθικής, στην πραγματικότητα όμως επειδή δεν ανήκει στην επιτροπή διαχείρισης των χρημάτων, που διαθέτει ο Σέντζας για κοινοτικά έργα, ξεσηκώνει όλους τους κατοίκους εναντίον του «διαφθορέα». Ο πρόεδρος της κοινότητας Μαθιός αρνείται να συναινέσει στην απομάκρυνση του Σέντζα από το νησί γιατί κερδίζει πολλά χρήματα από τις χορηγίες του αλλά παράλληλα σκέπτεται να παντρεύει την αδελφή του Μαρίτσα μαζί του. Κάτω από την πίεση ορισμένων γεγονότων, ο Σέντζας δέχεται να παντρευτεί τη Μαρίτσα υπό τον όρο να ζήσουν σαν...αδέλφια. Η εμπειρία του λευκού γάμου δημιουργεί τεράστια προβλήματα στο ζευγάρι, ο Σέντζας απελπισμένος, εγκαταλείπει τη γυναίκα του ενώ αυτή υποψιάζεται το πρόβλημά του.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Κεντρικόν» (22.5.1925), Θίασος Αιμ. Βεάκη-Χρ. Νέζεο.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Έκδοση:**

- Χορν, Π. *Τα Θεατρικά (Η Σταχτομπούτα, Η Νταλιμανοπούλα, Η βασιλοπούλα της Νεαπόλεως, Οι Γειτόνισσες, Ο Σέντζας)*, Εισαγωγικά σημειώματα-Επιμέλεια: Έφη Βαφειάδη. Τόμος Γ'. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χορν 1996. Ο Σέντζας στις σσ. 307-448.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βαφειάδη, Έφ. «Ο Σέντζας του Παντελή Χορν», *Επιστημονική Επετηρίδα Φιλοσοφικής Σχολής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης* 1990, σσ. 57-65.
- Μπλέσιος, Αθ. «Ο Σέντζας του Παντελή Χορν: μια ευρηματική και πρωτοποριακή κωμωδία του 20^{ού} αιώνα», *Παράβασις* 7 (2006), σσ. 103-114.

Βασίλης Ρώτας: *Να ζη το Μεσολόγγι*

(1927)

Εποχή ή χρόνος: 1826, Άνοιξη.**Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι):** Μεσολόγγι. Ένα μεγάλο δωμάτιο.**Πρόσωπα του έργου:** 12 (6Α/6Γ), Παιδιά, Λαβωμένοι.**Κεντρικό θέμα:** Αγώνας ανηλίκων και ενηλίκων για την ελευθερία και τη σωτηρία του Μεσολογγίου.**Δευτερεύοντα θέματα:** Η ζωή δεν αξίζει χωρίς την ελευθερία.**Γλώσσα:** Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ένας τραυματισμένος Παπάς, η κόρη του Φωτεινή, η Γιώργαινα, χήρα μ' ένα μωρό και πολλά σουλιωτόπουλα, αγόρια και κορίτσια ζούν μαζί σ' ένα ισόγειο κάτω από πολύ δύσκολες συνθήκες. Ο Πάνος, ο μεγαλύτερος γιος του παπά, φεύγει για να ενισχύσει τους αγωνιστές στην προσπάθειά τους να λύσουν την πολιορκία. Σε μια έφοδο των Τούρκων ο νεαρός τραυματίζεται θανάσιμα και μεταφέρεται στο δωμάτιο που βρίσκεται ο πατέρας του. Όλοι, όσοι κατοικούν εκεί, ορκίζονται εκδίκηση πάνω στο σώμα του νεκρού.

Πρώτη παράσταση: Εθνικό Θέατρο (5.5.1930), Πανεπιστημιακή Λέσχη & Κεντρική Επιτροπή της Εκατονταετηρίδας, Σκηνοθεσία: Βασίλης Ρώτας.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Ρώτας, Β. *Να ζει το Μεσολόγγι*. Αθήνα: Μουσικά Χρονικά 1929, 1933.
- *Θέατρο για παιδιά*. Αθήνα: Μπούρας. Το *Να ζη το Μεσολόγγι* σσ. 15-62.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πετράκου, Κ. «Τα ιστορικά δράματα του Βασίλη Ρώτα για το Εικοσιένα», *Σύγχρονη Εκπαίδευση* (Σεπτ.-Δεκ. 2002), σσ. 15-19.
- Πούγχερ, Β. «*Να ζη το Μεσολόγγι* του Βασίλη Ρώτα (1928) και ο *Νικήρατος* της Ευανθίας Καϊρη

- (1826). Περιστασιακά σημειώματα μιας διαχρονικής ανάγνωσης». Στον τόμο: *Ο μίτος της Αριάδνης, Δέκα Θεατρολογικά μελετήματα*, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» 2001, σσ. 358-364.
- Σπάθης, Δ. «Η γέννηση του δημοκρατικού θεάτρου στη σύγχρονη Ελλάδα: το έργο του Βασίλη Ρώτα», *Αιολικά Γράμματα* 8 (1978), σσ. 202-209.

Άγγελος Θ. Σημηριώτης: *Αστραία*

Δράμα σε πράξεις τρεις και εικόνες πέντε (1929)

«Λαμπύκειον Βραβείον» της Ακαδημίας Αθηνών

Εποχή ή χρόνος: Απροσδιόριστη.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Νησί του Αιγαίου. Σάλα σ' ένα βενετσιάνικο παλιό πύργο.

Πρόσωπα του έργου: 10 (5Α/5Γ), 3 Υπηρέτες.

Κεντρικό θέμα: Η σύγχυση φαντασίας και πραγματικότητας στο ανθρώπινο υποσυνείδητο.

Δευτερεύοντα θέματα: Ο ρόλος της μοίρας και του αγνώστου στη ζωή του ανθρώπου. Μεταφυσικές αναζητήσεις.

Περίληψη πλοκής: Η Βάγγω, μια νεαρή γυναίκα ζει με τον άντρα της, τον Αντρέα και το παιδί τους σ' έναν βενετσιάνικο πύργο. Μια νύχτα εμφανίζεται στη Βάγγω η Μοίρα, η οποία της αποκαλύπτει ότι είχε ζήσει σ' αυτόν τον πύργο πριν εκατοντάδες χρόνια και το πραγματικό όνομά της είναι Αστραία. Στο παρελθόν ήταν παντρεμένη μ' έναν δούκα αλλά ερωτεύτηκε τον νεαρό ζωγράφο Πάλμα, που είχε καλέσει ο σύζυγός της για να ζωγραφίσει το παρεκκλησί του πύργου. Η παρουσία ενός παράξενου ναυαγού, τον οποίο σώζει ο Αντρέας, ανακαλεί στη μνήμη της Βάγγως τα γεγονότα του παρελθόντος. Μολονότι ο ναυτικός την προτρέπει να εγκαταλείψει τους δικούς της ανθρώπους και να φύγουν μαζί, η Βάγγω προτιμά την ασφάλεια της οικογενειακής εστίας. Ενώ όμως ο ναυαγός απομακρύνεται βιαστικά, η απελπισμένη γυναίκα του φωνάζει να δραπετεύσουν μαζί. Στην προσπάθειά της ν' απαλλαγεί από το όνειρο, πέφτει νεκρή.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Παγκρατίου (11.8.1930), «Λαϊκό Θέατρο» Βασίλη Ρώτα.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Σημηριώτης, Άγγ. *Αστραία*. Αθήνα: Ι.Λ. Αλευρόπουλος 1929.

Μελέτες-Άρθρα:

- Αγρας, Τ. «Άγγελος Σημηριώτης», *Νέα Εστία* 18 (1935), σσ. 894-901.
- Βάλας, Μ. «Άγγελου Σημηριώτη, *Αστραία*», *Ιόνιος Ανθολογία* 34-35 (1930), σσ. 104-105.
- Βασιλείου, Αρ. *Εκσυγχρονισμός ή παράδοση; Το θέατρο πρόζας στην Αθήνα του Μεσοπολέμου*. Αθήνα: Μεταίχμιο 2004, σσ. 190-193.
- Πολίτης, Φ. «*Αστραία* (Ένα φανταστικό δράμα)», *Η Πρωΐα*, 5.10.1929.

Γαλάτεια Καζαντζάκη: *Ενώ το πλοίο ταξιδεύει*
(1932)

Εποχή ή χρόνος: Απροσδιόριστη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Λιμάνι. Κατάστρωμα πλοίου. Σαλόνι Α' και Β' θέσης. Κατάστρωμα. Καμπίνα. Καζάνια.

Πρόσωπα του έργου: 41 (25 Α/16 Γ).

Κεντρικό θέμα: Ολοκληρωτική καταστροφή της κοινωνίας της παρακμής.

Δευτερεύοντα θέματα: Κοινωνικές ανισότητες της καπιταλιστικής κοινωνίας. Ατομικός αγώνας για τη χαρά της ζωής πέρα από τις συμβάσεις της καθημερινότητας.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ένα ετερόκλητο πλήθος ταξιδεύει με άγνωστο προορισμό. Στο κατάστρωμα διάφοροι απόκληροι της κοινωνίας – λεπροί, φθισικοί, παράλυτοι, τυφλοί- δημιουργούν μια εφιαλτική ατμόσφαιρα ενώ, στα σαλόνια του πλοίου, συνεχίζονται οι ατέρμονες συζητήσεις των πλουσιότερων επιβατών. Η κόρη του καπετάνιου, μια νεαρή κοπέλα με έντονη την αίσθηση της ατομικής ελευθερίας προσπαθεί να μεταφέρει έναν αέρα ανεμελιάς και αισιοδοξίας, η συμπεριφορά της όμως ενοχλεί τον Ηρακλή, τον θερμαστή. Η απόρριψη των ερωτικών του προτάσεων τον πληγώνει, παραφρονεί, τη βιάζει και στη συνέχεια ρίχνει το πλοίο σε μια ξέρα. Μέσα σε μια γενική αναστάτωση, το πλοίο τσακίζεται στα βράχια και χάνεται αΐτανδρο.

Πρώτη παράσταση: Εθνικό Θέατρο-Κεντρική Σκηνή (1.11.1932). Σκηνοθεσία: Φώτος Πολίτης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Καζαντζάκη, Γ. *Αυλαία. Θεατρικά έργα*. Αθήνα: Δίφρος 1958. Το *Ενώ το πλοίο ταξιδεύει* σσ. 7-59.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βασιλείου, Αρ. *Εκσυγχρονισμός ή παράδοση; Το θέατρο πρόζας στην Αθήνα του Μεσοπολέμου*. Αθήνα: Μεταίχμιο 2004, σσ. 422-425.
- Δικταίος, Άρ. «Γαλάτεια Καζαντζάκη». Στον τόμο: *Ανοιχτοί λογαριασμοί με το χρόνο*. Αθήνα: Φέξης 1963, σσ. 148-166.
- Μαυροειδή-Παπαδάκη, Σ. «Μια αξιολογή προσφορά στο Διόνυσο». Στον τόμο: *Γαλάτεια Καζαντζάκη (1881-1962). Εις μνήμην*. Αθήνα 1964, σσ. 113-126.
- Σαχίνης, Απ. «Γαλάτεια Καζαντζάκη. Κρίσιμες στιγμές. Άνθρωποι και Υπεράνθρωποι». Στον τόμο: *Πεζογράφοι του καιρού μας*. Αθήνα: Εκδ. Καρδαμίτσα 1989, σσ. 169-174.

Αλέκος Μ. Λιδωρίκης: *Η μεγάλη στιγμή*
Θεατρικό έργο σε πρόλογο και τρεις πράξεις (1933)

Εποχή ή χρόνος: Μεσοπόλεμος.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα: Σπίτι των γονιών του Δημήτρη. Βόλος: Φτωχικό δωμάτιο του Δημήτρη και της Λολός. Παρίσι: Γραφείο και σπίτι του Δημήτρη. Βεράντα ξενοχικού ξενοδοχείου.

Πρόσωπα του έργου: 15 (10Α/5Γ), Λόγος του Συγγραφέως.

Κεντρικό θέμα: Ψυχολογικές διεργασίες και ανεκπλήρωτες επιθυμίες των ανθρώπων για τις επιλογές ζωής.

Δευτερεύοντα θέματα: Η αλλοτρίωση του ανθρώπου από τις εξωτερικές συνθήκες. Παρεμβάσεις των γονέων στην αισθηματική και επαγγελματική ζωή των παιδιών.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Η οικογένεια Λαμπρίδη ανησυχεί για την ερωτική σχέση του γιου τους Δημήτρη με την Λολό, μια τραγουδίστρια του καφέ σαντάν. Του προτείνουν είτε να πάει να εργασθεί στη Γαλλία, στο θείο του, είτε να παντρευτεί μια αδιάφορη κοπέλα. Ο Δημήτρης αναζητώντας την καλύτερη λύση, σκέπτεται τη ζωή του με βάση τις τρεις προτάσεις. Η ζωή με τη Λολό θα τον οδηγήσει στον ηθικό ξεπεσμό, οι επαγγελματικές προτάσεις του θείου θα του προσφέρουν υλικά αγαθά αλλά θα λείπει το συναίσθημα ενώ ο γάμος με την κοπέλα, που προτείνουν οι γονείς του, θα τον οδηγήσει στην ανία. Και στις τρεις περιπτώσεις, ο Δημήτρης αναρωτιέται πώς θα διαμορφωνόταν η καθημερινότητά του, αν ακολουθούσε τις άλλες δύο.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Αλίκης» (22.8.1933) με τον Κώστα Μουσουρή στο ρόλο του Δημήτρη Λαμπρίδη.

Επιλογή βιβλιογραφίας:

Εκδόσεις:

- Λιδωρίκης, Αλ. *Η μεγάλη στιγμή*. Αθήνα: Τυπ. Α. Διαλησμά 1938.
- *Η μεγάλη στιγμή και οι Ξεριζωμένοι*. Αθήνα: Φέξης 1963. *Η μεγάλη στιγμή* σσ. 13-96.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γεωργουσόπουλος, Κ.: «Το θεατρικό έργο του Αλέκου Λιδωρίκη», *Νέα Εστία* 132 (1992), σσ. 1348-1352.
- Σπηλιωτόπουλος, Στ.: «Η μεγάλη του στιγμή», *Νέα Εστία* 132 (1992), σσ. 1367-1369.
- Φραγκόπουλος, Θ.Δ.: «Γύρω από το θέατρο του Αλέκου Λιδωρίκη», *Νέα Εστία* 132 (1992), σσ. 1356-1361.

Σπύρος Μελάς: Ιούδας

Δράμα σε τέσσερα μέρη (1934)

Εποχή ή χρόνος: Αρχές του 1^{ου} αιώνα μ. Χ.**Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι):** Ιερουσαλήμ. Σπίτι του Γιούδα. Πλατεία. Δάσος και Λίμνη στη Γαλιλαία. Σπίτι της Ζελφά. Εξωτερικό και Εσωτερικό ναού της Ιερουσαλήμ. Σπίτι του Σίμωνα Κυρηναίου.**Πρόσωπα του έργου:** 67 (55Α/12Γ), Άνεργοι, Αλήτες, Ζητιάνοι και Προσκυνητές, Ρωμαίοι στρατιώτες.**Κεντρικό θέμα:** Η προδοσία και η αυτοκτονία του Ιούδα.**Δευτερεύοντα θέματα:** Πατριωτισμός και εθνικιστικές αντιλήψεις. Οργάνωση επανάστασης σε βάρος των κατακτητών.**Γλώσσα:** Δημοτική.**Περίληψη πλοκής:** Η Μαγδαληνή, ερωμένη του Γιούδα, ενός πλούσιου άρχοντα από την Ιερουσαλήμ, γοητευμένη από το κήρυγμα του Ιησού, αποφασίζει να τον ακολουθήσει εγκαταλείποντας τον εραστή της ενώ μια άλλη ερωμένη του, η Ζελφά, καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια για να τον ξανακερδίσει. Ο Ιούδας ακούγοντας ένα κήρυγμα του Χριστού γοητεύεται και πιστεύει ότι ο Χριστός ετοιμάζει επανάσταση εναντίον των Ρωμαίων. Μόλις, όμως, συνειδητοποιεί ότι δεν θα οδηγήσει το έθνος του Ισραήλ στην κατάκτηση των γειτονικών χωρών και τη δημιουργία ενός μεγάλου κράτους, τον προδίδει στους αρχιερείς. Οι τύψεις του, ωστόσο, δεν του επιτρέπουν να ασχοληθεί με τη στρατολόγηση νέων επαναστατών. Όταν η Μαγδαληνή με τον Πέτρο του αποκαλύπτουν την Ανάσταση του Χριστού και τον πληροφορούν ότι έχει συγχωρεθεί η προδοσία του, ο Ιούδας βγαίνει στον κήπο και απαγχονίζεται.**Πρώτη παράσταση:** Εθνικό Θέατρο (4.10.1934), Σκηνοθεσία: Φώτος Πολίτης-Δημήτρης Ροντήρης.**Επιλογή βιβλιογραφίας****Εκδόσεις:**

- Μελάς, Σπ. *Ιούδας*. Αθήνα: Μ. Σαλίβερος 1934.
- *Ιούδας*. Αθήνα: Βιβλιοθήκη Ελληνικής Δημιουργίας 1952.

Μελέτες-Άρθρα:

- Θεοτοκάς, Γ. «Σπύρος Μελάς», *Νέα Εστία* 16 (1934), σσ. 918-921.
- Θρύλος, Άλκ. «Ο θεατρικός Σπύρος Μελάς», *Νέα Εστία* 80 (1966), σσ. 54-62.
- Ξενοπούλου, Γρ. «Η κριτική για τον Ιούδα. Θουμασμός», *Νέα Εστία* 16 (1934), σσ. 995-998.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 430-431.

Μ Ε Τ Α Π Ο Λ Ε Μ Ι Κ Ο Θ Ε Α Τ Ρ Ο

Διονύσιος Ρώμας: *Ο Καζανόβας στην Κέρκυρα* Κωμωδία (1940)

Εποχή ή χρόνος: Περίοδος του Rococo. Βενετοκρατία.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Κέρκυρα. Boudoir της Κοντέσσας. Λαζαρέτο (λοιμοκαθατήριο). Χώλ της κατοικίας του Καζανόβα. Γωνιά του θεάτρου Σαν Τζιάκομο. Νησάκι της Κασσιώπης.

Πρόσωπα του έργου: 22 (13Α/9Γ) Υπηρέτες, Χωρικοί, Στρατιώτες.

Κεντρικό θέμα: Τα ερωτικά ήθη και τα τεχνάσματα του έρωτα.

Δευτερεύοντα Θέματα: Επιστροφή στη φύση για τη θεραπεία από τις τρέλες της ζωής. Ουτοπία.

Γλώσσα: Επτανησιακό ιδίωμα.

Περίληψη πλοκής: Η άφιξη του Καζανόβα μαζί με ένα θιάσο κωμωδών στην Κέρκυρα δημιουργεί αίσθηση. Ο υπηρέτης του Πιτόλιος προσπαθεί να τον συνεντίσει, χωρίς αποτέλεσμα, υπενθυμίζοντας του τις οικονομικές υποχρεώσεις. Η παρουσία πολλών γυναικών, για ερωτικούς λόγους, στο σπίτι του αλλά και μελών του θιάσου με τον καστράτο τραγουδιστή Μπελίνο, για οικονομικές διαφορές δημιουργεί σύγχυση και ο Καζανόβας τους κλειδώνει σε διαφορετικά δωμάτια. Για ν' αποφύγει τις καταγγελίες του Πρεβεδούρου για την παράνομη σχέση του με την Κοντέσσα, τού αποκαλύπτει την παρουσία όλων των προσώπων ενώ παράλληλα μιλάει για μια παράσταση, που ετοιμάζουν. Η Κοντέσσα αναζητεί τρόπους εκδίκησης και σκαρώνει μια φάρσα ενώ και ο καρδιοκατακτητής καταστρώνει ένα σχέδιο για να στρέψει τη φάρσα εναντίον της. Στο θέατρο, όπου έχουν συγκεντρωθεί για την παράσταση, μια παρεξήγηση μεταξύ Δούκα και Καζανόβα οδηγεί σε εντάσεις. Τελικά ο Μπελίνος αποκαλύπτει στον Καζανόβα ότι είναι γυναίκα και φεύγουν μαζί για το νησί των Κυθήρων.

Πρώτη παράσταση: Εθνικό Θέατρο-Κεντρική Σκηνή (6.1.1978), Σκηνοθεσία: Ντίνος Δημόπουλος.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις**

- Ρώμας, Δ. Α. *Ο Καζανόβας στην Κέρκυρα*, «Κερκυραϊκά Χρονικά», Κέρκυρα 1958.
- *Θέατρο (Ζακυνθινή Σερενάτα. Τρεις κόσμοι. Ο Καζανόβας στην Κέρκυρα*. Επιμέλεια: Φ. Κ. Μπουμπουλίδου. Αθήναι 1987. *Ο Καζανόβας στην Κέρκυρα* σσ. 277-369.

Μελέτες-Άρθρα:

- Μουσιμούτης, Δ. *Ο Ρώμας και το θέατρο*. Αθήνα: Πλατύφορος, Εταιρεία Μελέτης Έρευνας Προαγωγής Πολιτισμού, 2002. Για τον *Καζανόβα στην Κέρκυρα* σσ. [311]-357.
- Στιβανάκη, Ε. «Η Κέρκυρα του Διον. Ρώμα. *Ο Καζανόβας στην Κέρκυρα*», *Πόρφυρας* 114 (2005), σσ. 761-764.

Άγγελος Σικελιανός: Σίβυλλα

Τραγωδία (1940)

Εποχή ή χρόνος: 1^{ος} αιώνας μ.Χ., Πρωτοχαράματα.**Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι):** Δελφικό ιερό, βίγλα του ιερού του Απόλλωνα.**Πρόσωπα του έργου:** 14 (13Α/1Γ), Φορμιγκτές του Απόλλωνα, Αυλητές του Διονύσου, Θυιάδες,, Αυγουσταίοι, Αυλικοί, Χορός γερόντων, Χορός νεωτέρων.**Κεντρικό θέμα:** Ελευθερία της ψυχής με τον θάνατο, μετά τον χωρισμό της από τη σάρκα.**Δευτερεύοντα θέματα:** Άρνηση υποταγής σε κάθε λογής εξουσία.**Γλώσσα-ύφος:** Δημοτική γλώσσα, γλωσσοπλαστικές τάσεις. Ιαμβικός ενδεκασύλλαβος στίχος.**Περίληψη πλοκής:** Ο Νέρωνας φθάνει στους Δελφούς με στόχο να σταματήσει την πολύχρονη σιωπή του μαντείου. Η Σίβυλλα αρνείται την προμαντεία ενώ δεν διστάζει να μιλήσει και στον ίδιο τον Νέρωνα, σε κατάσταση έκστασης, για τα προηγούμενα εγκλήματά του και να προβλέψει το θάνατό του. Οργισμένος ο ρωμαίος αυτοκράτορας από τα λόγια αυτά, δίνει εντολή να καταστραφεί το μαντείο και να θανατωθεί ο λαός των Δελφών. Η Σίβυλλα εμπνυχώνει τον λαό και τους μιλάει για το όραμα της απόλυτης ελευθερίας και το όραμα του Φωτός. Ενώ η μάντισσα ξεψυχάει, οι ιερείς και ο λαός ψέλνουν τον ιερό παιάνα.**Πρώτη παράσταση:** Κ.Θ.Β.Ε., Θέατρο Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών (26.10.1962), Σκηνοθεσία: Σωκράτης Καραντινός.**Επιλογή βιβλιογραφίας****Εκδόσεις:**

- Σικελιανός, Άγγ. *Σίβυλλα*, *Νέα Εστία* 18 (1944), σσ. 6-148.
- *Σίβυλλα*, *Θέατρο* 63, σσ. 235-258.
- *Θυμέλη Α'* (Πρόλογος, *Ο Διθύραμβος του ρόδου*, *Σίβυλλα*). Φιλολογική Επιμέλεια: Γ. Π.

Σαββίδης. Αθήνα: Ίκαρος 1971. *Η Σίβυλλα* σσ. 59-145.

Μελέτες-Άρθρα:

- Ξύδης, Θ. «*Η Σίβυλλα και οι άλλες τραγωδίες του Σικελιανού*», *Νέα Εστία* 78 (1965), σσ. 1244-1246.
- Πλάκας, Δημ. «*Η Σίβυλλα του Σικελιανού*», *Κότινος στον Άγγελο Σικελιανό, Τετράδια Ευθύνης* 11 (1980), σσ. 141-146.
- Χάρης, Π.: «*Οι τραγωδίες του Άγγελου Σικελιανού*», *Νέα Εστία* 127 (1990), σσ. 234-239.
- Χατζηπανταζής, Θ.: «*Ποιητής και ιστορία: Η περίπτωση της Σίβυλλας του Άγγελου Σικελιανού*». Στον τόμο: *Η Ελλάδα του '40. Επιστημονικό Συμπόσιο*. Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Σχολής Μωραΐτη 1993, σσ. 111-123.

Κωστής Μπαστιάς: *Ο Αριστοφάνης*

Κωμωδία σε δύο ημέρες (1943)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.

Τόπος(ι)-ΣκηNIKός(ί) χώρος(ι): Δωμάτιο. Αίθουσα Δραματικής Σχολής.

Πρόσωπα του έργου: 13 (10Α/3Γ), Έξι μαθητές και μαθήτριες.

Κεντρικό θέμα: Προβλήματα των τελειοφοίτων μιας δραματικής σχολής.

Δευτερεύοντα θέματα: Ακαταλληλότητα των διδασκόντων σε δραματικές σχολές. Μαιταιοδοξία των νεαρών ηθοποιών. Προλήψεις.

Περίληψη πλοκής: Μια παρέα σπουδαστών Δραματικής Σχολής ανταλλάσσουν απόψεις για την ερμηνεία των ρόλων και το μέλλον τους ενώ ετοιμάζονται για τις τελικές εξετάσεις. Το πνεύμα του Αριστοφάνη εμφανίζεται με στόχο να τους βοηθήσει στα θέματα, που έχουν σχέση με το άτομό του. Στη διάρκεια των εξετάσεων, το πνεύμα του ποιητή απαντά, αντί του Εραστή, στις ερωτήσεις του Προέδρου της Επιτροπής. Οι απαντήσεις ωστόσο δεν είναι αναμενόμενες και η Επιτροπή αποφασίζει να εξετασθεί ο σπουδαστής από γιατρό. Μολονότι ο γιατρός αμφισβητεί την ψυχική ισορροπία του, η ερμηνεία του νεαρού στο ρόλο του Άμλετ πείθει τα μέλη της Επιτροπής να του επιτρέψουν να συνεχίσει. Το πνεύμα του ποιητή αμφισβητεί την ικανότητα ορισμένων ανθρώπων, που υπηρετούν το θέατρο χωρίς να διαθέτουν τα απαραίτητα εφόδια ενώ οι νεαροί τον διώχνουν γιατί δεν ήταν ικανοποιητική η βοήθεια του στις εξετάσεις.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Μπαστιάς, Κ. *Ο Αριστοφάνης*. Αθήνα: Εκδοτική 1970.

Μελέτη:

- Μπαστιάς, Γ.Κ. *Κωστής Μπαστιάς: Δημοσιογραφία-Θέατρο-Λογοτεχνία*. Αθήνα: Καστανιώτης 2005, σσ. 524-526.

Νίκος Τσιφόρος: *Η πινακοθήκη των ηλιθίων*

Κωμωδία σε τρεις πράξεις και τέσσερις εικόνες (1944)

Εποχή ή χρόνος: Απροσδιόριστη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Μακρόστενο δωμάτιο. Σεβίλλη: Δωμάτιο της Αλίνας. Παρίσι: Δωμάτιο του Αντρέα. Ντεκ Β' Θέσης στο πλοίο «Ο τροφοδότης των βυθών». Σπίτι των δυο νέων.

Πρόσωπα του έργου: (10Α/6Γ).

Κεντρικό θέμα: Τα συναισθήματα των ανθρώπων δεν εξαγοράζονται.

Δευτερεύοντα θέματα: Το χρήμα δεν αποτελεί τον μοναδικό παράγοντα ευτυχίας. Η οικονομική άνεση οδηγεί σε εσφαλμένες εκτιμήσεις της συμπεριφοράς των ασθενέστερων οικονομικά ομάδων.

Περίληψη πλοκής: Ο Ιωσίας Τέριγκτων, ένας παράξενος τζέντλεμαν από το Μίτσιγκαν, διαλέγει από τον τηλεφωνικό κατάλογο δύο νέους, την Αλίνα Πασκουάλε από την Σεβίλλη και τον Αντρέα Ντενιέ από το Παρίσι και τους κληροδοτεί, με τον δήθεν θάνατό του, δύο εκατομμύρια λίρες. Σύμφωνα με τους όρους της διαθήκης οι δύο νέοι πρέπει να πάνε οι ίδιοι στο Μίτσιγκαν για να πάρουν την κληρονομιά. Στο πλοίο, με το οποίο ταξιδεύουν, γνωρίζονται και ερωτεύονται χωρίς να γνωρίζουν την ιδιότητα ο ένας του άλλου. Όταν ανακαλύπτουν πως είναι υποψήφιοι κληρονόμοι με τα ίδια ακριβώς δικαιώματα, αποφασίζουν, αντί να αναλωθούν σε δικαστικούς αγώνες, να παντρευτούν και να μοιραστούν την κληρονομιά. Μετά τον γάμο δανειζονται χρήματα για να στήσουν το σπίτι τους και σ' αυτό το καινούργιο σπίτι τους επισκέπτεται ο Λεξ, υπάλληλος του Πρωτοδικείου για να τους διαβάσει την διαθήκη του Τέριγκτων. Εκεί ανακαλύπτουν και οι δύο ότι πρόκειται για μια κακόγουστη φάρσα, τα χρήματα δεν υπάρχουν. Η επόμενη επίσκεψή τους είναι ο ίδιος ο Ιωσίας Τέριγκτων ο οποίος, αφού τους εξηγήσει ότι έκανε όλο αυτό το πείραμα για να αποδείξει ότι οι ανθρώπινες πράξεις βασίζονται αποκλειστικά στο συμφέρον, επιχειρεί να τους δελεάσει με χρήματα εάν χωρίσουν και μείνουν για πάντα χωριστά. Η Αλίνα είναι ανένδοτη, ο Αντρέας μοιάζει να το σκέφτεται, όμως αρνείται και αυτός τα χρήματα αποδεικνύοντας έτσι λανθασμένη την θεωρία του Τέριγκτων.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Ακροπόλ» (8.9.1944), Θίασος Μαίρης Αρώνη-Δημήτρη Χορν, Σκηνοθεσία: Γιαννούλης Σαραντίδης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Τσιφόρος, Ν. *Η πινακοθήκη των ηλιθίων*. Αθήνα: Ερμής 1973.

Μελέτες-Άρθρα:

- Παπασπύρου-Καραδημητρίου, Ευθ. *Νίκος Τσιφόρος. Ο Όμηρος του υποκόσμου*. Αθήνα-Γιάννινα: «Δωδώνη» 1982.

Ηλίας Βενέζης: Μπλοκ C

Δράμα σε τρεις πράξεις και τέσσερις εικόνες (1945)

Εποχή ή χρόνος: Καλοκαίρι 1944.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Αθήνα. Φυλακές Αβέρωφ, κελί. Εσωτερική αυλή της φυλακής.

Πρόσωπα του έργου: 12 (11Α/1Γ), Κατάδικοι, Γερμανοί Στρατιώτες, Νοσοκόμοι.

Κεντρικό θέμα: Οι αντιδράσεις των κρατουμένων, που βρίσκονται αντιμέτωποι με το εκτελεστικό απόσπασμα, στα χρόνια της γερμανικής Κατοχής.

Δευτερεύοντα θέματα: Η προδοσία με προσωπικά ανταλλάγματα. Η ατομική σωτηρία πάνω από το κοινό συμφέρον.

Περίληψη πλοκής: Σ' ένα κελί συνυπάρχουν άτομα από διαφορετικούς κοινωνικούς χώρους: ένας φοιτητής και ένας αντάρτης, που συμμετείχαν μαζί σε αντιστασιακές οργανώσεις, ένας σαλταδόρος, ένας διπλωμάτης και ο θαλαμάρχης, τον οποίο θεωρούν «καρφί» των αρχών. Δίπλα τους, στο μπλοκ C, στο κελί 71, ακούγονται χτυπήματα από ανθρώπους, που θα εκτελεστούν την επόμενη μέρα. Στην ομάδα των κρατουμένων προστίθεται ο κύριος Φαίδων, ένας δειλός τύπος που προσπαθεί να προσαρμοσθεί στις συνθήκες της φυλακής. Η απειλή των βασανιστηρίων και του θανάτου επανέρχεται διαρκώς στις συζητήσεις τους. Η παρουσία του Αντισμήναρχου Δεσύλλα, στον οποίο αναφερόταν συχνά ο σαλταδόρος, τους ενθαρρύνει. Σε ένα παραλήρημα του, όμως, είχε αποκαλύψει λεπτομέρειες για ένα σαμποτάζ καθώς και τα ονόματα των συντρόφων του. Ο θαλαμάρχης προδίδει τις πληροφορίες στους γερμανούς. Η συμπεριφορά του αυτή πάντως δεν του χαρίζει την ελευθερία. Ο σαλταδόρος μένει μόνος.

Πρώτη παράσταση: Κεντρική Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου (5.12.1945), Σκηνοθεσία: Πέλος Κατσέλης.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Βενέζης, Ηλ. *Μπλοκ C*. Αθήνα: Οι φίλοι του βιβλίου 1946.
- *Μπλοκ C*. Εστία 1963, 8^η έκδοση 1994.

Μελέτη:

- Πούχνης, Β. «Το Μπλοκ C του Ηλία Βενέζη και ο *Κρυφός Ήλιος* του Ιάκωβου Καμπανέλλη. Οδηγητές παραλληλίες στην ελληνική μεταπολεμική δραματουργία», *Θέματα Λογοτεχνίας* 30 (2005), Αθήνα: Γκοβόστης, σσ. 28-57.

Παναγιώτης Καγιάς: *Ο Τοπικός Παράγων*
Κωμωδία Τέσσερες πράξεις (1945)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη (Μεταπολεμική).

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Σαλόνι επαρχιακού σπιτιού. Επαρχιακό καφενείο.

Πρόσωπα του έργου: 19 (13Α/6Γ).

Κεντρικό θέμα: Η συμβολή των κομματαρχών στη διαφθορά του πολιτικού βίου.

Δευτερεύοντα θέματα: Χρήση θεμιτών κι αθέμιτων μέσων για την ψηφοθηρία.

Περίληψη πλοκής: Ο Σπύρος Δαλέγκος, τοπικός παράγων μιας επαρχιακής πόλης, αποφασίζει να προξενέψει την κόρη του Αννίτσα με το Ντίνο Δεντράκη, ένα νεαρό πολιτευτή, προσφέροντάς του τις ψήφους της επιρροής του. Ο νέος, μολονότι συνδέεται ερωτικά με την κοπέλλα, απορρίπτει την πρόταση επειδή θεωρεί ότι προσβάλλεται ως άτομο και ως πολιτικός. Ο Δαλέγκος, εκνευρισμένος από την συμπεριφορά του, υποστηρίζει άλλον υποψήφιο και χρησιμοποιεί άπειρα μικροκομματικά τετρίπια για να πετύχει την εκλογή του. Η Αννίτσα ωστόσο, με τη βοήθεια της ψυχομάννας της Αγγελικής, βάζει στόχο να χαλάσει τα σχέδια του πατέρα της. Χρησιμοποιώντας μεθόδους ανάλογες με του πατέρα της κατορθώνει να δώσει τη νίκη στον αγαπημένο της, ο οποίος αγνοεί τους πραγματικούς λόγους της επιτυχίας. Μετά την εκλογή του, ο Ντίνος κάνει πρόταση γάμου στην Αννίτσα ενώ ο Σπύρος τάσσεται με την πλευρά του μέλλοντα γαμπρού του.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Κοτοπούλη-«Ρεξ» (18.8.1945), με τον Βασίλη Λογοθετίδη.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Καγιάς, Π.Γ. *Θέατρον (Ο Τοπικός Παράγων. Ο ρομαντισμός εκδικείται)*, τόμος Α', Αθήνα: Γυπ. Νικολόπουλου και Παπακυριαζόπουλου 1958. *Ο Τοπικός Παράγων* σσ. 5-71.

Άρθρο:

- Σηλιωτόπουλος, Στ. «Παναγιώτης Καγιάς», *Νέα Εστία* 123 (1988), σ. 54.

Αλέξης Δαμιανός: *Το καλοκαίρι θα θερίσουμε*
(1946)

Εποχή ή χρόνος: Μεταπολεμική Ελλάδα. Καλοκαίρι, Φθινόπωρο, Χειμώνας.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Κάμπος, Αυλή και Σπίτι του Λάλιου, Σπίτι του Κάβουρα.

Πρόσωπα του έργου: 10 (7Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Ο αγώνας των κατοίκων της ελληνικής επαρχίας για βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και κοινωνική αναδημιουργία μετά τον εμφύλιο.

Δευτερεύοντα θέματα: Ο χωρισμός των κατοίκων σε αντίπαλα ιδεολογικά στρατόπε-

δα. Η προσπάθεια προσεταιρισμού και εκμετάλλευσης των οικονομικά ασθενέστερων από τους μεγαλοκτηματίες και τους φορείς της εξουσίας. Δικαίωση των αγωνιστών της αντίστασης.

Γλώσσα: Δημοτική με ιδιοματισμούς.

Περίληψη πλοκής: Ένα ποτάμι, που πλημμυρίζει και μετατρέπει σε βάλτο τον κάμπο, κάνει ανυπόφορη τη ζωή των κατοίκων του χωριού. Ο Ζάρος σκέπτεται να αποξηράνει το βάλτο για να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσης των συγχωριανών του. Η ανακάλυψη του πτώματος της Μαρίας, αδελφής του Ζάρου, που είχαν αρπάξει οι Γερμανοί φεύγοντας, δεν θα αλλάξει τα σχέδια του. Από την άλλη πλευρά του ποταμού ο Μπαντούνας, που έχει τα εύφορα χωράφια, γίνεται νομάρχης μετά την απελευθέρωση και προσπαθεί να εμποδίσει το Ζάρο να πραγματοποιήσει το χτίσιμο του φράχτη δίνοντας χρήματα στους κατοίκους για να δουλέψουν στα δικά του χωράφια. Η προσπάθεια δωροδοκίας των ανθρώπων και οι συκοφαντίες από το Χρίστο, θετό αδελφό του Ζάρου σε βάρος του δεν πετυχαίνουν το στόχο τους. Το πρόχειρο φράγμα ενισχύεται και παρά την καταγίδα το ποτάμι δεν ξεχειλίζει. Δύο χρόνια αργότερα, ο βαλτότοπος έχει μετατραπεί σε κάμπο, ο Ζάρος ο οποίος είχε φυλακιστεί για διαπάραξη κοινής ησυχίας, αποφυλακίζεται και κάνει σχέδια για τη δημιουργία υδροηλεκτρικού σταθμού, όπως είχε μάθει από έναν συγκρατούμενο του μηχανικό.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Παπαϊωάννου (26.11.1945), Λαϊκό Θέατρο, Σκηνοθεσία: Γ. Σεβαστίκογλου.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Δαμιανός, Αλ. *Το καλοκαίρι θα θερίσουμε*. Αθήνα: Γκοβόστης 1946.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γραμματάς, Θ. *Νεοελληνικό θέατρο και κοινωνία. Η σύγκρουση των νέων με το σύστημα στο ελληνικό θέατρο του 20^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Τυπωθήτω 2001.

- Κυριακός, Κ. *Η θεατρική όψη του Αλέξη Δαμιανού. Από τη σκηνή στην οθόνη*. Αθήνα: Αιγόκερως 2007, σσ. 134-165.

Βασίλης Ρώτας: *Τα ελληνικά νιάτα*

Τραγωδία σε τρεις πράξεις (1946)

Εποχή ή χρόνος: Γερμανική κατοχή.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ελληνικό χωριό. Σπίτι της Μάνας, Δρόμος, Ξέφωτο.

Πρόσωπα του έργου: 13 (11Α/2Γ), Χορός αντρών και γυναικών.

Κεντρικό θέμα: Ο αγώνας και η αντίσταση των ανταρτών εναντίον των κατακτητών.

Δευτερεύοντα θέματα: Η προδοσία των δωσίλογων. Αίτημα για κατάργηση της μοναρχίας και εγκαθίδρυση της δημοκρατίας.

Γλώσσα: Δημοτική. Πεζός και Έμμετρος λόγος. Ιαμβικός 13σύλλαβος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Ο Γιώργης, ένας νεαρός αγωνιστής, αποφασίζει να φύγει από το σπίτι της μάνας του και να κρυφτεί στα βουνά μαζί με τους συντρόφους του για να μην πέσει στα χέρια των Γερμανών που τον κυνηγούν. Φεύγει νύχτα μαζί με την αδελφή του την Ανούλα ενώ στο χωριό τριγυρνούν δωσίλογοι, που ψάχνουν για κρυμμένους αντάρτες. Την άλλη μέρα, την μάνα επισκέπτεται ο αδελφός της, συνεργάτης των Γερμανών, ο οποίος αρνείται να βοηθήσει τα παιδιά της και κατηγορεί τους αγωνιστές. Η Ανούλα επιστρέφει και οι δύο γυναίκες αποφασίζουν να φύγουν και αυτές για να σωθούν. Στα σκοτεινά σοκάκια του χωριού, ο Γιώργης και οι σύντροφοί του ακούν τυχαία τη συνομιλία του αδελφού της μάνας και του κουμπάρου του και, όταν διαπιστώνουν ότι ο αδελφός έχει αποκαλύψει στους Γερμανούς το σχέδιο των ανταρτών να εισβάλουν στο χωριό, τον συλλαμβάνουν για να δικαστεί από τους Έλληνες αντάρτες. Στη συνέχεια ο νέος πάει στο σπίτι της μητέρας του με σκοπό να την φυγαδεύσει μαζί με την αδελφή του. Προλαβαίνει να κρυφτεί λίγο πριν εισβάλουν ένας Γερμανός με δύο γερμανοτσολιάδες και αφού, με τη βοήθεια της αδελφής του, κατορθώνει να σκοτώσει τον ένα, βάζει τη στολή του και με τις δυο γυναίκες φεύγουν από το χωριό. Στο δρόμο όμως τους ανακαλύπτουν και τους συλλαμβάνουν, βασανίζουν το Γιώργη και αποφασίζουν να τον κρεμάσουν στην πλατεία του χωριού μπροστά στα μάτια των συγχωριανών του. Η Ανούλα καταφέρνει να ξεφύγει και να ειδοποιήσει τους αγωνιστές που δικάζουν τον προδοτή αδελφό της μάνας. Ένας αντάρτης φέρνει τα νέα για το θάνατο του Γιώργη και την έκβαση της μάχης στο χωριό. Οι Γερμανοί υποχώρησαν και οι σύντροφοι τώρα μεταφέρουν το νεκρό σώμα του παλικαριού. Η μάνα, η Ανούλα και τα αδέρφια-σύντροφοί του θρηνούν για τον άδικο χαμό του, όπως και τόσων άλλων παλικαριών που θυσιάστηκαν για τη λευτεριά της πατρίδας.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ρώτας, Β. *Τα Ελληνικά νιάτα*. Αθήνα: Γκοβόστης 1946 (Α' έκδοση).
- *Θέατρο Α'*. Αθήνα: Ίκαρος 1964. *Τα Ελληνικά νιάτα* σσ. 199-259.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γεωργουσόπουλος, Κ. «Ο Β. Ρώτας και το λαϊκό θέατρο. Πηγές του: Τραγωδία, Σαίξπηρ, Καραγκιόζης». Στον τόμο: *Θίασος Ποικιλιών*. Αθήνα: Καστανιώτης 1993, σσ. 167-172.
- Σπάθης, Δ. «Η γέννηση του δημοκρατικού θεάτρου στη σύγχρονη Ελλάδα. Το έργο του Βασίλη Ρώτα», *Αιολικά Γράμματα* 8 (1978), σσ. 202-209.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 489-490.

Δημήτρης Ψαθάς: Φον Δημητράκης
Κωμωδία σε τρεις πράξεις (1946)

Εποχή ή χρόνος: Κατοχή 1942.

Τόπος-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Σπίτι του Δημήτρη Χαρίτου. Ένα μεγαλομπακάλικο. Υπουργικό γραφείο.

Πρόσωπα του έργου: 10 (6Α/4Γ).

Κεντρικό θέμα: Προδοσία των πατριωτικών ιδανικών στην διάρκεια της Κατοχής, για να ικανοποιηθεί η ματαιοδοξία αποτυχημένων πολιτικών.

Δευτερεύοντα θέματα: Αντίσταση των Ελλήνων στη διάρκεια της κατοχής. Διπλό παιχνίδι των πρακτόρων. Δωσιλογισμός.

Περίληψη πλοκής: Ο Δημήτρης Χαρίτος, ένας αποτυχημένος πολιτευτής, δεν αντιλαμβάνεται την κρίσιμότητα των καιρών. Μολονότι ο αδερφός του Λεωνίδας και τα δυο του παιδιά, ο Αλέκος και η Άννα, είναι οργανωμένοι στην Αντίσταση, ο ίδιος φτάνει στο σημείο να αποκηρύξει εγγράφως το γιο του. Οι Γερμανοί ικανοποιημένοι από την συμπεριφορά του, τού προσφέρουν τη θέση υπουργού για να τους βοηθήσει και στο μέλλον. Ο Δημητράκης αρπάζει την ευκαιρία που δεν του έδωσε ποτέ η ελεύθερη Ελλάδα και συνεργάζεται με τους κατακτητές. Παράλληλα, ο Λεωνίδας, με το ψευδώνυμο «Μπάριμπα Λεονάρδος», συνεχίζει τη δράση του με βοηθό του την Άννα. Ο Ζαρλάς γνωρίζει αυτές τις ενέργειες, όμως σιωπά εφόσον συνεργάζεται και με τους συμμάχους. Τα στοιχεία αυτά θα τα χρησιμοποιήσει αργότερα, όταν θα θελήσει να εκβιάσει το Φον Δημητράκη για να παντρευτεί την Άννα. Χάριν της υπουργικής του θέσης και υπό την πίεση των εκβιασμών του Ζαρλά, ο Φον Δημητράκης προσπαθεί αρχικά να πείσει και μετά να εκβιάσει την Άννα να παντρευτεί τον Ζαρλά ενώ, παράλληλα, διατάζει να συλλάβουν τον αδερφό του με την κατηγορία ότι είναι ο Μπάριμπα Λεονάρδος. Η Άννα προτιμάει να την συλλάβουν οι Γερμανοί παρά να παντρευτεί έναν προδότη και ο Λεωνίδας αγέρωχα περιμένει τον αδερφό του να τον καταδικάσει. Ο Φον Δημητράκης αισθάνεται ότι όλοι παλεύουν εναντίον του για να χάσει το αξίωμά του και αγωνίζεται για να σώσει τη θέση του. Η δολοφονία όμως του Ζαρλά από τον Αλέκο τον αναγκάζει τελικά να παραιτηθεί από το υπουργείο.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Βρετάνια» (4.4.1946), Θίασος «Ηνωμένων Καλλιτεχνών».

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ψαθάς, Δ. *Φον Δημητράκης*. Αθήνα: Μαρής 1956.
- *Φον Δημητράκης*. Αθήνα: Ψαθά Μαρία 1993.

Μελέτες-Άρθρα:

- Κορρές, Μ. «Δημήτρης Ψαθάς. Ο πρωτομάστορας της νεοελληνικής κωμωδίας», *Σκηνή και Οθόνη* 1 (1980), σσ. 12-15.
- Πολενάκης, Λ. «30 χρόνια αστικής ιδεολογίας/ *Φον Δημητράκης*», *Σκηνή και Οθόνη* 1 (1980), σσ. 41-42.

Γιώργος Θεοδοκάς: Το παιχνίδι της τρέλλας και της φρονιμάδας
Κωμωδία σε τέσσερις πράξεις (1947)

Εποχή ή χρόνος: Δυναστεία των Κομνηνών.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ι) χώρος(ι): Βυζάντιο. Αίθουσα συμποσίου. Αίθουσα στον πύργο της Αρετής. Αίθουσα της Συγκλήτου. Κήπος της Αρετής. Φυλακή.

Πρόσωπα: 15 (9Α/6Γ), Το πουλί των τραγουδιών, Άρχοντες, Αρχόντισσες, Συγκλητικοί, Υπηρέτες, Κράχτες, Αξιωματικός.

Κεντρικό θέμα: Ο έρωτας και η ορμή της ζωής ξεπερνούν τους κανόνες της αυστηρής ηθικής.

Δευτερεύοντα θέματα: Η τιμή των γυναικών. Παιχνίδια της εξουσίας με τα ανθρώπινα συναισθήματα.

Περίληψη: Ο Βασιλιάς Αντρόνικος, ένας από τους διασημότερους καρδιοκατακτητής της εποχής του, βάζει στοίχημα με τον άρχοντα Μαυριανό. Η Αρετή, η αδελφή του Μαυριανού, θεωρείται η πιο ενάρετη κοπέλα της περιοχής. Αν ο βασιλιάς την παρασύρει σε μια ερωτική βραδιά, τότε ο αδελφός της θα χάσει το κεφάλι του. Σε αντίθετη περίπτωση ο Αντρόνικος θα χάσει το θρόνο του. Η Αρετή πληροφορείται από το πουλί των Τραγουδιών ότι ο βασιλιάς φθάνει μεταμφιεσμένος και φροντίζει να μασκαρέψει την περιβολάρισσα Μαρουλίνα, με την οποία περνά τελικά την νύχτα ο Κυρ Αντρόνικος. Την επομένη ξεσκεπάζεται το τέχνασμα, ο Κυρ Αντρόνικος χάνει την εξουσία και φυλακίζεται ενώ το κόμμα της Φρονιμάδας, που εκπροσωπεί η Αρετή, ανατρέπει το καθεστώς της Τρέλλας και παίρνει τα ηνία. Η συντητή Αρετή όμως, έχοντας ερωτευθεί τον βασιλιά, κατορθώνει να μπει στη φυλακή και τον βοηθάει να δραπετεύσει.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Μακέδο» (11.6.1947), Εταιρία Ελληνικού Θεάτρου, Σκηνοθεσία: Σωκράτης Καραντινός.

Επιλογή Βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Θεοδοκάς, Γ. *Θέατρο II (Το Παιχνίδι της τρέλλας και της φρονιμάδας- Το Κάστρο της Ωριάς)*. Αθήνα: Ίκαρος 1947. *Το Παιχνίδι της τρέλλας και της φρονιμάδας* σσ. 3-67.
- *Θεατρικά έργα. Νεοελληνικό λαϊκό θέατρο*. Τόμος Α'. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της Εστίας 1965. Στη δεύτερη έκδοση το έργο είναι αφιερωμένο στον Σωκράτη Καραντινό. *Το Παιχνίδι της τρέλλας και της φρονιμάδας* σσ. 197-264.

Μελέτες-Άρθρα:

- Θρύλος, Άλ. «Γιώργος Θεοδοκάς. Το κλίμα του πνευματικού παιχνιδιού και της φρονιμάδας», *Νέα Εστία*, 53 (1953), σσ. 365-368 & 469-473.
- Καστρινάκη, Αγγ. «Ο Θεοδοκάς και το πνεύμα της κωμωδίας μέσα στην Κατοχή», *Αμάθεια* 142-143 (2005), σσ. 25-32.
- Πεφάνης, Γ. «Λαϊκοί βάρδοι και θέατρο, Το τραγούδι του Μαυριανού και της αδελφής του ή το *Παιχνίδι της τρέλλας και της φρονιμάδας* του Γ. Θεοδοκά», στο πρόγραμμα του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Ιωαννίνων (Καλοκαίρι 1998), σσ. 62-72.

Αλέκος Σακελλάριος-Χρήστος Γιαννακόπουλος: Ένας ήρωας με παντούφλες
Σάτιρα (1947)

Εποχή ή χρόνος: Μετά τη λήξη του πολέμου.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αθήνα. Αστικό σπίτι.

Πρόσωπα του έργου: 13 (9Α/4Γ), μπακαλόπαιδο.

Κεντρικό θέμα: Εκμετάλλευση της προσφοράς των αγωνιστών από καιροσκόπους.

Δευτερεύοντα θέματα: Ιστορική μνήμη. Μυθοποίηση του παρελθόντος. Μηχανισμοί υπεξαίρεσης δημοσίου χρήματος.

Περίληψη πλοκής: Η πενιχρή σύνταξη του στρατηγού Λάμπρου Δεκαβάλα δεν αρκεί για να καλυφθούν οι καθημερινές ανάγκες της οικογένειας και η γυναίκα του Ειρήνη αποφασίζει να πουλήσει τη στολή του στον παλιατζή. Ο απόστρατος δεν επιτρέπει αυτή τη συναλλαγή, γιατί θεωρεί πολύ σημαντική την συμμετοχή του στον πόλεμο, και πιστεύει ότι δικαιώνεται ο αγώνας του, όταν πληροφορείται από τον ξάδελφο του Απόστολο πως το Υπουργείο αποφασίζει να τιμήσει τον αγώνα του μετονομάζοντας την πλατεία έξω από το σπίτι του και στήνοντας το άγαλμά του στη μέση. Τον αρχικό ενθουσιασμό του ωστόσο διαδέχεται η απογοήτευση, όταν πληροφορείται από τον καλλιτέχνη που φιλοτέχνησε το άγαλμα ότι η δουλειά είναι στημένη από τον εξάδελφό του και τον ιδιαίτερο του υπουργού για να καρπωθούν μεγάλα χρηματικά ποσά. Τελικά αναγκάζεται να αποχωρισθεί τη στολή του για να αγοράσει φάρμακα για την άρρωστη κόρη του, την οποία έχει εγκαταλείψει, λειτουργώντας χρησιμοθηρικά, και ο μνηστήρας της. Η σκληρή πραγματικότητα δεν επιτρέπει στο στρατηγό καμία πολυτέλεια.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Κεντρικόν» (11.10.1947), Θίασος Βασίλη Λογοθετίδη.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

Το κείμενο δεν έχει εκδοθεί. Υπάρχει δακτυλογραφημένο στη Βιβλιοθήκη του Κέντρου Μελέτης και Έρευνας του Ελληνικού Θεάτρου-Θεατρικό Μουσείο.

Μελέτες-Άρθρα:

- Δελβερούδη, Ε.Α. «Έκ των στυλοβατών του καταστήματος». Ο Χρήστος Γιαννακόπουλος, ο Αλέκος Σακελλάριος και η μεταπολεμική κωμωδία». Στον τόμο: *Το Ελληνικό θέατρο από τον 17^ο στον 20^ο αιώνα. Πρακτικά Α' Πανελληνίου Θεατρολογικού Συνεδρίου*. Επιμέλεια: Ι. Βιβιλάκης. Αθήνα: Τ.Θ.Σ., Έργο 2002, σσ. 369-376.
- Κυριακός, Κ. *Από τη σκηνή στην οθόνη*, Αθήνα: Αιγόκερως 2002, σσ. 184-185.
- Μόσχος, Ε.Ν. «Αλέκος Σακελλάριος», *Νέα Εστία* 130 (1991), σσ. 1259-1260.
- Πεφάνης, Γ. «Από τα φώτα της ιστορίας στη σκιά του αγάλματος». Στον τόμο: *Τοπία της Δραματικής Γραφής. Δεκαπέντε μελετήματα για το ελληνικό θέατρο*. Αθήνα: Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη 2003, σσ. 516-524.

Άγγελος Σικελιανός: Χριστός Λυόμενος ή Ο θάνατος του Διγενή
(1947)

Εποχή ή χρόνος: 9^{ος} αιώνας. Πάσχα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Βάθη της Ευφρατησίας. Πύργος.

Πρόσωπα του έργου: 19 (15Α/4Γ) και Άβρες, Παλικάρια, Ακόλουθοι, Υπερέτες, Λαός, Στρατός, Τσομπάνηδες, Ξωμάχοι, Ζευγίτες, Δεσποτάδες, Αυλικοί, Γιατροί.

Κεντρικό θέμα: Σύγκρουση των Χριστιανών με τους Παυλικιανούς.

Δευτερεύοντα θέματα: Υποκρισία των κρατούντων. Ενδιαφέρον για έναν ουτοπικό κόσμο.

Γλώσσα: Δημοτική. Ιαμβικός ανισοσύλλαβος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Ο Διγενής, έχοντας ασπασθεί την αίρεση των Παυλικιανών, αποσύρεται μαζί με τα παλικάρια του στην περιοχή του Ευφράτη και προσπαθεί να αναβιώσει τον βιβλικό Παράδεισο. Η κατάσταση της υγείας του όμως δεν του επιτρέπει να συνεχίσει το έργο του. Η επίσκεψη του γέροντά του Ιλαρίωνα δεν τον πείθει να στραφεί πάλι στο Χριστιανισμό, αφού αυτός πλέον υποστηρίζει ότι ο Χριστός είναι Υιός του Ανθρώπου και όχι του Θεού, όπως πιστεύει η Εκκλησία. Όταν τον επισκέπτεται ο αυτοκράτορας Βασίλειος μαζί με δεσποτάδες και αξιωματούχους ο Διγενής τον προσκαλεί στο τραπέζι αλλά συμπεριφέρεται επιθετικά απέναντί τους ενώ κάνει την ιεροσυλία να αδειάσει ως τον πάτο το Δισκοπότηρο με το κρασί της θείας μετάληψης. Ο Διγενής διώχνει το Βασίλειο από την περιοχή, στη διάρκεια της καταδίωξης όμως κάποιος τον τραυματίζει θανάσιμα. Όταν η γυναίκα του Βδοκιά του δηλώνει ότι θέλει να τον ακολουθήσει στο θάνατο, τη σφίγγει στην αγκαλιά του και πεθαίνουν μαζί.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Εθνικού Κήπου» (26.7.1957), Θίασος Νίκου Χατζίσκου.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Σικελιανός, Άγγ. *Ο θάνατος του Διγενή*. Collection de l' Institut Français d' Athènes 6. Αθήνα: Ίκαρος 1948.
- Θυμέλη Γ'. Φιλολογική Επιμέλεια: Γ.Π. Σαββίδης. Αθήνα: Ίκαρος 1975. *Ο Χριστός Λυόμενος ή Ο θάνατος του Διγενή* σσ. 7-109.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γεωργουσόπουλος, Κ. «Ο θάνατος του Διγενή. Απόπειρα ανάγνωσης». Στον τόμο: *Θίασος ποικιλιών*. Αθήνα: Καστανιώτης 1993, σσ. 42-47.
- Πιερίης, Μ. «Για τη δραματική ταυτότητα του έργου *Χριστός Λυόμενος ή Ο θάνατος του Διγενή* του Άγγελου Σικελιανού». Στον τόμο: *Ο Σικελιανός και το Θέατρο, Πρακτικά ημερίδας*. Επιμέλεια: Κ. Πετράκου, Α.Τ. Μουζενίδου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2003, σσ. 47-53.
- Ρωμαίος, Κ. «Λαογραφία και Σικελιανός [*Ο θάνατος του Διγενή*]», *Νέα Εστία* 52 (Χριστούγεννα 1952), σσ. 137-175.

- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 455-456.

Άγγελος Τερζάκης: Θεοφανώ

Τραγωδία (1948)

Εποχή ή χρόνος: 1^ο αιώνας.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ι) χώρος(ι): Καισάρεια: πλάτωμα στο κάστρο, Βασιλεύουσα: λιακωτό του παλατιού, κουβούκλι της βασίλισσας, κουβούκλι του βασιλιά.

Πρόσωπα του έργου: 18 (10Α/8Γ), Βάρσαγγοι, Δαδούχοι.

Κεντρικό θέμα: Η βέβηλη περιφρόνηση του θείου και ανθρώπινου νόμου οδηγεί στην τιμωρία.

Δευτερεύοντα θέματα: Ο ρόλος της μοίρας. Το πάθος του έρωτα και της εξουσίας. Η ανάγκη για την σωτηρία της ψυχής.

Περίληψη πλοκής: Η Θεοφανώ, μετά τον πρόωγο θάνατο του πρώτου συζύγου της, για τον οποίο πολλοί την θεωρούν υπεύθυνη, παντρεύεται το Νικηφόρο Φωκά. Ο Φωκάς, εγκλωβισμένος στο πάθος του για την γυναίκα του, αισθάνεται έντονη την στέρση ενός πνευματικού πατέρα. Η Θεοφανώ, από την πλευρά της, νοιώθει ανικανοποίητη και αναζητά τις ερωτικές απολαύσεις στην αγκαλιά του Ιωάννη Τσιμισκή ενώ παράλληλα υποδαυλίζει το μίσος του για το σύζυγό της. Ο Τσιμισκής, ο οποίος νοιώθει παραγκωνισμένος από την παρουσία του αντιπάλου του στο θρόνο, δεν θα διστάσει να συνωμοτήσει εναντίον του για να του πάρει την εξουσία. Οι συνωμότες δολοφονούν τον Φωκά και ο Τσιμισκής, έχοντας κατακτήσει πλέον το θρόνο θέλει ν' απαλλαγεί από τη Θεοφανώ. Μόνη σ' ένα κελλί φυλακής, προδομένη από τον εραστή της, συνειδητοποιεί ότι η αυτοκρατορία αποτελεί μακρινό παρελθόν και αυτοκτονεί.

Πρώτη παράσταση: Εθνικό Θέατρο-Κεντρική Σκηνή (29.3.1956), Σκηνοθεσία: Κωστής Μιχαηλίδης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Τερζάκης, Άγγ. *Θεοφανώ*. Αθήναι 1953.
- *Θεοφανώ*, *Νέα Εστία* 53 (1.6.1953), σσ. 768-811.
- *Θέατρο (Γαμήλιο Εμβάτηριο, Θεοφανώ, Θωμάς ο δίνυχος)*. Αθήναι: Βιβλιοπωλείον της Εστίας. Η *Θεοφανώ* σσ. 85-163.
- *Θεοφανώ*. Στο πρόγραμμα του Αμφι-Θεάτρου, Χειμώνας 1995-96, χ.σ.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βιβλάκης, Ι. «Οι τραγικοί ήρωες της Βυζαντινής πατρίδας». Στον τόμο: *Για το Ιερό και το Δράμα. Θεατρολογικές προσεγγίσεις*. Πρόλογος: Β. Πούχγεο. Αθήναι: Αρμός 2004, σσ. 455-470.

- Μακρής, Σ. «Το θέατρο του Τερζάκη», *Νέα Εστία* 108 (Χριστούγεννα 1980), σσ. 88-109.
- Ξύδης, Θ. «Το Βυζάντιο στη θεατρική δημιουργία του Άγγελου Τερζάκη», *Νέα Εστία* 108 (Χριστούγεννα 1980), σσ. 139-147.

Νότης Περγιάλης: Το νυφιάτικο τραγούδι
Δράμα σε τρεις πράξεις- έξι εικόνες (1949)

Εποχή ή χρόνος: 1930.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Καμποχώρι της Λακωνίας. Αλώνι. Ποτάμι.

Πρόσωπα του έργου: 12 (6Α/6Γ), Γελάδια, Συμπεθεριό.

Κεντρικό θέμα: Σύγκρουση ανάμεσα στο εθιμικό κοινωνικό δίκαιο και τις ερωτικές επιλογές.

Δευτερεύοντα θέματα: Φόνος για λόγους τιμής.

Γλώσσα: Ντοπιολαλιές.

Περίληψη πλοκής: Η Τριανταφυλλιά είναι ερωτευμένη με έναν συγχωριανό της. Όταν η οικογένειά της μαθαίνει ότι είχε ερωτικές σχέσεις μαζί του απειλεί να τον σκοτώσει και ο νεαρός, τρομοκρατημένος, φεύγει για την Αμερική. Τα δύο αδέρφια της, ο Γιάγκος και ο Γιώργης, θέλουν να την σκοτώσουν, επειδή πρόσβαλε την τιμή τους. Την κοπέλα, που έχει χάσει πλέον τα λογικά της, έχει κρύψει στον κάμπο ο Τρελλοκάμπουρος. Ο Γερο-Μπαλλής, ο τυφλός πατέρας της, μέσα στη νύχτα γυρεύει τα τρία του παιδιά, ενώ διάφορα ζώα- τα γελάδια, η χελώνα - και το φάντασμα της πεθαμένης γυναίκας του, τον προτρέπουν να σταματήσει το φονικό. Ο Γιώργης βρίσκει την αδελφή του αλλά δεν μπορεί να την σκοτώσει. Απομακρύνεται λίγο από κοντά της, για να πάρει θάρρος και να συλλογιστεί. Καταφθάνει όμως ο Γιάγκος και μαχαιρώνει την Τριανταφυλλιά. Ο Γιώργης βλέποντας το θέαμα προκαλεί τον αδελφό του να παλέψουν μέχρι θανάτου. Εκείνος το κάνει πρόθυμα γιατί ο μικρότερος αδελφός του, στο παρελθόν, είχε ερωτικές σχέσεις με την αρραβωνιαστικιά του. Τρία κορίτσια του χωριού επιστρέφοντας από την κηδεία της Τριανταφυλλιάς παρακαλούν να γυρίσουν πίσω και τα δύο αδέρφια. Ο Γιώργης είναι αυτός που τελικά επιστρέφει από το αλώνι και, λουσμένος στα αίματα, πληροφορεί τους συγχωριανούς του ότι ο αδελφός του κείται αιμόφυρτος ενώ ο ίδιος παίρνει το δρόμο της Ξενιτιάς.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Περοκέ» (21.6.1949), «Ρεαλιστικό Θέατρο» (Αμ. Βεάκης).

Επιλογή βιβλιογραφίας**Έκδοση:**

Το κείμενο δεν έχει εκδοθεί. Υπάρχει δακτυλογραφημένο στη Βιβλιοθήκη του Κέντρου Μελέτης και Έρευνας του Ελληνικού Θεάτρου-Θεατρικό Μουσείο.

Μελέτες-Άρθρα:

- Λυγίζος, Μ. *Το νεοελληνικό πλάι στο παγκόσμιο θέατρο*. Τόμος Β'. Αθήνα: Δωδώνη 1980, σσ. 376-378.
- Πούχνης, Β. «Ο Ματωμένος Γάμος του Φ. Λόρκα και το Νυφιάτικο Τραγούδι του Νότη Περγιάλη-Μια παράλληλη ανάγνωση». Στον τόμο: *Διάλογοι και Διαλογισμοί. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Εκδ. Χατζηνικολή 2000, σσ. 273-312.

Γιάννης Σκαρίμπας: Ο ήχος του κώδωνος

Δράμα σε τρεις πράξεις (1950)

Εποχή ή χρόνος: 1933-1939.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Χαλκίδα. Σαλόني και Βεράντα σπιτιού μεσοαστικής οικογένειας.

Πρόσωπα του έργου: 7 (4Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Υποκρισία, συμβάσεις και ανάγκη φυγής από το επαρχιακό περιβάλλον.

Δευτερεύοντα θέματα: Αδιαφορία για τον κίνδυνο, αυτοκαταστροφικές τάσεις και και υποταγή στο μοιραίο.

Περίληψη πλοκής: Η Ιουλία είναι παντρεμένη με τον φαρμακοποιό Αντρέα Βλαντή ενώ παράλληλα διατηρεί ερωτική σχέση με τον δικαστή Ζανή Αργυράμο. Ο άντρας της, αν και γνωρίζει την ύπαρξη αυτού του δεσμού, δεν θορυβείται ιδιαίτερα αλλά αντίθετα προκαλεί τη σύζυγό του να της δώσει διαζύγιο αν ο Ζανής δεχτεί να την παντρευτεί. Ο εραστής της αρνείται επειδή φοβάται το σκάνδαλο και τότε η Ιουλία εκμεταλλεύεται έναν παλιό της θαυμαστή, τον έμπορο Γιώργη Μουζά, με τον οποίο, όμως, είναι ερωτευμένη η αδελφή της Μύριαμ, και τον προβάλλει στον Αντρέα ως εναλλακτικό υποψήφιο γαμπρό. Η εμφάνιση του νέου υποψηφίου θίγει τον Αντρέα, ο οποίος δίνει το διαζύγιο και φεύγει από την πόλη. Επτά χρόνια αργότερα, η Ιουλία, παντρεμένη πλέον με τον Γιώργη έχει ένα παιδί. Ο Αντρέας υποψιάζεται ότι το παιδί είναι δικό του γι' αυτό επιστρέφει στη Χαλκίδα και παρακολουθεί το σπίτι της. Μόνο ο Μουζάς μένει ανυποψίαστος για το παρελθόν της Ιουλίας. Πιστεύει ότι η Ιουλία ήταν πάντα κρυφά ερωτευμένη μαζί του και απολαμβάνει την πλαστή ευτυχία που εξασφαλίζει με κόπο και αγωνία η ίδια. Όταν ο Αντρέας, αγνοώντας τις προειδοποιήσεις, μπαίνει κρυφά στον κήπο του σπιτιού της, η Ιουλία τον σημαδεύει και τον σκοτώνει. «Και ο ήλιος εξερράγη ως ο ήχος του κώδωνος»!

Πρώτη παράσταση: Πειραματικό Θέατρο (16.10.1969), Σκηνοθεσία: Γιώργος Εμιρζάς.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Σκαριμίπας, Γ. *Ο ήχος του κώδωνος*. Αθήναι: Μαυρίδης 1950.
- *Ο ήχος του κώδωνος*. Αθήνα: Κάκτος 1978

Μελέτες-Άρθρα

- Ζωγράφου, Λ. «Ο ήχος του κώδωνος του Γιάννη Σκαριμίπα», *Γυναικά* 521 (1969), σσ. 92-93.
- Καρμίρης, Ν. «Γ. Σκαριμίπα: Ο ήχος του κώδωνος», *Ελληνική Δημιουργία* 5 (1950), σ. 882.
- Κωστίου, Κ. (επιμέλεια). *Για τον Σκαριμίπα*. Λευκωσία: «Αιγαίον» 1994.
- Πολενάκης, Λ. «Μικρό σημείωμα για τα θεατρικά του Γιάννη Σκαριμίπα. Πηγές, επιρροές και πρότυπα», *Διαβάζω* 269 (1991), σσ. 42-44.

Παντελής Πρεβελάκης: Το ιερό σφάγιο

Τραγωδία σε τρεις μέρες (1952)

Τα έργα: *Το ιερό σφάγιο*, *Ο Λάζαρος* και *Τα χέρια του ζωντανού Θεού* αποτελούν μια τριλογία με τίτλο *Η αρρώστια του αιώνα*.

Εποχή ή χρόνος: Ιταλική Αναγέννηση. 24-26.4.1478. Μεγάλη Παρασκευή έως Κυριακή του Πάσχα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Φλωρεντία: Παλάτι των Πάτσι, Παλάτι των Μέντιτσι & Καθεδρικός Ναός. Φιέζολε: Βίλλα Μέντιτσι & Βίλλα Λαβέγκι.

Πρόσωπα του έργου: 21 (16Α/5Γ).

Κεντρικό θέμα: Η εθελουσία θυσία ως λύση στην εκτόνωση μιας κρίσης.

Δευτερεύοντα θέματα: Η κρίση του δυτικού πολιτισμού. Μεταφυσικές ανησυχίες για την ανθρώπινη ύπαρξη. Ο τρόπος άσκησης της εξουσίας από τους ηγεμόνες.

Περίληψη πλοκής: Μια ομάδα κληρικών και λαϊκών συνωμοτούν και προετοιμάζουν τη δολοφονία των ηγεμόνων της Φλωρεντίας Λορέντζου και Τζουλιάνο των Μεδίκων. Ένα μέλος της ομάδας, ο ιερέας Αντόνιο Μαφφεί επισκέπτεται τη νύχτα τον Τζουλιάνο στη βίλλα του για να τον εξομολογήσει και να του δώσει συγχωροχάρτι. Ο νεαρός άρχοντας τελικά τον απομακρύνει, διαισθάνεται ωστόσο την αιτία της επίσκεψης αυτής. Η μητέρα τους Λουκρέτσια εκφράζει τα ζοφερά προαισθήματά της για τον μικρό της γιο. Την επομένη μέρα, κατά την υποδοχή των αντιπροσώπων του Πάπα, ο Τζουλιάνο απουσιάζει και οι συνωμότες αναγκάζονται να ματαιώσουν το σχέδιο δολοφονίας. Αποφασίζουν όμως να επιχειρήσουν μια δεύτερη απόπειρα, την επόμενη μέρα, μέσα στον καθεδρικό ναό. Ο εκτελεστής Τζιοβάνι Μπαπίστα ντα Μοντεσέκκο αρνείται να διαπράξει ιεροσυλία δολοφονώντας τους Μεδίκους μέσα στην εκκλησία και γι' αυτό φυλακίζεται από τον Καρδινάλιο. Καταφέρνει όμως να αποδράσει και να

αποκαλύψει το μυστικό της δολοφονίας στον Τζουλιάνο, ο οποίος τελικά αποφασίζει να θυσιαστεί. Την επομένη, σαν ιερό σφάγιο, δολοφονείται την ώρα της ύψωσης των θείων δώρων. Οι δολοφόνοι συλλαμβάνονται και απαγχονίζονται.

Πρώτη παράσταση: Εθνικό Θέατρο, Κεντρική Σκηνή (3.3.1966). Σκηνοθεσία: Λεωνίδα Τριβιζάς.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Πρεβελάκης, Π. *Το ιερό σφάγιο*. Αθήνα: Αετός 1952.
- *Το ιερό σφάγιο*. Αθήνα: Εστία 1981

Μελέτες-Άρθρα:

- Βοσταντζή, Μ. «Ο ποντοπόρος του αγνώστου». Στον τόμο: *Το θέατρο του Παντελή Πρεβελάκη*. Αθήνα: Εκδόσεις των φίλων 1985, σσ. 51-82.
- «Το θέατρο του Παντελή Πρεβελάκη», *Νέα Εστία* 120 (1986), σσ. 154-156.
- Μητσάκης, Κ. «Το θέατρο του Πρεβελάκη». Στον τόμο: *Το Αιγαίο στο Θέατρο*. Κέντρο Μελέτης και Έρευνας του Ελληνικού Θεάτρου, Αθήνα: Ερίννη 2001, σσ. 93-103.
- Φύλιας, Δ. *Βία και Θυσία. Μια μελέτη της τριλογίας του Παντελή Πρεβελάκη "Η αρρώστια του αιώνα"*. Αθήνα: Ήψιλον 1999.

Νίκος Καζαντζάκης: *Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος* (1953)

Εποχή ή χρόνος: Παραμονές της Άλωσης.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Κωνσταντινούπολη. Πλατεία του Παλατιού. Μεγάλη Αίθουσα του θρόνου. Τείχη και Πύργοι. Αγια-Σοφιά.

Πρόσωπα του έργου: 14 (12Α/2Γ) 3 γέροι, 3 μάγισσες, 3 αστρολόγοι, 3 Δούλοι, 3 Αρχοντες, 3 Βάρδιες, Μάνες, Λαός.

Κεντρικό θέμα: Ο ρόλος του ηγεμόνα στις κρίσιμες στιγμές μιας χώρας.

Δευτερεύοντα θέματα: Ταξική αναμέτρηση αρχόντων και λαού. Εξαθλίωση του λαού της Πόλης. Θρησκευτικές συγκρούσεις μέσα στο παλάτι.

Γλώσσα: Δημοτική. Ανομοιοκατάληκτος 13σύλλαβος στίχος.

Περίληψη πλοκής: Οι Τούρκοι πολιορκούν την Πόλη ενώ ο κλήρος και ο λαός θεωρούν ένοχο τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο για τη δήλωση υποταγής στην παπική εκκλησία. Ο Μέγας Δούκας Νοταράς κατηγορεί τον καρδινάλη Ισιδώρο και τον Γιουστινιάνη ότι ο Πάπας δεν τήρησε το λόγο του για τη σωτηρία της πόλης. Ο Ηγούμενος δηλώνει ότι η Πόλη θα καταστραφεί εξαιτίας της συμμαχίας με τους Φράγκους και αρνείται να συμφιλιωθεί με τον αυτοκράτορα. Ο άρχοντας Φραντζής μεσολαβεί για την αποκατάσταση των σχέσεων Ηγούμενου και Παλαιολόγου αλλά δεν πετυχαίνει το στόχο του. Ο αυτοκράτορας είναι απογοητευμένος γιατί αντιλαμβάνεται ότι

δεν υπάρχει ελπίδα σωτηρίας ούτε οι σύμμαχοι είναι διατεθειμένοι να βοηθήσουν. Ο τούρκος απεσταλμένος του Μωάμεθ τον πληροφορεί ότι επίκειται επίθεση των Τούρκων και τον καλεί να εγκαταλείψει την Πόλη, αυτός, όμως, αρνείται. Μπροστά στον κίνδυνο οι δύο ηγέτες συμφιλιώνονται. Την ώρα που ο Ηγούμενος βρίσκεται στην Αγιά Σοφιά μαζί με το λαό, ο Φραντζής αναγγέλλει το θάνατο του Παλαιολόγου ενώ η Παναγία μεταφέρει το σώμα του για να το κρύψει σε μια σπηλιά και να περιμένει την ανάστασή του.

Πρώτη παράσταση: Κολλέγιο Αθηνών (11.3.1965). Πνευματικός Όμιλος (Αμερικανικού Κολλεγίου Αρρένων), Σκηνοθεσία: Κ. Καλοκαιρινός.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις

- Καζαντζάκης, Ν. «Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος», *Νέα Εστία* 54 (1953), σσ. 1363-1399.
- *Θέατρο. Τραγωδίες με Βυζαντινά θέματα (Χριστός, Ιουλιανός ο Παραβάτης, Νικηφόρος Φωκάς, Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος)*. Αθήνα: Εκδ. Ελ. Καζαντζάκη 1970. Ο *Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος* σσ. 479-581.
- *Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος*. Εκδ. Ελ. Καζαντζάκη 1979.

Άρθρα-Μελέτες:

- Πετράκου Κ. *Ο Καζαντζάκης και το θέατρο*. Αθήνα: Μίλητος 2005. Για τον *Κωνσταντίνο Παλαιολόγο* σσ. 517-535.
- Χάρης Π. «Γύρω από τον *Κωνσταντίνο τον Παλαιολόγο*», *Νέα Εστία* 54 (1953), σσ. 1483-1485.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 462-463.

Παντελής Πρεβελάκης: *Ο Λάζαρος* Τραγωδία (1954)

Εποχή ή χρόνος: Άνοιξη, λίγες μέρες πριν από την εβδομάδα των Παθών.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Βηθανία. Σπίτι του Λάζαρου.

Πρόσωπα του έργου: 7 (5Α/2Γ), Χορός, Βασανισμένοι, Σαδδουκαίοι, Φαρισαίοι, Κουστωδία, Ένα παιδάκι.

Κεντρικό θέμα: Ο λόγος του Θεού -και όχι οι κινήσεις εντυπωσιασμού- συμβάλλει στη διάδοση και την εδραίωση της χριστιανικής θρησκείας.

Δευτερεύοντα θέματα: Απαλλαγή των ανθρώπων από μεταφυσικούς φόβους. Ελευθερία επιλογών στις τελικές αποφάσεις.

Περίληψη πλοκής: Ο Λάζαρος, μετά την Ανάστασή του, επιστρέφει στο σπίτι με τις αδερφές του Μάρθα και Μαρία. Συνειδητοποιεί ότι αποστολή του είναι η αφύπνιση του πλήθους με τον Λόγο του Θεού. Οι μαθητές του Ιησού, ο Πέτρος, ο Ιωάννης και ο Θωμάς, του προτείνουν να διαδώσει το θαύμα της ανάστασής του, ενισχύοντας την

πίστη και την εδραίωση της νέας θρησκείας. Ο Λάζαρος, όμως, αρνείται υποστηρίζοντας ότι ο άνθρωπος πρέπει να έχει ελευθερία επιλογών και να μην επηρεάζεται από μεταφυσικούς φόβους. Πλήθη καταφθάνουν από όλα τα μέρη ζητώντας από το Λάζαρο να τους διηγηθεί το θαύμα, εκείνος όμως συνεχίζει να αρνείται μαχόμενος για το θεϊκό δώρο της ελευθερίας του ατόμου. Ένας Εβραίος αυτοκτονεί δίνοντας στο Λάζαρο την κατάρα του. Η Ρωμαϊκή κουστωδία ζητά από το Λάζαρο να επιστρέψει στον τάφο του γιατί διαταράσσει την τάξη των πραγμάτων. Η Μάρθα τον προτρέπει να γίνει αρχηγός των Εβραίων εναντίον του Ρωμαίου κατακτητή, ο Λάζαρος όμως δεν συμφωνεί γιατί πιστεύει ότι αρκεί το κήρυγμά του υπέρ του Θεού. Οι Γραμματείς, οι Φαρισαίοι και ο Μεγάλος Ιερέας κατηγορούν το Λάζαρο για παραβίαση της φυσικής τάξης και για την αυτοκτονία του Εβραίου. Ο όχλος, ερεθισμένος από τα λόγια τους, στρέφεται εναντίον του και ζητά τη σταύρωσή του. Ο Λάζαρος προφητεύει την Σταύρωση και την Ανάσταση του Χριστού και διακηρύσσει το βαθύτερο νόημά τους. Τέλος δολοφονείται από το ξίφος ενός Ρωμαίου αξιωματικού.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Ωδείο Ηρώδου του Αττικού» (16.8.1975), Εθνικό Θέατρο, Σκηνοθεσία: Αλέξης Σολομός.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Πρεβελάκης, Π. *Ο Λάζαρος*. Αθήνα: Δίφρος 1954.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βοσιταντζή, Μ. «Περιμένοντας την κουστωδία». Στον τόμο: *Το θεατρικό έργο του Παντελή Πρεβελάκη*. Αθήνα: Εκδόσεις των Φίλων 1985. Ειδικότερα για τον Λάζαρο σσ. 111-131.
- Γεωργουσόπουλος, Κ. «Διγενής και Λάζαρος. Σικελιανός και Πρεβελάκης παράλληλοι». Στον τόμο: *Η Νεοελληνική Κριτική για τον Παντελή Πρεβελάκη: Αφιέρωμα στα 70 χρόνια του*. Τετράδια ευθύνης 9 (1979), σσ. 78-81.
- Φίλιας, Δ. *Βία και Θυσία. Μια μελέτη της τριλογίας του Παντελή Πρεβελάκη "Η αρρώστια του αιώνα"*. Αθήνα: Έψιλον 1999.

Λουκής Ακρίτας: Όμηροι

Τραγωδία σε τρεις πράξεις (1956)

Εποχή ή χρόνος: Κατοχή.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Ένα χωριό των συνόρων.

Πρόσωπα του έργου: 25 (12Α/13Γ).

Κεντρικό θέμα: Η μαζική αντίσταση απέναντι στους κατακτητές.

Δευτερεύοντα θέματα: Ιστορική μνήμη. Αυτοθυσία για τη σωτηρία της πατρίδας.

Γλώσσα-ύφος: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο Λαμπρινός, μετά την εισβολή των κατακτητών, φεύγει αντάρ-

της στο βουνό και σύντομα τον ακολουθεί και η αρραβωνιαστικιά του Φωτεινή. Η πετυχημένη επίθεση των ανταρτών και ο θάνατος στρατιωτών του εχθρού οδηγεί σε αντίποινα. Ο διοικητή της περιοχής Στουριμ συλλαμβάνει την κοπέλα για να της αποσπάσει πληροφορίες και φυλακίζει την μητέρα του Λαμπρινού. Μετά από δυο χρόνια, όταν οι εχθροί οπισθοχωρούν, παίρνουν για ομήρους τα γυναικόπαιδα. Ο Λαμπρινός ανταλλάσσει τη θέση του με αυτά και ο Στουριμ τον χρησιμοποιεί ως ασπίδα για να σωθεί. Όταν όμως φτάνουν στο σημείο που βρίσκονται οι αντάρτες, ο νεαρός αγωνιστής τούς προτρέπει να μην υπολογίσουν το θάνατό του. Το νεκρό κορμί του μεταφέρεται στην εκκλησία από τους συντρόφους του, ενώ όλοι πανηγυρίζουν για την απελευθέρωση του τόπου.

Πρώτη παράσταση: Θ.Ο.Κ. Κιν/θέατρο “Μοντάλτο” Μόρφου (19.10.1973), Σκηνοθεσία: Βλαδίμηρος Κανκαρίδης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ακρίτας, Λ. «Όμηροι», *Νέα Εστία*, 60 (1956), σσ. 1454-1485.
- Όμηροι. Αθήνα 1956.

Μελέτες- Άρθρα:

- Λυγίζος, Μ. «Όμηροι». Στον τόμο: *Το Νεοελληνικό πλάι στο Παγκόσμιο Θέατρο*. Τόμος Β'. Αθήνα: Δωδώνη 1980, σσ. 378-380.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 470-471.

Ιάκωβος Καμπανέλλης: *Η αυλή των θαυμάτων*

Σε τέσσερα μέρη με ένα μόνο διάλειμμα ανάμεσα στο Β' και Γ' μέρος (1957)

Εποχή ή χρόνος: Μεταπολεμική. Αρχές καλοκαιριού. Μερικοί μήνες αργότερα.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Αθήνα. Λαϊκή γειτονιά. Αυλή με πολλά δωμάτια. Σε καθένα απ' αυτά μένει μια οικογένεια.

Πρόσωπα του έργου: 17 (11Α/6Γ).

Κεντρικό θέμα: Η προσφυγιά, η φτώχεια, η ψυχική εξαθλίωση των ανθρώπων και το όνειρο της φυγής.

Δευτερεύοντα θέματα: Η αγωνία του μεροκάματου. Η “αξιοποίηση” της περιοχής με το γκρέμισμα των παλιών σπιτιών. Ο “ένοχος” έρωτας.

Περίληψη πλοκής: Σε μια αυλή με πολλές παράγκες, συμβιώνουν ο γέρο Ιορδάνης με την γυναίκα του, μικρασιάτες πρόσφυγες καθώς και η Βούλα με τον Μπάμπη, που θέλουν να ζήσουν μια καλύτερη ζωή στην Αυστραλία αλλά πέφτουν θύματα των επιτηδεύων, οι οποίοι εκμεταλλεύονται το όνειρό τους και τους παίρνουν τα χρήματα. Κοντά σ'

αυτούς ο ονειροπόλος και τρακαδόρος Στέλιος, σύζυγος της Ελληνορωσίδας Όλγας, επιβιώνει με δανεικά, που παίρνει από φίλους και τον εραστή της γυναίκας του, τον υδραυλικό Στράτο. Όταν η κουτσομπολό Αγγελωί θα αποκαλύψει στον σύζυγο την παράνομη σχέση της γυναίκας του, οι δυο άντρες συγκρούονται και ο Στέλιος, μην αντέχοντας τον εξευτελισμό, θα αυτοκτονήσει. Οι μηχανικοί έρχονται για να απομακρύνουν τους κατοίκους της αυλής. Μια πολυκατοικία θα πάρει πλέον τη θέση της.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Τέχνης (18.12.1957), Σκηνοθεσία: Κάρολος Κουν.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Καμπανέλλης, Ιάκωβος. *Θέατρο (Η έβδομη μέρα της δημιουργίας, Η αυλή των θαυμάτων, Η ηλικία της νύχτας)*. Τόμος Α'. Αθήνα: Κέδρος 1978. *Η αυλή των θαυμάτων* σσ. 89-187.

Μελέτες-Άρθρα:

- Διαμαντάκου, Κ. «Ο χώρος μιας τριλογίας: Έβδομη μέρα της δημιουργίας, Η αυλή των θαυμάτων, Η ηλικία της νύχτας», *Δρώμενα* 14 (1995), σσ. 41-46.
- Μαυρομούστακος, Πλ. «Η αιώνια αυλή». Στον τόμο: *Αφιέρωμα του Δήμου Ζωγράφου στον Ιάκωβο Καμπανέλλη σε συνεργασία με το θέατρο «Στοά»* 1994, σσ. 53-58.
- Μπλέσιος, Αθ. «Η προσπάθεια επιβίωσης της παραδοσιακής κοινότητας και η προοπτική ανανέωσής της στην *Αυλή των Θαυμάτων* του Ιάκωβου Καμπανέλλη», *Θέματα Λογοτεχνίας* 23 (2003), σσ. 98-115.
- Kokori, P. "Kambanellis' *The Courtyard of Miracles*. A Refashioning of theatrical tradition", *To Yofiri: Journal of Modern Greek studies* 12(1992), σσ. 12-21.

Βασίλης Ζιώγας: *Το προξενιό της Αντιγόνης*

Κωμωδία πάνω σ' ένα τραγικό θέμα (1958)

Εποχή ή χρόνος: Απροσδιόριστη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Σαλόني σπιτιού επαρχιακής πόλης.

Πρόσωπα του έργου: 6 (4Α/2Γ).

Κεντρικό θέμα: Απομυθοποίηση των θεσμών της μικροαστικής κοινωνίας.

Δευτερεύοντα θέματα: Έθιμο του προξενιού και της προίκας. Σάτιρα της αθανασίας της ψυχής. Θάνατος και ζωή ως έννοιες συμπληρωματικές.

Περίληψη πλοκής: Ένας αφελής Δάσκαλος πηγαίνει στο σπίτι της υποψήφιας νύμφης, που του έχουν προξενέψει. Οι συζητήσεις γίνονται με τους συγγενείς ενώ η κοπέλα καλυμμένη με πέπλα δεν μιλάει. Όταν τίθεται θέμα προίκας, ο γαμπρός δυσανασχετεί και βιάζεται να τελειώσουν όλες οι διατυπώσεις για να γίνει ο γάμος. Όταν αποκαλύπτεται ότι κάτω από τα πέπλα βρίσκεται μια νεκροκεφαλή μακιγιαρισμένη, ο προξενητής πληροφορεί ότι η Αντιγόνη έχει πεθάνει πριν δεκατρία χρόνια ενώ οι οικείοι της αρνούνται κατηγορηματικά να το συνειδητοποιήσουν και του δίνουν ένα

άσπρο μπαλόνι, που προσποιούνται ότι είναι η ψυχή της. Ο γαμπρός συνειδητοποιεί την πραγματικότητα και αισθάνεται ξαφνικά σαν τράγος, που πρέπει να τρέξει στο λιβάδι, ενώ ο προξενητής διαπραγματεύεται τα χρήματα και ο θείος με το σπαθί τρυπάει το μπαλόνι.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Άλφα» (15.1.1960), «Δωδέκατη Αυλαία», σκηνοθεσία: Χρήστος Βαχλιώτης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Ζιώγας, Β. *Το προξενικό της Αντιγόνης. Η κωμωδία της μύγας*. Αθήνα: Ερμής 1980, 1996. *Το προξενικό της Αντιγόνης* σσ. 7-38.

Μελέτες-Άρθρα:

- Ιωαννίδης, Γρ. «Αναφορά στον Βασίλη Ζιώγα», *Αντί* 747 (2001), σσ. 44-47.
- Νικόπουλος, Ν. «Το θέατρο του Βασίλη Ζιώγα. Μια νέα δραματουργική εκδοχή», *Διαβάζω* 89 (1984), σσ. 34-38.
- Πούχνης, Β. *Ποίηση και μύθος στα θεατρικά έργα του Βασίλη Ζιώγα. Αθεισμός και φυσιολατρία ως τελεολογικές θεμελιώσεις μιας μυστικιστικής κοσμοθεωρίας*. Αθήνα: Πολύτροπον 2004, σσ. 95-102.

Γιώργος Σεβαστίκογλου: Αγγέλα

Έργο με πρόλογο και επτά εικόνες (1958)

Εποχή ή χρόνος: Δεκαετία του '50.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Πλατύσκαλο. Τέταρτος όροφος πολυκατοικίας. Ταράτσα. Ταβερνάκι στην παραλία. Απόμερη πλατεία. Αμμουδιά. Δωμάτιο σε φτωχό ξενοδοχείο. Δρόμος.

Πρόσωπα του έργου: 10 (3Α/7Γ), Γκαρσόνι, Εϊβαλάδες, Δυο αστυφύλακες, Γιατρός, Δυο τραυματιοφορείς, Κόσμος.

Κεντρικό θέμα: Αντίσταση ή Υποχώρηση στο χώρο της διαφθοράς.

Δευτερεύοντα θέματα: Οικονομική εξαθλίωση κοινωνικών ομάδων. Εγκατάλειψη της Επαρχίας. Εσωτερική Μετανάστευση. Βάναυση συμπεριφορά των αφεντικών.

Γλώσσα-ύφος: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Η αυτοκτονία μιας νεαρής υπηρέτριας, της Τασίας, προβληματίζει τις άλλες συναδέλφισές της. Τα όνειρά, οι φόβοι, οι έρωτές τους καθώς και η ανάγκη τους να βελτιώσουν την καθημερινότητα επανέρχονται συχνά στις συζητήσεις τους. Οι αδυναμίες του χαρακτήρα τους, η ματαιοδοξία της Νέρας, οι μηχανορραφίες της Άννας, η σχέση της Γεωργίας μ' έναν τύπο του υποκόσμου, τον Στράτο, αλλά και ο γάμος της Φανής γεμίζουν τον ελεύθερο χρόνο τους. Η Αγγέλα, η καινούρια υπηρέτρια, που παίρνει την θέση της νεκρής, προσπαθεί να ανακαλύψει τους λόγους, που

οδήγησαν την κοπέλα στην αυτοκτονία. Η γνωριμία της και ο έρωτας της για τον Λάμπρο, τον αδελφό της Τασίας, τους οδηγεί μαζί σ' έναν αγώνα αναζήτησης των πραγματικών αιτιών της αυτοχειρίας. Η πολιτική εκδοχή, που υποστηρίζει ο Στράτος, δεν είναι πειστική αλλά η αλήθεια δεν θα αποκαλυφθεί επειδή ο δολοφόνος, μασκαρεμένος ανάμεσα στους Εϊβαλάδες, θα σκοτώσει τον Λάμπρο.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Τέχνης (5.11.1964), Σκηνοθεσία: Κάρολος Κουν.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Σεβαστίκογλου, Γ. *Αγγέλα*, Θέατρο 17 (1964), σσ. 52-69.
- *Θέατρο (Κωνσταντίνου και Ελένης - Αγγέλα - Θάνατος Βασιλικού Επιτρόπου)*. Αθήνα: Κέδρος 1992. Η *Αγγέλα* σσ. 113-173.
- *Αγγέλα* στο πρόγραμμα της παράστασης του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ Κοζάνης. Η Βιβλιοθήκη του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ, έργο 1ο, χ.σ.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πεφάνης, Γ. «Για την *Αγγέλα* του Γ. Σεβαστίκογλου». Στον τόμο: *Θέματα του Μεταπολεμικού και Σύγχρονου Ελληνικού Θεάτρου. Διαδρομές σε μεγάλη χώρα*. Αθήνα: Κέδρος 2001, σσ. 59-65.
- Σπάθης, Δ. «Δάσκαλος του σκηνικού λόγου». Στον τόμο: Γ. Σεβαστίκογλου: *Θέατρο*, ό.π. Ειδικότερα για την *Αγγέλα* σσ. 15-18.

Μποστ: Φαύστα ή η απολεσθείς κόρη

Ιλαροτραγωδία (1964)

Εποχή ή χρόνος: Απροσδιόριστη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Σπίτι της Φαύστας.

Πρόσωπα του έργου: 8 (3Α/5Γ).

Κεντρικό θέμα: Βιτριολική κριτική ηθών, εθίμων και θεσμών.

Δευτερεύοντα θέματα: Υπονόμευση του λογιωτατισμού και της καθιερωμένης γλωσσικής τάξης. Παρωδία των δακρύβεκτων ιστοριών.

Γλώσσα-ύφος: Λεκτική παραμόρφωση, ανορθόδοξοι γλωσσικοί τύποι, τουρκικές και γαλλικές λέξεις.

Περίληψη πλοκής: Η Φαύστα είναι παντρεμένη με έναν λαϊκό τύπο, τον Γιάννη και έχουν αποκτήσει ένα κοριτσάκι, το Ριτσάκι. Το παιδί δεν θα μεγαλώσει ποτέ γιατί θα την καταπιεί ένα κήτος. Μετά από χρόνια ο πατέρας της θα ψαρέψει το κήτος και θα την ελευθερώσει αλλά την ίδια μέρα, οι γάτες, που έχουν μπει στην κουζίνα, τρώνε το Ριτσάκι επειδή ξέχασε να πλυθεί και μυρίζει ψαριλά. Η Φαύστα και ο Γιάννης συζητούν για ένα συναικόσιο της κόρης τους, με τον γιο της οικογένειας Ιατρού, ο οποίος βρέθηκε στην κοιλιά ενός άλλου κήτους αλλά τελικά διαπιστώνουν ότι η νύφη δεν υπάρχει.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Βεάκη» (28.4.1965) «Ελευθέρα Σκηνή», Σκηνοθεσία: Γιώργος Εμυρζάς.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Μποσταντζόγλου, Μ. *Φάυστα και άλλα διηγήματα*. Αθήνα: Ερμείας 1964.
- *Φάυστα*, Θέατρο 65, σσ. 235-246.

Μελέτες-Άρθρα:

- Μαυρομούστακος, Πλ. «Ένας υπονομευτής του κυρίοχου λόγου». Στον τόμο: *Σχεδιάσματα Ανάγνωσης*. Αθήνα: Καστανιώτης 2006, σσ. 171-174.
- Μπακονικόλα-Γεωργοπούλου Χ. «Το εκκρεμές του Μποστ». Στον τόμο: *Κανόνες και εξαιρέσεις, Κείμενα για το νεοελληνικό θέατρο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2000, σσ. 118-123.
- Νάκας, Θ. «Μποστ: ένας γελοιογράφος του γλωσσικού λογοτατισμού (Μια ανάγνωση των θεατρικών *Φάυστα και Μαρία Πενταγιάττισα*)». Στον τόμο: *Η γλώσσα και η διδασκαλία της*. Φλώρινα: «Βιβλιογονεΐον», Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας (Α.Π.Θ.) 2003, σσ. 105-148.

Πέτρος Μάρκαρης: Η ιστορία του Αλή Ρέντζο
(1965)

Εποχή ή χρόνος: 1954

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Το χωριό Στουρνάρι της Ούρφας, στη Μικρασία. Πλατεία. Κτήριο του αγροτικού συνεταιρισμού. Καφενείο. Το σπίτι της Ακιλέ. Το σπίτι του Ρέτζο.

Πρόσωπα του έργου: 19 (16Α/3Γ), Αγρότες και Αγρότισσες, Χωροφύλακες.

Κεντρικό θέμα: Η εκμετάλλευση των πολιτών από τους φορείς της εξουσίας.

Δευτερεύοντα θέματα: Παραποίηση των γεγονότων από τον τύπο. Οι λαοπλάνοι παρασύρουν τους πολίτες σε ενέργειες, που εξυπηρετούν το προσωπικό τους συμφέρον.

Περίληψη πλοκής: Ο Αλή Ρέτζο, αγάς του χωριού, ανακοινώνει στους αγρότες, που είναι συγκεντρωμένοι στην πλατεία ότι θα διαθέσει χρήματα για την αγορά ενός τρακτέρ. Παράλληλα τους επιβάλλει και τους ζητάει να προσφέρουν και αυτοί ό,τι μπορούν για να πετύχουν την εύνοια των ανθρώπων του συνεταιρισμού και να μην περιμένουν πολύ χρόνο για να το προμηθευτούν. Η σκέψη του Ρέτζο να πάρει το τρακτέρ εκτός σειράς προσκρούει στην άρνηση του νέου διευθυντή, ο οποίος όμως αντικαθίσταται. Με πλάγιες μεθόδους το τρακτέρ φθάνει στο χωριό και ο Ρέτζο εκμεταλλεύεται τους χωρικούς διεκδικώντας ολοένα και μεγαλύτερο μερίδιο από την παραγωγή. Τρία χρόνια μετά, μια μεγάλη πυρκαγιά, την οποία προκαλούν οι αγρότες σε συνεργασία με το Ρέτζο, καίει τα δάση της περιοχής. Κερδισμένος από τη φωτιά ο αγάς, του οποίου αυξάνεται η περιουσία με τα καινούρια χωράφια ενώ οι χωρικοί αναγκάζονται να ξεσπιτωθούν. Αργότερα ο Ρέτζο γκρεμίζει και το χωριό γιατί θεωρεί ότι εμπο-

δίξει την παραγωγή του. Οι χωρικοί ζητούν το δίκιο τους, ο Νωματάρχης υπόσχεται ότι θα βρεθούν οι ένοχοι και τους απομακρύνει από τα ερείπια. Για να πάρουν όμως τέντες και σκεπάσματα και να εγκατασταθούν προσωρινά κάπου, πρέπει να πληρώσουν χρηματική εγγύηση, που δεν διαθέτουν. Η απογοήτευσή τους, από την εξέλιξη, είναι πλέον πολύ μεγάλη.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Καλουτά» (18.4.1971), «Ελεύθερο Θέατρο».

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Μάρκαρης, Π. *Η ιστορία του Αλή Ρέτζο, Θέατρο, Χρόνος Δ'*, Τεύχος 20 (Μάρτης-Απρίλης 1965), σσ. 41-63.
- *Η ιστορία του Αλή Ρέτζο*. Αθήνα: Κείμενα 1971.
- *Η ιστορία του Αλή Ρέτζο*. Αθήνα: Γαβριηλίδης 1999.

Μελέτες-Άρθρα:

- Μαράκα, Λ. «Το μοντέλο και η εφαρμογή του. *Ο Κανκασιανός κύκλος με την κιμωλία του Μπέρτολτ Μπρεχτ και Η ιστορία του Αλή Ρέτζο του Πέτρου Μάρκαρη*». Στον τόμο: *Θέατρο και Δράμα. Μελετήματα για τη γερμανόφωνη δραματολογία*. Αθήνα: Πολύτροπον 2005, σσ. 295-324.
- Πεφάνης, Γ. «Υπερκείμενος συνειρισμός και ολίσηση της Μνήμης. Το Montage στον κινηματογράφο και στο θέατρο. Αναφορά στο Ελληνικό Μεταπολεμικό Θέατρο (Πέτρος Μάρκαρης, Παύλος Μάτεσις, Γιώργος Μανιώτης)». Στον τόμο: *Θέματα του Μεταπολεμικού και Σύγχρονου Ελληνικού Θεάτρου, Διαδρομές σε μεγάλη χώρα*. Αθήνα: Κέδρος 2001, σσ. 104-118.

Ασημάκης Γιαλαμάς – Κώστας Πρετεντέρης: *Μιας πεντάρας νιάτα*

Κωμωδία σε δύο μέρη, έξι εικόνες (1965)

Εποχή: Δεκαετία του '60.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Λίβιγκ ρουμ λαϊκής, μάλλον, μονοκατοικίας, σε μακρινή συνοικία. Γραφεία της αντιπροσωπείας Δαμάσκου.

Πρόσωπα του έργου: 13 (8Α/5Γ).

Κεντρικό θέμα: Προβλήματα ενός μικροαστικού ζευγαριού μετά τον γάμο του.

Δευτερεύοντα θέματα: Η προκατάληψη για την επαγγελματική δραστηριότητα της γυναίκας. Η σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας. Οι συνέπειες των τυχερών παιχνιδιών.

Περίληψη πλοκής: Ο Γιώργος και η Ειρήνη είναι ένα νιόπαντρο ζευγάρι, που κτίζει σπίτι και μένει προσωρινά στο σπίτι της Μαρίκας, της μητριάς της Ειρήνης. Ο Γιώργος εργάζεται στην εταιρεία Δαμάσκου και αρνείται πεισματικά να αφήσει τη γυναίκα του να δουλέψει γιατί φοβάται τους ερωτύλους εργοδότες. Επειδή όμως η Μαρί-

κα ετοιμάζεται να παντρευτεί τον Αντρέα και χρειάζεται το σπίτι της εξ ολοκλήρου, πρέπει να βρεθούν τα χρήματα για να τελειώσει η οικοδομή. Η τυχαία συνάντηση της Ειρήνης με τον Δημήτρη Δαμάσκο και μια παρεξήγηση έχει ως αποτέλεσμα την πρόσληψη της στην ίδια εταιρεία με τον άνδρα της χωρίς, ωστόσο, να αποκαλύψει τη συζυγική τους σχέση. Η εμφάνιση του Παρασκευά, του πατέρα της Ειρήνης, περιπλέκει την κατάσταση και τελικά οι δυο νέοι αναγκάζονται να παρουσιαστούν σαν αδέρφια. Όταν όμως ο Δημήτρης, γοητευμένος από την κοπέλα πάει στο σπίτι μαζί με τον Πασχάλη, τον αγαπημένο υπάλληλο του πατέρα του, για να ζητήσει το χέρι της, βλέποντας την φωτογραφία του γάμου αντιλαμβάνεται την αλήθεια, καταλαβαίνει το παιχνίδι, που παίχτηκε και αποφασίζει να το γυρίσει στα μέτρα του. Η αδελφή του όμως η Πόλυ θα λύσει την παρεξήγηση.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Μινώα» (14.6.1965), Ελληνική Λαϊκή Σκηνή, Σκηνοθεσία: Δημ. Νικολαΐδης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Δημοσίευση:

- Γιαλαμάς Ασ. – Πρετεντέρης Κ. «Μιας πεντάρας νάτα», *Θέατρο* 66, Διεύθυνση και έκδοση: Θ. Κρίτας, σσ. 327-355.

Άρθρα-Μελέτες:

- Δελβερούδη, Ελ.-Αν. *Οι νέοι στις κωμωδίες του ελληνικού κινηματογράφου 1948-1974*. Αθήνα: Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών Ε.Ι.Ε. 2004, σσ. 105-106, 346-347 κ.α.

Στρατής Καρράς: *Οι παλαιστές* (1966/67)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Δωμάτιο παλιού σπιτιού.

Πρόσωπα του έργου: 7 (4Α /3Γ).

Κεντρικό θέμα: Η καταπίεση των ανθρώπων από κάθε είδους εισβολείς και δυνάστες.

Δευτερεύοντα θέματα: Οι ελπίδες για ένα καλύτερο μέλλον και η διάψευση των ονείρων.

Περίληψη πλοκής: Η Αρχοντία, η Ρόζα και η Αντιγόνη συγκατοικούν σ' ένα ισόγειο φτωχόσπιτο εύκολα προσπελάσιμο. Ο Εγνάτης, τον οποίο η Αρχοντία ταυτίζει με τον άνδρα που αλληλογραφούσε εδώ και χρόνια, θεωρείται ο σωτήρας που θα τους αλλάξει τη ζωή, θα τις απαλλάξει από τα χρέη τους και από την κοπιαστική δουλειά. Τα όνειρα τους όμως διαψεύδονται, όταν διαπιστώνουν ότι είναι παλαιστής-πεχλιβάνης. Οι άλλοι παλαιστές, ο Καζανόβας και ο Αμφορέας, οι οποίοι εμφανίζονται αργότερα,

διαψεύδουν τις ελπίδες για ένα καλύτερο αύριο. Η Αντιγόνη συνειδητοποιεί πως πρόκειται για απατεώνες και προσπαθεί να δραστηρευτεί, όμως ένας τέταρτος παλαιστής, ο Μούργος, της φράζει την έξοδο. Όλες οι γυναίκες βρίσκονται πια εγκλωβισμένες μέσα στο ίδιο τους το σπίτι, χωρίς δυνατότητα διαφυγής.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Κατίνα Παξινού» (21.3.1970), Θίασος Παξινού-Μινωτή, Σκηνοθεσία: Αλέξης Μινωτής.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Καρράς Στρ. *Οι παλαιστές*. Αθήνα: Δωδώνη 1971.
- *Θέατρο Α'. (Ο Μουγγός, Οι παλαιστές, Οι μπουλουκτσήδες, Η πύλη)*. Αθήνα-Γιάννινα: Δωδώνη 1986. *Οι παλαιστές* σσ. 93-187.

Άρθρα-Μελέτες:

- Μπακονικόλα-Γεωργοπούλου, Χ. «Το πρίσμα της βίας στο θέατρο του Στρατή Καρρά». Στον τόμο: *Κανόνες και εξαιρέσεις. Κείμενα για το νεοελληνικό θέατρο*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2000, σσ. 97-104.
- Πεζοπούλου, Γ. *Στρατής Καρράς. Παρουσίαση του συγγραφέα και του έργου του*. Αθήνα-Γιάννινα: Δωδώνη 1996. Ειδικότερα για τους *Παλαιστές* σσ. 111-119.
- Πούγγερ, Β. «Το γελοίο και το εφιαλτικό στο σκηνικό κόσμο του Στρατή Καρρά». Στον τόμο: *Διάλογοι και διαλογισμοί, Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Χατζηνικολή 2000, σσ. 313-324.

Γεράσιμος Σταύρου: *Καληνύχτα Μαργαρίτα*

Έργο σε δυο μέρη και εννιά εικόνες (1967)

Το έργο βασίζεται στο διήγημα του Δ. Χατζή *Μαργαρίτα Περδικάρη*.

Εποχή ή χρόνος: Αρχές φθινοπώρου. Κατοχή.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Επαρχιακή πόλη. Κοντά σε σιδηροδρομικό σταθμό. Αρχοντικό των Περδικάρηδων. Γραφείο Δημοτικού Νηπιαγωγείου. Γωνιά απόμερης πλατείας. Προθάλαμος φυλακής.

Πρόσωπα του έργου: 15 (9Α/6Γ), Ένα παιδί, Γερμανός φρουρός.

Κεντρικό θέμα: Η μεταμόρφωση μιας νέας, άπειρης γυναίκας σε αγωνίστρια της Αντίστασης.

Δευτερεύοντα θέματα: Η χρεοκοπία, υλική και ηθική, μιας αριστοκρατικής οικογένειας. Δωσιλογισμός.

Περίληψη πλοκής: Η Μαργαρίτα επιστρέφει, μετά την αποφοίτησή της από το Αρσάκειο, στην μικρή επαρχιακή πόλη όπου ζει η οικογένειά της. Τα πράγματα για την οικογένεια Περδικάρη, μια από τις επιφανέστερες παλιές αριστοκρατικές οικογένειες της περιοχής, δεν είναι εύκολα. Στην προσπάθειά τους να διατηρήσουν την αίγλη

τους, τα μέλη της αλληλοπληγώνονται, καταστρέφονται, εκμεταλλεύονται αλλά και πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης. Η Μαργαρίτα, απογοητευμένη από τους δικούς της, που ζουν μέσα στο ψέμα και στην προσποίηση, χρειάζεται φίλους αλλά και ένα όραμα, έναν λόγο για να συνεχίσει να ζει. Αποφασίζει να γίνει μέλος της αντίστασης με την συνεργασία της Αγγελικής, μιας γειτονοπούλας με την οποία οι συγγενείς της δεν την άφηναν να έχει φιλικές σχέσεις. Όταν τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας ανακαλύπτουν την ιδιότητά της αυτήν, την προδίδουν χωρίς να το καταλάβουν, ζητώντας την βοήθεια διαφόρων κρατικών παραγόντων, συνεργατών των Γερμανών για να την γλιτώσουν. Η Μαργαρίτα συλλαμβάνεται και μην θέλοντας να προδώσει τους συντρόφους της, βασανίζεται και εκτελείται.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Βεάκη» (3.3.1967), «Ελληνικό Λαϊκό Θέατρο». Σκηνοθεσία: Μάνος Κατράκης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Σταύρου, Γ. *Καληνύχτα Μαργαρίτα*. Αθήνα: Κέδρος 1972, 2000 (12^η έκδοση).

Μελέτες-Άρθρα:

- Krili-Kevans, Y. «*Καληνύχτα Μαργαρίτα* by Gerasimos Stavrou: An Introduction», *To Yofiri: Journal of Modern Greek Studies* 6 (1979), σσ. 43-52.
- Λυγίζος, Μ. «*Καληνύχτα Μαργαρίτα*». Στον τόμο: *Το Νεοελληνικό πλάι στο Παγκόσμιο Θέατρο*. Τόμος Α'. Αθήνα: Δωδώνη 1980, σσ. 166-168.

Μάριος Χάκκας: *Ενοχή* Μονόπρακτο δράμα (1968)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Δωμάτιο, ίσως σε διαμέρισμα πολυκατοικίας.

Πρόσωπα του έργου: 2 (1Α/1Γ).

Κεντρικό θέμα: Οι καταπιεστικές μέθοδοι δράσης κάθε μορφής εξουσίας εκμηδενίζουν την αντίσταση του ατόμου.

Δευτερεύοντα θέματα: Ρόλοι, που υπάρχουν στο υποσυνείδητο του ατόμου.

Περίληψη πλοκής: Ένα ζευγάρι συνομιλεί. Μετά την ανάκριση από την Γυναίκα (Εξουσία-Μητέρα), ο Άντρας (Σύζυγος-Πολίτης-Γιος) αφού ανθίσταται προσωρινά, εγκαταλείπει την δράση και γίνεται κατηγορούμενος. Ενδιάμεσα υποδύεται τον ρόλο της μητέρας, του άντρα κι εκείνος του γιου της. Οι μεταμορφώσεις αυτές αποτελούν μέρος της προσπάθειας της γυναίκας να οδηγήσει τον άντρα να παραδεχτεί την ενοχή του, την απιστία (πραγματική ή φανταστική) που έχει διαπράξει.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Φλορίντα» (7.4.1970), σε κοινή παράσταση με την *Αντιγόνη* του Jean Anouilh, Θίασος «Βήματα». Σκηνοθεσία: Θανάσης Παπαγεωργίου.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Χάκκας, Μ. *Ενοχή (Ενοχή, Αναζήτηση, Τα κλειδιά)*. Αθήνα: Κέδρος 1971, 1981 (3^η έκδοση). Η *Ενοχή* σσ. 5-27.

Μελέτες-Άρθρα:

- Θωμαδάκη, Μ. «Ανθρωπος και εξουσία στο θέατρο του Μάριου Χάκκα». Στον τόμο: *Θεατρολογικοί προβληματισμοί*. Αθήνα: Paulos 1996, σσ. 205-222.
- Ρεπούσης, Γ.Χ. «Θεατρικά (*Ενοχή-Αναζήτηση-Τα κλειδιά*)». Στον τόμο: *Μάριος Χάκκας. Προσεγγίσεις στο πεζογραφικό του έργο*. Αθήνα: Μεταίχμιο 2004, σσ. 143-154.

Γιώργος Λαζαρίδης: *Ο τρελός του Λούνα Παρκ* Κωμωδία σε δύο μέρη (1969)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Γειτονιά της Αθήνας. Λούνα Παρκ «Φαντάζιο».

Πρόσωπα του έργου: 12 (9Α/3Γ), 4 Δημοσιογράφοι, 2 Δημοσιογραφίνες, Εργάτες και Υπάλληλοι του Λούνα Παρκ.

Κεντρικό θέμα: Εκμετάλλευση της καλοσύνης και της ειλικρίνειας των ανθρώπων.

Δευτερεύοντα θέματα: Διακωμώδηση των αστέρων και άλλων παραγόντων του κινηματογράφου. Σεξουαλική παρενόχληση και οικονομική εκμετάλλευση στον χώρο της εργασίας. Κοινωνική καταξίωση δωσιλόγων.

Περίληψη πλοκής: Ο Θανάσης, ένας υπάλληλος του Λούνα Παρκ, που το αφεντικό του, ο Ανδρόνικος τον χρησιμοποιεί για όλες τις δουλειές, κερδίζει σ' ένα διαγωνισμό περιοδικού το πρώτο βραβείο. Το έπαθλο είναι μια βραδιά με την Νόρα Βάλλη, μια σταρλετίτσα του κινηματογράφου. Η νεαρή ηθοποιός έχει δεσμό με τον Τώνη Μοντσερίγο, αλλά δεν μπορεί να τον παντρευτεί γιατί δεν έχει βγει το διαζύγιο του. Μια κληρονομιά ωστόσο, που έχει ως όρο το γάμο της, την πιέζει χρονικά. Ο Ρίκος, ο σκηνοθέτης της, θεωρεί ότι ο Θανάσης είναι το ιδανικό θύμα για ένα λευκό γάμο. Η Νόρα τον χρησιμοποιεί για να μπορέσει να εισπράξει τα χρήματα με τη συνεργασία και του εραστή της. Όταν όμως η Αγάπη, μια κοπέλα που εργάζεται στο Λούνα Παρκ και είναι κρυφά ερωτευμένη με τον Θανάση, ακούει τυχαία για την κληρονομιά και την εκμετάλλευση των χρημάτων, μιλάει στον Θανάση. Ο Ιερεμίας Μοντσερίγος, πατέρας του Τώνη, που είχε κατηγορήσει στο παρελθόν τον Θανάση για την κλοπή των τροφίμων του ορφανοτροφείου, κρύβεται πίσω και από την νέα ιστορία εκμετάλλευσης. Ο Θανάσης, αφού καταγγέλλει την συμπεριφορά του και αποκαλύπτει την αλή-

θεια, αποφασίζει να παντρευτεί την Αγάπη με κουμπάρα τη Νόρα, που αντίλαμβάνεται πλέον και αυτή το παιχνίδι που της έστησαν οι δύο άντρες.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Αμιράλ» (18.10.1969), Θίασος Σμαρούλας Γιούλη με τον Θανάση Βέγγο, Σκηνοθεσία: Κωστής Μιχαηλίδης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Λαζαρίδης, Γ. *Ο τρελλός του Λούνα Παρκ*. Αθήνα: Συμρινωπάκης.

Κώστας Μουρσελάς: *Επικίνδυνο φορτίο*

Σάτιρα (1970)

Εποχή ή χρόνος: Στη σημερινή «ηλεκτρονική» εποχή μας.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Γραμματεία μεγάλης εταιρείας.

Πρόσωπα του έργου: 11 (7Α/4Γ).

Κεντρικό θέμα: Η εξουθένωση, η αποπομπή, ακόμα και η εξαφάνιση κάθε κοινωνικής μονάδας που δεν συμμορφώνεται με τους κανόνες του συστήματος.

Δευτερεύοντα θέματα: Σχέσεις εξάρτησης υπαλλήλων και διοίκησης. Λειτουργία ενοχοποιητικών μηχανισμών από τους φορείς της εξουσίας για την επίτευξη των στόχων τους.

Περίληψη πλοκής: Μια επιχείρηση είναι αναστατωμένη από τη «δολοφονία» με φόλα της Φούξιας, της σκυλίτσας του Διευθυντή. Δύο έμπιστοι υπάλληλοί του, ο Ηλίας και ο Χριστόφορος, αναλαμβάνουν να εντοπίσουν τον ένοχο, ο οποίος πιστεύεται ότι θέλει με αυτήν την πράξη να πλήξει το κύρος της Εταιρείας και του ίδιου του Διευθυντή της. Την ίδια ώρα καταφθάνει μια Κυρία, ερωμένη του Προέδρου, που διαμαρτύρεται για ένα συνάδελφό της στο γραφείο. Ισχυρίζεται ότι η συμπεριφορά του είναι περιεργή αφού δεν σταματάει, όλο το πρωινό, το μέτρημα. Ο Αλέξης, ο υπάλληλος στον οποίο αναφέρεται, έχει ξεφύγει από τον κατασκοπευτικό μηχανισμό της εταιρείας και το όνομά του δεν είναι καταχωρημένο στα βιβλία του προσωπικού της. Η απουσία αυτή σε συνδυασμό με την επιμονή του να μετράει τον καθιστούν ύποπτο. Τεκμηριώνεται το κατηγορητήριο σε βάρος του και ανακρίνεται εξονυχιστικά. Η άρνησή του να συμμορφωθεί με τους κανόνες λειτουργίας της εταιρείας έχει ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση από τους κόλπους της για να μην αποτελέσει εστία μόλυνσης για άλλουςπειθήνιους υπαλλήλους. Η αποπομπή του όμως εγείρει και μεμονωμένες αντιδράσεις.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Αλφα» (3.12.1970), «Σύγχρονο Ελληνικό Θέατρο», Σκηνοθεσία: Στέφανος Ληναίος.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Έκδοση:**

- Μουρσελάς, Κ. *Επικίνδυνο φορτίο*, Σύγχρονο Ελληνικό Θέατρο αρ. 2, Αθήνα: Κέδρος 1971.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γραμματάς, Θ. «Ο μικροαστισμός και η περιθωριοποίηση ως ιδεολογικές συνιστώσες στο Σύγχρονο Ελληνικό Θέατρο». Στον τόμο: *Νεοελληνικό Θέατρο. Ιστορία-Δραματολογία*. Αθήνα: Κουλτούρα 1987, σσ. 156-181. Για το *Επικίνδυνο φορτίο*, σσ. 168-169.
- Μιχαηλίδης, Γ. *Νέοι Έλληνες θεατρικοί συγγραφείς*, Αθήνα: Κάκτος, 1975. Ειδικότερα για το *Επικίνδυνο φορτίο*, σσ. 105-109.
- Σιβετίδου, Αφρ. «Περί γενεαλογίας του νεοελληνικού δράματος, *Αντιγόνη, Φορτίο και Ευγένιος Ιονέσκο*», *Εκκύκλημα* 27 (1990), σσ. 37-40.
- Horton, An. "The Bitter Satire of Kostas Mourselas", *The Athenian* 1/15 (1975), σσ. 15-36.

Γιώργος Σκούρτης: Οι νταντάδες

Έργο σε τρεις πράξεις και έξι εικόνες (1970)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Εσωτερικό μπαρ. Σαλόνι πλούσιου σπιτιού.

Πρόσωπα του έργου: 3Α.

Κεντρικό θέμα: Η αλλοτριώση του σύγχρονου ανθρώπου.

Δευτερεύοντα θέματα: Αδυναμία αντίδρασης και ανάγκη υποταγής στις απαιτήσεις μιας απρόσωπης κοινωνίας. Το χρήμα ως κινητήρια δύναμη. Εξόντωση των ανένταχτων στο σύστημα.

Περίληψη πλοκής: Ο Πέτρος και ο Παύλος είναι δύο φτωχοδιάβολοι, που μόλις αποφυλακίστηκαν, και προσπαθούν να επανενταχθούν στην κοινωνία. Η συνάντησή τους με τον Σταύρο σ' ένα μπαρ θα τους δώσει τη δυνατότητα να πετύχουν το στόχο τους. Η πρότασή του να γίνουν νταντάδες της γυναίκας του τούς βρίσκει απόλυτα σύμφωνους. Όταν πηγαίνουν στο σπίτι, ενθουσιάζονται από την πολυτέλεια και τις ανέσεις. Σύντομα όμως διαπιστώνουν πως είναι κλειδαμπαρωμένοι σε ένα χώρο χωρίς καν παράθυρα, ενώ η γυναίκα που υποτίθεται ότι θα φύλαγαν δεν υπάρχει. Αρχίζουν να δυσανασχετούν και ο Σταύρος τους παρουσιάζει το είδωλο μιας νεκρής γυναίκας που είναι υποχρεωμένοι να λατρεύουν. Ο Παύλος συμβιβάζεται, καθώς αυτή η δουλειά αποφέρει πολλά χρήματα, ο Πέτρος όμως δεν αρκείται σε αυτό και θέλει να αποδράσει. Προσπαθεί να πείσει και τον Παύλο να εναντιωθεί και να φύγουν μαζί. Το δίλημμα που του θέτει είναι μεγάλο. Τελικά με παρότρυνση του Σταύρου και σε κατάσταση απόγνωσης θα στραφεί ενάντια στον Πέτρο και θα τον σκοτώσει.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Τέχνης (18.2.1970), Σκηνοθεσία: Γιώργος Λαζάνης.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Σκούρτης, Γ. *Οι νταντάδες*. Αθήνα: Ερμής 1974.
- *Οι νταντάδες*. Αθήνα: Καστανιώτης 1998.

Μελέτες-Άρθρα:

- Καλλιαντέρη, Φ. «Οι Νταντάδες: Διάλογος με την απουσία», *Θεατρογραφίες* 10 (2003), σσ. 61-64.
- Μιχαηλίδης, Γ. *Νέοι Έλληνες θεατρικοί συγγραφείς*. Αθήνα: Κάκτος 1975. Ειδικότερα για τους Νταντάδες σσ. 126-128.
- Σιβετίδου, Αφρ. «Απομίμηση και αναδημιουργία. Νταντάδες και Περιμένοντας τον Γκοντό», *Εκκύκλημα* 18 (1988), σσ. 14-22.

Άγγελος Τερζάκης : Ο ΠΡΟΓΟΝΟΣ
 Θεατρικό κείμενο σε τρεις πράξεις (1970)

Εποχή ή χρόνος: Απροσδιόριστη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Τραπεζαρία ενός παμπάλαιου σπιτιού.

Πρόσωπα του έργου: 7 (3Α/4Γ).

Κεντρικό θέμα: Συνέπειες της ανθρωπίνης ύβρεως.

Δευτερεύοντα θέματα: Απολογισμός ζωής. Ενοχή και Οικογενειακή κρίση. Αντιδράσεις σ' ένα αίσθημα απειλής.

Περίληψη πλοκής: Η Έλμα και η Μάγδα, δυο αδελφές που έχουν συγκρουστεί στο παρελθόν, αναγκάζονται να συγκατοικήσουν σ' ένα απομονωμένο προγονικό σπίτι, μετά από μια κοσμολογική καταστροφή. Η πρώτη συνάντησή τους αποκαλύπτει πικρίες από τη διανομή της περιουσίας, ενώ η παρουσία ενός μυστηριώδους υπέργηρου προσώπου, του ΠΡΟΓΟΝΟΥ, στη σοφίτα του σπιτιού τις τρομοκρατεί. Η αποκάλυψη της Κατερίνας στην μητέρα της Έλμα ότι είναι έγκυος δημιουργεί τεράστια προβλήματα. Η Έλμα έχει ερωτικές σχέσεις με τον Φίλιππο, τον άνδρα της Μάγδας και σε μια κρίση αποκαλύπτει στο σύζυγό της Στέφανο ότι το παιδί δεν είναι δικό του. Η εξαφάνιση του μικρού γιου τους και η επιστροφή του, βουβού πλέον, από τη σοφίτα, τη γεμίζει ενοχές. Θεωρεί ότι τιμωρείται εξαιτίας της αμαρτίας, που διέπραξε, ενώ σε συζήτηση με την αδελφή της αποκαλύπτεται ότι γνώριζε την παράνομη σχέση του συζύγου της με την αδελφή της. Ένας πυροβολισμός θα διαταράξει την ησυχία του σπιτιού. Τα σκάγια παραμορφώνουν το πρόσωπο του Φίλιππου. Η Κατερίνα αποκαλύπτει ότι αυτή πυροβόλησε για να γλυτώσει την αθώα ξαδέλφη της από τα νύχια αυτού του ανθρώπου και ότι ο Φίλιππος είναι ο πατέρας και του δικού της παιδιού. Τα βήματα, που ακούγονται να κατεβαίνουν τη σκάλα, θα κλονίσουν τις δυο γυναίκες.

Πρώτη παράσταση: Πειραματικό Θέατρο Μαριέττας Ριάλδη (18.3.1970), Σκηνοθεσία: Μαριέττα Ριάλδη.

Επιλογή βιβλιογραφίας:**Έκδοση:**

- Τερζάκης, Άγγ. *Ο ΠΡΟΓΟΝΟΣ*. Ελληνικό Θέατρο 1. Αθήνα: αβγ 1970.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γεωργουσόπουλος, Κ. «Νεοελληνική δραματουργία και θρησκεία». Στον τόμο: *Θρησκεία και Θέατρο στην Ελλάδα*. Επιμ. Ι. Βιβλάκης, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2005. Ειδικότερα για τον *Πρόγονο*, σσ. 173-174.

- Μακρής, Σ. «Το Θέατρο του Τερζάκη», *Νέα Εστία* 108 (1980), σσ. 88-109.

Κώστας Βάρναλης: Άτταλος ο Τρίτος

(1972)

Εποχή ή χρόνος: Ρωμαϊκή κοσμοκρατορία.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Αίθουσα του παλατιού. Βιβλιοθήκη της Περγάμου.

Πρόσωπα του έργου: 30 (25Α/5Γ).

Κεντρικό θέμα: Τα τελευταία χρόνια της Περγάμου, πριν από την ενσωμάτωση της στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία

Δευτερεύοντα θέματα: Αμοραλισμός της εξουσίας. Καταγγελία του στρατοκρατικού καθεστώτος. Συνέπειες της υποτέλειας σε μια ξένη δύναμη. Σήψη, διαφθορά και αυθαιρεσία μιας ξενόδουλης κυβέρνησης.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο βασιλιάς της Περγάμου Άτταλος ο Τρίτος πιέζεται από τους άρχοντες να παραδώσει την εξουσία στους Ρωμαίους, ενώ ξεσπάει λαϊκή επανάσταση με αρχηγό τον Αριστόνικο. Ο ηγέτης των «ανταρτών» υπόσχεται τη δημιουργία μιας πολιτείας, όπου θα κυριαρχεί η ισότητα. Ο Άτταλος προσφέρει τη χώρα ως δώρο στη ρωμαϊκή Σύγκλητο με τον όρο να στείλει στρατεύματα για την καταστολή της εξέγερσης, όταν, όμως, πληροφορείται ότι οι Ρωμαίοι χάνουν από τους επαναστάτες, παθαίνει καρδιακή προσβολή. Ο Ύπατος Περπέρας, που διαδέχεται τον Κράσο στη διοίκηση του στρατού, εξουδετερώνει τους επαναστάτες και αναλαμβάνει την εξουσία. Η διακυβέρνηση παραμένει αυταρχική, υπάρχει ωστόσο συνεργασία πολλών τοπικών παραγόντων, που επιδιώκουν να εξασφαλίσουν την εύνοια της νέας ηγεσίας. Ο Φιλόσοφος της αυλής του Περπέρα αποκεφαλίζεται όταν δηλώνει ότι ο λαός πρέπει να ξυπνήσει για να βελτιωθούν οι συνθήκες ζωής του.

Πρώτη παράσταση: Θ.Ο.Κ., Κεντρική Σκηνή (24.6.1977), Σκηνοθεσία: Νίκος Χαράλάμπους.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Βάρναλης, Κ. *Άτταλος ο Τρίτος*. Αθήνα: Κέδρος 1972, 1976, 1980.

Μελέτες- Άρθρα:

- Παγκουρέλης, Β. «Ο θεατρικός Βάρναλης», *Θεατρικά* 22-24 (1975), σσ. 265-267.
- Χατζηπανταζής, Θ. *Το Ελληνικό Ιστορικό Δράμα. Από το 19^ο στον 20^ο αιώνα*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης 2006, σσ. 501-502.

Γιώργος Διαλεγμένος: *Μάνα...Μητέρα...Μαμά*
(1974)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Σαλόνι μικροαστικού σπιτιού.

Πρόσωπα του έργου: 5 (2Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Η «αφόρητη» παρουσία ενός ηλικιωμένου σ' ένα μικροαστικό σπίτι.

Δευτερεύοντα θέματα: Σύγκρουση των γενεών. Ανασφάλεια του Νεοέλληνα.

Γλώσσα: Σκληρή, αποκαλυπτική με γλωσσικούς τύπους του υποκόσμου και υβριστικές εκφράσεις.

Περίληψη πλοκής: Στο σπίτι του Μεμά, η συγκατοίκηση με την ανάπηρη μητέρα του δημιουργεί πολλές εντάσεις και ενοχλεί την γυναίκα του Βαρβάρα. Το ζευγάρι δεν έχει παιδιά και η γυναίκα φαίνεται ότι δεν αντέχει πλέον τα παράπονα και τις κατηγορίες της πεθεράς της, η οποία συμπαθεί ιδιαίτερα τον άλλο της γιο, το κουτσαβάκι Σωτηράκη και την σύντροφό του Μπέμπα, που είναι έγκυος. Οι γιοι της προσπαθούν να λύσουν το πρόβλημα και σκέπτονται να την μεταφέρουν σ' έναν οίκο ευημερίας αλλά δεν ξέρουν με ποιον τρόπο θα της ανακοινώσουν για την απόφασή τους. Όταν τελικά την ενημερώνουν, η μάνα από την στενοχώρια παθαίνει εγκεφαλικό. Ο Μεμάς μετανοιώνει για την λύση, που δόθηκε και θέλει να την κρατήσει στο σπίτι ενώ η γυναίκα του δεν έχει άλλη υπομονή και φεύγει.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Αθήναιον» (19.10.1979), Σκηνοθεσία: Κώστας Καζάκος για 6 παραστάσεις. Επαναλαμβάνεται στο «Θέατρο του Πειραιά» (31.10.1980), σε σκηνοθεσία Τ. Βουτέρη.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Δημοσίευση:**

Διαλεγμένος, Γ. «*Μάνα...Μητέρα...Μαμά*», *Θέατρο* 64/66 (1981), σσ. 67-89.

Μελέτες- Άρθρα:

- Ανδρεάδης, Γ. «Μήπως το θέατρο είναι ιερό; ή Το δώρο του ακυκλοφόρητου κ. Διαλεγμένου». Στο πρόγραμμα του Καλλιτεχνικού οργανισμού «Φάσμα» για το έργο του Γ. Διαλεγμένου *Λόγω φάτσας*, θεατρική περίοδος 1993-1994, σσ. 128-133.
- Γεωργουσόπουλος, Κ. «Η κεφαλή της Μέδουσας», *ό.π.*, σσ. 125-127.
  - «Ο Διαλεγμένος σαρκάζοντας την απελπισία». Στο πρόγραμμα του έργου *Μην ακούς τη βροχή* στο Θέατρο των Εξαρχείων (1989-1990).

Βασίλης Ζιώγας: Φιλοκτήτης
(1976)

Εποχή ή χρόνος: Δέκατος χρόνος του Τρωικού Πολέμου.

Τόπος(ι)-Σκηνικό(ί) χώρος (ι): Λήμνος.

Πρόσωπα του έργου: 11Α.

Κεντρικό θέμα: Ο Νεοπτόλεμος, κατά το σχέδιο του Οδυσσέα, προσπαθεί να αποκτήσει το αλάνθαστο τόξο του Ηρακλή, που έχει ο, εγκαταλελειμμένος από τους Έλληνες, Φιλοκτήτης στο ερημονήσι της Λήμνου, γιατί μόνο έτσι θα κερδηθεί, κατά το χρησμό, ο Τρωικός Πόλεμος.

Δευτερεύοντα θέματα: Οι επτά Στυλίτες πάνω στις εξέδρες τους υμνούν τη Φύση και τη ζωή στη μοναξιά, που μας φέρνει σε επαφή με το Σύμπαν.

Περιληψη πλοκής: Κατά την τραγωδία του Σοφοκλή ο Οδυσσέας φέρνει τον Νεοπτόλεμο στο νησί, όπου ζει εδώ και δέκα χρόνια ο Φιλοκτήτης μόνος του και εγκαταλελειμμένος από τους συντρόφους του. Τον δάγκωσε φίδι στο πόδι και η πληγή έχει κακοφορμίσει με αποτέλεσμα να εκπέμπει αβάστακτη δυσσομία και ο ίδιος να μπορεί να σέρνεται μόνο στο έδαφος. Ζει σε σπηλιά και τρέφεται από το γάλα ενός γιδοβοσκού, που έρχεται, όταν πέφτει σε λήθαργο από τους αφόρητους πόνους. Αυτός τρέφει και τους επτά Στυλίτες πάνω στις εξέδρες τους. Ο δύσπιστος Φιλοκτήτης δεν πέφτει εύκολα στην παγίδα του νεαρού Νεοπτόλεμου, του γιου του Αχιλλέα, ο οποίος, αντικρίζοντας το θέαμα της άδικης εγκατάλειψης, αμφιβάλλει πλέον για το δίκαιο της αποστολής του και για τον νόημα του Τρωικού Πολέμου. Ο διάλογος διακόπτεται από τους ύμνους των Στυλιτών, που δεν τους βλέπει και δεν τους ακούει· είναι σαν να υπάρχουν μόνο σ' όνειρο του Φιλοκτήτη. Του δίνεται η ευκαιρία να ψάξει τη σπηλιά, αλλά δεν βρίσκει το όπλο, γιατί είναι αόρατο. Κι όταν το πιάσει, καίγεται, γιατί αποτελείται από ηλιακή ενέργεια. Τελικά εμφανίζεται και ο Οδυσσέας, και κατά το σοφόκλειο πρότυπο, ο ίδιος ο Ηρακλής διατάζει τον Φιλοκτήτη να τον ακολουθήσει στην Τροία. Στο τέλος ο Νεοπτόλεμος, μνημένος τώρα στον κόσμο των αντρών και στο παιχνίδι των πολεμιστών, ακούει και αυτός τους Στυλίτες και για πρώτη φορά τους βλέπει.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Σημείο» (29.12.1989), Σκηνοθεσία: Νίκος Διαμαντής.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Ζιώγας, Β. *Φιλοκτήτης*. Αθήνα: Ερμής 1990 (Θέατρο 12).

Μελέτες-Άρθρα:

- Μαυρομούστακος, Πλ. «Πρόσωπα του αρχαίου δράματος στα νεότερα έργα του Ιάκωβου Καμπανέλλη, του Βασίλη Ζιώγα και του Παύλου Μάτεσι». Στον τόμο: *Σχεδιάσματα Ανάγνωσης*. Αθήνα: Καστανιώτης 2006, σσ. 315-327.
- Πούχνερ, Β. *Ποίηση και μύθος στα θεατρικά έργα του Βασίλη Ζιώγα. Αθεισμός και φυσιολατρία ως τελεολογικές θεμελιώσεις μιας μυστικιστικής κοσμοθεωρίας*. Αθήνα: Πολύτροπον 2004, σσ. 220-249.
- Χασάπη-Χριστοδούλου, Ε. *Η ελληνική μυθολογία στο νεοελληνικό δράμα. Από την εποχή του κρητικού θεάτρου έως το τέλος του 20^{ου} αιώνα*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press 2002, σσ. 1025-1028.

Λούλα Αναγνωστάκη: Η Νίκη (1978)

Εποχή ή χρόνος: Χρόνια της Χούντας.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ι) χώρος(ι): Γερμανία. Δωμάτιο.

Πρόσωπα του έργου: 8 (5Α/3Γ), Ένας νεαρός κωφάλαλος, Ένας γέρος, Μια γριά, Μια γυναίκα.

Κεντρικό θέμα: Αγώνας για την δικαίωση της ύπαρξης χωρίς προκατασκευασμένα οράματα «Νίκης».

Δευτερεύοντα θέματα: Η μοίρα μιας οικογένειας ταυτίζεται με τη μοίρα του ελληνικού λαού. Τραυματική μνήμη. Ελπίδα ενσωμάτωσης στην ξένη χώρα. Το όνειρο της φυγής συνδέεται με τη μετανάστευση.

Περίληψη πλοκής: Η Βάσω, αφού έφυγε από το χωριό της για την πόλη, τελικά μεταναστεύει στη Γερμανία, όπου ζει με την ανάπηρη διανοητικά προγονή και τη γριά μάνα της σε μια άθλια περιοχή. Ο αδελφός της είναι φυλακισμένος στην Ελλάδα, επειδή σκότωσε τον εραστή της για λόγους τιμής ενώ και ο γέρος σύζυγός της έχει επιστρέψει στην πατρίδα. Ο άλλος αδελφός, ο Νίκος, ετοιμάζεται να αρραβωνιαστεί μια Γερμανίδα για να ενταχθεί ευκολότερα σ' ένα διαφορετικό τρόπο ζωής. Τη βραδιά των αρραβώνων ο Βλάσης, του οποίου ο Νίκος έσωσε τη ζωή και του έχει μεταφέρει ένα θολό όραμα για την νίκη, διατάζει να σκοτωθεί ο «χαφιές» Θύμιος. Ο Θύμιος, στην προσπάθεια του ν' αμυνθεί μαχαιρώνει κατά λάθος τον Νίκο μπροστά στα μάτια της μάνας του και της αδελφής του. Οι άλλοι Έλληνες σκοτώνουν το Θύμιο ενώ η γριά μάνα διαβάζει το γράμμα, που της έστειλε ο γιος της από τη φυλακή.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Τέχνης-Υπόγειο (25.1.1978), Σκηνοθεσία: Κάρολος Κουν.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Δημοσίευση:

- Αναγνωστάκη, Λ. «*Η Νίκη*», *Θεατρικά Τετράδια* 3 (1980), σσ. 12-26.

Μελέτες-Άρθρα:

- Λαμπαδαρίδου-Πόθου, Μ. «Αναφορά στο έργο της Λούλας Αναγνωστάκη». Στον τόμο: *Πρακτικά Α' Πανελληνίου Θεατρολογικού Συνεδρίου. Το Ελληνικό θέατρο από τον 17^ο στον 20^ο αιώνα*, Αθήνα: Ergo – Τμήμα Θεατρικών Σπουδών 2002, σσ. 357-361.
- Πούχχερ, Β. «Οι ραγιασμένοι καθρέφτες της ταυτότητας. Ο σκηνικός πληθυσμός στα θεατρικά έργα της Λούλας Αναγνωστάκη». Στον τόμο: *Ο μίτος της Αριάδνης. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*, Αθήνα: Εστία 2001, σσ. 394-445.
- Sakellaridou, El. "Levels of victimization in the plays of Loula Anagnostaki", *Journal of Modern Greek Studies* 14 (1996), σσ. 103-122.

Μανώλης Κορρές: Οίκος ευγηρίας «Η Ευτυχισμένη Δύσις»

Σάτιρα σε τρεις πράξεις (1978)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Κοντινό προάστιο της Αθήνας. Αίθουσα ψυχαγωγίας του οίκου ευγηρίας.

Πρόσωπα του έργου: 16 (8Α/8Γ).

Κεντρικό θέμα: Αθλιές συνθήκες διαβίωσης στο γηροκομείο.

Δευτερεύοντα θέματα: Υποκριτική στάση των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Η μοναξιά, η εγκατάλειψη, η εκμετάλλευση και η απομόνωση των ανθρώπων της τρίτης ηλικίας. Έλλειψη μέριμνας από την πλευρά της πολιτείας.

Περίληψη πλοκής: Στον κλειστό χώρο ενός γηροκομείου εισβάλλει ο Λούης μ' ένα τηλεοπτικό συνεργείο για να «καταγράψει», κατ' εντολήν εταιρίας ειδικών τροφών, τις συνθήκες διαβίωσης των ηλικιωμένων. Η Όλγα, η στυφή Διευθύντρια του ιδρύματος, φοβούμενη την αποκάλυψη ατασθαλιών και σκανδάλων, μολονότι αντιδρά αρχικά, στη συνέχεια πείθεται, όταν αντιλαμβάνεται ότι όλα είναι θέμα οπτικής γωνίας. Η νεαρή δημοσιογράφος, η Ρένα, βοηθημένη από τον Τσίλια, έναν αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης, θα βρει αδιάσειστες αποδείξεις σε βάρος αυτών, που εκμεταλλεύονται τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Κάβα» (20.10.1978), Θίασος «Αλώνι», Σκηνοθεσία: Σταμάτης Χονδρογιάννης.

Επιλογή βιβλιογραφίας:**Εκδόσεις:**

- Κορρές, Μ. *Οίκος ευγηρίας «Η ευτυχημένη Δύσις»*. Αθήνα: Κέδρος 1979.
- *Θέατρο Β'. Οίκος ευγηρίας. Λουμπάγκο*. Αθήνα – Γιάννινα: «Δωδώνη» 1989. Ο *Οίκος ευγηρίας* σσ. 11-144.

Άρθρο:

- Μόσχος, Ευαγ. «Μανόλης Κορρές», *Νέα Εστία* 143 (1998), σσ. 424-425.

Μαργαρίτα Λυμπεράκη: Οι Δαναΐδες
1954/γαλλική γραφή-1978/ελληνική γραφή

Εποχή ή χρόνος: Μυθικός χρόνος, αχρονία.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος (ι): Μια αμμουδιά στην Ελλάδα.

Πρόσωπα του έργου: 2 (1Α/1Γ) και ομάδες αντρών και γυναικών.

Κεντρικό θέμα: Μοντέρνα εκδοχή του μύθου των Δαναΐδων με την τελετουργική σφαγή των αντρών κατά την ερωτική ένωση.

Δευτερεύοντα θέματα: Η σωτηρία του Λυγκέα, μετά την προειδοποίηση της Υπερμήστρας.

Περίληψη πλοκής: Σε επτά σκηνές με τους εξής ενδεικτικούς τίτλους: «Η σκηνή του κυνηγητού», «Η σκηνή της πειθούς», «Η σκηνή της έκστασης», «Η σκηνή της υποβασιίας», «Η σκηνή του φόβου», «Η σκηνή της τυφλόμυγας», «Η ύπουλη σκηνή με θαλασσινά παιχνίδια» ξετυλίγεται, με αφορμή τον μύθο των Δαναΐδων, όπου οι 5 κόρες του Δαναού από την Αίγυπτο σφάζουν τη νύχτα του γάμου τους 50 γιους του Αιγύπτου και τους κόβουν το κεφάλι (μόνο η Υπερμήστρα προειδοποιεί τον αγαπημένο της Λυγκέα και εκείνος σώζεται) μια ομαδική αναπαράσταση της έλξης και απώθησης των δύο φύλων, της αιώνιας μάχης μεταξύ τους, όπου ο έρωτας και ο θάνατος τελικά συμπίπτουν. Πρόκειται περισσότερο για μια ποιητική “συμφωνία” για φωνές και μια παντομιμική τελετουργία παρά για θεατρικό έργο με τη συμβατική έννοια. Στο τέλος οι γυναίκες τυλίζουν τους άντρες με τα μαλλιά τους και τους μαχαιρώνουν. Μόνο οι πρωταγωνιστές κοιτάζονται στα μάτια και αγγίζουν το πρόσωπό τους.

Πρώτη παράσταση: Παρίσι: Théâtre des Amandiers του Centre Dramatique de Nanterre (1973).

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Lympéraki, M. *Les Danaïdes*. Paris: Gallimard 1963.
- Λυμπεράκη, Μ. *Η γυναίκα του Κανδαύλη, Οι Δαναΐδες, Το μυστικό κρεβάτι*. Αθήνα: Ερμής 1980. *Οι Δαναΐδες* σσ. 89-128.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πούγγου, Β. *Η σύγκρουση των φύλων στον αρχετυπικό κόσμο της Μαργαρίτας Λυμπεράκη. Ανθρωπολογικός και θεατρικός εξπρεσιονισμός στη γαλλική και ελληνική δραματουργία της. Ερμηνευτικό δοκίμιο.* Αθήνα: Διάλογος 2003, σσ. 73-81.
- Χασάπη-Χριστοδούλου, Ε. *Η ελληνική μυθολογία στο νεοελληνικό δράμα. Από την εποχή του κρητικού θεάτρου έως το τέλος του 20^{ου} αιώνα.* 2^{ος} τόμ. Θεσσαλονίκη: University Studio Press 2002, σσ. 970-973.

Γιώργος Μανιώτης: Κοινή λογική
(1978)

Εποχή ή χρόνος: Τέλος της δεκαετίας του '70.

Τόπος- Σκηηνικός(ι) χώρος(ι): Αθήνα. Σαλόνι σπιτιού.

Πρόσωπα του έργου: 6 (4Α/2Γ).

Κεντρικό θέμα: Η κοινή λογική χάνεται και καταλήγει στην απώλεια της προσωπικότητας και την επιστροφή στην παιδική ηλικία.

Δευτερεύοντα θέματα: Η καταλυτική παρουσία μιας μητέρας στη ζωή του παιδιού της. Αντίσταση, με διαφόρους τρόπους, στην καταπίεση του περιβάλλοντος.

Γλώσσα: Σκληρή, αποκαλυπτική με υβριστικές εκφράσεις σε στιγμές εντάσεων.

Περίληψη πλοκής: Ο Κωνσταντίνος προετοιμάζεται για τις εισαγωγικές εξετάσεις στο Πολυτεχνείο. Η μητέρα του, ανστηρή και ανταρχική, περιορίζει τις επιθυμίες του και, συχνά, κατηγορεί τον νεαρό τον πατέρα του. Όταν ο Κωνσταντίνος ερωτεύεται την Βίκυ, κάνοντας μια κίνηση καλής θέλησεως αλλά με στόχο να ελέγχει τη ζωή του παιδιού της, προτείνει να εγκατασταθεί η κοπέλα στο σπίτι. Η συγκατοίκηση δημιουργεί αρκετά προβλήματα, τα οποία πολλαπλασιάζονται με τη γέννηση του παιδιού του ζευγαριού και τη φρόιτηση του Κωνσταντίνου στο Πολυτεχνείο. Η οικογενειακή ζωή πνίγει τον νεαρό φοιτητή, ο οποίος μετά τη σθεναρή αντίδραση της μητέρας του στην πολιτικοποίησή του, αποφασίζει να κάνει παρέα με άτομα, που δεν είναι αποδεκτά από αυτήν. Η Βίκυ, απογοητευμένη από την κατάσταση, φεύγει με το μωρό της για να ζήσει με τον Βασίλη, τον φίλο του συντρόφου της, ενώ ο Κωνσταντίνος μένει μόνος με τη μητέρα του, υποτάσσεται και επιστρέφει στην παιδική του ηλικία.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Ερευνας» (30.9.1978), Σκηνοθεσία: Δημήτρης Ποταμίτης.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Έκδοση:**

- Μανιώτης, Γ. *Κοινή Λογική.* Αθήνα: Κέδρος 1980.

Μελέτες-Άρθρα:

- Θωμαδάκη, Μ. «Σχέσεις υποβολής και επιβολής στο θέατρο του Γιώργου Μανιώτη», Στον τόμο: *Έκδοση πολύτιμης ύλης, 20 χρόνια Νεοελληνικό Θεατρικό Έργο, Α' Συμπόσιο Νεοελληνικού Θεάτρου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 283-292.
- Λιγνάδης, Τ. «Το θέατρο του Μανιώτη», *Διαβάζω* 89 (1984), σσ. 43-53.
- Πετράκου, Κ. «Η γυναίκα στο σύγχρονο ελληνικό θέατρο». Στον τόμο: *Έκδοση πολύτιμης ύλης, 20 χρόνια Νεοελληνικό Θεατρικό Έργο, Α' Συμπόσιο Νεοελληνικού Θεάτρου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 50-60.

Κωστούλα Μητροπούλου: Μουσική για μια αναχώρηση

Ένα έργο σε πέντε μέρη (μονόπρακτα) που συνδέονται ανάμεσά τους με κοινό στοιχείο τους την αναχώρηση και τρεις μπαλάντες (1978)

Εποχή ή χρόνος: Χωρίς χρονικά όρια.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): *Ιστορία για τρεις:* σιδηροδρομικός σταθμός, *Δώδεκα με δύο:* πλατεία με σωρούς από χώματα, *Η αναχώρηση:* αυλή παλιού σπιτιού, *Ο Δρόμος:* δωμάτιο νοσοκομείου, *Το διαζύγιο:* δωμάτιο.

Πρόσωπα του έργου: *Ιστορία για τρεις:* 1Α/2Γ, *Δώδεκα με δύο:* 1Α/1Γ, *Η αναχώρηση:* 2Γ, *Ο Δρόμος:* 2Α, *Το διαζύγιο:* 1Α/1Γ.

Κεντρικό θέμα: Οι συνέπειες μιας «αναχώρησης» στον συναισθηματικό κόσμο των ανθρώπων.

Δευτερεύοντα θέματα: Δίλημμα ανάμεσα στην συντήρηση μιας κατάστασης, που πιέζει και στην αναχώρηση. Η αναχώρηση τραυματίζει τον ψυχικό κόσμο των ανθρώπων.

Περίληψη πλοκής: Η ερωμένη μένει μόνη μετά την αναχώρηση του εραστή της με την γυναίκα του. Η δική της αναχώρηση ταυτίζεται με τον θάνατο (*Ιστορία για τρεις*). Η αλλαγή της όψης της πόλης καταργεί την αγαπημένη συνήθεια της συνάντησης δυο ανθρώπων (*Δώδεκα με δύο*). Δυο γυναίκες, με αφορμή την επιστροφή στο ρημαγμένο πατρικό σπίτι, «αναχωρούν» (*Η αναχώρηση*). Δυο άνδρες διαφορετικών ηλικιών και βιωμάτων αναχωρούν ενώ οι ρίζες τους καθλώνουν (*Ο Δρόμος*). Ένα ζευγάρι οδηγείται στο διαζύγιο και την «αναχώρηση» (*Το διαζύγιο*).

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Μουσούρη (9.11.1978), Θίασος Τζένης Ρουσσέα, Σκηνοθεσία: Β. Ρίτσος (*Δώδεκα με δύο [Κάθε Κυριακή]*), *Ο Δρόμος*, *Το διαζύγιο*) και Μαρία Κωνσταντάρου (*Ιστορία για τρεις*, *Η αναχώρηση*).

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Μητροπούλου, Κ. *Μουσική για μια αναχώρηση*. Αθήνα: Κέδρος 1980.
- *Μουσική για μια αναχώρηση*. Αθήνα: Γκοβόστης 1986.

Μελέτες-Άρθρα:

- Μπακονικόλα-Γεωργοπούλου, Χ. «Η Κωστούλα Μητροπούλου του ερωτικού θεάτρου». Στον τόμο: *Κανόνες και εξαιρέσεις, Κείμενα για το νεοελληνικό θέατρο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2000, σσ. 124-131.
- Πετράκου, Κ. «Η γυναίκα στο σύγχρονο ελληνικό θέατρο». Στον τόμο: *Έκδοση πολύτιμης ύλης, 20 χρόνια Νεοελληνικό Θεατρικό Έργο. Α' Συμπόσιο Νεοελληνικού Θεάτρου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 50-60.

Αλέξης Σεβαστάκης: Ταξίδι εργασίας
 Δίπρακτο (1978)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Καθιστικό ενός αγροτόσπιτου.

Πρόσωπα του έργου: 8 (6Α/2Γ), Δύο βαστάζοι.

Κεντρικό θέμα: Σύγκρουση του ήθους του ελληνικού λαού και αυτού που εισβάλλει από άλλη χώρα με διαθέσεις αλλοτρίωσης.

Δευτερεύοντα θέματα: Αναζήτηση εθνικής ταυτότητας. Συμβατικότητα των οικογενειακών σχέσεων. Μυθοποίηση των απόντων. Ελπίδα και απογοήτευση από την εξωτερική βοήθεια.

Περίληψη πλοκής: Ο πατέρας, ένας γερασμένος αγρότης περιμένει την επιστροφή του γιου που έχει μυθοποιήσει στη συνείδηση του, μετά από αρκετά χρόνια απουσίας. Ο Τζίμης έρχεται από την Αμερική ενώ τα τέσσερα αδέρφια του, δυο κορίτσια και δυο αγόρια διαφορετικών ηλικιών, είναι ιδιαίτερα ενοχλημένα από τη συμπεριφορά του γονιού τους αλλά και τη στάση του Τζίμη, που φέρνει μαζί του και δυο Αμερικανούς συνεργάτες γι' αυτό το ταξίδι εργασίας, όπως δηλώνει. Ο Μανώλης, ένας από τ' αδέρφια του, που όλο αυτό το διάστημα συντηρούσε τα χωράφια, διαφωνεί με την απόφαση του πατέρα να πάρουν οι Αμερικάνοι το πατρικό κτήμα και να στήσουν επιχειρήσεις. Τα δύο αδέρφια συγκρούονται ενώ η παρέμβαση των δυο Αμερικάνων με μαχαίρι θα οδηγήσει στο θάνατο του αγρότη αδελφού.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Τέχνης (23.1.1980), Σκηνοθεσία: Μ. Κουγιουμτζής.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Σεβαστάκης, Αλ. *Θέατρο*. Αθήνα: Διογένης 1984. Το *Ταξίδι εργασίας* σσ. 43-116.
- *Πολιορκίες, Θέατρο*. Τόμος Α'. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2000. Το *Ταξίδι εργασίας* σσ. 51-120.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γούτης, Στ. «Το θέατρο του Αλέξη Σεβαστάκη», *Τα Μιμικά I* (1984), σσ. 27-28.
- Μπακονικόλα, Χ. «Η τραγωδία της συνείδησης στο θέατρο του Αλέξη Σεβαστάκη». Στον

- τόμο *Πολιορκίες*. Τόμος Α'. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2000, σσ. 15-24.
 - Πεφάνης Γ.Π. «Το θεατρικό πρόσωπο του Αλέξη Σεβαστάκη». Στον τόμο: *Πολιορκίες*. Τόμος Β'. ό.π. σσ. 261-289.

Δημήτρης Κεχαΐδης - Ελένη Χαβιαρά: Δάφνες και πικροδάφνες
 (1979)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη. Χειμώνας.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Το καθημερινό δωμάτιο στο σπίτι του Κώστα στην Τρίπολη.

Πρόσωπα του έργου: 4 (4Α).

Κεντρικό θέμα: Ο ρόλος των κομματαρχών στην ελληνική ύπαιθρο.

Δευτερεύοντα θέματα: Η επιρροή των ατομικών συμφερόντων στις πολιτικές επιλογές. Το απραγματοποίητο ερωτικό όνειρο.

Περίληψη πλοκής: Τέσσερις μικροκομματάρχες, που ζουν στην Τρίπολη, κουτοπόνηροι, δολοπλόκοι αλλά και δέσμιοι του συστήματος, εκπροσωπούν διαφορετικούς υποψηφίους για τις επικείμενες εκλογές. Ο Κώστας, ο πιο ηλικιωμένος, αφοσιωμένος στον Στρατηγό, έναν παροπλισμένο πολιτικό, ο μηχανορράφος Βασίλης, ο φλύαρος Τάσος και ο λιγότερο εύστοχος Αλέκος αγωνίζονται για την προβολή των δικών τους υποψηφίων. Ο Κώστας, όταν συνειδητοποιεί πως η εκλογή του Στρατηγού είναι αμφίβολη καθώς οι πολιτικοί του αντίπαλοι είναι έτοιμοι να τον πλήξουν, αποφασίζει να περάσει στην αντεπίθεση. Έχει στη διάθεσή του ενοχοποιητικές ερωτικές φωτογραφίες, ικανές να τερματίσουν την πολιτική πορεία όλων όσων επιχειρήσουν να σταθούν εμπόδιο στην εκλογή του και είναι έτοιμος να τις δημοσιεύσει. Η αιφνίδια όμως αποκάλυψη ενός ένοχου μυστικού του παρελθόντος του, που θα τον εκθέσει στα μάτια του πολιτικού κόσμου, της κλειστής κοινωνίας της Τρίπολης, αλλά κυρίως του ίδιου του Στρατηγού, λειτουργεί ανασταλτικά. Μολονότι σκέφτεται να προχωρήσει στην υλοποίηση του αρχικού του σχεδίου, ανεξάρτητα από το τίμημα, ακολουθεί τη συμβιβαστική πρόταση των υπολοίπων, που φοβούνται για το προσωπικό τους συμφέρον και ενθουσιάζονται από την αποδοχή του σχεδίου τους.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Τέχνης» (19.10.1979), Σκηνοθεσία: Κ. Κουν.

Επιλογή βιβλιογραφίας:

Εκδόσεις:

- Κεχαΐδης, Δ.-Χαβιαρά, Ελ. *Δάφνες και πικροδάφνες*. Αθήνα: Ερμής 1980.
- *Δάφνες και πικροδάφνες*. Αθήνα: Κέδρος 1996.

Μελέτες-Άρθρα:

- Βέλτσος, Γ. «Το παιχνίδι της εξουσίας», *Σκηνή και Οθόνη* 1 (1980), σ. 40.

- Γεωργουσόπουλος, Κ. «Το τάβλι, η πόκα, το πινάκλ», *Τα Νέα*, 30.12.2005, σ. Ρ14.
- Καλαϊτζή, Γλ. «Στρατηγικές ζωής και τακτικές επιβίωσης στη δραματολογία του Δημήτρη Κεχαϊδή και της Ελένης Χαβιαρά», *Θεατρικά τετράδια* 36 (2000), σσ. 29-39.
- Κουλάκου, Μ. «Το θέατρο του Δημήτρη Κεχαϊδή», *Διαβάζω* 89 (1984), σσ. 24-28.
- Χατζησυμεών, Ελ. «Από τις *Αλυκές* στις *Δάφνες*», *Θεατρικά τετράδια* 36 (2000), σσ. 18-28.

Μαργαρίτα Λυμπεράκη: *Ερωτικά*

Τελετή καθαρισμού (1969/70 γαλλική γραφή/ 1979 ελληνική γραφή)

Εποχή ή χρόνος: Γιορτή που κρατάει εννέα μέρες σε απροσδιόριστη εποχή.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Ένα νησί του Αιγαίου.

Πρόσωπα του έργου: Ομάδες αντρών και γυναικών.

Κεντρικό θέμα: Ο έρωτας ως έλξη και απώθηση, ως ένωση και χωρισμός, ως ζωή και θάνατος, ως πένθος και χαρά.

Περίληψη πλοκής: Σε 15 σκηνές ξετυλίγονται με κινηματογραφικές προβολές, ζωντανούς ηθοποιούς, μαγνητοφωνημένες και πραγματικές φωνές οπτικο-ηχητικές παραλλαγές γύρω στο θέμα του έρωτα. Το πρώτο μέρος, «Το πένθος», αποτελείται από 10 σκηνές (με οπτικό υλικό από την παραλία, το νεκροταφείο, το νησί και τα σπίτια), το δεύτερο, «Η χαρά» από 5 (σπίτια και ταράτσες, νεκροταφείο, παραλία). Στην αρχή οι άντρες έχουν φύγει για ταξίδι επικίνδυνο και μακρινό, οι γυναίκες μόνες τους περνούν μια κρίση μανίας στην οποία, στο επίπεδο φαντασιώσεων, σκοτώνουν τους άντρες. Στο γυρισμό των αντρών, στο δεύτερο μέρος, ο καθαρισμός έχει επιτελεσθεί, η φωνική διάσταση του έρωτα έχει συνειδητοποιηθεί και τα ζευγάρια ενώνονται. Πρόκειται για εξπρεσιονιστική οπτικο-ηχητική σύνθεση, περισσότερο μια ποιητική τελετουργία παρά θεατρικό έργο με τη συμβατική έννοια.

Επιλογή βιβλιογραφία:

Εκδόσεις:

- Lympiraki, M. *Erotica*. Paris: Christian Bourgois 1974.
- Λυμπεράκη, Μ. *Ερωτικά*. Αθήνα: Ερμής 1983.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πούγγερ, Β. *Η σύγκρουση των φύλων στον αρχαιτυπικό κόσμο της Μαργαρίτας Λυμπεράκη. Ανθρωπολογικός και θεατρικός εξπρεσιονισμός στη γαλλική και ελληνική δραματολογία της. Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Διάυλος 2003, σσ. 123-142.
- Χασάπη-Χριστοδούλου, Ε. *Η ελληνική μυθολογία στο νεοελληνικό δράμα. Από την εποχή του κρητικού θεάτρου έως το τέλος του 20^{ου} αιώνα*. 2^{ος} Τόμος. Θεσσαλονίκη: University Studio Press 2002, σσ. 976-979.

Θανάσης Πετσάλης-Διομήδης: Χέρια πάνω στον τοίχο
Δράμα σε τρεις πράξεις (1979)

Εποχή ή χρόνος: Δεκαετία '60.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Συνοικία της Αθήνας. Μισογκρεμισμένος τοίχος παλιού σπιτιού. Πρώτοι όροφοι μιας πολυκατοικίας. Ζαχαροπλαστείο.

Πρόσωπα του έργου: 14 (8Α/6Γ), Πελάτες ζαχαροπλαστείου, Άνθρωπος με καροτσάκι, Άνθρωποι που κουβαλούνε.

Κεντρικό θέμα: Η ανοικοδόμηση της Αθήνας τη δεκαετία 1960-70.

Δευτερεύοντα θέματα: Προβλήματα στις προσωπικές σχέσεις. Ερωτικά αδιέξοδα. Κουτσομπολιό των γειτόνων.

Περίληψη πλοκής: Στη διάρκεια της κατεδάφισης ενός παλιού αρχοντικού οι γείτονες σχολιάζουν την σχέση της παλιάς ιδιοκτήτριας με τον εραστή της, ο οποίος, μια μέρα, έφυγε με μια βαλίτσα στο χέρι. Η ίδια έτρεξε πίσω του και δεν γύρισε ποτέ πίσω. Η θέα του στρωμένου τραπεζιού, που εγκαταλείφθηκε από την ερωτευμένη γυναίκα, συγκινεί ιδιαίτερα έναν συγγραφέα. Το σπίτι όμως το στοιχειώνει μια περίεργη μοίρα και η ίδια ιστορία επαναλαμβάνεται με μια ανιψιά της ιδιοκτήτριας, στην οποία ανήκει ένα από τα διαμερίσματα. Ένα χρόνο μετά δυο εκπρόσωποι του Υπουργείου και του Δήμου πληροφορούν τους ενοίκους και τους γείτονες για την κατεδάφιση της πολυκατοικίας και τη διαπλάτνιση του δρόμου. Ο συγγραφέας είναι ο τελευταίος που φεύγει μακριά αφού ακούσει κάποια κομμάτια στο πιάνο από την ερωμένη του στη μέση του δρόμου. Το γκρέμισμα της πολυκατοικίας συμπαρασύρει μαζί της στη λήθη και τις ιστορίες πολλών ανθρώπων της διπλανής πόρτας.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Πετσάλης-Διομήδης, Θ. *Χέρια πάνω στον τοίχο*. Αθήνα: Οι εκδόσεις των Φίλων 1979.

Μελέτη:

Φραγκόπουλος, Θ. Δ. «Το Θέατρο του Θ. Πετσάλη-Διομήδη», *Νέα Εστία* 138 (1995), σσ. 81-86.

Κώστας Μουρσελάς: Ενυδρείο
(1980)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη. Καλοκαίρι προς φθινόπωρο.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Μονοκατοικία στη Θεσσαλονίκη.

Πρόσωπα του έργου: 8 (4Α/4Γ).

Κεντρικό θέμα: Η ανασφάλεια, η φθορά, το αδιέξοδο και η σήψη προσώπων, που έχουν καταξιώθει κοινωνικά.

Δευτερεύοντα θέματα: Κοινωνική άνοδος και αλλαγή συμπεριφοράς. Αδυναμία αποδοχής του άλλου. Αδιέξοδες προσωπικές σχέσεις.

Περίληψη πλοκής: Ο Ανέστης επισκέπτεται τον παιδικό του φίλο Δημήτρη. Στο σπίτι όμως βρίσκει μόνη της τη γυναίκα του, τη Μάρθα, αλλά πολύ σύντομα καταφθάνουν η αδελφή της Αλεξάνδρα και ο Δημήτρης, συνοδεύοντας ένα φιλικό τους ζευγάρι, το Μηνά και την Μαργαρίτα. Στόχος είναι να πείσουν τη Μαργαρίτα να τους διαθέσει το οικόπεδο που έχει στην κατοχή της, προκειμένου να στήσουν συνεταιρικά ένα σούπερ-μάρκετ. Η βραδιά είναι πολύ σημαντική καθώς ο Νέστορας που τους έκανε την πρόταση και θα συμμετάσχει οικονομικά κατά το ήμισυ, περιμένει μια οριστική απόφαση. Η Μαργαρίτα προβάλλει αντιρρήσεις και έχει ηθικές αναστολές αλλά, τελικά, αδύναμη να αντιδράσει, υποχωρεί. Ακόμα και ο Δημήτρης που ήθελε να μείνει αμέτοχος και νοσταλγεί την ελεύθερη νεανική του ζωή, στο τέλος παραιτείται από κάθε ελπίδα διαφυγής και γίνεται ακόμα περισσότερο δέσμιος της Μάρθας. Η μόνη που ξεφεύγει από τον αρρωστημένο κλοιό του Ενυδρείου και σπάει του δεσμούς εξάρτησής της είναι η Αλεξάνδρα.

Πρώτη παράσταση: Εθνικό Θέατρο, Νέα Σκηνή (5.12.1980), Σκηνοθεσία: Νίκος Χαλαλάμπους.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Μουρσελάς, Κ. *Ενυδρείο*. Αθήνα: Κέδρος 1981, 1989.
- *Οι Φίλοι*. *Ενυδρείο*. *Μαχαίρι στο κόκκαλο*. Αθήνα: Κέδρος 2001. Το *Ενυδρείο* σσ. 121-248.

Μελέτες-Άρθρα:

- Μαυρομούστακος, Πλ. «Ο θεατρικός κόσμος του Κώστα Μουρσελά». Στον τόμο: *Σχεδιάσματα Ανάγνωσης*. Αθήνα: Καστανιώτης 2006, σσ. 253-261
- Πεφάνης, Γ. «Το θέατρο του Κώστα Μουρσελά», *Φιλολογική* 66 (1999), σσ. 33-41.

Γιώργος Αρμένης: *Το σόι* (1980)

Εποχή ή χρόνος: Παραμονές εκλογών 1956 και 1974.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Αυλή σπιτιού. Σαλοτραπεζαρία.

Πρόσωπα του έργου: 14 (7Α/7Γ).

Κεντρικό θέμα: Η οικονομική και κοινωνική αλλοτρίωση της μικροαστικής κοινωνίας.

Δευτερεύοντα θέματα: Δωσιλογισμός. Η επίδραση του πολιτικού παρελθόντος στην μετέπειτα συμπεριφορά. Καιροσκοπισμός.

Γλώσσα: Δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Μια Κυριακή του 1956 σε μια αυλή κάποιας γειτονιάς της Αθήνας στο σπίτι του Πάνου συγγενείς και φίλοι, που κουβαλούν μνήμες από την Κατοχή και τον Εμφύλιο, συζητούν αναζητώντας μια καλύτερη ζωή στην πρωτεύουσα. Το φάσμα της ανεργίας, το πολιτικό παρελθόν κάποιων αλλά και το προξενικό μιας ανιψιάς είναι θέματα, που επανέρχονται στις κουβέντες τους. Δεκαοκτώ χρόνια μετά, στην μεταπολίτευση, οι συζητήσεις γίνονται πάλι στο κυριακάτικο τραπέζι, σε μια μικροαστική σαλοτραπεζαρία, στο σπίτι της Κωνσταντούλας, της κόρης του Πάνου. Τα χρόνια που πέρασαν επηρέασαν ιδιαίτερα τους ανθρώπους. Λίγοι είναι αυτοί, που δεν συμβιβάστηκαν και φεύγουν μακριά για ν' αρχίσουν μια καινούρια ζωή, απαλλαγμένη από προκαταλήψεις και εμμονές.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Τέχνης» (4.3.1981), Σκηνοθεσία: Κάρολος Κουν.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Αρμένης, Γ. *Το σόι*. Αθήνα: Γνώση 1981.

Μελέτη:

- Πετράκου, Κ. «Η γυναίκα στο σύγχρονο ελληνικό θέατρο». Στον τόμο: *Έκδοση πολύτιμης ύλης, 20 χρόνια Νεοελληνικό Θεατρικό Έργο*. Α' Συμπόσιο Νεοελληνικού Θεάτρου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 50-60.

Μήτσος Ευθυμιάδης: *Ο φονιάς*

(1981)

Εποχή / Χρόνος: Αρχές της δεκαετίας του '80.

Τόπος (ι) ή Σκηηνικός(ι) χώρος(ι): Μικροαστικό σαλόνι. Στο κέντρο τραπεζαρία

Πρόσωπα του έργου: 4 (3Α/2Γ).

Κεντρικό θέμα: Ενοχές, συμπλέγματα και μίσση στην οικογένεια και στην κοινωνία.

Δευτερεύοντα θέματα: Διάσταση του χώρου του περιθωρίου με την αστική τάξη. Ο κώδικας τιμής, ο εξευτελισμός, το «κάρφωμα» στον κόσμο της φυλακής.

Γλώσσα: Δημοτική, με γλωσσικούς τύπους του περιθωρίου.

Περίληψη: Ο Σάββας αποφυλακίζεται, μετά την έκτιση της ποινής του για τον φόνο κάποιου, που τόλμησε να προσβάλει την τιμή της μητέρας του, και πηγαίνει στο σπίτι της αδελφής του Μαρίας, μαζί με έναν πρώην συγκαταρούμενό του, τον Ταρζάν. Οι ιστορίες της φυλακής καθώς και οι συνεχείς προσπάθειες αλληλοκαρφώματος των δύο πρώην φυλακισμένων εντυπωσιάζουν τον Γιάννη, τον σύζυγο της Μαρίας, Ο Σάββας, προσπαθεί να μάθει από τη Μαρία την αλήθεια για τη νύχτα του φόνου. Τελικά, η Μαρία ομολογεί την ενοχή της και την προδοσία του αδερφού της. Αργότερα, αναγκάζεται και ο Σάββας να ομολογήσει και τη δική του ενοχή, την ευθύνη του δηλαδή

για το θάνατο ενός συγκρατούμενού του.

Πρώτη παράσταση: «Θεατρικό Έργαστήρι» (22.10.1981), «Θεατρική Σκηνή», Σκηνοθεσία: Διαγόρας Χρονόπουλος.

Επιλογή βιβλιογραφίας:

Έκδοση:

- Ευθυμιάδης, Μ. *Ο φονιάς*. Αθήνα: Αστέρι 1981.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γούτης, Στ. *Ο φονιάς* του Μήτσου Ευθυμιάδη ή *Ο Φονιάς με το περισκόπιο*, *Ο Πολίτης* 47-48 (1982), σσ. 135-136.

- Πετράκου, Κ. «Η γυναίκα στο σύγχρονο ελληνικό θέατρο». Στον τόμο: *Έκδοση πολύτιμης ύλης, 20 χρόνια Νεοελληνικό Θεατρικό Έργο. Α'* Συμπόσιο Νεοελληνικού Θεάτρου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 50-60.

Νίκος Ζακόπουλος: *Εγκαίνια*

Σατιρική κωμωδία σε δύο πράξεις (1981)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Γραφείο συνεδριάσεων επιτροπής. Δημόσιο W.C.

Πρόσωπα του έργου: 7 (4Α/3Γ).

Κεντρικό θέμα: Η κοινωνική ανέλιξη ασήμαντων ατόμων και η αλλαγή συμπεριφοράς τους.

Δευτερεύοντα θέματα: Η ανοχή της κοινωνίας απέναντι σε κάθε μορφής δικτατορίσκους. Η διάσταση απόψεων τοπικών παραγόντων υποβαθμίζει την ποιότητα ζωής της περιοχής τους. Μεγαλομανία των νεοπλούτων.

Περίληψη πλοκής: Η Κυρία Μεγάλου Ναπολέοντος, γυναίκα ενός μετανάστη, που έχει αποκτήσει μεγάλη περιουσία, χρηματοδοτεί τη δημιουργία δημόσιων αποχωρητηρίων στην «Κάτω Ευτυχία» με στόχο την τουριστική αναβάθμιση του χωριού. Παρά τις προσπάθειες των τοπικών παραγόντων για την επάνδρωση της θέσης του επιστάτη δεν βρίσκεται το κατάλληλο πρόσωπο. Τελικά τη θέση αναλαμβάνει ο Παναγιώτης, ένας αγράμματος και άξεστος γουρουνοφύλακας, ο οποίος, ως κλειδοκράτορας των αποδευτηρίων, αποκτά δικτατορική συμπεριφορά απέναντι σε όλους. Όταν ο Πρόεδρος της Επιτροπής παραιτείται, τότε όλοι ψηφίζουν τον Παναγιώτη, που κρατάει και τη θέση του στα αποδευτήρια. Μετά την εκλογή, όλοι κάτω από το γιουχάισμα και τα αντικείμενα, που πετούν τα παιδιά, φεύγουν σαν κυνηγημένοι.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Αθηνά» (27.6.1981), Θίασος «Παρουσία», Σκηνοθεσία: Θεόφιλος Ζαμάνης.

Επιλογή βιβλιογραφίας**Εκδόσεις:**

- Ζακόπουλος, Ν. *Εγκαίνια*. Πρόγραμμα Θιάσου «Παρουσία» 1981, χ.σ.
- *Εγκαίνια*. Αθήνα-Γιάννινα: Δωδώνη 1985.

Μελέτες-Άρθρα:

- Νίκος Γιάννη Ζακόπουλος: *Βίος-Έργα-Κρίσεις*. Αθήνα 1988.
- Τσιριμπίνος, Γ. «Η παρουσία του Νίκου Ζακόπουλου στο θεατρικό χώρο». Στο πρόγραμμα της παράστασης του Εθνικού Θεάτρου *Η επιστροφή* (Τρίτη Σκηνή 1988-1999).

Πάρις Τακόπουλος: Ντίσκο

Τετράπρακτο (1981)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.**Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι):** Χωλ ελληνικό, μετεπαναστατικής εποχής.**Πρόσωπα του έργου:** 7 (4Α/3Γ), μία φωνή και μια κούκλα.**Κεντρικό θέμα:** Υποκρισία και συναισθηματικά αδιέξοδα μιας οικογένειας.**Δευτερεύοντα θέματα:** Ερωτισμός και σεξουαλικότητα. Η νεοελληνική ζωή κακέκτυπο της αμερικανικής. Διάσταση απόψεων μεταξύ των γενεών.**Περίληψη πλοκής:** Η Μητέρα, κόρη ιερέα και ανικανοποίητη, ο Πατέρας, καταπιεσμένος και σεξουαλικά ανενεργός και η Μαμά της Μητέρας, που έχει ερωτικές σχέσεις μ' έναν Εσατζή, αποφασίζουν να στείλουν τον γιο τους Δημήτρη στο Πανεπιστήμιο της Αλαμπάμα, επειδή τον έβλεπαν μεθυσμένο να γυρίζει από τις ντίσκο και δεν εκτιμούσαν ιδιαίτερα την περιέργη σχέση με το δάσκαλό του Αρίσταρχο. Οι αμφιβολίες για τις σεξουαλικές προτιμήσεις του νεαρού βρίσκονται στο επίκεντρο των συζητήσεων των γονιών του με τον δάσκαλό του. Το παιδί δεν επικοινωνεί με τους γονείς του για μεγάλο διάστημα αλλά στέλνει μια μακροσκελή επιστολή στον Αρίσταρχο, όπου τον πληροφορεί ότι ετοιμάζεται να παντρευτεί. Ο πατέρας του φεύγει για την Αμερική και ενθουσιάζεται από την ατιμόσφαιρα, που συναντά ενώ ο Δημήτρης βιώνει μια σεξουαλική φαντασίωση με κούκλα.**Πρώτη παράσταση:** Θέατρο της Οδού Ερμού (15.11.1992), Πολιτιστική Εταιρεία Θεάτρου «Η Πρόβα», Σκηνοθεσία: Γιώργος Ρεμούνδος.**Επιλογή βιβλιογραφίας****Εκδόσεις:**

- Τακόπουλος, Π. *Ντίσκο*, Αθήνα: Δαίδαλος 1981.
- *Τα Θεατρικά*. Θεατρολογική Επιμέλεια: Δημ. Τσατσούλης. Τόμος Β'. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2003, σσ. 211-296.

Μελέτες-Άρθρα:

- Μπακονικόλα-Γεωργοπούλου, Χ. «Το ελληνοτρόπως κοσμοπολίτικο θέατρο του Πάρι Τακόπουλου». Στον τόμο: *Κανόνες και εξαιρέσεις. Κείμενα για το νεοελληνικό θέατρο*. Αθήνα:

Ελληνικά Γράμματα 2000, σσ. 158-163.

- «Το θέατρο του Πάρι Τακόπουλου». Στον τόμο: *Τα Θεατρικά*, ό.π. Α' Τόμος, σσ. 11-14.
- Τσατσούλης, Δ. «Καρναβαλικές αντηχήσεις» στο θέατρο του Πάρι Τακόπουλου». Στον τόμο: *Τα Θεατρικά*, ό.π. Α' τόμος, σσ. 35-54.

Γιάννης Χρυσούλης: *Τα εγκαίνια* (1981)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Επαρχιακή πόλη. Ύπαιθρος. Σπίτι του Μάκη.

Πρόσωπα του έργου: 4 (3Α/1Γ).

Κεντρικό θέμα: Η προσπάθεια για κοινωνική και οικονομική ανέλιξη καταστέλλει κάθε ηθικό φραγμό.

Δευτερεύοντα θέματα: Η ζωή στην επαρχία. Οι οικονομικές και πολιτικές ατασθαλίες των ευυπολήπτων πολιτών. Οι καθυστερήσεις στα γρανάξια της γραφειοκρατίας.

Γλώσσα: Γλώσσα της εξουσίας. Η καθαρεύουσα εξελίσσεται σε λυρική δημοτική.

Περίληψη πλοκής: Ο Μάκης, δημόσιος υπάλληλος, είναι παντρεμένος με τη Βάσω, η οποία ζει με το όνειρο της μεγάλης κοσμικής ζωής. Μετά από πιέσεις δέχεται, με τη μεσολάβηση του Ανέστη, τοποτηρητή των εκκλησιαστικών κανόνων, να συνεργασθεί με το Νάτση, αδίστακτο μετανάστη, που μεταφέρει την εμπειρία του από την Αυστραλία. Γίνεται ο τρίτος «μυστικός» συνεταιρός στην επιχείρηση μετατροπής της επαρχιακής ψαραγοράς σε κινηματογράφο προβολής «ερωτικών» ταινιών. Στα εγκαίνια παρευρίσκονται οι αρχές του τόπου, που συγχαίρουν τους συνεταιρούς για τη δημιουργία μιας κινηματογραφικής αίθουσας στην περιοχή χωρίς να γνωρίζουν το είδος των ταινιών, που θα προβάλλονται μετά τις πρώτες εβδομάδες. Μετά από την επιτυχία αυτή, ο Μάκης, σ' ένα λεκτικό παραλήρημα, προβάλλει την πολλαπλή χρησιμότητα του νέου χώρου.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «Στοά» (11.2.1981), Σκηνοθεσία Θανάσης Παπαγεωργίου.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Χρυσούλης, Γ. *Τα εγκαίνια*. Αθήνα: Γνώση 1981.

Μελέτες-Άρθρα:

- Γεωργουσοπούλου, Ε. «Το ιδιαίτερο στοιχείο στο έργο του Γιάννη Χρυσούλη». Στον τόμο: Γ. Χρυσούλης: *Ασκήσεις ετοιμότητας*. Θεατρολογική επιμέλεια: Δ. Τσατσούλης. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2000, σσ. 251-264.
- Μαυρομούστακος, Πλ. «Το τέχνασμα του απρόσκλητου επισκέπτη στο θέατρο του Γιάννη Χρυσούλη», ό.π., σσ. 267-277.
- Τσατσούλης, Δ. «Προβολές. Θεματικά μοτίβα και θεατρικοί μηχανισμοί στη δραματολογία του Γιάννη Χρυσούλη», ό.π., σσ. 17-42.

Μάριος Ποντίκας: *Η γυναίκα του Λωτ*
(1983)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Υπόγειο πολυκατοικίας. Δωμάτιο.

Πρόσωπα του έργου: 3 (1Α/2Γ).

Κεντρικό θέμα: Το είναι και το φαίνεσθαι μέσα από τις σχέσεις τριών ανθρώπων.

Δευτερεύοντα θέματα: Η βία στην καθημερινότητα και στην ερωτική συμπεριφορά. Η γυναίκα ως θύμα. Αιμομιξία. Συνέπειες της ένοχης συμπεριφοράς.

Περίληψη πλοκής: Στη ζωή ενός ανύπαντρου μεσόκοπου ζευγαριού, της Θεοδώρας και του φορτηγατζή Παντελή, έχει μπει ένα άρρωστο παιδί, προϊόν παράνομης σχέσης του τελευταίου με μια νεαρή κοπέλα, την Ρήνα, που μπορεί να είναι και κόρη του. Η Ρήνα κατηγορεί τον Παντελή ότι την εκβιάζει και αποκαλύπτει στη Θεοδώρα, η οποία ήδη κάτι είχε αντιληφθεί, την αλήθεια, την οποία όμως αρνείται να παραδεχτεί ο Παντελής. Το παιδί το σκοτώνει ο άντρας σε μια οριακή κρίση και στη συνέχεια και οι τρεις προσπαθούν να σβήσουν τα ίχνη της δολοφονίας.

Πρώτη παράσταση: Το έργο παρουσιάζεται με τον τίτλο *Έστω* από τη Θεατρική Σκηνή του Αντώνη Αντωνίου, σε σκηνοθεσία του ίδιου (29.10.1983). Με τον τίτλο *Η γυναίκα του Λωτ* στο Θέατρο «Στοά» σε σκηνοθεσία Θανάση Παπαγεωργίου (21.10.88).

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Ποντίκας, Μ. *Η γυναίκα του Λωτ*. Αθήνα: Κάλβος 1985.
- Άπαντα τα Θεατρικά (Θεατές, Εσωτερικά Ειδήσεις, Ο γάμος, *Η γυναίκα του Λωτ*). Τόμος Β'. Αθήνα: Αιγόκερως 2007. *Η γυναίκα του Λωτ* σσ. 171-236.

Μελέτες-Άρθρα:

- Λαγκαδινός, Ν. «Η εμπειρία της ασφυξίας», *Δρώμενα* 15 (1996), σσ. 14-27.
- Πετρούκου, Κ. «Η γυναίκα στο σύγχρονο ελληνικό θέατρο». Στον τόμο: *Έκδοση πολύτιμης ύλης, 20 χρόνια Νεοελληνικό Θεατρικό Έργο*. Α' Συμπόσιο Νεοελληνικού Θεάτρου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 50-60.
- Πεφάνης, Γ. «Ο πυρήνας της ετερότητας και του κακού στη διαμόρφωση μιας σύγχρονης κοσμοεικόνας. Περιπτώσεις της ελληνικής δραματουργίας 1980-1998». Στον τόμο: *Θέματα του Μεταπολεμικού και Σύγχρονου Ελληνικού Θεάτρου, Διαδρομές σε μεγάλη χώρα*. Αθήνα: Κέδρος 2001, σσ. 226-265. Ειδικότερα για την *Γυναίκα του Λωτ*, σσ. 250-253.

Γιώργης Χριστοφιλάκης: *Ο σιτιάρχης*
 Δύο εικόνες (1985)

Εποχή ή χρόνος: Μετά τον εμφύλιο. Απομεσήμερο.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Μεταξουργείο. Μαγαζί.

Πρόσωπα του έργου: 4 (3Α/1Γ).

Κεντρικό θέμα: Μετάλλαξη της ανθρώπινης φύσης όταν υπάρχουν οι κατάλληλες συνθήκες.

Δευτερεύοντα θέματα: Η μοναξιά ως αποτέλεσμα της αδυναμίας συνύπαρξης. Τα παράσιτα της εξουσίας επιβάλλουν με τη βία την παρουσία τους. Κατάχρηση δύναμης.

Περίληψη πλοκής: Ο Μπρακουμάτσος, πρώην εθνικόφρων σιτιάρχης εξακολουθεί να έχει τους ανθρώπους τους στο στρατό. Αισθάνεται ότι απειλείται από τον ερυθρό κίνδυνο και θέλει να ανατρέψει το καθεστώς για να επανέλθει στην εξουσία. Ο Βαμβατάσος, παλιός υπασπιστής του, του οποίου ο γιος δολοφονήθηκε, ο Μήτσος, ένας νεαρός χασισέμπορος και η Ορτανσία, η γυναίκα που είχε βιάσει στο παρελθόν και αργότερα κάρφωσε τον αδελφό της, συζητούν και συγκρούονται μεταξύ τους. Παγιδευμένος στην παγίδα, που νόμιζε ότι έσπασε για τους άλλους, παραληρεί ενώ η Ορτανσία τον εκδικείται με τον τρόπο της.

Πρώτη παράσταση: Θίασος «Μάσκες» (15.11.1985), Σκηνοθεσία: Γιώργης Χριστοφιλάκης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Χριστοφιλάκης, Γ. *Ο σιτιάρχης*. Αθήνα: Γνώση 1985.

Παύλος Μάτεσις: *Περιποιητής φυτών*

Θεατρικό έργο σε δύο μέρη (1987;)

Βραβείο Καρόλου Κουν

Εποχή ή χρόνος: Αόριστος.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Θεατρικό πατάρι παραθαλάσσιο.

Πρόσωπα του έργου: 9 (5Α/1Γ, 3 απροσδιόριστου φύλου).

Κεντρικό θέμα: Δύο ηλικιωμένοι ερασιτέχνες ετοιμάζονται για την επαγγελματική καριέρα του ηθοποιού, αλλά τους προλαβαίνει ο Χάρος.

Δευτερεύοντα θέματα: Ο περιποιητής φυτών (νοσοκόμος σε γηροκομείο) θέλει να γίνει κι αυτός ηθοποιός και παίρνει μαθήματα.

Περίληψη πλοκής: Ο Φρίξος και ο Κωστάντιος ετοιμάζονται εδώ και πέντε χρόνια κάθε βράδυ για την παράσταση, που δίνουν στο πατάρι του παραθαλάσσιου «Θεάτρου

των Φύλων», φοβούμενοι μήπως κάποτε εμφανιστεί πραγματικό κοινό, γιατί ακόμα είναι «μέλλοντες» ηθοποιοί, ο ένας πάνω από 55 κι ο άλλος πάνω από 45. Μέσα σε γκροτέσκο διάλογο αναπολούν τη ζωή τους, συζητούν για την υψηλή αποστολή τους, ετοιμάζονται για την παράσταση, ντύνονται κτλ. Έρχεται και ο νεαρός περιποιητής φυτών, που θέλει να γίνει κι αυτός ηθοποιός. Τον «βαφτίζουν» ως νέο μέλος της συντεχνίας, αλλά του αποκρύπτουν το καλλιτεχνικό του όνομα, με το οποίο θα βγει στη σκηνή. Στο τέλος εισβάλλουν τρεις θλιβερές και παραμορφωμένες Μορφές (αδριστου φύλου, μοίρες), που δραπέτευσαν από το κοντινό γηροκομείο. Το έργο τελειώνει με τον ψυχοπομπό Ερμή στη βάρκα του Χάροντα, που παίρνει τους ηθοποιούς μαζί του.
Πρώτη παράσταση: Εθνικό Θέατρο-Νέα Σκηνή (10.3.1989), Σκηνοθεσία: Σ.Α. Ευαγγελάτος.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Εκδόσεις:

- Μάτεσις, Π. *Περιποιητής φυτών*, Θεατρικό έργο σε δύο μέρη. Αθήνα: Κέδρος 1989.
- *Περιποιητής φυτών*. Αθήνα: Καστανιώτης 1997.

Μελέτες-Άρθρα:

- Αναγνωστόπουλος, Αθ. «Ο Περιποιητής φυτών του Παύλου Μάτεσι». Στο πρόγραμμα της παράστασης της Νέας Σκηνης του Εθνικού Θεάτρου (1989), χ.σ.
- Μπακονικόλα, Χ. «Οι παρόντες νεκροί στο θέατρο του Παύλου Μάτεσι». Στον τόμο: *Πρακτικά Α' Πανελληνίου Θεατρολογικού Συνεδρίου. Το Ελληνικό θέατρο από τον 17^ο στον 20^ο αιώνα*. Αθήνα: Τ.Θ.Σ., Ergo 2002, σσ. 331-335.
- Πούγχερ, Β. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι. Ερμηνευτικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2003, σσ. 105-140.

Ανδρέας Στάικος: 1843 (1990)

Εποχή ή χρόνος: 1843.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ί) χώρος(ι): Παρίσι: Σαλόνι της Μαντώ. Σαλόνι της Όλγας. Βαλέτα Μάλτας: Δωμάτιο ξενοδοχείου. Γέφυρα ατμόπλοιου. Σύρος: Σαλόνι του Κωστάκη Λάππα.

Πρόσωπα του έργου: 4 (2Α/2Γ).

Κεντρικό θέμα: Θεατρικό παιχνίδι πάνω στο είναι και το φαίνεσθαι.

Δευτερεύοντα θέματα: Ο επαναστατικός ρόλος του θεάτρου. Η προγονολατρεία των Ελλήνων. Σχέσεις των δύο φύλων.

Περίληψη πλοκής: Μετά τη λήξη του αγώνα του 1821, ο Κωστάκης Λάππας καλεί την ηθοποιό Όλγα Σαρηγιάννη και την κόμισσα Μαντώ ντε Μπρουιγιέρ στη Σύρο για να βοηθήσουν στην ανέγερση του θεάτρου του νησιού. Εναρκτήριο παράσταση η *Θυσία*

του Αλέξανδρου Σακελλάρη, συγγραφέα, του οποίου το χειρόγραφο διέσωσε ο Κωστάκης. Ο έμπορος Παναγιώτης Αργυρόπουλος, που εθεωρείτο νεκρός, έρχεται στο νησί για δουλειές, εκμεταλλεύόμενος την προσφορά του στον αγώνα, και αποκαλύπτει τον έρωτά του στην Όλγα ενώ διαπιστώνει ότι ο Σακελλάρης κρύβεται κάτω από το όνομα του σκοτωμένου, στη διάρκεια της επανάστασης, Κ. Λάππα. Στην πρόβα της παράστασης η Μαντώ θέλει να εκδικηθεί τον άνθρωπο, που δεν στάθηκε στο ύψος των περιστάσεων και εγκατέλειψε τη μάχη, θα βγάλει μαχαίρι και εκείνος, υπνωτισμένος, θα πέσει επάνω του. Η σωτήρια παρέμβαση της Όλγας θα δώσει μια προσωρινή λύση.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο «3ης Σεπτεμβρίου», «Αττικό Θέατρο» (23.11.1990), Σκηνοθεσία: Ανδρέας Στάικος.

Επιλογή βιβλιογραφίας:

Έκδοση:

- Στάικος, Αν. 1843, *Καρακορούμ, Δύο Θεατρικά*, Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας» 1991. Το 1843 σσ. 9-71.

Μελέτες-Άρθρα:

- Κουτσογιαννοπούλου, Π. «Αριάν Μνουσκίν, 1789/ Ανδρέας Στάικος, 1843: Θέατρο, Ιστορία, Σκηνοθεσία». Στον τόμο: Ανδρέας Στάικος: *Φτερά στρουθοκαμήλου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2001, σσ. 327-338.
- Λογοθέτης, Ηρ. «Τέλος εποχής και ο εαρινός αφρός των ημερών της» (αναφορά στα έργα *Το σπίτι με τα δώρα των Αν. και Κων. Κούφαλη, 1843* του Αν. Στάικου και *Αθήνη* του Δημήτρη Δημητριάδη), *Επίλογος* 2002, σσ. 98-103.
- Μπακονικόλα-Γεωργοπούλου, Χ. «Ανδρέας Στάικος ή Η μελαγχολική όψη του σαρκασμού». Στον τόμο: *Κανόνες και εξαιρέσεις, Κείμενα για το νεοελληνικό θέατρο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2000, σσ. 152-157.
- Πατσουλίδης, Σ. «Οι “άλλοι” λόγοι του Αντρέα Στάικου: Το παιχνίδι της Δια-κειμενικότητας και των Ορίων». Στον τόμο: *Θέατρο και Θεωρία. Περί (Υπο)κειμένων και (Δια)κειμένων*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 2004, σσ. 467-481.
- Σιβετίδου, Αφ. *Η θέαση της σιωπής στο θέατρο του Ανδρέα Στάικου*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2000, ιδιαίτερα σσ. 70-82.

Παύλος Μάτεσις: *Προς Ελευσίνα*

Θεατρικό έργο (1992;)

Εποχή ή χρόνος: Αόριστος.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Ταξίδι απο το πατρικό σπίτι της ενδοχώρας σε παραθαλάσσια πόλη.

Πρόσωπα του έργου: 14 (9Α/5Γ).

Κεντρικό θέμα: Ταξίδι μύησης της οικογένειας από το πατρικό σπίτι στη θάλασσα (Ελευσίνα) με το λείψανο της πεθαμένης Μητέρας.

Δευτερεύοντα θέματα: Διάφορες δοκιμασίες, μυστηριακά συμβάντα, αιμομιξία πατέρα και κόρης.

Περίληψη πλοκής: Με αναφορά στα Ελευσίνια Μυστήρια περιγράφεται, σε πέντε σταθμούς, το μνητικό ταξίδι της οικογένειας (Πατέρας, Μικρός και Μεγάλος Υιός, Κόρη), που μεταφέρει σε φέρετρο την πεθαμένη Μητέρα (θαλασσογεννημένη Περσεφόνη) σε παραθαλάσσια πόλη, τελετουργικό ταξίδι από τη Ζωή στο Θάνατο και πίσω στη Ζωή. Η πρώτη σκηνή αφηγείται το «θάνατο της Μητέρας», η δεύτερη τιτλοφορείται «4^η Ημέρα», η τρίτη «5^η Ημέρα», η τέταρτη «Το ποτάμι, η φωτιά» (οι συμβολικές δοκιμασίες) και η πέμπτη και τελευταία «Ετοιμασία για την είσοδο στην πόλη και τέλος του έργου». Καθ' οδόν οι περιπέτειες είναι πολλές και κανένας δεν φτάνει στον προορισμό ίδιος όπως ήταν. Κατά καιρούς η νεκρή Μητέρα εμφανίζεται στον ουρανό και διαλογίζεται με τον Μεγάλο Γιο· τελούν τους γάμους τους. Οι έφηβοι τελικά καταστρέφονται, ο Μεγάλος γιος τρελαίνεται, ο Μικρός πηγαίνει φυλακή· ο Πατέρας εξαφανίζεται, μόνο η Κόρη σώζεται και επιστρέφει στο πατρικό σπίτι ως νέα Μητέρα.

Πρώτη παράσταση: Εθνικό Θέατρο, Κεντρική Σκηνή (10.2.1995), Σκηνοθεσία: Κοραΐς Δαμάτης. Ο συγγραφέας αποκηρύσσει την παράσταση 10 μέρες μετά την προμέρα. Το έργο ανεβαίνει αργότερα στο Ανοιχτό Θέατρο (21.11.1998), Σκηνοθεσία: Γιώργος Μιχαηλίδης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Μάτεσις, Π. *Προς Ελευσίνα*. Αθήνα: Κέδρος 1989.

Μελέτες-Άρθρα:

- Αδριανού, Έλ. «Δύο εκδοχές ενός κοινού μύθου. Παύλου Μάτεσι, *Προς Ελευσίνα*, Ουίλιαμ Φόκνερ, *Καθώς ψυχορραγώ*», *Επίλογος '97*, σσ. 170-178.
- Πεφάνης, Γ. Π. «Θεατρική Νέκυια (Ζιώγας, Σκούρτης, Μάτεσις, Καμπανέλλης)». Στον τόμο: *Θέματα του μεταπολεμικού και σύγχρονου ελληνικού θεάτρου*. Αθήνα: Κέδρος 2001, σσ. 306-310.
- Πούχνης, Β. *Ο μαγικός κόσμος του υπερλογικού στα θεατρικά έργα του Παύλου Μάτεσι. Εορμηεντικό δοκίμιο*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2003, σσ. 140-185.

Παναγιώτης Μέντης: “Άννα, είπα!”

(1996)

Εποχή ή χρόνος: Διαδρομή 3 δεκαετιών από τα μέσα της δεκαετίας του '60 κι εδώ.**Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι):** Άδειος χώρος (κελί φυλακής ή δωμάτιο απομόνωσης σε κλινική ή άδειο δωμάτιο σπιτιού). Μικροαστικό καθιστικό.**Πρόσωπα του έργου:** 7 (3Α/4Γ).**Κεντρικό θέμα:** Η γυναίκα πιεσμένη από τις κοινωνικές απαγορεύσεις**Δευτερεύοντα θέματα:** Οικογενειακή εστία, ασφάλεια. Ανάγκη για συντροφιά και αβάσταχτη μοναξιά.**Περίληψη πλοκής:** Η Άννα, στην πέμπτη δεκαετία της ζωής της, ζει απομονωμένη με παρέα το παρελθόν. Το μυαλό της, σε πλήρη αναρχία, ανακαλεί μήμες από την υπερπροστατευτική αλλά και καταπιεστική μητέρα της Σοφία, η οποία, αντιλαμβανόμενη την αδυναμία της κόρης της, βιάζεται να την παντρέψει με το Χρήστο. Οι γείτονες ενοχλούνται από τις αντιδράσεις της και τελικά οι κοινωνικές συνθήκες την συνθλίβουν. Κλείνεται στο σπίτι της, το παρελθόν στοιχειώνει στο παρόν και επιβιώνει συντροφιά με τους εφιάλτες, τον πόνο, τα ψέματα και τις αλήθειες της ζωής της.**Πρώτη παράσταση:** Θέατρο «Στοά» (30.10.1996), Σκηνοθεσία Θανάσης Παπαγεωργίου.**Επιλογή βιβλιογραφίας****Εκδόσεις:**

- Μέντης, Π. «Άννα, είπα!», στο πρόγραμμα του θεάτρου «Στοά», σσ. 15-111.
- *Άπαντα τα Θεατρικά (Playmobil, Άννα είπα!, Οι γυναίκες στη θάλασσα, Ψιλή κυριότητα)*. Τόμος Α'. Αθήνα: Αιγόκερως 2007. Το *Άννα είπα!* σσ. 35-127.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πεφάνης, Γ. «Η δραματολογία του Παναγιώτη Μέντη». Στον τόμο: *Το ελληνικό θεατρικό έργο κατά τη δεκαετία του 1990*. Β' Συμπόσιο Νεοελληνικού Θεάτρου, ΠΑ.ΠΟ.Κ. 1999. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2000, σσ. 147-159.
- Τσατσούλης, Δ. «Ο κερματισμός του δραματικού προσώπου στο σύγχρονο ελληνικό έργο (Ι. Καμπανέλλη: *Μια συνάντηση κάπου αλλού*, Έλ. Πέγκα: *Βαλς Εξιτασιόν*, Π. Μέντη: *Άννα, Είπα!*». Στον τόμο: *Έκδοση πολύτιμης ύλης, 20 χρόνια Νεοελληνικό Θεατρικό Έργο*. Α' Συμπόσιο Νεοελληνικού Θεάτρου. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 1999, σσ. 217-224.

Ιάκωβος Καμπανέλλης: Η τελευταία πράξη

Θεατρικό έργο σε έξι εικόνες (1996/7)

Εποχή ή χρόνος: Δέκα χρόνια μετά το τέλος του Τρωικού Πολέμου. Παρόν.**Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι):** Ιθάκη: ο εύφορος κήπος του σπιτιού του Οδυσσέα.

Πρόσωπα του έργου: 12 (8Α/4Γ).

Κεντρικό θέμα: Η επιστροφή του Οδυσσέα στην Ιθάκη· θεατρικός θίασος παριστάνει τα μυθικά γεγονότα.

Δευτερεύοντα θέματα: Η φήμη λέει, πως ο Οδυσσέας έχει επιστρέψει κρυφά στο πατρικό νησί με διαταραγμένο νου, αλλά συμβαίνει το αντίθετο. Φεύγει με το θίασο για νέο ταξίδι.

Περίληψη πλοκής: Όπως ανακαλύπτει νεαρή δημοσιογράφος, ο Οδυσσέας έχει επιστρέψει κρυφά στο πατρικό νησί, αποφεύγει όμως τη συνάντηση με την οικογένειά του, γιατί δεν μπορεί, όπως λέγεται, να αντιμετωπίσει την πραγματικότητα. Για να διευκολυνθεί αυτή, οργανώνεται ένα “ψυχόδραμα”: μπουλούκι περιοδευόντων θεατρίων αναλαμβάνει να παραστήσει, εκτός από τους ρόλους της γυναίκας και του γιου του, τα πρόσωπα και τα γεγονότα σύμφωνα με το μύθο. Πραγματοποιούνται εντατικές πρόβες, ενώ οι πληροφορίες για την εμφάνιση του Οδυσσέα στο νησί πυκνώνουν. Τελικά διαδραματίζεται η μοιραία συνάντηση: ο Οδυσσέας υποδύεται με επιτυχία το ρόλο του μαζί με τους άλλους ηθοποιούς, και τόσο πολύ του αρέσει η λύση αυτή, ο μύθος του δηλαδή να παριστάνεται με τρόπο θεατρικό, ώστε προτείνει στο θίασο να τον πάρουν μαζί του – θα πρωταγωνιστήσει στο δικό του έργο.

Πρώτη παράσταση: Θεσσαλονίκη: Θέατρο «Αμαλία» (15.1.1997), Πειραματική Σκηνή της Τέχνης, Σκηνοθεσία: Πέτρος Ζηβανός. Νέα επεξεργασία, Αθήνα: Ανοιχτό Θέατρο (17.3.2001), Σκηνοθεσία: Γιώργος Μιχαηλίδης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Καμπανέλλης, Ι. *Θέατρο (Η τελευταία πράξη, Μια συνάντηση κάποιον αλλού..., Μια κωμωδία)*. Τόμος Ζ', Αθήνα: Κέδρος 1998. *Η τελευταία πράξη* σσ. 165-242.

Μελέτες-Άρθρα:

- Μπενάτσης, Απ. «Ο μύθος του Οδυσσέα στο έργο του Καμπανέλλη». Στον τόμο: *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου προς τιμήν του Ιάκωβου Καμπανέλλη*. Πάτρα: Περί Τεχνών 2006, σσ. 135-147.
- Πεφάνης, Γ. Π. «Σκέψεις για την *Τελευταία Πράξη* του Ιάκωβου Καμπανέλλη». Στον τόμο: *Καμπανέλλης, Ι. Θέατρο Ζ'*. ό.π. σσ. 24-39.
  - «Η δραματολογία του Ιάκωβου Καμπανέλλη και ο Luigi Pirandello. Εξιχνίαση μιας εκλεκτικής συγγένειας». Στον τόμο: *Πρακτικά Β' Πανελληνίου Θεατρολογικού Συνεδρίου: Σχέσεις του νεοελληνικού θεάτρου με το ευρωπαϊκό*. Αθήνα: Ergo – Τμήμα Θεατρικών Σπουδών 2004, σσ. 481-498.
- Πούγγρε, Β. «Η Οδύσεια του Ιάκωβου Καμπανέλλη. Σκόρπιες σημειώσεις για ένα ταξίδι επιστροφής από το *Οδυσσέα γύρισε σπίτι* (1952) στην *Τελευταία πράξη* (1997)», *Νέα Εστία*, τόμ. 155(2004), σσ. 60-80 (και στον τόμο *Πορείες και σταθμοί. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Ανγόκερως 2005, σσ. 324-339).
- Χασάπη-Χριστοδούλου, Ε. *Η ελληνική μυθολογία στο νεοελληνικό δράμα. Από την εποχή του κρητικού θεάτρου έως το τέλος του 20^{ου} αιώνα*. Τόμος 2. Θεσσαλονίκη: University Studio Press 2002, σσ. 844-865.

Ιάκωβος Καμπανέλλης: *Μια συνάντηση κάπου αλλού...*

Θεατρικό έργο σε δέκα εικόνες (1996/97)

Εποχή ή χρόνος: 20^{ός} αιώνας.

Τόπος(ι)-Σκηηνικός(ί) χώρος(ι): Πατρικό νησί (Νάξος). Επαρχιακό νεκροταφείο. Πρωτεύουσα (Αθήνα).

Πρόσωπα του έργου: 41 (23Α/18Γ) και διάφορες ομάδες προσώπων.

Κεντρικό θέμα: Σταθμοί μιας βιογραφίας στην Ελλάδα του 20^{ού} αιώνα.

Δευτερεύοντα θέματα: Οι διάφορες ηλικίες του πρωταγωνιστή παρουσιάζονται ως ξεχωριστοί ρόλοι που διαλέγονται μεταξύ τους σε έναν «εσωτερικό διάλογο».

Περίληψη πλοκής: Η μεταθανάτια ανασκόπηση μιας ζωής ξετυλίγεται σε 10 «αναμνήσεις», που ξεκινούν με την παιδική ηλικία στο νησί (εικόνα 1-3, μόνο με το Αγόρι) και συνεχίζονται στο σκληρό εργασιακό περιβάλλον σε αστικό κέντρο με την απόλυση του πρωταγωνιστή (εικ. 4, Έφηβος και Αγόρι). Ο νεαρός σχεδιαστής αναλογίζεται, σε επαρχιακό νεκροταφείο, τις πρώτες ερωτικές του εμπειρίες (εικ. 5), κάνει τους πρώτους κοινωνικούς συμβιβασμούς για να βρει δουλειά (εικ. 6, προστίθεται ο Νέος) και φτάνει στο κορύφωμα της επιχειρησιακής του δραστηριότητας, όπου μέσα στην έπαρσή του δεν επισκέπτεται τον ετοιμοθάνατο αδελφό του στο νοσοκομείο (εικ. 7, προτίθεται ο Μεσήλικας). Μετά τη χρεοκοπία του διανυκτερεύει σε δημόσιο πάρκο, όπου διαλέγεται με τον σοφό Ρακοσυλλέκτη (εικ. 8, προστίθεται ο Ηλικιωμένος), επισκέπτεται το πατρικό του νησί που έχει αλλάξει πολύ και είναι γεμάτο τουρίστες (εικ. 9), γυρίζει στο πατρικό σπίτι και στον Συμβολαιογράφο (Χάρο) υπογράφει την πράξη θανάτου του (εικ. 10). Το λυρικό έργο περιέχει πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία του συγγραφέα.

Πρώτη παράσταση: Θέατρο Τέχνης (18.12.1997), Σκηνοθεσία: Μίμης Κουγιουμτζής.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Έκδοση:

- Καμπανέλλης, Ι. *Θέατρο (Η τελευταία πράξη, Μια συνάντηση κάπου αλλού..., Μια κωμωδία)*. Τόμος Ζ', Αθήνα: Κέδρος 1998. *Μια συνάντηση κάπου αλλού...* σσ. 63-164.

Μελέτες-Άρθρα:

- Πούχγερ, Β. «Τα πολλαπλά εγώ του Ιάκωβου Καμπανέλλη. Ο εσωτερικός διάλογος των ηλικιών στο έργο *Μια συνάντηση κάπου αλλού...*». Στον τόμο: *Το ελληνικό θεατρικό έργο κατά τη δεκαετία του 1990*. Β' Συμπόσιο Νεοελληνικού Θεάτρου, Πανελλήνια Πολιτιστική Κίνηση 1999. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2000, σσ. 45-62 (και στα «Μικρά Καμπανελικά». Στον τόμο: Β. Πούχγερ, *Είδωλα και ομοιώματα. Πέντε θεατρολογικά μελετήματα*. Αθήνα: Νεφέλη 2000, σσ. 113-142, ιδίως σσ. 127-142).
- Ρόζη, Λ. «Ιάκωβος Καμπανέλλης, *Μια συνάντηση κάπου αλλού...*, Ευγένιος Ιονέσκο, *Ο άνθρωπος με τις βαλίτσες: η χαρτογράφηση μιας δραματουργικής περιπέτειας*». Στον τόμο: *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου προς τιμήν του Ιάκωβου Καμπανέλλη*. Πάτρα: Περί Τεχνών 2006, σσ. 345-371.

Λούλα Αναγνωστάκη: Ο ουρανός κατακόκκινος
Μονόλογος (1998)

Εποχή ή χρόνος: Σύγχρονη.

Τόπος(ι)-Σκηνικός(ι) χώρος(ι): Ταράτσα πολυκατοικίας σε αστικό κέντρο.

Πρόσωπα του έργου: 1Γ.

Κεντρικό θέμα: Αυτοβιογραφική ανασκόπηση μιας αποτυχημένης ζωής.

Δευτερεύοντα θέματα: Η ιστορία της μεταπολεμικής Ελλάδας, μέσα από την προσωπική ματιά.

Περύληψη πλοκής: Η Σοφία Αποστόλου, πάνω από τα πενήντα της, πρώην καθηγήτρια γαλλικών που απολύθηκε λόγω αλκοολισμού, κόρη συνοικιακού γιατρού, χήρα αριστερού, μητέρα φυλακισμένου που ανακατεύθηκε σε υπόθεση εκμετάλλευσης ρωσίδας καλλονής, αναπολεί με τρόπο ειρωνικό την αποτυχημένη ζωή της και το όνειρο που χάθηκε, δίνοντας σε πρόσωπα και γεγονότα μια όλως δική της ερμηνεία και υπερασπιζόμενη το δικαίωμα να δει τα πράγματα με το δικό της τρόπο, υποκειμενικά. Ο κόκκινος ουρανός αναφέρεται τόσο στο ηλιοβασιλέμα της ζωής, την πραγματική δύση που βλέπει από την ταράτσα του σπιτιού, όσο και στο κομμουνιστικό παρελθόν, που έζησε στο πλευρό του άντρα της.

Πρώτη παράσταση: Εθνικό Θέατρο, Νέα Σκηνή (6.11.1998), σε ενιαία παράσταση με μονόπρακτα άλλων συγγραφέων με τον γενικό τίτλο *Εμείς οι άλλοι*. Σκηνοθεσία: Β. Αρδίττης.

Επιλογή βιβλιογραφίας

Δημοσίευση:

- Αναγνωστάκη, Λ. «Ο ουρανός κατακόκκινος», *Ο Πολίτης* 59 (1998), σσ. 37-39.

Μελέτες-Άρθρα:

- Καγγελάρη, Δ. «Κοιτάζοντας τον κατακόκκινο ουρανό», *Ο Πολίτης* 59 (1998), σσ. 42-43.
- Θωμαδάκη, Μ. «Λούλας Αναγνωστάκη: Ο ουρανός κατακόκκινος. Μια πραγματολογική προσέγγιση». Στον τόμο: *Το ελληνικό θεατρικό έργο κατά τη δεκαετία του 1990*. Β' Συμπόσιο Νεοελληνικού Θεάτρου, ΠΑ.ΠΟ.Κ. 1999. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα 2000, σσ. 63-74.
- Πούχχερ, Β. «Οι ραγισμένοι καθρέφτες της ταυτότητας. Ο σκηνικός πληθυσμός στα θεατρικά έργα της Λούλας Αναγνωστάκη». Στον τόμο: *Ο μίτος της Αριάδνης. Δέκα θεατρολογικά μελετήματα*, Αθήνα: Εστία 2001, σσ. 394-445, ιδίως σσ. 397-402, 429-431.
- Προκοπάκη, Χ. «Τα πρόσωπα της Λούλας Αναγνωστάκη», *Ο Πολίτης* 59 (1998), σσ. 40-42.

ISBN: 978-960-8376-42-7